

ประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึง
บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

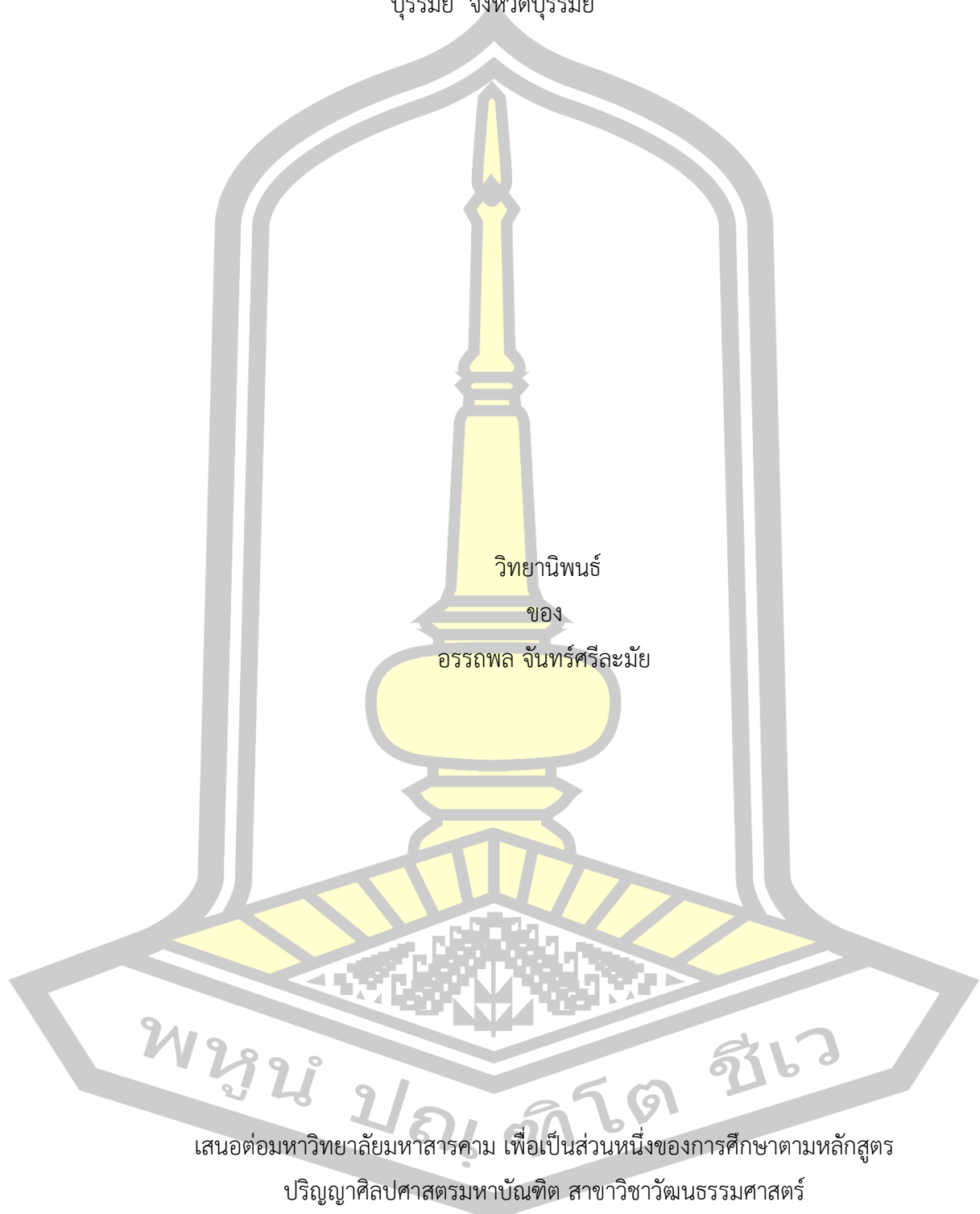
วิทยานิพนธ์
ของ
อรรถพล จันทศรีละม้าย

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

พฤษภาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมือง
บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

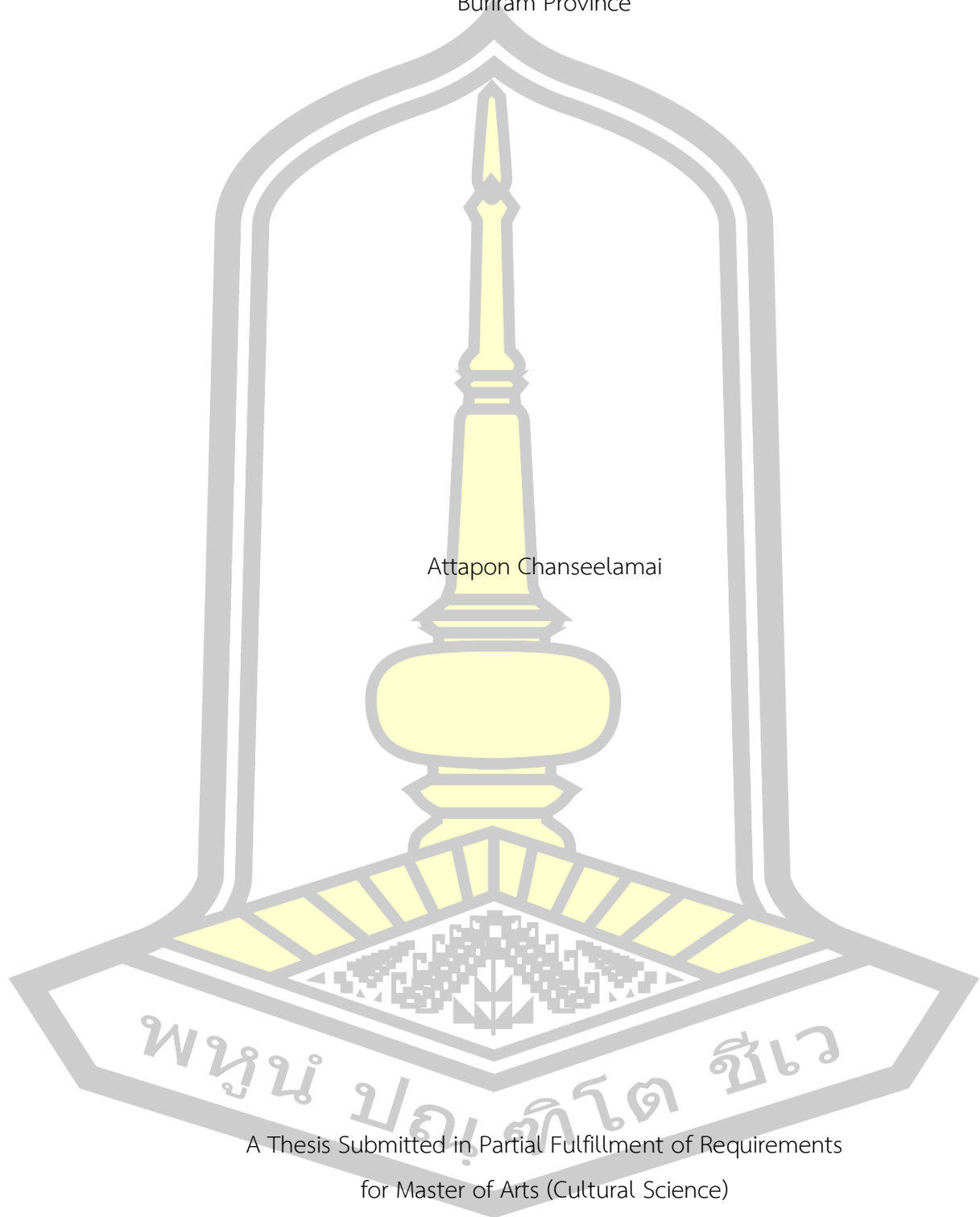
เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

พฤษภาคม 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Invented tradition and cultural resource management of Buriram volcano festival in
Buriram Province

Attapon Chanseelamai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Arts (Cultural Science)

May 2021

Copyright of Mahasarakham University

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนายอรรถพล จันทรศรีละมัย
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ทินกร อัดไพบูลย์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รศ. ดร. ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ)

กรรมการ

(รศ. ดร. สิริศักดิ์ จำปาแดง)

กรรมการ

(รศ. ดร. อรุณมย์ จันทมาลา)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

(ศ. ดร. ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์)

(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

พุทธ ปญฺทิต ชีโว

ชื่อเรื่อง	ประเพณีประติษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์		
ผู้วิจัย	อรรถพล จันทร์ศรีละมัย		
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ		
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	วัฒนธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2564

บทคัดย่อ

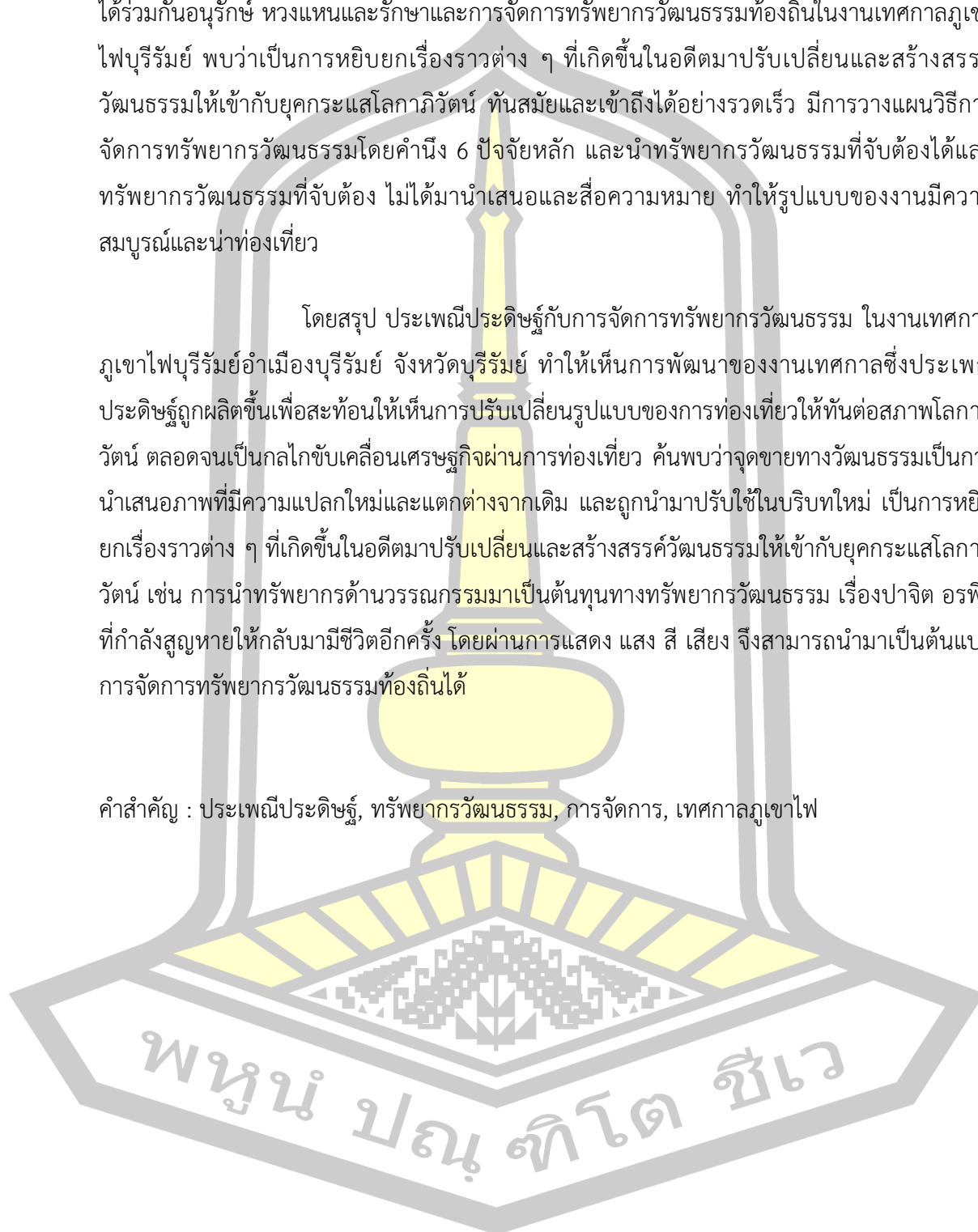
การวิจัยเรื่องประเพณีประติษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ศึกษากระบวนการสร้างประเพณีประติษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยและข้อมูลภาคสนาม โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจงด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรกลุ่มตัวอย่างคือ กลุ่มผู้รู้ 5 คน กลุ่มผู้ปฏิบัติ 25 คน กลุ่มประชาชนทั่วไป 20 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจ แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า ความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นกิจกรรมที่ทางจังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดขึ้นในช่วงเดือนธันวาคม มีการเริ่มจัดงานได้เพียงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา ประกอบด้วยปี พ.ศ.2560 และปี พ.ศ.2561 ได้เสียงตอบรับที่ดีมาจากนักท่องเที่ยวและมีการเตรียมจัดดำเนินงานต่อเนื่องในปีถัดไป แต่ในปีพ.ศ. 2562 นั้นได้เลื่อนการจัดงานเพื่อให้ไปรองรับกิจกรรมการแข่งขันMOTO GP THAILAND 2020 ของสนาม Chang International Circuit ซึ่งเป็นการแข่งขันจักรยานยนต์ทางเรียบชิงแชมป์โลกรุ่นใหญ่ที่สุดในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และต้องเลื่อนการจัดงานอีกครั้ง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้ กระบวนการสร้างประเพณีประติษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า มีองค์ประกอบคือ การจัดงานและแผนผังการจัดงาน แนวคิดการสร้าง การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการประติษฐ์สร้าง รูปแบบงานกิจกรรมภายในงาน ซึ่งเป็นการรื้อฟื้น สร้างสรรค์เพื่อตอบสนองต่อสังคมสมัยใหม่ นำมาประกอบสร้างเป็นเทศกาลคอยรับใช้สังคมทั้งทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจรวมถึงการศึกษา ทำให้คนในชุมชน

สังคมมีกิจกรรมทำร่วมกัน รวมถึงตระหนักถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมกันอนุรักษ์ หวงแหนและรักษาและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ พบว่าเป็นการหยิบยกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตมาปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เข้ากับยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ทันสมัยและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว มีการวางแผนวิธีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมโดยคำนึง 6 ปัจจัยหลัก และนำทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้มานำเสนอและสื่อความหมาย ทำให้รูปแบบของงานมีความสมบูรณ์และน่าท่องเที่ยว

โดยสรุป ประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อำเภอบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้เห็นการพัฒนาของงานเทศกาลซึ่งประเพณีประเพณีถูกผลิตขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวให้ทันต่อสภาพโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว ค้นพบว่าจุดขายทางวัฒนธรรมเป็นการนำเสนอภาพที่มีความแปลกใหม่และแตกต่างจากเดิม และถูกนำมาปรับใช้ในบริบทใหม่ เป็นการหยิบยกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตมาปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เข้ากับยุคกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น การนำทรัพยากรด้านวรรณกรรมมาเป็นต้นทุนทางทรัพยากรวัฒนธรรม เรื่องปาจิต อรพิมที่กำลังสูญหายให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง โดยผ่านการแสดง แสง สี เสียง จึงสามารถนำมาเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นได้

คำสำคัญ : ประเพณีประเพณี, ทรัพยากรวัฒนธรรม, การจัดการ, เทศกาลภูเขาไฟ

TITLE	Invented tradition and cultural resource management of Buriram volcano festival in Buriram Province		
AUTHOR	Attapon Chanseelamai		
ADVISORS	Associate Professor Pattamawadee Chansuwan , Ph.D.		
DEGREE	Master of Arts	MAJOR	Cultural Science
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2021

ABSTRACT

The research of invented tradition and cultural resource management in the Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram district, Buriram province. The purpose of this study were; to examine the history of the Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram district, Buriram province. To investigate the proceedings of the Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram district, Buriram province. The last, to study managing the local cultural resources of the Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram district, Buriram province. This research was qualitative research by means of investigating from documentary, research and field studies. The purposive sampling was an in-depth interview with the population. The sample was selected from the five experts, twenty five performers and twenty general people. The research instruments were survey form, non-participant observation form, structured interview and unstructured interview. The researchers were presented this study by using descriptive analysis system.

The results revealed that the history of the Buriram Volcano Festival was held in December. The event has been held for only two years since 2017 and 2018. It was very well received from tourists and workers. The event was organized for the following year but in 2019 the committee was postponed because they had been prepared for the MOTO GP THAILAND 2020 event of Chang International Circuit, the world's largest flat-track bicycle race in April 2020 and had been postponed again since being affected by the pandemic situation of COVID-19. So, the Buriram Volcano Festival

was unable to organize this year. The process of invented tradition and cultural resource management in the Buriram Volcano Festival, Mueang Buriram district, Buriram province. The results showed the composition regarding management, concept of using local resources and including the activities in the event that was revived and created for responding to modern society. In addition, it was inducted to be a festival to serve society in several areas such as tourism, economy and education. So, it was made people in communities had the activities to do together. On the other hand, the people realized using local resources and conservation together. The management of local cultural resources in the Buriram Volcano Festival turned out that the past stories were adjusted and invented to be in the globalization era, modern and quickly accessible. It had cultural resource managing plans by considering six major factors. Moreover, it took tangible cultural resources and intangible cultural resources to present and convey which was completely perfect.

To summarize all of invented tradition and cultural resource management in the Buriram Volcano Festival. It appeals that the development of the event that this invented tradition was created to reflect the tourism image changing according to the globalization era as well as being a mechanism to drive an economy by tourism industry. And found that, the cultural selling point was presented the novelty and differently from the old image and brought to perform in new way by choosing a part of the past stories to adaptation and creation suitable in globalization era such as brought disappear the literature cultural resources named ‘Pachit-Oraphim’ to become in the performing which be able to set up a role model the local resources management.

Keyword : Buriram volcano festival, invented tradition, cultural resource management

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินกร อัดไพบูลย์ ประธานกรรมการสอบ รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ จำปาแดง กรรมการสอบ และรองศาสตราจารย์ ดร.อุรารมย์ จันทมาลา กรรมการสอบ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำที่ดีต่องานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปัทมาวดี ขาญสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ซึ่งเป็นพลังแห่งปัญญาและแสงสว่างอันอบอุ่นในชีวิตของผู้วิจัยเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาวัฒนธรรมทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ณฤมล จิตต์หาญและอาจารย์เสาวรัตน์ ทศตะ ที่ให้คำปรึกษาความช่วยเหลือ แบ่งปันข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ คุณธรรณภพ ณรงค์ หัวหน้างานอุทยานเขากระโดง คุณสิริลักษณ์ อภัยโส หัวหน้าสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ คุณศิริณัฐ สารทพลกรัง ผู้ออกแบบการแสดงครั้งที่ 1 คุณคุณานนท์ พรหมบุตร ผู้ออกแบบการแสดงครั้งที่ 2 ที่ได้ให้ความกรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณนิสิตปริญญาโทสาขาวัฒนธรรมศาสตร์รุ่น 26 ทุกท่านที่ให้ความสนใจและมีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอบคุณคุณศุภกร ฉลองภาคและนิสิตปริญญาโทสาขาศิลปะการแสดงรุ่น 1 ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบคุณคุณอริษฐ์ เขียวขำชัย คุณพินกร สีสอน พี่ชายที่แสนดีที่ช่วยให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาในการเรียน ป.โท คุณชนะพล ผินสุ่ เพื่อนผู้ร่วมชะตาชีวิต ป.โท จากเด็กราชภัฏบุรีรัมย์ สู่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คุณธัญญนันท์ เนาวรัตน์ คุณสุรศักดิ์ อูยประโคน เพื่อนป.โท ศิลปะการแสดงรุ่น 2 ที่ให้กำลังใจตลอดมาและเพื่อน ๆ ที่ให้กำลังใจทุกรื่องราว

ขอกราบบูชาคุณคุณบิดามารดา ที่ให้กำลังใจ สนับสนุนส่งเสริมและเสียสละทุกอย่าง แก่ผู้วิจัย รวมถึงญาติพี่น้องทุกท่านที่ได้ให้ความรัก ความห่วงใย จนประสบความสำเร็จ

ประโยชน์และคุณค่าของงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยขอมอบบูชาคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	5
ความสำคัญของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
1. เอกสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นบุรีรัมย์.....	8
2. เอกสารเกี่ยวกับงานเทศกาลเมือง งานประเพณี.....	33
3. บริบทพื้นที่การวิจัย.....	37
4. แนวคิดเทศกาลและงานประเพณี.....	46
5. ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย.....	58
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	61
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	68

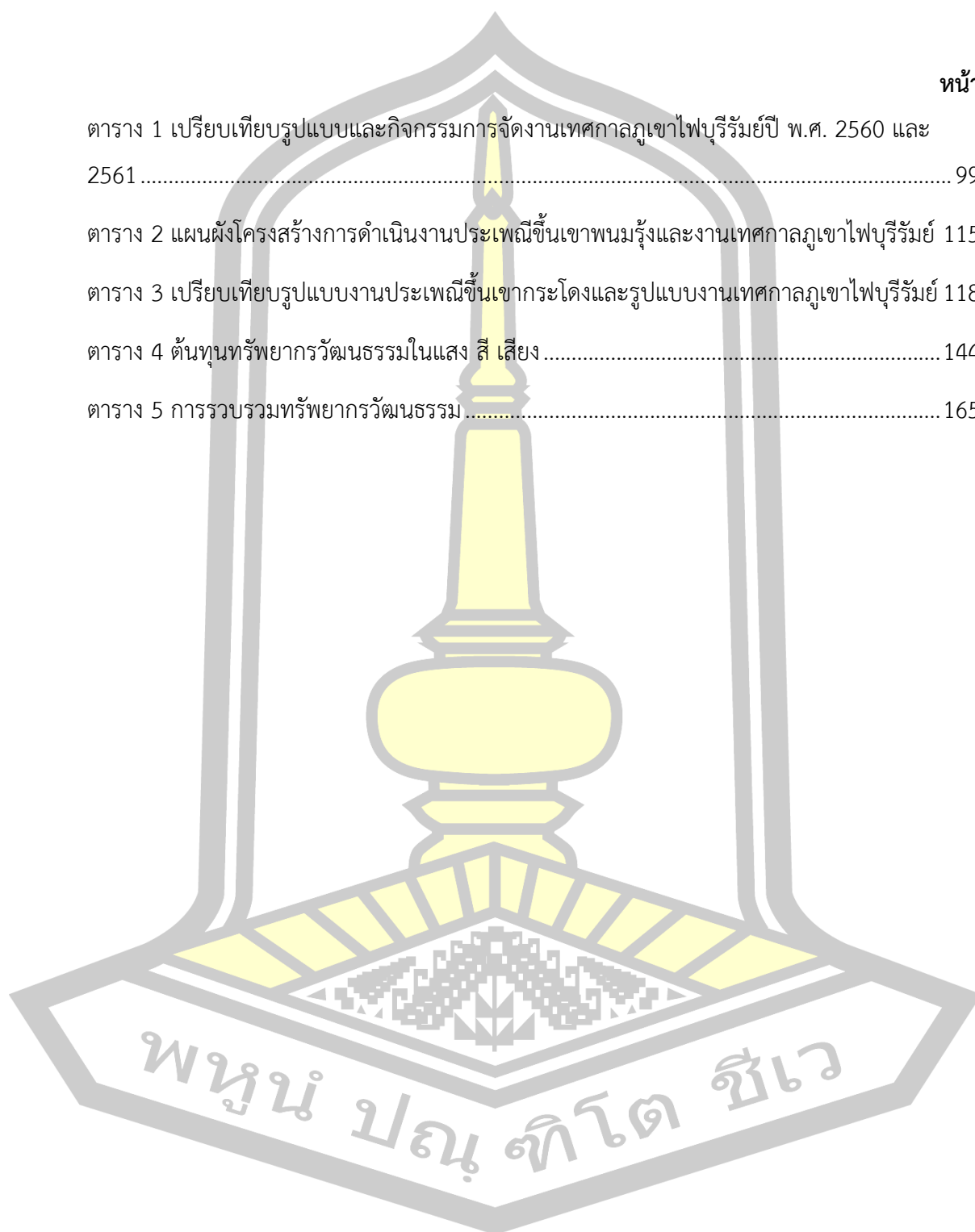
ขอบเขตของการวิจัย	68
วิธีการดำเนินการวิจัย	71
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
ตอนที่ 1 ความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์	74
ตอนที่ 2 กระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์	119
ตอนที่ 3 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมือง บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์	145
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	173
ความมุ่งหมายของการวิจัย	173
สรุปผล	173
อภิปรายผล	178
ข้อเสนอแนะ	183
บรรณานุกรม	184
ภาคผนวก	191
ภาคผนวก ก เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล	192
ภาคผนวก ข รายนามผู้ให้สัมภาษณ์	206
ภาคผนวก ค ภาพประกอบ	211
ประวัติผู้เขียน	225

พูน ปณ จิตโต ชีเว

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 เปรียบเทียบรูปแบบและกิจกรรมการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ปี พ.ศ. 2560 และ 2561	99
ตาราง 2 แผนผังโครงสร้างการดำเนินงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งและงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์	115
ตาราง 3 เปรียบเทียบรูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงและรูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์	118
ตาราง 4 ต้นทุนทรัพยากรวัฒนธรรมในแสง สี เสียง	144
ตาราง 5 การรวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรม	165

สารบัญภาพประกอบ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
ภาพประกอบ 2 แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์	38
ภาพประกอบ 3 แผนที่การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์	39
ภาพประกอบ 4 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์	75
ภาพประกอบ 5 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์	76
ภาพประกอบ 6 ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 1	77
ภาพประกอบ 7 ผู้ว่าราชการนำขบวนการแสดงครั้งที่ 1	77
ภาพประกอบ 8 แผนที่การจัดงานครั้งที่ 1	78
ภาพประกอบ 9 การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	79
ภาพประกอบ 10 ตลาดลาวา (Lava Market)	79
ภาพประกอบ 11 อุโมงค์หึ่งห้อย	80
ภาพประกอบ 12 ป่าลาวา	81
ภาพประกอบ 13 เหน็ดเรืองแสง	81
ภาพประกอบ 14 วรรณกรรมเรื่องปาจิต-อรพิม	82
ภาพประกอบ 15 อุโมงค์อิชฐาน	83
ภาพประกอบ 16 การสักการบูชาพระสุภัทรบพิตร	84
ภาพประกอบ 17 สะพานอัคนี	84
ภาพประกอบ 18 การแสดงดนตรี (Magma Music)	85
ภาพประกอบ 19 ป่าดื่น	86
ภาพประกอบ 20 ยุคหินใหม่	87
ภาพประกอบ 21 ขบวนเสด็จพระนางภูปดินทรลักษมีเทวี	87

ภาพประกอบ 22	อรพิม ตอนอรพิมฝากโยนี.....	88
ภาพประกอบ 23	การแสดงชุดมนตราอัคนี The Magic Volcano	89
ภาพประกอบ 24	แผนผังต้นทุนงานครั้งที่ 1.....	90
ภาพประกอบ 25	ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2.....	91
ภาพประกอบ 26	การแถลงข่าวงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2	91
ภาพประกอบ 27	ตัวอย่างการแสดงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์	92
ภาพประกอบ 28	ร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมือง.....	93
ภาพประกอบ 29	ซุ้มไฟประตูทางเข้า	93
ภาพประกอบ 30	โพรงไฟ	94
ภาพประกอบ 31	ซุ้มไฟชีวิตลึกลับในป่า.....	94
ภาพประกอบ 32	อัคนีพิภพ.....	95
ภาพประกอบ 33	ป่าเห็ด.....	95
ภาพประกอบ 34	การสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร.....	96
ภาพประกอบ 35	บรรยากาศการจัดงานครั้งที่ 2	96
ภาพประกอบ 36	พื้นที่การจัดงานบริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง	97
ภาพประกอบ 37	การแสดงแสงสีเสียงชุด ความลับของภูเขาไฟทั้ง 6.....	97
ภาพประกอบ 38	การจัดงานแถลงข่าว.....	100
ภาพประกอบ 39	พิธีบวงสรวง.....	101
ภาพประกอบ 40	ชุดการแสดงเรื่องราวในปัจจุบัน.....	102
ภาพประกอบ 41	ชุดการแสดงชุดภูเขาไฟคอก	103
ภาพประกอบ 42	ชุดการแสดงจากภูเขาไฟอังคาร.....	104
ภาพประกอบ 43	ชุดการแสดงจากภูเขาไฟปลายบัด	105
ภาพประกอบ 44	ชุดการแสดงภูเขาไฟพนมรุ้ง	106
ภาพประกอบ 45	ชุดการแสดงจากภูเขาไฟหลุบ.....	107

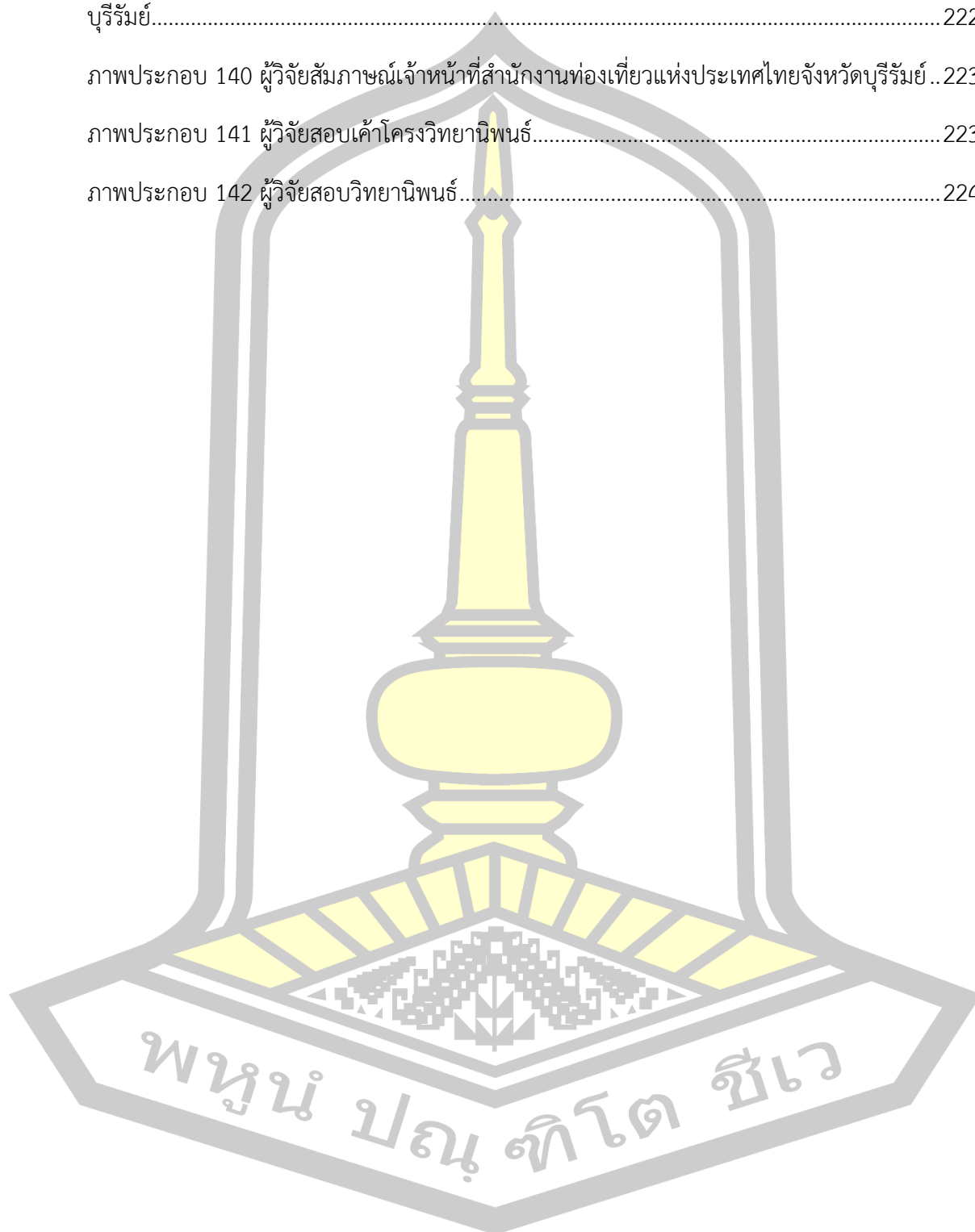
ภาพประกอบ 46 ชุดการแสดงภูเขาไฟกระโดง.....	107
ภาพประกอบ 47 ชุดการแสดงเมตเลย์.....	108
ภาพประกอบ 48 การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม.....	109
ภาพประกอบ 49 เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (ด้านล่าง).....	110
ภาพประกอบ 50 การประชาสัมพันธ์การจัดงานผ่านเพจเฟซบุ๊ก.....	110
ภาพประกอบ 51 ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย.....	111
ภาพประกอบ 52 ฝ่ายปฐมพยาบาล.....	112
ภาพประกอบ 53 การรักษาความสะอาด.....	112
ภาพประกอบ 54 แผนผังโครงสร้างการดำเนินงาน 5 ส่วน.....	113
ภาพประกอบ 55 แผนผังโครงสร้างการดำเนินงาน 5 ฝ่าย.....	113
ภาพประกอบ 56 แผนผังการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์.....	120
ภาพประกอบ 57 ลำตรา.....	120
ภาพประกอบ 58 ชุมไฟประตู่ทางเข้า.....	121
ภาพประกอบ 59 ชุมไฟชีวิตลึกกลับในป่า.....	121
ภาพประกอบ 60 โพรงไฟ.....	122
ภาพประกอบ 61 อคินิพิภพ.....	122
ภาพประกอบ 62 ป่าเห็ด.....	123
ภาพประกอบ 63 ภาพจำลองพื้นที่การจัดงาน.....	123
ภาพประกอบ 64 พื้นที่การจัดงานบริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง.....	124
ภาพประกอบ 65 ลานพระสุภัทรบพิตร.....	124
ภาพประกอบ 66 กิจกรรมในช่วงต่าง ๆ.....	125
ภาพประกอบ 67 เรือมตรด.....	127
ภาพประกอบ 68 คนตรีพื้นบ้าน.....	128
ภาพประกอบ 69 ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	129

ภาพประกอบ 70 ผ้าพื้นเมือง.....	130
ภาพประกอบ 71 อาหารพื้นเมือง	131
ภาพประกอบ 72 การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรม.....	132
ภาพประกอบ 73 กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์.....	133
ภาพประกอบ 74 กิจกรรมสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร.....	134
ภาพประกอบ 75 กิจกรรมการแสดง แสง สี เสียง	135
ภาพประกอบ 76 ชุดการแสดงเรื่องราวในปัจจุบัน.....	136
ภาพประกอบ 77 ชุดการแสดงชุดภูเขาไฟคอก	137
ภาพประกอบ 78 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟอังคาร	138
ภาพประกอบ 79 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟปลายบัด	139
ภาพประกอบ 80 ชุดการแสดงภูเขาไฟพนมรุ้ง	140
ภาพประกอบ 81 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟหลุบ.....	141
ภาพประกอบ 82 ชุดการแสดงภูเขาไฟกระโดง.....	142
ภาพประกอบ 83 ชุดการแสดงเมดเลย์	143
ภาพประกอบ 84 ปรากฏการณ์ภูเขากระโดง	149
ภาพประกอบ 85 พระสุภัทรบพิตร 1.....	149
ภาพประกอบ 86 รอยพระพุทธรบาทจำลอง	150
ภาพประกอบ 87 สะพานแขวนลาวา.....	150
ภาพประกอบ 88 ปากปล่องภูเขาไฟกระโดง.....	151
ภาพประกอบ 89 ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง.....	151
ภาพประกอบ 90 ปราสาทหินเขาปลายบัด.....	152
ภาพประกอบ 91 จารึกปราสาทเขาปลายบัด.....	152
ภาพประกอบ 92 วัดเขาอังคาร.....	153
ภาพประกอบ 93 ต้นโยนีปีศาจ.....	154

ภาพประกอบ 94 ผลโยนีปีศาจ.....	154
ภาพประกอบ 95 ผ้าโฮล.....	155
ภาพประกอบ 96 ผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือเป็นสีดำ.....	155
ภาพประกอบ 97 ผ้าไหมลายหางกระรอก.....	156
ภาพประกอบ 98 ผ้าขึ้นดินแดง.....	156
ภาพประกอบ 99 ผ้าภูอัคนี.....	157
ภาพประกอบ 100 อาหารท้องถิ่น.....	157
ภาพประกอบ 101 วรรณกรรมเรื่องปาจิต อรพิม.....	158
ภาพประกอบ 102 ตำนานเรื่องอุรังคราตุ.....	159
ภาพประกอบ 103 พิธีกรรมและความเชื่อ.....	160
ภาพประกอบ 104 ขบวนเสด็จพระนางภูปดินทรลักษมีเทวี.....	161
ภาพประกอบ 105 พระอาทิตย์ส่องทั้ง 15 ประตูของปราสาทหินเขาพนมรุ้ง.....	161
ภาพประกอบ 106 ดนตรีพื้นบ้าน.....	162
ภาพประกอบ 107 ศิลปะการแสดงชาติพันธุ์ไทยเขมร.....	163
ภาพประกอบ 108 ชาติพันธุ์ไทย-ส่วย(กูย).....	163
ภาพประกอบ 109 ภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	164
ภาพประกอบ 110 ภาพป้ายประชาสัมพันธ์ขนาด 1.2 x 2.4 เมตร.....	166
ภาพประกอบ 111 ภาพวิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 15 วินาที.....	167
ภาพประกอบ 112 ภาพวิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 1 นาที.....	167
ภาพประกอบ 113 ภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านรถขยายเสียงบริเวณตลาดไนท์บาร์ซาร์.....	168
ภาพประกอบ 114 ภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านรถขยายเสียงบริเวณถนนเส้นบขส.....	168
ภาพประกอบ 115 ภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ Facebook Fanpage Buriramguru.....	169
ภาพประกอบ 116 ภาพประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์ออนไลน์.....	170
ภาพประกอบ 117 ภาพ Facebook Fanpage ชื่อ Buriram Volcano Festival.....	170

ภาพประกอบ 118 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน	212
ภาพประกอบ 119 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลด้านการแสดงจากคณาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	212
ภาพประกอบ 120 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลนักวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์	213
ภาพประกอบ 121 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้ใหญ่นบ้านบริเวณเขากระโดง	213
ภาพประกอบ 122 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทเขากระโดง	214
ภาพประกอบ 123 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้รู้	214
ภาพประกอบ 124 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้รู้	215
ภาพประกอบ 125 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้รู้	215
ภาพประกอบ 126 ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในงานกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 35 บุรีรัมย์เกมส์	216
ภาพประกอบ 127 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราช ภัฏบุรีรัมย์	216
ภาพประกอบ 128 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วัดเขาอังคาร อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์	217
ภาพประกอบ 129 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วนอุทยานเขากระโดง	217
ภาพประกอบ 130 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วนอุทยานเขากระโดง	218
ภาพประกอบ 131 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วนอุทยานเขากระโดง	218
ภาพประกอบ 132 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่ศูนย์การเรียนรู้เขาไฟบุรีรัมย์ ณ วนอุทยานเขา กระโดง	219
ภาพประกอบ 133 ผู้วิจัยสัมภาษณ์หัวหน้าวนอุทยานเขากระโดง	219
ภาพประกอบ 134 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้ใหญ่นบ้านบริเวณเขากระโดง	220
ภาพประกอบ 135 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่หอสมุดแห่งชาติ จ.กรุงเทพฯ	220
ภาพประกอบ 136 ผู้วิจัยเข้ารับฟังคำแนะนำและตรวจสอบความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์	221
ภาพประกอบ 137 ผู้วิจัยเข้ารับฟังคำแนะนำและตรวจสอบความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์	221
ภาพประกอบ 138 ผู้วิจัยเข้ารับฟังคำแนะนำและตรวจสอบความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์	222

ภาพประกอบ 139 ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้จากคณาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์.....	222
ภาพประกอบ 140 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดบุรีรัมย์..	223
ภาพประกอบ 141 ผู้วิจัยสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์.....	223
ภาพประกอบ 142 ผู้วิจัยสอบวิทยานิพนธ์.....	224

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมและวัฒนธรรมถือเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตของมวลมนุษย์เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สังคมหมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณหนึ่งจนก่อให้เกิดชนบทรบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วิธีการดำรงชีวิตที่เป็นอัตลักษณ์ของสังคมนั้น ส่วนวัฒนธรรมหมายถึงชนบทรบธรรมเนียม ประเพณี ภาษาและทุกอย่างที่กลุ่มคนในสังคมนั้นสร้างขึ้นมา สิ่งที่แยกสังคมว่าแตกต่างจากอีกสังคมหนึ่งก็คือวัฒนธรรม ขณะเดียวกันวัฒนธรรมก็เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ช่วยประสานและผูกมัดกลุ่มคนไว้ในสังคมเดียวกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในความเป็นชาติ ชาติใดที่ไร้เสียซึ่งวัฒนธรรมอันเป็นของตนเองแล้วชาตินั้นจะคงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ นอกจากนั้นการปฏิบัติยังสืบเนื่องกันมาเป็นเอกลักษณ์และมีความสำคัญต่อสังคม เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรมความเชื่อ อันเป็นบ่อเกิดของวัฒนธรรมของสังคมจนกลายเป็นประเพณีประจำชาติและถ่ายทอดกันมาโดยลำดับ หากประเพณีนั้นติดอยู่แล้วก็รักษาไว้เป็นวัฒนธรรมประจำชาติ หากไม่ดีก็แก้ไขเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเทศะ ประเพณีล้วนได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคมและรับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต ซึ่งทำให้ประเพณีของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกันมีอัตลักษณ์และแฝงด้วยวัฒนธรรมของตนเองไว้ ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์ทุกยุคสมัย (ยศ สันตสมบัติ, 2559) ซึ่งส่งผลให้แต่ละยุคสมัยนั้นมีความงดงามเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อันเกิดคุณค่าใหม่ขึ้นตามบริบทสังคมมนุษย์

ในอดีตจนถึงปัจจุบันทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้ผลิตขึ้นมาล้วนมีคุณค่า มีความหมาย หรือมีประโยชน์สำหรับสังคมมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมมีหลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ ซึ่งคุณค่าและความหมายจึงแตกต่างกันไปตามพื้นฐานสังคม-วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์และสติปัญญาของแต่ละสังคม นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับบริบทอื่น ๆ หรือเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) ทรัพยากรทางวัฒนธรรมมีทั้งแบบจับต้องได้และไม่สามารถจับต้องได้ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน งานประติมากรรม งานศิลปะ ส่วนที่不能จับต้องได้ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม วรรณกรรม ภาษา (อ้างอิงใน ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) ในความเป็นโลกใบเดียวที่ไร้พรมแดนทำให้การดำรงชีวิตในโลกมนุษย์ของเราในแต่ถิ่นฐานจึงมีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือความแตกต่างทางวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หรือก่อให้เกิดการ

เลื่อนไหลของวัฒนธรรมไปมาหาสู่กันอย่างง่ายดายน่าทึ่ง ประเด็นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมต้องปรับตัวและเรียนรู้ถึงศาสตร์ด้านวัฒนธรรม เพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องในเรื่องของบุคคลที่มาจากสถานที่ที่แตกต่างกันและต้องพิจารณาอยู่บนพื้นฐานของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ที่ตั้งภูมิภานา การเลี้ยงดู ระดับการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ สัญชาติ ฯลฯ เพราะปัจจัยเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความแตกต่างกันของบุคคลในด้านวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ฯลฯ จึงทำให้สามารถปรับตัวเข้ากับ ความหลากหลายหรือความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ (สุนทรียา ไชยปัญญา, 2559) ในความแตกต่างของสังคมนั้น มีการใช้วัฒนธรรมที่สอดคล้องกัน จนก่อให้เกิดวัฒนธรรม ที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

สังคมที่เปลี่ยนไปทำให้โลกที่ไร้พรมแดนมนุษย์ไปมาหาสู่กันได้อย่างง่ายดายจึงทำให้เกิดบริบทสังคมแห่งการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณี ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ประดิษฐ์ใหม่จากฐานวัฒนธรรมประเพณีเดิมเพื่อนำเสนอแก่นักท่องเที่ยวทั้งในลักษณะของพิธีกรรม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ของที่ระลึกประเภทต่าง ๆ ที่ล้วนทำให้เกิดการสร้างสรรค์ โดยภาพรวมของประเพณีในแต่ละจังหวัดในปฏิทินการท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันมีการ “ประดิษฐ์ประเพณี” ใหม่ ๆ ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่เป็นการสร้างประเพณีโดยอ้างอิงจากฐานที่มาทางประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครองและพระพุทธศาสนาและน่าสังเกตว่ามีประเพณีใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลาทุก ๆ ปีในสังคมไทย เช่น ประเพณีสวดมนต์สะเดาะเคราะห์อันเนื่องมาจากเหตุภัยทางสังคมและธรรมชาติ ประเพณีสวดมนต์ข้ามปี (ในช่วงก้าวข้ามสู่ปีใหม่) ประเพณีวิสาขบูชาพุทธชยันตีในปี พ.ศ. 2555 (ศิริพร ณ กลาง, 2562) เมื่อพิธีกรรมของชุมชนกลายเป็นงานประเพณีระดับจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด รูปแบบการจัดงานจึงไม่ได้เน้นที่ตัวพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว แต่เน้นที่ขบวนแห่ต่าง ๆ เพื่อสร้างความอลังการดึงดูดนักท่องเที่ยวและความประทับใจให้กับผู้มาเที่ยวชม เช่น ขบวนแห่บั้งไฟ ขบวนแห่เทียนพรรษา ในงานงานประเพณี จึงกลายเป็นกาลละและเทศะแห่งการสร้างสรรค์งานศิลปะ เช่น ศิลปะการแกะสลักเทียนพรรษา การแกะสลักปราสาทผึ้ง โดยมุ่งเน้นการประกวดความสวยงามมากกว่าจะเน้นที่แก่นสาระของประเพณีโดยเฉพาะในเรื่องของขบวนแห่ที่ต้องประกอบด้วยสาวงามจำนวนมากในชุดแต่งกายพื้นเมืองในแต่ละจังหวัด อาจมีการฟ้อนรำของสาวงามเหล่านั้น นอกจากนั้นยังมีการสร้าง “ตำนาน” และ “แสง สี เสียง” ประกอบ “การแสดง” อันที่มาของพิธีกรรมอีกด้วย การนำเสนอประเพณีพิธีกรรมในบริบทของการท่องเที่ยวและตามนโยบายของภาครัฐจึงทำให้พิธีกรรม (Ritual) กลายเป็นงานเทศกาล (Festival) ซึ่งทำให้พิธีกรรมไม่ใช่พิธีกรรมอีกต่อไปเพราะขาดบทบาทในฐานะที่เป็นพิธีกรรม แต่ทำให้พิธีกรรมกลายเป็น “การแสดง” (Performance) (ศิริพร ณ กลาง, 2562) อันมีผลให้เกิดการผสมผสาน ปรับตัวเปลี่ยนแปลง รวมกับกระแสวัฒนธรรมได้

จากปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการผลิตซ้ำและสร้างใหม่ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอีสานที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมโลกที่ได้แพร่เข้ามาในสังคมไทย แล้วเกิดการผสมผสานแปรรูปให้ท้องถิ่นลักษณะเช่นนี้ อาจอาศัยแนวคิดของ Arjun Appadurai, 1996 มาช่วยอธิบายให้เห็นว่าความเชื่อมโยงระหว่างกระแสโลกและกระแสท้องถิ่นนำไปสู่จินตนาการความรู้ใหม่เกี่ยวกับโลกยุคปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น ปฏิกริยาที่เกิดจากการปะทะของกระแสวัฒนธรรมโลกและวัฒนธรรมท้องถิ่นจะนำไปสู่การเกิดวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ดังกรณีการเกิดขึ้นของประเพณีประเพณีประเพณีในชุมชนอีสานหลายอย่าง ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่มาจากโลกภายนอก คือ กระบวนการผสานโลกเข้ากับท้องถิ่น (Glocalization) ปฏิกริยาดังกล่าวนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมผสมระดับโลกและลักษณะผสมทางวัฒนธรรม (Cultural hybridity) (อ้างอิงในศิริพร ภักดีผาสุก, 2548 จาก ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560) ดังจะเห็นจากงานประเพณีบุญบั้งไฟของจังหวัดยโสธรนั้นถูกกระตุ้นและได้รับการส่งเสริมผ่านหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเช่นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) จนกลายมาเป็นเอกลักษณ์และงานบุญที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวยโสธร จากกระแสการกระตุ้นเศรษฐกิจและการทำวัฒนธรรมให้เป็นสินค้าผ่านการประชาสัมพันธ์เพื่อการท่องเที่ยว ทำให้แต่ละท้องถิ่นได้พยายามดึงเอาเอกลักษณ์ท้องถิ่นมาเป็นจุดขาย เพื่อดึงนักท่องเที่ยวและงบประมาณประจำปีเพื่อสร้างสรรคกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้น (อ้างอิงใน ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560) จนกลายเป็นภาพลักษณ์ในสื่อประชาสัมพันธ์ที่ผู้คนส่วนใหญ่รู้จักกัน นอกจากจะจัดในหมู่บ้านต่าง ๆ แล้ว ในตัวจังหวัดยังจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟที่ใหญ่ที่สุดในภาคอีสาน มีขบวนแห่บั้งไฟยาวหลายกิโลเมตรและมีผู้หลังไหลไปชมมากมายทั้งคนไทยและต่างชาติทำให้เป็นเทศกาลประจำปีของจังหวัดที่เขื่อนน้ำพาดและดึงดูดนักท่องเที่ยวและถูกสร้างให้กลายเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของจังหวัดยโสธร (อ้างอิงใน ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560) กระแสการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวยังส่งผลให้พื้นที่ของจังหวัดที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น เช่น จังหวัดบุรีรัมย์ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางด้านประวัติศาสตร์และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ บุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งของภาคอีสานซึ่งมีประเพณีวัฒนธรรมที่งดงาม เช่น ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประเพณีแห่เทียน ประเพณีวิ่งวัว ประเพณีมีสการพระเจ้าใหญ่และทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ของแร่ธาตุอาหารที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของพืชผลทางการเกษตร นอกจากนั้นจังหวัดบุรีรัมย์ยังมีแม่น้ำสายหลักและลำน้ำสาขามากมายได้แก่ แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ลำปลายมาศ ลำนางรอง ลำจังหันและห้วยตลาด ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ ส่วนภูเขาไฟในจังหวัดบุรีรัมย์มีด้วยกัน 6 ลูก คือ เขาพนมรุ้ง เขาไทรย้อย เขาอังคาร เขาหลุบ เขาดอกและเขากระโดง ภูเขาไฟเหล่านี้มีอายุแตกต่างกัน กลุ่มที่อยู่ใกล้ชายแดนหรือขอบอีสานจะมีอายุเก่าแก่กว่าที่อยู่ลึกเข้ามาในพื้นที่จังหวัด เช่น เขากระโดงซึ่งมีอายุประมาณ 900,000 ปี ซึ่งภูเขาไฟกระโดงเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว มีปากปล่องเห็นได้ชัดเจนบริเวณแวดล้อมมีป่าไม้ ที่มีความ

อุดมสมบูรณ์ แหล่งอาศัยของสัตว์ป่าขนาดเล็ก บนภูเขาไฟกระโดงยังมีโบราณสถาน รอยพระพุทธรูปบาทจำลองและพระพุทธรูปขนาดใหญ่ชื่อว่าพระสุภัทรบพิตร ซึ่งเป็นที่เคารพของผู้คน ในท้องถื่นและนักท่องเที่ยว ส่วนด้านโบราณคดีพบว่าเป็นดินแดนอันเป็นที่ตั้งของจังหวัดบุรีรัมย์มีเมืองและชุมชนโบราณอยู่เป็นจำนวนมากซึ่งปรากฏร่องรอยคูน้ำคันดินและโบราณวัตถุสถานอยู่ทั่วไป นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ได้ให้ข้อสันนิษฐานว่าพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์นั้นเคยเป็นที่ตั้งของอาณาจักรที่รุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ 12-16) ต่อเชื่อมถึงสมัยลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ 17-18) จากนั้นก็เสื่อมอำนาจและแตกแยกอาจจะด้วยเหตุจากภัยธรรมชาติหรือสงครามประชาชนจึงกระจัดกระจายออกไปตั้งชุมชนเล็ก ๆ ตามป่าหรือชายแดนที่เรียกว่า “เขมรป่าดง” (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560) “พนมกระดอง” มีรูปลักษณะคล้ายกระดองเต่าต่อมาจึงเรียกเพี้ยนเป็น “กระโดง” ปัจจุบันภูเขากระโดงเพิ่มคำว่าภูเขาไฟเป็นคำนำหน้าเขากระโดงเนื่องจากต้องการสื่อความหมายให้ทราบความเป็นจริงว่า เขากระโดงเป็นแหล่งภูเขาไฟ เขากระโดงเป็นชื่อเรียกภูเขาทั้ง 2 ลูก ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กัน เขาลูกแรกเรียก “พนมสร้อย” เขาที่มีลักษณะเป็นลูกเล็ก ส่วนเขาที่สองมีลักษณะใหญ่กว่าจึงเรียกว่า “พนมเปราะ” และยังมีเรื่องเล่าสืบต่อกันมาว่า มีกลุ่มผู้ชายและผู้หญิงแข่งขันกันขุดดินมากองหากฝังใดขุดมากองได้สูงสุดจะเป็นผู้รับชัยชนะ ในขณะที่แต่ละกลุ่มกำลังขะมักเขม้นขุดดินกันอยู่นั้น ด้วยเหตุผลใดไม่ทราบได้กลุ่มผู้ชายกลับเปลี่ยนใจพากันขุดดินมากองให้ฝั่งผู้หญิงจึงทำให้ได้รับชัยชนะไปในที่สุด ซึ่งสถานที่แห่งนี้นี้ยังเป็นที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจอยู่ในบริเวณเขตตัวอำเภอเมืองบุรีรัมย์ เป็นสถานที่สำคัญของนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปที่มาเยี่ยมชมและยังมีประวัติศาสตร์ธรณีวิทยาและชีววิทยา เพราะเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟที่ยังคงปรากฏร่องรอยปากปล่องให้เห็นได้ชัดเจน มีโบราณสถานปรากฏภูเขากระโดงเป็นที่ประดิษฐานรองพระพุทธรูปบาทจำลองและมีพระสุภัทรบพิตร พระพุทธรูปองค์ใหญ่คู่เมืองบุรีรัมย์อยู่บนยอดเขาและยังมีพันธุ์ไม้พื้นเมืองที่หาชมได้ยาก เช่น ต้นโยนีปีศาจ ที่มักพบในบริเวณเขตภูเขาไฟ (ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560) ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมล้วนเหมาะสมแก่การท่องเที่ยว จนก่อให้เกิดเป็นประเพณีของท้องถิ่นขึ้นมา

ในแต่ละชุมชนมีประเพณี เทศกาลต่าง ๆ ตามพื้นที่ของตนเอง ในปี พ.ศ.2560 มีงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ “Buriram Volcano Festival” เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวและรองรับกับการเจริญเติบโตของเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งบุรีรัมย์นั้นได้จัดให้เป็นเมืองรอง (เมืองที่ไม่ได้เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย) และเป็นเมืองกีฬา (Destination Sport City) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา โดยจุดเด่นของงานอยู่ที่การแสดงสื่ผสมแสง สี เสียง สืบสานตำนานภูเขาไฟ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การกำเนิดภูเขาไฟ รวมทั้งแสดง HOLOGRAM 4 มิติ ตำนานความรักแท้ของท้าวปาจิต-นางอรพิม อันเป็นเรื่องราวของโอรสหนุ่มจากนครธมกับหญิง

สามัญชนในแถบอีสานใต้ ที่ต้องต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ จนได้ครองรักกัน ร้อยเรียงกับตำนานเมืองบุรีรัมย์ โดยมีกระแสตอบรับจากนักท่องเที่ยวและคนภายในจังหวัดเป็นอย่างดี

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พื้นที่บริเวณวนอุทยานภูเขาไฟกระโดงมีทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น ดินโยนีปีศาจ นกนานาชนิด แร่ธาตุที่เกิดจากซากกระเบิดภูเขาไฟ ปากปล่องภูเขาไฟ และยังมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องปาจิต-อรพิม ปรากฏการณ์ พระพุทธรูปจำลอง พระสุภัทรบพิตร ซึ่งการประดิษฐ์สร้างประเพณีที่อยู่ในภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เสี่ยงต่อการเสื่อมคุณค่าและความหมายทางวัฒนธรรม โดยงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์นี้ยังไม่มีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ในประเด็นความเป็นมา กระบวนการสร้างประเพณีและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ภายใต้ประเพณีประดิษฐ์ซึ่งเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกต การสัมภาษณ์และจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะได้นำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ และยังเป็นการกระตุ้นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของจังหวัดบุรีรัมย์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. ศึกษากระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. ศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

คำถามการวิจัย

1. การประดิษฐ์สร้างประเพณีเหล่านี้มีที่มาและความสำคัญต่อชุมชนท้องถิ่นและสังคมอย่างไร
2. การประดิษฐ์สร้างประเพณีมีกระบวนการสร้างเป็นอย่างไร ซึ่งได้กลายมาเป็นประเพณีประดิษฐ์ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่และมีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมอย่างไร

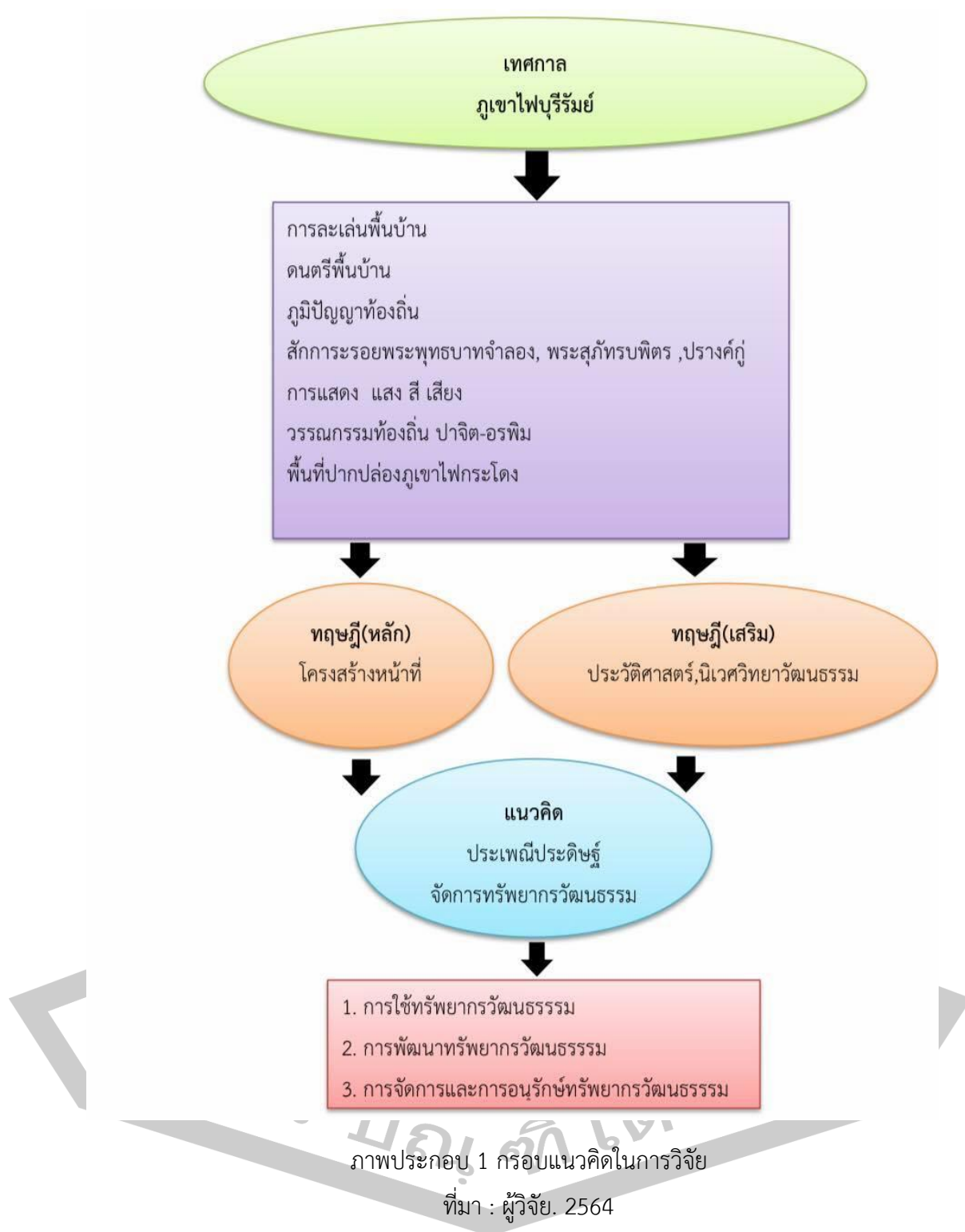
ความสำคัญของการวิจัย

1. ทราบถึงความเป็นมาและได้รูปแบบกระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ มีผลทำให้มีจิตสำนึกร่วมของกลุ่มคนในท้องถิ่นและเป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางสังคมใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงเป็นแนวทางในสร้างประเพณีประดิษฐ์อื่น ๆ ในเขตพื้นที่ใกล้เคียง
2. ทราบปรากฏการณ์ประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยงานเทศกาลเป็นพื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ของชุมชนที่มีการประดิษฐ์ใหม่จากฐานวัฒนธรรมประเพณีที่นำมาใช้ในบริบททุนนิยมการท่องเที่ยวและกลไกในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวผ่านประเพณีประดิษฐ์อยู่ในกลุ่มนายทุนหรือนักการเมืองท้องถิ่น
3. นำผลจากการวิเคราะห์เพื่อเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ประเพณีประดิษฐ์ หมายถึง การสร้างกิจกรรมจากฐานวัฒนธรรมประเพณีเดิมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. ทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่าและประโยชน์แก่ชาวจังหวัดบุรีรัมย์อันได้แก่ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปะการแสดงและวิถีชีวิต
3. การจัดการ หมายถึง การประสานทรัพยากรได้แก่ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปะการแสดง วิถีชีวิต เพื่อให้มีการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
4. เทศกาลภูเขาไฟ หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยมีการประกอบสร้างจากโบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปะการแสดง และวิถีชีวิต
5. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ หมายถึง สิ่งก่อสร้าง วัตถุที่จับต้องได้และสัมผัสด้วยมือและมองเห็นด้วยสายตา ได้แก่ สถานที่และโบราณสถาน ต้นโยนีปีศาจ ผลโยนีปีศาจ ผ้าพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น
6. ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ หมายถึง การปฏิบัติ การแสดงออก การนำเสนอ ความรู้ ทักษะ และการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นของชุมชน ได้แก่ วรรณกรรม ตำนาน ประเพณี พิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้านและศิลปะการแสดง วิถีชีวิต 4 ชาติพันธุ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาบทบาทและกระบวนการสร้างประเพณีประเพณีในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์และเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในบทนี้ผู้ศึกษาได้ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นบุรีรัมย์
2. เอกสารเกี่ยวกับงานเทศกาลเมือง งานประเพณี
 - 2.1 เทศกาลและงานประเพณี
 - 2.2 ประเพณีแนวส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว
 - 2.3 การปรับเปลี่ยนประเพณีจารีตไปสู่ประเพณีประเพณีภายใต้บริบทของสังคม

อีสานร่วมสมัย

3. บริบทพื้นที่การวิจัย
4. แนวคิดเทศกาลและงานประเพณี
 - 4.1 ประเพณีประเพณี
 - 4.2 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
5. ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย
 - 5.1 ทฤษฎีหลัก
 - 5.2 ทฤษฎีเสริม
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ

1. เอกสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นบุรีรัมย์

- 1.1 การละเล่นพื้นบ้าน
 - 1.1.1 รวมเผ่าบุรีรัมย์

ผกา เบญจกาญจน์, 2531 กล่าวถึงบุรีรัมย์เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในเขตอีสานใต้มีเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงทั้งสี่ทิศสี่ด้าน มีประชาชนหลายกลุ่มอาศัยอยู่ภายในจังหวัด แต่ละกลุ่มมีภาษาเป็นของตนเองคือไทยโคราช ซึ่งประชาชนที่ใช้สำเนียงใกล้เคียงทางโคราคคือ กลุ่มแถวอำเภอ

นางรอง หนองกี่ บางที่เราเรียกชนแบบนี้ว่า ไทยเบ๊จ๋ ส่วนกลุ่มที่ใช้ภาษาลาวมากที่สุดคือ แถบอำเภอพุทไธสง กลุ่มที่ใช้ภาษาเขมรคือ กลุ่มแถบอำเภอบัสน้อย บ้านกรวดและละหานทรายและกลุ่มสุดท้ายที่ใช้ภาษาส่วย คือ กลุ่มที่อยู่ในแถบอำเภอสตึก จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 กลุ่มนั้นอยู่คนละแถบทีเดียว แต่อย่างไรก็ตามชนทั้ง 4 กลุ่มต่างก็มีความผูกพันเกี่ยวข้องติดต่อเชื่อมโยงกันอยู่เสมอ ถึงแม้พิธีกรรมหรือการแสดงออกบางครั้งจะแตกต่างกันไปบ้างตามความเชื่อและภาษาที่ใช้ แต่ทั้งหมดก็เป็นคนไทยที่นับถือ ชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซึ่งรวมเป็นศูนย์รวมน้ำใจของคนทั้งชาติ ภาควิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เห็นว่าชนทั้ง 4 กลุ่มที่อาศัยอยู่ในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นสามารถนำมาผสมผสานให้อยู่ในรูปแบบของการแสดง โดยอาศัยเพลง คำร้อง และท่าทางด้านนาฏศิลป์เป็นเครื่องชักจูงให้เกิดการรวมกลุ่ม และความสามัคคีกลมเกลียวในระหว่างคน 4 กลุ่ม นอกจากนั้นก็ยังได้เห็นวัฒนธรรมทางการแสดงออกจากท่ารำต่าง ๆ ถึงแม้ถ้ารำนั้นจะแตกต่างกัน แต่ก็แสดงให้เห็นว่าสามารถที่จะรำรำตามไปได้อย่างไม่ขัดเขิน นับว่าเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงวิธีการรวมกลุ่มทางด้านการแสดงและยังเข้ากับแผนพัฒนาของประเทศ ซึ่งอยู่ในระยะของการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาชนบทอีกด้วย

ท่ารำของรวมเผ่าไทยบุรีรัมย์

1. ไทยโคราช ยึดรูปแบบและเพลงร้องที่เรียกว่า เพลงโคราช
2. ลาว ยึดรูปแบบตามลักษณะการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นที่มีท่าทาง
3. เขมร ยึดรูปแบบการรำรับมาจากทางเขมรต่ำที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมมาทาง
4. ส่วย ยึดรูปแบบการรำมาจากพิธีกรรม “รำแม่มด” ของชาวส่วยที่บ้านหนองบัว

กระฉับกระฉ่าง

ชายแดนไทย

เจ้าป่า อำเภอสตึก

1.1.2 ระบำตลก (ระบำกะลา)

ผกา เบญจกาญจน์, 2531 กล่าวถึงระบำตลกนี้เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวอีสานใต้ อันเป็นผลมาจากความนิยมของชาวบ้านในการปลุกมะพร้าว ในแถบอีสานใต้มีลักษณะอย่างหนึ่งที่แตกต่างกันไปจากชาวอีสานโดยทั่ว ๆ ไปคือ หมู่บ้านจะมีต้นมะพร้าวขึ้นความนิยมปลุกมะพร้าวมีมาแต่โบราณเขาถือกันว่า เมื่อลูกหลานแต่งงานพ่อแม่จะมอบที่ดินให้ทำกินและปลูกเป็นที่ปลูกบ้านก่อนอื่นจะต้องปลุกมะพร้าวไว้ก่อน การปลุกมะพร้าวเป็นการแสดงถึงความมั่นคงเป็นผู้ที่เชื่อถือได้ เพราะการปลุกมะพร้าวในภาคอีสานนั้นปลูกยาก กว่าที่จะขึ้นต้องเอาใจใส่เป็นพิเศษ มีความอดทน ขยันหมั่นเพียร ดูแลรักษากว่าจะมีลูกให้กินได้ต้องใช้เวลาหลายปี การปลุกมะพร้าวถือเป็น ธรรมเนียมอย่างหนึ่งในการขึ้นโคกใหม่ ดังนั้นในแถบหมู่บ้านชาวอีสานใต้จึงมีมะพร้าวขึ้นเขียวชอุ่ม หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วจัดเป็นระยะเวลาที่ว่างงานเข้าสู่เดือนหยุดงาน หนุ่มสาวจะนั่งชดกละมะพร้าวกันที่ลาน

บ้าน กะลามะพร้าวที่ซัดนี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เช่น ทัพพี กระบวยตักน้ำ
 ตอนนี้หนุ่มสาวจะเจียตมะพร้าวส่วนหนึ่งเพื่อใช้ประโยชน์ในการร่ายรำสนุกสนาน การร่ายรำด้วย
 กะลามะพร้าวมีเคล็ดอยู่ว่า ถ้าใครรำแล้วสามารถเคาะกะลามะพร้าวแตกคู่ไหนคิดว่า จะได้แต่งงาน
 กัน ซึ่งจะสังเกตได้ว่าแต่ละคู่จะพยายามเคาะกะลาให้แตก หลังฤดูเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว เป็นการฉลอง
 ความอุดมสมบูรณ์ของข้าวปลาที่ได้ แสดงความสามัคคีที่ชาวบ้านช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นการ
 รื่นเริงชนิดหนึ่ง เครื่องดนตรีใช้มีดังต่อไปนี้ 1. ปี่สไล 1 เล่า 2. กลองกันตรึม 2 ลูก 3. ซอด้วงเอก 1
 คัน 4. เครื่องให้จังหวะ เช่น ฉิ่ง กรับ

ลักษณะการเล่น ฝ่ายหญิงนั่งซัดกะลามะพร้าวอยู่ ฝ่ายชายเป็นฝ่ายเดินเข้ามาเกี่ยวสาว
 ตามธรรมเนียมโดยการช่วยกันซัดกะลามะพร้าว หลังจากนั้นจึงจับกันเป็นคู่ ๆ และเริ่มรำกะลา
 การรำกะลานี้อาจใช้บธรองประกอบก็ได้ จำนวนผู้เล่น ไม่จำกัดแต่ที่เหมาะสมคือ ไม่เกิน 7 คู่
 จะเห็นว่าระบำนี้การละเล่นของชาวไทยเขมรที่มีมานานแล้ว แต่สิ่งเหล่านี้กำลังจะสูญไปและเป็นที่
 น่ายินดีทางสำนักศิลปะและวัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้นำมาฟื้นฟูขึ้นและ
 เผยแพร่ไปจนที่รู้จักกันทั่วไปอีกครั้งหนึ่ง และตามโรงเรียนประถมและมัธยมในจังหวัดบุรีรัมย์ได้มีการ
 นำมาฝึกนักเรียนให้เล่นการละเล่นพื้นบ้านชนิดนี้และนำไปแสดงในงานต่าง ๆ ในท้องถิ่น (นฤมล จิตต์
 หาญ : สัมภาษณ์)

การแต่งกาย ผู้ชายนิยมกางเกงสีพื้นรัดข้อ เสื้อคอกลมผ่าหน้า มีขลิบที่คอ แขน หน้าอก
 ด้วยสีสันสดใส มีผ้าขาวม้าคาดเอวและโพกศีรษะ ในส่วนผู้หญิงนิยมนุ่งโจงกระเบนยาวด้วยสีพื้นสด
 เสื้อคอกลม แขนสั้น มีขลิบด้วยสีสดเหมือนผู้ชาย มีเข็มขัดคาดทับ ผมจะปล่อยหรือเกล้ามวยตัด
 ดอกไม้ก็ได้

1.1.3 เรือมปัญญา (รำเทพประทับทรง)

ผกา เบญจกาญจน์, 2531 กล่าวถึงเรือมปัญญาเป็นการแสดงพื้นบ้านที่แพร่อยู่ใน
 พิธีกรรมที่เรียกว่า “บองบ๊อด” แปลว่ารักษาคนไข้ ทางสำนักศิลปะและวัฒนธรรมอีสานใต้ นำโดย
 ผศ.ภูมิจิต เรืองเดชและอาจารย์ผกา เบญจกาญจน์ร่วมด้วยอาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีได้เดินทางไป
 ถ่ายทำพิธีกรรมที่เรียกว่า “บองบ๊อด” ที่อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ก่อนจะเริ่มทำการแสดง
 จะต้องมีการปลุกเร้าโรง ลักษณะคล้ายปะรำพิธีและจะต้องอยู่กลางแจ้ง พิธีกรรมชนิดนี้ก่อนจะมี
 การทำก็จะมีคนเข้าทรงนับว่าเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอย่างหนึ่งในลักษณะของความเชื่อ
 ผู้ที่ทำพิธีจะต้องเป็นผู้ที่ถือศีลและปฏิบัติไปในทางที่ดีงามอยู่เสมอ ผู้ทำพิธีจะต้องมีครูถ่ายทอดวิชาให้
 ผู้ทำพิธีในครั้งนี้คือ นางแก้ว เกิดประโคน ได้รับการถ่ายทอดทำพิธีมาจากคุณยายน้อยและตลอดการ
 เข้าทรงนั้นจะมีเทพต่าง ๆ มาประทับถึง 17 องค์

วิธีการแสดง เมื่อคนทรงเข้าสู่โรงพิธีก็จะจุดธูปเทียน ท่องคาถาถึงคุณเทพดาต่าง ๆ
 เมื่อเทพเริ่มประทับทรงแล้ว ผู้ทำพิธีก็จะทำไปรอง ๆ ในลักษณะสี่ทิศ เมื่อไหว้ครูแล้วผู้ทรงอายุมาก

ไม่อาจทำได้ก็จะมีพิธีมอบต่อให้ศิษย์ เทพที่จะเข้าทรงก็จะมาสิงสถิตอยู่ที่ตัวลูกศิษย์ด้วย ผู้นั้นก็จะได้รับรำในลักษณะต่าง ๆ ที่ช่วยในการรักษาไข้ โดยเฉพาะคนที่ป่วยเป็นอัมพาต อนึ่งในการได้รำรำของผู้ทรงหรือผู้ที่เทพมาประทับทรงนั้น ที่ออกมาเป็นท่าทางต่าง ๆ โดยที่เจ้าตัวผู้นั้นไม่ได้คิดเอาไว้ก่อน คงรำรำไปในลักษณะเหมือนมีมนต์ดลใจมากกว่า ฉะนั้นการแสดงพื้นบ้านชนิดนี้ทางสำนักศิลปะและวัฒนธรรมอีสานได้ร่วมกับทางวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เห็นว่าการแสดงชนิดนี้จะสูญหายไปถ้าไม่นำมาจัดอนุรักษ์ไว้ก็จะสูญหายไปหมด อาจารย์ทางด้านนาฏศิลป์จึงร่วมกันประดิษฐ์ท่ารำโดยอาศัยเค้าเดิมได้เกือบหมด เพียงแต่จัดทำให้เป็นรูปแบบสวยงามเพื่อเป็นประโยชน์ในการนำมาเผยแพร่รำนาฏศิลป์พื้นบ้านต่อไป

การแต่งกาย ตามลักษณะพื้นบ้านนุ่งผ้าซิ่นกรอมพื้น ห่อผ้าพันรอบอกมีสไบสองชาย ทับคาดเข็มขัดเงินทับ เกล้าผมมวยสูง ทัดดอกไม้

1.1.4 กันตรึม

สุกัญญา สุธงษา, 2525 กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านของเขมรที่มีลักษณะเป็นเพลงปฎิพากย์ คล้ายคลึงกับเพลงปฎิพากย์ของภาคกลางมากที่สุด กล่าวคือคล้ายคลึงทั้งโครงสร้างของเพลงและวิธีการแสดง เพลงปฎิพากย์เขมรจะเริ่มด้วยบทไหว้ครู ระลึกถึงพระพุทธเจ้า พระวิศวกรรมครูบาอาจารย์ ต่อจากนั้นจึงจะร้องทักทาย คนตรีที่ใช้ประกอบประจำได้แก่ โทนสกล (กลองพินพาทย) ซอและใช้การปรบมือเข้าจังหวะเพลงปฎิพากย์ที่เล่นกันในดินแดนเขมรหรือประเทศกัมพูชา จากบทสัมภาษณ์นายฮ้อ กิ่งจันทร์ พบว่ามีเพลงปรบเกอย เพลงอาโย เพลงอมตุลและเจรียงต่าง ๆ กันตรึมมีลักษณะเป็นเพลงปฎิพากย์คล้าย ๆ กับเพลงฉ่อยหรือเพลงเรือหรือลำตัดในปัจจุบัน แตกต่างที่เนื้อร้องกันตรึมเป็นภาษาเขมร

เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2526 กล่าวถึงกันตรึมเป็นวงดนตรีพื้นบ้านของอีสานใต้ กันตรึมหรือโจ๊ะกันตรึมยังเป็นที่นิยมและมีบทบาทสำคัญตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบันสำหรับ ชาวอีสานใต้ การเล่นกันตรึมนี้ไม่มีผู้ทราบที่มาอย่างแน่นอน แต่เชื่อว่าการถ่ายทอดมาจากขอม วงกันตรึมสมัยก่อนไม่มีการฟ้อนรำประกอบ นิยมเล่นในงานมงคลโดยทั่วไป เช่น งานแต่งงาน โขนจุกงานบวช โดยมีเครื่องดนตรีที่บรรเลงคือ กลองกันตรึม (โทน) ซอกันตรึม ปี่อ้อ ฉิ่ง ฉาบ ผู้บรรเลงเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงก็ได้แต่ส่วนมากแล้วจะเป็นผู้ชาย ส่วนผู้หญิงจะเป็นผู้ร้องและผู้ฟ้อนรำ โดยแต่จังหวะลีลาในการแสดงจะแตกต่างกันออกไปตามพิธีของแต่ละงาน

เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2526 กล่าวถึงกันตรึมหรือโจ๊ะกันตรึมเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวอีสานใต้เป็นการละเล่นที่มีดนตรีประกอบและถือว่าดนตรีมีความสำคัญ มีบทบาทมากที่สุดตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ส่วนคำร้องเป็นของชาวเขมรสูงที่มีใน 3 จังหวัดคือ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ การเล่นกันตรึมได้รับความนิยมมากในแถบจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษ

ภูมิจิต เรื่องเดช, 2528 กล่าวถึงเพลงพื้นบ้านกันตรึมในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยลักษณะทั่วไปของเพลงพื้นบ้านกันตรึม หรือ โจ๊ะกันตรึม เป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของคนเขมร ในเขตอีสานใต้ ได้แก่ บริเวณชุมชนที่ใช้ภาษาเขมร เป็นภาษาถิ่นในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ สโกลหรือกลองที่นำมาใช้วงดนตรีพื้นบ้านโดยเฉพาะกลองกันตรึมจะมีจังหวะเสียงดังโจ๊ะกันตรึมโจ๊ะตรึม ตรึม จึงเกิดเสียงวงดนตรีพื้นเมืองที่เล่นเพลงทำนองเดียวกับเพลงปฏิกายในภาคกลาง แต่มีท่วงทำนองและเนื้อร้องเป็นภาษาเขมรว่า “เพลงกันตรึม”

เครือจิต ศรีบุญนาถ, 2534 กล่าวถึงกันตรึมเป็นการละเล่นเพลงพื้นบ้านของคนไทยในเขตอีสานใต้ บริเวณที่ใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และ ศรีสะเกษ การเล่นกันตรึมจะนำเอา “สั๊กวล” หรือกลองกันตรึมมาใช้ประกอบวงดนตรี เสียงกลองกันตรึมมีจังหวะ โจ๊ะกันตรึม โจ๊ะกันตรึม โจ๊ะกันตรึม ซึ่งชื่อวงดนตรีที่เรียกว่า “กันตรึม” ก็คงมาจากจังหวะของกลองกันตรึมนั่นเอง

วงกันตรึมของจังหวัดบุรีรัมย์

1. กันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง บ้านโคกโพธิ์ ต.สะเดา

อ.พลับพลาชัย จ.บุรีรัมย์

2. กันตรึมคณะปทุมทอง ต.สูงเนิน อ.กระสัง จ.บุรีรัมย์

3. กันตรึมคณะบุญถึง บ้านตาด้วง ตำบลประโคนชัย

อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์

ธรรบ จันทรเต็ม, 2549 ได้ศึกษาคุณลักษณะด้านดนตรี ของกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส. สไบทอง พบว่า สามารถแบ่งคุณลักษณะด้านดนตรีได้ 3 ประเภท คือ

1. ประเภทเพลงแบ่งออกเป็น 3 เพลง คือ เพลงไหว้ครู เพลงขับร้องประกอบพิธีกรรมและเพลงขับร้องและบทเพลงขับร้องที่ประยุกต์
2. ระบบเสียง เป็นท่วงทำนองสำเนียงภาษาเขมร ระบบ 5 เสียง (Pentatonic)
3. ทำนอง (Melody) บทเพลงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส. สไบทอง มีทำนองหลักท่อนเดียว บรรเลงซ้ำไปซ้ำมา โดยใช้เครื่องดนตรีซอกกันตรึมเป็นหลักในการดำเนินทำนอง

1.1.5 เรือมลุดอันเร

สงบ บุญคล้าย, 2521 กล่าวถึงประเพณีการเล่นเรือมอันเรนนี้เป็นมรดกสืบมาแต่โบราณ ไม่สามารถสืบทราบได้ว่าใครเป็นผู้คิดขึ้น จากคำสัมภาษณ์ของผู้เฒ่าผู้แก่เล่าต่อกันมาว่า การเล่นลุดอันเรนนี้เดิมไม่มีจังหวะอะไรต่อมาได้วิวัฒนาการจนเป็นจังหวะ ลีลา อ่อนช้อย สวยงาม เข้าใจว่าในสมัยโบราณในยามค่ำคืนที่เสร็จสิ้นภารกิจประจำวัน สาว ๆ ก็พากันดำข้าวซึ่งมีสากดำข้าวกับครกใบใหญ่ หนุมที่ว่างงานก็เดินเป่าขลุ่ยมาเกี่ยวสาว พอเสร็จงานดำข้าวหนุมสาวก็พากันเล่นกระทบสากเพื่อความสนุกสนานให้เป็นจังหวะ (เดิมยังไม่มีเครื่องดนตรีประกอบ) หนุมที่อยากแสดงความสามารถอด

สาว ๆ ก็จะรำเข้าสากที่เรียกกันลูดอันเร (ลูดหมายความว่ากระโดดข้าม อันเร แปลว่า สาก) ส่วนหนุ่มสาวคู่อื่น ๆ ก็จะทำอยู่นอกวง แต่ถึงอย่างไรมันก็รำไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีจังหวะเป็นมาตรฐานอย่างปัจจุบัน

สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2545 กล่าวถึงการละเล่นเรียมอันเรเป็นประเพณีที่เล่นในวันหยุดงานประจำปีของชาวสุรินทร์ วันหยุดงานประจำปีนี้เรียกว่า “วันตอม” (ภาษาพื้นเมืองสุรินทร์หรือเรียกตามภาษาไทยภาคกลางว่า “วันเนา” การหยุดงานจะมีอยู่ 2 ระยะ คือหยุดระยะสั้นมีกำหนด 3 วัน กับหยุดระยะยาวมีกำหนด 7 วัน และหยุดกันในเดือนเมษายนของทุกปี ซึ่งนับว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทยตามแบบโบราณ การหยุดงานและมีการละเล่นเรียมอันเร ได้ถือปฏิบัติกันมาจนถึง ทุกวันนี้ ดังคำกลอนจากการบันทึกไว้ของครูปิ่น ดีสม

ภักทวินทร์ จันทรทอง, 2551 ชี้ให้เห็นว่าเรียมลูดอันเรเป็นศิลปะการแสดงที่พัฒนามาจากการละเล่นพื้นบ้านลูดอันเร ให้มีลีลาทำรำที่สวยงาม มีแบบแผนตามหลักเกณฑ์การจัดการแสดงที่เป็นมาตรฐานทางนาฏศิลป์อย่างกรมศิลปกร เช่น การกำหนดทำรำเฉพาะในแต่ละเพลง การเข้าจังหวะต่าง ๆ ที่มีรูปแบบเฉพาะ จำนวนผู้แสดง เวลาในการแสดง การแต่งกาย ดนตรี เพลงบรรเลง ประกอบการแสดงให้มีแบบเป็นแบบแผนเฉพาะ กำหนดเป็นกฎเกณฑ์ที่ยึดปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

ปิยะนันท์ แนวคำดี, 2556 กล่าวถึงการละเล่นกระตบสากของชาวบ้านแถวอีสานใต้ แต่เดิมเล่นเฉพาะเดือนห้าเท่านั้น สากที่ใช้เป็นสากดำข้าวธรรมดา ผู้เล่นเป็นชาย-หญิงเป็นคู่ ๆ ไม่จำกัด

1.1.6 กะโน้บติงตอง

พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล, 2542 กล่าวถึงกะโน้บติงตองเป็นการละเล่นพื้นเมืองที่ได้รับคามนิยมกันมากในแถบอีสานใต้ แหล่งกำเนิดของการรำชนิดนี้คือที่จังหวัดสุรินทร์เป็นการเล่นที่เลียนแบบลีลาการกระโดดเคลื่อนตัวของตั๊กแตนตำข้าว ซึ่งลำตัวเป็นสีเขียวดังนั้นผู้เล่นจึงต้องแต่งตัวเลียนแบบตัวตั๊กแตนและสวมหัวตั๊กแตน มีลูกตาเป็นลักษณะเหมือนตั๊กแตนทุกประการ

สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2545 กล่าวถึงกะโน้บติงตองเป็นการละเล่นเลียนแบบท่าธรรมชาติของตั๊กแตนตำข้าว ประกอบเพลงกะโน้บติงตอง เพื่อความสนุกสนาน คำว่า “กะโน้บ ติงตอง” หมายถึง ตั๊กแตนตำข้าว การเรียมกะโน้บติงตองนี้มีมาประมาณ 30 กว่าปีเองโดยมีคามเป็นมาจากนายเหือน ตรงศูนย์ดี ชาวบ้านโพธิ์ทอง ต.โพล อ.ปราสาท จ.สุรินทร์ เป็นผู้ประดิษฐ์ทำรำ โดยนายเหือนได้เดินทางไปกู้ไ้ในนาขณะเดินทางกลับบ้านได้หยุดพักได้ต้นหว้า ขณะนั้นได้เลือบเห็นตั๊กแตนตำข้าว 2 ตัว กำลังหยอกล้อกันอยู่บนกิ่งหว้า นายเหือนเฝ้าสังเกตท่าทางการเต้นและกระโดดของตั๊กแตน ทำให้เกิดนึกสนุกเต้นตามตั๊กแตน 2 ตัวนั้น หลังจากวันนั้นเป็นต้นมา นายเหือนจึงอยากให้คนในคณะกันตรึมของตนได้เต้นกะโน้บติงตองตามจังหวะและดนตรีจึงช่วยกันคิดประกอบท่าเต้นขึ้นต่อมานายเหือน ตรงศูนย์ดี จึงได้ถ่ายทอดสู่ชาวสุรินทร์และเป็นที่ยอมรับกันไปทั่วในจังหวัดสุรินทร์และ

แถบอีสานใต้ ทั้งนี้เพราะลีลาท่าเต้นและดนตรีประกอบจังหวะที่เร้าใจและสนุกสนานดึงดูดใจผู้ชมนั่นเอง

1.1.7 มโหรีอีสานใต้

เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2526 กล่าวถึงลักษณะของประสมวงมโหรีอีสานใต้ว่า วงมโหรีประกอบด้วย ซอด้วง 1-2 คัน ซอด้วงเอก (ซออุ) 1-2 คัน รำมะนา 1 ใบ ฉิ่ง ฉาบและกรับอย่างละคู่

วิโรจน์ เอี่ยมสุข, 2538 ได้ศึกษาวงมโหรีเขมรบ้านสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การประสมวงมโหรีเขมรใช้เครื่องดนตรีที่ทำจากวัสดุพื้นบ้านเลียนแบบเครื่องดนตรีแบบมาตรฐาน ประกอบด้วย ด้วง (ซอ) จับเปย (กระจับปี 2 สาย) กราเปย (จะเข้พื้นบ้านแกะสลักเป็นตัวจระเข้) สไล (ปี่) และ สกัว (โทนเขมร) กับเครื่องดนตรีประกอบอื่น เช่น ฉิ่ง ฉาบกรับ มีนักร้องชาย-หญิง ร้องเพลงปฐพีพากย์ (เพลงแก้กัน) ซึ่งทั้งเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงและทำนองเพลงที่บรรเลงมีองค์ประกอบด้านดุริยางคศาสตร์ครบถ้วนตามทฤษฎีดนตรีตะวันตก

พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล, 2542 กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมืองของชาวอีสานใต้ที่ได้รับการสืบทอดมาแต่โบราณอีกประเภทหนึ่ง คือการละเล่นมโหรี ซึ่งยังคงนิยมอยู่ในปัจจุบันและยังเป็นดนตรีที่เป็นพื้นฐานของเล่นอื่นๆ เช่น อาโย กระโน้งดังตอง กันตรึม เรือมอันเร บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น โฉมมั่วด บ้องบ้อด ประกอบทั้งการประกอบในงานพิธีต่าง ๆ ทั้งงานมงคลและอวมงคล เช่น งานแต่งงาน ทอดกฐิน ขึ้นบ้านใหม่ การโกนจุก การทำบุญศพ เป็นต้น

ภูมินทร์ มะธิโตปะนำ, 2552 ได้ศึกษาเกี่ยวกับวงมโหรีพื้นบ้านคณะจันทร์ไทยบรรเลงตำบลลำไทรโย่ง อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า เครื่องดนตรีที่ใช้ใน การบรรเลงนั้นสามารถแบ่งตามหลักดนตรีวิทยาได้ 4 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งคือเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของสาย ซึ่งได้แก่ ซอด้วงหรือซอด้วง ซอกกลาง ซออุ ประเภทที่สองคือ เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศ ได้แก่ ปี่ใน ประเภทที่สามคือเสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของแผ่นหนังได้แก่ โทน ทรงปากผาย ซึ่งที่ดีมี 3 เสียง คือ จับ ปี่ โป่ง จังหวะที่ดีจะตีประกอบเพลงยาวและเพลงแท้ และอีกหนึ่งอย่างคือกลองสองหน้าทรงกระบอกใช้ตีสวนจังหวะกับโทน และประเภทที่สี่ คือ เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของมวลวัตถุในตัวเอง ได้แก่ ฉิ่งและฉาบ การผสมวงจะใช้ปี่และซอเป็นเครื่องดำเนินทำนองและมีเครื่องดนตรีอื่น ๆ เป็นเครื่องประกอบจังหวะ

1.1.8 เจริญ

พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล, 2542 กล่าวถึงเจริญเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวอีสานใต้ มีลักษณะเหมือนกับหมอลำหรือเพลงโคราชนั่นเอง ดนตรีที่ใช้ประกอบในการเจริญคือแคน การจะเจริญประกอบด้วยฝ่ายชาย 1 คนและฝ่ายหญิง 1 คนและคนเป่าแคนอีก 1 คน เจริญจะมีลักษณะโต้ตอบกันไปมา

เครื่องจิต ศรีบุญนาถ, 2546 กล่าวถึงเจรียงหรือจำเรียง ซึ่งเป็นคำภาษาเขมรแปลว่า ร้อง เป็นการขับร้องเป็นทำนองเสนาะแบบการอ่านทำนองเสนาะ โดยมีผู้ร้องเป็นผู้ชายและผู้หญิง ใช้แคนเป็นเครื่องดนตรีประกอบ เจรียงแบ่งออกได้หลายแบบเช่น เจรียงชั้นตรู่ เจรียงกันกรอบกัย (เพลงปรบไก) เจรียงตรัว เจรียงจะเป้ย เจรียง-จรวง เจรียงนอแก้ว เจรียงปิงนา เจรียงเบริน เจรียงตรุษ (ตรด) เจรียงกันตรึม

สิงขรอาสน์, 2554 กล่าวถึงเจรียงหรือจำเรียงหมายถึงการขับร้องหรือการออกเสียง เป็นทำนองเสนาะ โดยใช้ภาษาเขมรถิ่นไทยร้องคลอหรือร้องประกอบกับเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน ออกไป เช่น ถ้าเจรียงประกอบเสียงปี่จะเรียก “เจรียงจรวง” ถ้าเจรียงประกอบซอตรัวจะเรียก “เจรียงตรัว” ถ้าเจรียงประกอบวงกันตรึมจะเรียก “เจรียงกันตรึม” และถ้าเจรียงประกอบแคนก็จะเรียกว่า “เจรียงเบริน” ซึ่งนิยมเล่นกันแพร่หลายในกลุ่มที่พูดภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาถิ่น เช่นเดียวกับหมอลำหรือเพลงโคราช ที่นิยมเล่นในกลุ่มที่พูดภาษาอีสานหรือไทยลาว หรือภาษาไทยโคราช เจรียงเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นกันในแถบจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์และศรีสะเกษในกลุ่มที่พูด ภาษาเขมรถิ่นไทยเป็นภาษาถิ่น เจรียงหรือจำเรียงเป็นการร้อยกรองถ้อยคำให้ไพเราะสละสลวยแล้ว นำมาขับหรือออกเสียงเป็นทำนองแบบการอ่าน ทำนองเสนาะโดยใช้กลอนสด เป็นส่วนใหญ่ขับ ได้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาว มีลูกคู่คอยรับคล้าย ๆ กับเพลงพื้นเมืองภาคกลาง เช่น เพลงฉ่อย เพลง เรือ เพลงปรบไก่ เพลงพวงมาลัย เพลงเหย่อย หรือจะขับขานเป็นนิทานชาดก อันเนื่องมาจากพุทธ ศาสนา บรรยายเหตุการณ์ในอดีตและปัจจุบันหรือขับแบบมหากาพย์ของชาวตะวันออก ได้แก่ รามเกียรติ์ วรรณคดีหรือขับอย่างเสภาของภาคกลางนั่นเอง

ปิยะนันท์ แนวคำดี, 2556 ชี้ให้เห็นว่าบทเจรียงที่ใช้สำหรับ การเจรียงในแต่ละประเภท โดยบริบทส่วนใหญ่จะสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในภาคอีสานตอนใต้ได้เป็น อย่างดี เนื้อหาและความหมายเกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้าน วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ทางด้านความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตในสังคมเนื่องจากบท เจรียงได้บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมรอบตัว และสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน บทเจรียงที่ถูกนำมาใช้ในการเจรียงแต่ละครั้งนั้นได้ถูกใช้ในโอกาสที่แตกต่างกันออกไป เช่น ถ้างาน แต่งงาน งานรื่นเริง ก็จะใช้บทเจรียงที่มีความหมายดี เชิงเกี้ยวพาราสี สนุกสนาน

1.1.9 บุรีรัมย์ตำนานกิน

ผกา เบญจกาญจน์, 2531 กล่าวถึงการละเล่นนี้เกิดจากคำปรารภของท่านอธิการทอง คุณ หงส์พันธ์ ที่อยากให้อนุรักษ์วิธีการตำนานกินไว้ในรูปแบบการแสดง คุณผกา เบญจกาญจน์และ คุณภูมิจิตต์ เรืองเดช ได้ทำการศึกษาข้อมูลจากผู้รู้ในอำเภอประโคนชัยและอำเภอนางรอง จึงนำ ข้อมูลขั้นตอนของการตำนานกินมาวิวัฒนาการให้เข้ากับหลักวิชาทางนาฏศิลป์กลายเป็นการละเล่น ส่วนหนึ่งของชาวบุรีรัมย์

1.1.10 เรือมคอนเดี่ยล (ระบำเสื้อ)

ผกา เบญจกาญจน์, 2531 อธิบายว่าเสื้อเป็นอาชีพพื้นบ้านอย่างหนึ่งของคนในเขตอีสาน การทอเสื้อก็นับว่าเป็นมรดกสืบสานทางด้านวัฒนธรรมอีกแขนงหนึ่ง ด้วยทางวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ได้สำรวจหมู่บ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการจัดตั้งหมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งให้เป็นหมู่บ้านที่นำทางด้านวัฒนธรรม จากการได้ไปสำรวจและพบว่าในหมู่บ้านโคกเมือง อ.ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากจะมีปราสาทเมืองต่ำเป็นโบราณสถานที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแล้ว ยังมีฝีมือในการทอเสื้อที่สวยงามมากเป็นที่ยอมรับของผู้ที่ได้มาพบเห็น จากสิ่งบันดาลใจในสิ่งสวยงามนี้เอง ภาควิชานาฏศิลป์วิทยาลัยครูบุรีรัมย์เห็นว่าเป็นรูปแบบที่น่าสนใจ มีขั้นตอนการทำมากมาย เป็นการดึงวิชาชีพให้เข้ามาในรูปแบบของการรำรำ ดนตรี เข้าประกอบ นับว่าเป็นการจรรโลงรูปแบบของอาชีพออกไปสู่สายตาประชาชน เพื่อให้ผู้ที่ไม่เคยรู้เคยเห็นได้รับรู้ว่าเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้เป็นมรดกสืบทอดได้อีกวิธีหนึ่ง โดยดนตรีที่ใช้คือ “แอ่นเญ็ก”(แห่นาค) มีจังหวะคล้าย ๆ เชิงทางอีสานเหนือ

1.1.11 เรือมจับกรับ

ผกา เบญจกาญจน์, 2531 อธิบายว่าเรือมจับกรับเป็นการแสดงพื้นบ้านชนิดหนึ่งเดิมใช้ชื่อเรียกทั่วไปว่า “รำจับกรับ” สาเหตุที่เปลี่ยนจากรำมาเป็นเรือมจับกรับ เพราะทางผู้จัดทำเห็นควรจะอนุรักษ์ภาษาเขมร ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นของคนจังหวัดบุรีรัมย์ จึงใช้คำว่าเรือมแทนคำว่ารำส่วนคำว่าเรือมในภาษาเขมรก็แปลว่ารำในภาษากลางนั่นเอง โดยเรือมจับกรับนี้เกิดจากท่านอธิการบดีทองคุณ หงส์พันธุ์ ประธานศูนย์วัฒนธรรมวิทยาลัยครูบุรีรัมย์และภาควิชานาฏศิลป์ มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจะช่วยอนุรักษ์นาฏศิลป์พื้นบ้านไว้เพื่อมิให้สูญหายไป อีกอย่างหนึ่งก็เป็นเอกลักษณ์ของชาวบุรีรัมย์ โดยเฉพาะของชาวอ.ประโคนชัยด้วย ในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2526 ท่านอธิการมอบให้คุณ ภูมิจิต เรืองเดช เป็นผู้ประสานงานเนื่องจากเป็นคนในท้องถิ่นนั้น ติดต่อการแสดงพื้นบ้านที่เก่าแก่ของคนในบ้านม่วงเหนือ “สวายจู้” อ.ประโคนชัย จ.บุรีรัมย์ มาให้ทางคณะ ผู้ดำเนินงานชมทางคณะ ซึ่งเราเรียกกันว่า คณะคุณตาเงิน เหตุเพราะท่านมีอายุรวม 68 ปีแล้ว แต่ก็ยังแข็งแรงสามารถมารำรำให้เราชมจนเป็นที่ชื่นชอบได้ การแสดงทั้งชายและหญิงทุกคนถือกรับประกอบการแสดง การแสดงในระยะแรกเป็นการแสดงที่ไม่มีรูปแบบ คือมีการเล่นกรับ มีท่ารำที่แสดงถึงการใช้กรับ ตลอดจนถึงลีลาของผู้รำคงเป็นไปในลักษณะรำไทยภาคกลาง ทางวิทยาลัยครูบุรีรัมย์ร่วมกับภาควิชานาฏศิลป์ได้ทำการฟื้นฟูการเล่นชนิดนี้ โดยทำให้มีรูปแบบเป็นของตัวเองยิ่งขึ้น แต่ท่ารำ ลีลาต่าง ๆ ยังยึดรูปแบบเดิม มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพื่อให้ดูสวยงามขึ้นและได้นำไปแสดงครั้งแรกที่อุทยานราชวินีวนหน้าประทับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระบรมราชินีนาถ เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2526 ได้รับความชื่นชอบมาก ในปัจจุบัน การแสดงนี้ได้รับการยอมรับและเผยแพร่ไปตามจังหวัดต่าง ๆ เช่นร้อยเอ็ด ขอนแก่น เพชรบูรณ์ สกลนคร ฯลฯ

เครื่องจิต ศรีบุญนาถ, 2534 กล่าวถึงเรื่องจับกรับ แปลว่า รำกรับ เป็นการรำที่ให้กับประกอบการแสดง ให้แสดงร่วมกับวงดนตรีพื้นบ้านกันตรึม ในงานมงคลต่าง ๆ ไม่มีท่ารำ ที่เป็นแบบแผน ใช้การย่อตัวรำตามจังหวะดนตรี

สรุปได้ว่าการละเล่นของจังหวัดบุรีรัมย์ที่กล่าวมานี้ส่วนมากเป็นการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเขมรเป็นส่วนใหญ่ซึ่งนิยมกันมาในอดีตโดยมีดังนี้ รวมเผ่าบุรีรัมย์ ระบายตลก(ระบายกะลา) เรือมปัญญา (รำเทพประทับทรง) กันตรึม เรือมลูตอันเร กะโนบิงตอง มโหรีอีสานใต้ เจริญบุรีรัมย์ตำน้ำกิน เรือมกอนเตียล เรือมจับกรับ แต่ปัจจุบันนั้นสิ่งเหล่านี้กำลังจะหมดสิ้นไปเพราะไม่มีคนรุ่นใหม่สืบทอด จึงเป็นที่น่าเสียดายถ้าหากทางภาครัฐและภาคเอกชนในท้องถิ่นไม่เห็นถึงความสำคัญศิลปะการแสดงพื้นบ้านเหล่านี้ สมควรที่จะศึกษาและสืบทอดสิ่งที่กำลังจะหมดไป เพื่อให้เป็นมรดกตกทอดไปยังคนรุ่นหลัง เช่น การละเล่นบางอย่างที่ทางสำนักงานศิลปะและวัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้มีการนำมาประยุกต์และฟื้นฟูขึ้นใหม่ แล้วมีการอบรมเผยแพร่ไปยังครู นักศึกษาและนักเรียนในท้องถิ่นจนเป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน เช่น เรือมตลก (ระบายกะลา) เรือมปัญญา นับเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมที่ดี แต่ทว่าการนำมาฟื้นฟูอาจยังไม่ครอบคลุม จึงควรนำมาเผยแพร่หรือแสดงในงานโอกาสต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานประจำปีของตำบล อำเภอ จังหวัด หรืองานเทศกาลต่าง ๆ เป็นการแสดงให้เห็นการละเล่นพื้นบ้านอย่างเชิงรุก

1.2 ดนตรีพื้นบ้าน

เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2530 กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านอีสานนั้นนอกจากจะมีการแบ่งกลุ่มตามลักษณะวัฒนธรรมแล้ว ยังสามารถกล่าวได้ว่าดนตรีพื้นบ้านอีสาน คือ ดนตรีที่เกิดขึ้นจากการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีท้องถิ่นอีสาน และการร้องที่มีสำเนียงภาษาท้องถิ่น ลีลา กระแสเสียงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นอีสานที่ซึ่งมีการสืบทอดกันมา โดยอาศัยการจดจำเป็นสำคัญและนอกจากนี้ยังแบ่งกลุ่มของดนตรีออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ดนตรีพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมโคราช มีลักษณะเด่น คือ การเล่นเพลงโคราชที่ประกอบด้วยบทเพลงฝ่ายชายและฝ่ายหญิงร้องโต้ตอบกัน โดยไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ
2. ดนตรีพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมกันตรึม เป็นดนตรีของชาวสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ลักษณะเด่นของดนตรีกลุ่มนี้มีดนตรีขับร้องที่เรียกว่า เจริญและดนตรีที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีได้แก่ วงกันตรึม วงปี่พาทย์ วงมโหรี
3. ดนตรีพื้นบ้านกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ เป็นวัฒนธรรมที่ใหญ่ที่สุดของชาวอีสานมีดนตรีประเภทขับร้องที่เรียกว่า ลำ โดยมีเครื่องดนตรี คือ แคนเป่าประกอบคลอประสานเสียงเครื่องดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมนี้ได้แก่ แคน พิณ โปงลาง และนอกจากการใช้ลักษณะวัฒนธรรมแบ่งประเภทของดนตรีแล้วยังมีการแบ่งกลุ่มดนตรีอีสานตามวิธีการบรรเลง เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มดนตรีไทยลาวและกลุ่มดนตรีไทยเขมรประเภทของเครื่องดนตรีอีสานแบ่งตามลักษณะของการบรรเลง

สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ เครื่องดีด ได้แก่ พิณ กระจับปี ซุง เครื่องสี ได้แก่ ซอ เครื่องตี ได้แก่ โปงลาง และเครื่องตีกำกับจังหวะ เครื่องเป่า ได้แก่ แคน ปี เครื่องเป่าและดีด ได้แก่ หิน (สำเร็จ คำ โมง. 2535 : 199)

สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2545 ได้วิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้วัฒนธรรมไทยเขมร พบว่า สามารถแบ่งกลุ่มบทเพลงออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. บทเพลงชั้นสูง หรือเพลงครู เป็นเพลงที่ถือว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ มีทำนองช้า โหยหวน

2. บทเพลงสำหรับขบวนแห่ เป็นเพลงที่มีทำนองครึกครื้นสนุกสนาน

3. บทเพลงเบ็ดเตล็ด และบทเพลงประยุกต์ เป็นเพลงที่มีทำนองรูกเร้าใจ มีลีลา ท่วงทีที่สนุกสนาน ซึ่งเพลงแต่ละบทเพลงมีคุณสมบัติในทางดุริยางคศิลป์สามารถจัดระบบตาม องค์ประกอบของดนตรีได้อย่างสมบูรณ์ คือมีจังหวะหน้าทับมีการกระสวนจังหวะ ทำนอง สามารถ บันทึกเป็นตัวโน้ตสากลและโน้ตไทยได้ มีการเคลื่อนที่ของทำนองในลักษณะตามลำดับเสียงและการ กระโดดของเสียง มีลักษณะเสียง (Tonality) ที่กำหนดเฉพาะเพลง มีการประสานเสียงเป็นระบบ โม โนโฟนี (Monophony) ระบบเฮเทโรโฟนี (Heterophony) ซึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของบทเพลง โดยใช้วงกันตรึมบรรเลงประกอบกับบทเพลง

เจริญชัย ชนไฟโรจน์, 2527 กล่าวถึงภาคอีสานเป็นภาคที่มีความหลากหลายทางด้าน วัฒนธรรมและภาษาพูด รูปแบบของการแสดงและเครื่องดนตรีที่ประกอบการแสดงนั้น ได้แบ่งเครื่อง ดนตรีอีสานออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ เครื่องดนตรีอีสานเหนือและกลุ่มเครื่องดนตรีอีสานใต้โดยมี รายละเอียดดังนี้

กลุ่มเครื่องดนตรีอีสานเหนือ เป็นเครื่องดนตรีที่คิดประดิษฐ์ขึ้นจากฝีมือชาวบ้าน โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นเครื่องดนตรีพื้นบ้านไม่มีความละเอียดประณีตมากนักเมื่อเทียบกับเครื่อง ดนตรีสากล ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภทดังนี้คือ เครื่องดนตรีประเภทดีด ได้แก่ พิณ หินหรือหิน และไห เครื่องดนตรีประเภทสี ได้แก่ ซอปีบหรือซอกระป๋อง ซอกะลา ซอไม้ไผ่ เครื่องดนตรีประเภทตี ได้แก่ โปงลาง กลองยาว กลองรำมะนา พังฮาด กลองเซ็ง และหมากก็๊ปแก๊ป เครื่องดนตรีประเภท เครื่องเป่า ได้แก่ แคนและโหวด

เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้ มีการสืบทอดวัฒนธรรมจาก 2 กลุ่มด้วยกันกล่าวคือ กลุ่มแรก กลุ่มวัฒนธรรมไทย-เขมร ไทย-ส่วย และไทย-ลาว ได้แก่ ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัด บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ กลุ่มนี้จะสืบทอดวัฒนธรรม ไทย-เขมรทั้งภาษาและศิลปการแสดง และกลุ่มที่สองวัฒนธรรมไทย-โคราช ได้แก่ ประชากรส่วนใหญ่ใน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะสืบทอด วัฒนธรรม ภาษาและศิลปการแสดงแบบไทยภาคกลาง และสิ่งที่ควบคู่มา กับศิลปการแสดงของ กลุ่มชนเหล่านี้ นั่นก็คือเครื่องดนตรีพื้นบ้าน (สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2541)

พื้นที่อีสานใต้ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมจึงเป็นผลทำให้ เครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้เล่นกันนั้นมีความหลากหลายตามไปด้วย (สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2545) ได้แบ่งประเภทของเครื่องดนตรีในอีสานใต้ออกเป็น 4 ประเภท โดยแบ่งตามกรรมวิธีในการเล่นดังนี้

1. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด มีเครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ ได้แก่ พิณ อังกูยส์
2. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี มีเครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ ได้แก่ ตรัว หรือซอกันตรึม
3. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี มีเครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ ได้แก่ สโกลวกลองกันตรึม

และกลองตุ้ม

4. เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า มีเครื่องดนตรีในกลุ่มนี้ ได้แก่ เปียออหรือป้ออ ปี่เถื่อน ปี่อังกองหรือปี่จรวงหรือปี่โจรง ปี่โฉนหรือปี่สโน

ชัชวาล ประทุมสินธุ์, 2554 กล่าวถึงวงดนตรีประกอบการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์ทั้ง 4 กลุ่มวัฒนธรรม แต่ละวงต่างก็มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองทั้งด้าน บทเพลง ทำนองเพลง และระบบเสียง ทั้ง 4 กลุ่มวัฒนธรรม โดยมีประวัติความเป็นมาและลักษณะองค์ประกอบดนตรีดังนี้

วงดนตรีกลุ่มวัฒนธรรม ไทย-โคราช เป็นวงปี่พาทย์เครื่องคู่ ที่มีการถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในวงเครือญาติพี่น้องและคนใกล้ชิดกัน มีนายแบน ดวงนิล บ้านปะคำ เป็นหัวหน้าคณะ เป็นวงปี่พาทย์ บทเพลงที่บรรเลงของแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เพลงไหว้ครูและเพลงบรรเลงประกอบการแสดง เป็นเพลงในระบบ 7 เสียงเต็ม

วงดนตรีกลุ่มวัฒนธรรมไทยลาว เป็นวงปี่พาทย์เครื่องห้า มีประวัติความเป็นมายาวนานมากกว่า 50 ปี ชื่อคณะดาวกระจาย มีนายนายตุง ธรรมธะ เป็นหัวหน้าคณะ เป็นวงปี่พาทย์ บทเพลงที่บรรเลงของแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ เพลงไหว้ครู เพลงบรรเลงประกอบการแสดง และเพลงสมัณนิม เป็นเพลงในระบบ 7 เสียงเต็ม

วงดนตรีกลุ่มวัฒนธรรมไทยเขมร เป็นวงกันตรึมประกอบเรือบด ตรด เครื่องดนตรีหลักประกอบด้วย ซอกันตรึมและกลองกันตรึม มีนายประเสริฐ คำสอน เป็นหัวหน้าคณะ เป็นวงกันตรึมประกอบเรือบดตรด บทเพลงที่ใช้บรรเลง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เพลงไหว้ครูและเพลงประกอบการร้อง เป็นเพลงในระบบ 5 เสียง

วงดนตรีกลุ่มวัฒนธรรมไทยส่วย เป็นวงดนตรีพื้นบ้านบรรเลงประกอบพิธีกรรมปะคำป็นของชาวไทยส่วย มีเครื่องดนตรี 2 อย่าง คือ แคนและโตน มีนายเสาร์ ชะนอบรัมย์ เป็นหัวหน้าคณะ เป็นวงดนตรีพื้นบ้าน ประกอบด้วยแคนและกลองโตน บทเพลงที่ใช้บรรเลงแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ เพลงไหว้ครูและเพลงประกอบพิธีกรรม เป็นเพลงในระบบ 7 เสียง และระบบ 5 เสียง สรุปได้ว่า การดนตรีพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์เป็นศิลปวัฒนธรรมหนึ่ง ในประเทศไทยที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ เนื้อหา ความหมาย ทำนองเพลงและเนื้อร้อง เกี่ยวเนื่องและสอดคล้องกับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ทางด้านความเป็นอยู่

การดำเนินชีวิตในสังคม เนื่องจากคนตรีพื้นบ้านได้บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมรอบตัว และสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนโดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มวัฒนธรรมดนตรีไทย-เขมร ไทย-ลาว ไทย-ส่วย และไทย-โคราช ซึ่งแบ่งตามชาติพันธุ์พื้นเมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ นั่นเอง ผู้วิจัยเสนอแนวทางในการนำเสนอดนตรีพื้นบ้านในเทศกาล งานประเพณีต่าง ๆ ออกสู่สายตาสาธารณชน ดังจะเป็นการตอบสนองต่อการเลี้ยงชีพผู้เล่นดนตรีและยังเป็นแนวทางการสืบทอดศิลปะทางด้านดนตรีมิให้สูญหาย

1.3 วรรณกรรมท้องถิ่น

1.3.1 อินทปัทมา-กญลวงค์

ภูมิจิต เรื่องเดช, 2545 กล่าวถึงพระมหาสมมุติภิกษุผู้ครอง ชมภูทวีปก่อนสวรรคต ได้แบ่งสมบัติให้โอรส 2 องค์ ครองเมืองคนละครึ่ง โอรสทั้งสองมีความรักใคร่ปรองดองและอิทธิฤทธิ์เก่งกล้าทั้งคู่ ต่อมาราชทูตเมืองน่องมีเหตุทะเลาะวิวาทกับอำมาตย์เมืองพี่ ทำให้พี่น้องต้องโกรธเคืองกันถึงกับทำสงครามรบพุ่งกัน ทำให้ประชาชนเดือดร้อนบ้านเมืองระส่ำระสายกลายเป็นเมืองร้างในที่สุด ขณะนั้นมีสามีภรรยาคนหนึ่งที่สืบเชื้อสายกษัตริย์เมืองชมภูทวีปหนีภัยไปหลบอาศัยที่เมืองแห่งหนึ่ง ทั้งคู่มีลูกชายชื่อกญลวงค์และลูกสาวชื่อนางอินทปัทมา ต่อมาบ้านเมืองเกิดโจรปล้นสะดมผู้คนต้อง กระจัดกระจายหลบหนีภัย สามีอุ้มอินทปัทมาส่วนภรรยาอุ้มกญลวงค์ ทั้งคู่พลัดถิ่นไปคนละทางแม่พา กญลวงค์มาพบเมืองร้างมีอุทยานและสวนผลไม้ บ้านเมืองเป็นปราสาทราชฐานกว้างขวางใหญ่โตมากมีลำธารงดงามมาก ผุ่งโจรป่าตามปล้นสะดมมาถึงเห็นสวนผลไม้ดกมากมายจึงหยุดพักเก็บกินผลไม้ กญลวงค์โกรธแค้นผุ่งโจรจึงยกก้อนหินศิลาแลงทุ่มใส่ผุ่งโจรต้องพ่ายแพ้หนีไปด้วยความสงสัยในอิทธิฤทธิ์ของกญลวงค์ ซึ่งมีบุญญาบารมีให้ประจักษ์แก่ตาทำให้ชาวบ้านที่พลัดหนีภัยโจรป่าพากันมาขออาศัยหลบภัยอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก กญลวงค์จึงรวบรวมประชาชนซ่อมแซมปราสาทก่อสร้างบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรือง เมื่อโจรป่ารวบรวมสมัครพรรคพวกกลับมา แก่แค้นต้องพ่ายกญลวงค์อีกครั้ง เพราะกญลวงค์ได้ดาบศักดิ์สิทธิ์ที่กษัตริย์เจ้าเมืองเดิมทิ้งไว้ ประชาชนยิ่งเพิ่มความเลื่อมใสศรัทธา ช่วยกันก่อสร้างบ้านเมืองด้วยหินและศิลาแลง มีปราสาทราชฐาน ท้องพระโรงงดงามตระการตา ตั้งชื่อเมืองว่า “เมืองกญลวงค์” ปกครองบ้านเมืองอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขตลอดมา ส่วนอินทปัทมาพ้อพานางหนีโจรป่ามาถึงบ้านปู่ย่าจึงฝากนางไว้ ส่วนพ่อไปมีเมียใหม่ เมื่อย่าพานางมาหาพ่อแม่เลี้ยงมีความอิจฉาถึงหวังไม่ยากให้พ่อรักเอ็นดูลูก พ่อหลงเมียใหม่จนให้แม่เลี้ยงทุบตีนางและไล่นางออกจากบ้าน นางเดินทางเร่ร่อนตระการกำลำบากเก็บผลไม้กินตามป่า ผ่านไปเห็นทุ่งนามีลำธารใสสะอาดนางถอนกล้ำไปปักดำแล้วนอนหลับพักผ่อน พอตื่นขึ้นมาก็เห็นข้าวสาลีที่ดำไว้แตกออกลีรวงเต็มไปหมด กลิ่นข้าวสาลีหอมตลบอบอวลไปทั่วจนบรรดาผุ่งปีศาจจึงหอบลูกจูงหลาน นำเอาของวิเศษต่าง ๆ มาแลกข้าวสาลี ของวิเศษที่นางได้รับมีเกือกวิเศษที่พานางเหาะได้พรวัววิเศษสำหรับถางไร่ป่าดงดิบโดยไม่เหน็ดเหนื่อย แวนดาวิเศษที่สามารถมองได้ทะลุปรุโปร่ง มีจอบ เสียม หินเหล็ก

ไฟ ย่อม นางให้เหล่าญาติ ฝูงปศุสัตว์ เก็บเอา ข้าวสารลีตามใจทั้งที่มีของมาแลก และไม่มีของมาแลกข้าวสารลีของนางที่ปลูกไว้ยิ่งเก็บก็ยิ่งงอก แดกหน่อดอกยิ่งขึ้นเป็นที่น่าอัศจรรย์ รุ่งเช้านางถึงใส่เกือกพิเศษ และแว่นตาวิเศษเหาะขึ้นท้องฟ้าออกติดตามหาแม่และพี่ชายมองลงมาเห็นตา-ยาย ทำไร้อยู่จึงมาหยุดพักด้วยระยะหนึ่งแล้วเหาะต่อไปอีก พบเมืองร้างมีแม่น้ำใหญ่จึงลงมาใช้พรวิเศษถางป่าปลูกฟักแพง ถั่ว งา ข้าว สารลีออกงามเต็มไปหมด ด้วยบุญบารมีของนาง บรรดาฝูงปศุสัตว์จึงอาสาขออยู่รับใช้นาง เมื่อนางโตเป็นสาวรุ่นมีความงดงามมาก เหล่าปศุสัตว์จึงพร้อมใจกันได้ช่วยกันสร้างบ้านเมืองด้วยหิน และศิลาแลงก่อสร้างปราสาทราชวัง ตำหนักพักร้อนมีประตูป้อมล้อมวังอย่างหนาแน่นมีกำแพงแก้ว งดงามขุดสระปลูกบัวสร้างสวนผลไม้ครบทุกอย่าง ตั้งชื่อเมืองว่า “เมืองอินทปัตถมมหานคร” ฝ่ายเมืองกุญลวงค์ของพี่ชายต่อมาชื่อเมืองถูกปล้นตัดค้ำกลายเป็นชื่อเมือง “กุฎราชธานี” วันหนึ่งมีชาวบ้านสองคนไปล่าสัตว์ป่าได้พบเมืองอินทปัตถมาก็เกิดความประหลาดใจมาก เพราะเคยมาแต่ก่อน ไม่มีเมืองทั้งงดงามอย่างนี้ จึงรีบกลับไปเล่าให้คนในหมู่บ้านฟังและพาเพื่อนประมาณ 30 คน มาคอยแอบดูว่าใครเป็นเจ้าของเมืองนี้ ขณะนั้นนางอินทปัตถาเหาะไปเที่ยวชมป่าหิมพานต์ เมื่อนางเหาะกลับเมือง ประชาชนที่คอยดูเห็นนางมีรูปร่างงดงามเหมือนเทพธิดาต่างก็ยกมือช้องสารการใน อิทธิฤทธิ์บารมีของนางแล้วกลับมาเล่าเรื่องราวให้เพื่อนพ้องฟัง คนในตำบลนั้นรู้เรื่องดีและมีการเล่าสืบๆ ต่อกันมา

1.3.2 ปาจิต-อรพิม

ภูมิจิต เรื่องเดช, 2545 กล่าวถึงท้าวปาจิตเป็นโอรสกษัตริย์ นครมประเทศกัมพูชาว่ามีรูปร่างสง่างาม เมื่อโตเป็นหนุ่มพระบิดาได้พาประกาศให้บรรดาหัวเมืองทั้งร้อยเอ็ดเมืองขึ้นคัดเลือกสาวงามมาให้ท้าวปาจิตเลือกคู่ แต่ท้าวปาจิตก็ไม่พึงพอใจหญิงใดโหรจึงดูตำราและทำนายว่าเนื้อคู่ของท้าวปาจิตอยู่ที่ศุภรพา นางกำลังอยู่ในครรภ์ของมารดาที่เป็นหญิงชาวบ้านเป็นแม่หม้ายสามซึ่งตายจาก สงเกตได้โดยขณะที่นางกำลังค่านาอยู่จะมีร่มเหมือนกลดกำบังแสง พระอาทิตย์ ท้าวปาจิตจึงทูลขอพระบิดาออกติดตามหาเนื้อคู่และได้พบหญิงชาวบ้านที่มีลักษณะตรงตามที่โหรได้ทำนายไว้ จึงเข้าไปทักทายและอาสาอยู่รับใช้นางจนกระทั่งนางคลอดลูกเป็น ผู้หญิงชื่อนางอรพิม ปาจิตได้ช่วยเลี้ยงดูอรพิมจนกระทั่งนางเติบโตเป็นหญิงสาวมีรูปร่างหน้าตางดงามมาก อรพิมคิดว่าปาจิตเป็นพี่ชาย ปาจิตเฝ้าทะนุถนอมและรักใคร่อรพิมมากในที่สุดจึงเล่าความจริงทั้งหมดให้แม่นางอรพิมฟังและขอแต่งงานกับอรพิม เมื่อแต่งงานกันตามประเพณีพื้นบ้านแล้วปาจิตจึงคิดจะเดินทางไปนครมเพื่อทูลเรื่องราวให้พระบิดา-พระมารดาทราบและเตรียมจัดขันหมากใหญ่โตให้สมกับฐานะที่เป็นลูกกษัตริย์ เพื่อทดแทนบุญคุณแม่ของนางอรพิม เมื่อท้าวปาจิตลากลับนครมอรพิมโศกเศร้าเสียใจและคิดถึงสามีมาก ในเทศกาลวัน สงกรานต์นางและเพื่อนจึงออกไปเที่ยว เมื่อทหารของท้าวพรหมทัตพบเห็นนางอรพิมจึงนำเอาความงดงามของนางไปเล่าให้ท้าวพรหมทัตฟัง ท้าวพรหมทัตจึงอยากได้นางมาเป็นพระมเหสีจึงสั่งทหารไปจับอรพิมนำมาถวาย นางอรพิมโศกเศร้าเสียใจมากไม่ยินดีกับพิธีอภิเษก

ที่ท้าวพรหมทัตจัดขึ้นใหญ่โต นางได้ตั้งจิตอธิษฐานถ้าท้าวพรหมทัตมาถูกเนื้อต้องตัวขอให้กายนาง ร้อนดังไฟและอ้อนวอนท้าวพรหมทัตว่า ขอให้ร้อพี่ชายของนางมาถึงก่อน นางจึงจะยอมเป็นเมีย

ส่วนท้าวปาจิตเมื่อเตรียมขันหมากข้าวของเงินทองจำนวนมากมาย ครบเสร็จจึงยก ขบวนขันหมากกลับมาหาอรพิมและยายบัวผู้เป็นแม่ ขณะที่เดินทางถึงลำน้ำแห่งหนึ่ง รู้ข่าวว่าท้าว พรหมทัตจับนางอรพิมไปทำให้เสียใจและโกรธแค้นมากจึงเหาะเข้าของเงินทองเครื่องใช้ทั้งหมดลงลำน้ำ ปัจจุบันเรียกว่า “ลำมาศ” อยู่ อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ และทูลถว้ยโศโศขามทั้งเรียกหมู่บ้านนั้นว่า “เสาระแบกจาน” (ภาษาเขมร แปลว่า บ้านจานแตก” เมื่อระงับความทุกข์ได้บ้าง จึงรีบออกติดตาม นางอรพิมไปถึงเมืองท้าวพรหมทัต อรพิมพบปาจิต จึงตะโกนเรียกว่าพี่มาแล้ว (ต่อมาเป็นชื่อ อ.พิมาย จ.นครราชสีมา) ท้าวพรหมทัตจัดงานเลี้ยงรับพี่ชายนางอรพิม นางจึงถือโอกาสอมเหล้าจันทน์ ท้าวพรหมทัตเมาหมดสติและปาจิตจึงเอาพระขรรค์ฆ่าท้าวพรหมทัตตายแล้วพานางอรพิมหลบหนีออก จากเมือง ปาจิต-อรพิมเดินทางเร่ร่อนรอนแรมมาในป่าเหน็ดเหนื่อยมาก จึงพักนอนหลับอยู่ใต้ต้นไทร ใหญ่มีนายพรานมาพบทั้งคู่และเกิดความรักนางอรพิม นายพรานจึงใช้ธนูหน้าไม้ยิงปาจิตตายและพา นางอรพิมขี่ควายหนีไป นางอรพิมอ้อนวอนขอนั่งหลังนายพรานและเมื่อเดินทางเหน็ดเหนื่อยพอ นายพรานเปลอนางอรพิมจึงใช้มีดแทงนายพรานตายแล้วรับหลบหนีกลับมาที่ศพของปาจิต ขณะที่ นางกำลังโศกเศร้าเสียใจมากพระอินทร์เกิดความสงสารจึงปลอมตัวเป็นงูกับพังพอนต่อสู้กันและเมื่อ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกกัดตายอีกฝ่ายก็จะไปกัดเอาเปลือกไม้มาพ่นทำให้ฟื้นคืนชีพได้ทันที เมื่อนางอรพิม เห็นดังนั้นนางจึงไปกัดเอาเปลือกไม้มาพ่นชุบชีวิตสามีให้ฟื้นและพากันออกเดินทางต่อ จนกระทั่งถึง แม่น้ำแห่งหนึ่งขณะที่ทั้งคู่กำลังคิดหาทางข้ามแม่น้ำได้มองเห็นเรือของเณรจิ้งกำลังพายอยู่ จึงกวักมือ เรียกขออาศัยเรือข้ามฟากด้วย เณรจิ้งเห็นอรพิมงดงามจิตใจเกิดกิเลสคิดรักและอยากได้นาง จึงออก อุบายว่าเรือของตนขึ้นได้ครั้งละสองคนเณรจิ้งให้ปาจิตลงเรือพาข้ามฟากก่อนแล้วกลับไปรับนาง อรพิมพร้อมกับพานางนั่งเรือหนีไปทั้งคู่จึงต้องพลัดพรากจากกันอีก นางอรพิมออกอุบายให้เณรจิ้งขึ้น เกือบถูกมะเดื่อให้นางกินนาง จึงรีบตัดเอาหนามส้มโคนต้นมะเดื่อแล้วรีบพายเรือหนีไป เณรจิ้งต้องรับ กรรมตายบนต้นมะเดื่อและกลายเป็นแมลงหวี่ในลูกมะเดื่อตราบเท่าทุกวันนี้ อรพิมพายเรือหนีไปและ ต้องเดินระหกระเหินตามลำพัง นางเกรงกลัวว่าตัวเป็นหญิงจะทำให้เกิดอันตราย จึงตั้งจิตอธิษฐาน แผลงเพศเป็นชายเดินทางมาถึงเมืองจำบากขณะนั้นธิดาของเจ้าเมืองถูกงูกัดตาย ไม่มีหมอที่ไหนช่วย รักษาให้นางฟื้นได้ อรพิมทราบข่าวจึงอาสารักษานางโดยเอาเปลือกไม้ฝนและพ่นให้นางฟื้นชีวิตขึ้นมา ได้ธิดาเจ้าเมืองเกิดหลงรักอรพิมในร่างชายแปลงกาย เจ้าเมืองยกธิดาให้นางอรพิม แต่อรพิมได้พูด บ่ายเบี่ยงและขอลาบวช พระธิดาขอสัญญาว่าสักเมื่อไรจะต้องแต่งงานกับนาง พิมสังฆราชบวชได้ 3 พรรษา ไม่ยอมสึกทำให้พระธิดาโกรธและตัดพ้อต่าง ๆ นานา ในขณะที่บวชนั้น อรพิมได้ให้ช่างเขียน เรื่องชีวิตนางกับท้าวปาจิตไว้ที่ศาลพักคนเดินทางแล้วให้มีคนคอยสังเกตตอากัปกริยาของคนที่มาพัก อาศัยที่ศาลาลว่ามีอาการอะไรเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันพิมสังฆราชได้เทศนาธรรมให้ธิดาเจ้าเมืองจำ

บากมีความเข้าใจและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ส่วนปาจิตระหกระเหินเร่ร่อนแยกกับอรพิมเพราะ
 เณรจิว เดินทางติดตามหานางอรพิมไม่พบ จึงพักอาศัยช่วยตายายทำไร่เก็บผักผำพื้นทำมาค้าขายช่วย
 ซึ่งรักและผูกพันเหมือนว่าปาจิตเป็นลูกหลานในไส้ ปาจิตคิดถึงอรพิมมากจึงตัดสินใจลาตายายออก
 ตามหานางอีกโดยเดินทางไปตามเมืองต่าง ๆ นานถึง 7 ปี เทวดาผู้รักษาเมืองกัมพูชาจึงดลใจให้ปาจิต
 เดินทางเข้าเมืองจำบาก โดยได้พบกับนกซึ่งเป็นเทวดาแปลงกายมาส่งข่าวและชี้ทางให้ปาจิตเดิน
 ทางเข้าเมืองจำบากไปพักที่ศาลาพักคนเดินทาง เป็นศาลา หลังใหญ่มีโรงทานสำหรับผู้คนที่แวะมาพัก
 ที่เมืองจำบากมีความเจริญรุ่งเรืองมากบ้านเมืองใหญ่โต ปราสาทราชวังสร้างด้วยศิลา มีผู้คนมากมาย
 ทั้งจีนฝรั่งมอญเขมรกำลังซื้อขายสินค้ากันอย่างเนืองแน่น เมื่อปาจิตแวะพักที่ศาลาได้พบภาวาด
 เล่าเรื่องราวในอดีต ของตนกับนางอรพิม ภาวาดเหล่านั้นได้เขียนละเอียดทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 จนกระทั่งพลัดพรากกันเพราะเณรจิวนางหนีไปทำให้รู้สึกตื่นตันใจและสังเวชตนเอง นังร้องให้
 สะอึกสะอื้น เมื่อคนเฝ้าศาลาไปบอกพมสังฆราชนางรับมาพบและจได้ทันที่ว่าเป็นสามี ยอยากจะ
 กระโดดเข้าไปกอดแต่กำลังถือเพศบรรพชิตอยู่ นางจึงเข้าไปสนทนากับปาจิตและได้ถามเรื่องราวชีวิต
 ปาจิตได้เล่าเรื่องให้ฟังถึงความทุกข์ยากความลำบากที่ตนออกติดตามหาภรรยาเป็นเวลาถึง 7 ปีแล้ว
 พมสังฆราชแนะนำให้ปาจิตหาเมียใหม่ เป็นการทดสอบใจสามี แต่ปาจิตยังคงแสดงจิตใจที่มั่นคงหนัก
 แน่นและซื่อสัตย์ต่อความรักที่มีต่อนางทำให้นางตัดสินใจกราบลาสิกขาบทโดยบอกกับกษัตริย์เจ้า
 เมืองจำบากและบรรดาสาธุศิษย์ว่า ปาจิตเป็นญาติตามมาหาตน และมารดาสั่งให้ตนกลับบ้าน
 ปาจิตและสังฆราชพมออกเดินทางจากเมืองจำบากได้ประมาณหนึ่งเดือนก็ถึงเนินจิว และสระอ้อย
 เมื่อมองหาดันสำโรงพบแล้วพมสังฆราชจึงจัดธูปเทียนบูชาตั้งจิตอธิษฐานขอให้ร่างกายของนางกลับ
 กลายเป็นหญิงเหมือนเดิม มีการถามอ้างเหตุที่พมสังฆราชกลายเป็นหญิงได้เหมือนเดิม เพราะเหตุไร
 ผู้แต่งจึงอ้าง ถึงเรื่องแต่โบราณ ซึ่งมีอยู่ในพระคัมภีร์ทั้ง 7 ที่ใช้เทศน์ว่า แต่โบราณกาลการกลายเพศ
 หญิงเป็นชาย ชายเป็นหญิงก็เคยมีมาแล้ว ตัวอย่างในคัมภีร์กล่าวไว้ว่าที่เมืองโสโรนคร มีเศรษฐีคน
 หนึ่งร่ำรวยมากมีลูกชายชื่อโสโร วันหนึ่งโสโรออกไปเที่ยวนอกเมืองพบพระกระเจายกำลังเปลื้องผ้า
 จีวรอาบน้ำอยู่ โสโรมองเห็นเป็นภาพชายหนุ่มล่ำสันทำให้นึกรักและอยากแตะต้องลูบคลำทันที
 นั้นเอง ร่างกายของโสโรก็กลับกลายเป็นเพศหญิงทันทีทำให้โสโรเกิดความละอายใจมาก จึงหนีไปอยู่
 เกาะลังกาและได้แต่งงานกับอำมาตย์เมืองลังกาจนกระทั่งมีลูก 2 คน วันหนึ่ง เพื่อนของโสโรนำสินค้า
 ไปขายที่เกาะลังกา แต่ก็จำโสโรไม่ได้ โสโรจึงเล่าเรื่องให้เพื่อนฟังและขอร้องให้เพื่อนไปนิมนต์พระ
 กระเจายมาพบ เพื่อตนจะได้ขอโทษขอขมาต่อท่านพระกระเจายรับคำขอขมาไม่ผูกพยาบาทและให้พร
 แก่โสโรให้สมปรารถนาที่ได้ตั้งใจไว้ ทันใดนั้นร่างหญิงของโสโรก็กลับกลายเป็นชายดังเดิม ส่วนนาง
 อรพมนั้นนางได้สร้างบุญกุศลมากมาย ประกอบกับนางมีใจเชื่อต่อสามี เมื่อนางลาสิกขาบทและตั้งจิต
 อธิษฐานเพื่อขอคืนร่างเป็นหญิงทำให้นางกลายร่างเป็นหญิงได้เหมือนเดิมทั้งร่างกายและจิตใจ

เมื่อปาจิตเห็นอรพิมกลายร่างเป็นหญิงมีความตื่นเต้นดีใจมากทั้งคู่เฝือกอดกันร้องไห้รำพึงรำพันถึงความทุกข์ยากที่ผ่านมา ทั้งคู่ต่างเล่าเรื่องราวของตน เมื่อครั้งที่พลัดพรากจากกัน ตอนนี้สิ้นเคราะห์สิ้นกรรมแล้วปาจิตจึงชวนอรพิมเดินทางไปทำบุญศพบูชาให้ทั่วพรหมทัต เพื่อจะได้ไม่ต้องมีเวรกรรมต่อกัน ขณะที่กำลังเดินทาง อรพิมคิดถึงแม่ที่ต้องจากมาหลายปีไม่รู้ว่าแม่จะตระการกำลำบากอย่างไรบ้าง นางจึงคร่ำครวญห่วงแม่ตลอดทาง

1.4 ประเพณี พิธีกรรมท้องถิ่น

1.4.1 ประเพณีแซนโดนตา

แซนโดนตา เป็นภาษาเขมร “แซน” แปลว่า เช่นสรวง เช่นไห้ “โดน” น่าจะมาจากคำว่า “จะโดน” ซึ่งหมายถึงโคตรตระกูล ตา หมายถึง ปู่ตา หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจุดมุ่งหมายของการทำพิธีแซนโดนตา

บรรพต เปรมชู, 2521 กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการทำพิธีแซนโดนตาเพื่อ

1. เพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีหรือเจตนารมณ์ให้สืบต่อกันมาไม่ให้สูญหาย
2. เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่วงศ์ญาติหรือบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว
3. เพื่อแสดงความกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษของตน
4. เพื่อให้หลุดพ้นจากการจองเวรจองกรรมที่ยังมีชีวิตอยู่กับผู้ล่วงลับไปได้เคย

กระทำต่อกัน

5. เป็นเครื่องชักนำหรืออานสงฆ์ให้ผู้ล่วงลับไปแล้วจะได้อานวยพรให้คนที่อยู่ข้าง

หลังมีความสุข

กำเนิดและพัฒนากาความเป็นมาประเพณีแซนโดนตา โดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นต้นกำเนิดของแนวความคิดของประเพณี โดยชาวเขมรเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้บรรพบุรุษปู่ย่า ตายาย พ่อ แม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทา ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแซนโดนตาเห็นแนวทางในการที่จะอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้บรรพบุรุษ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ให้ได้รับผลบุญกุศลที่อุทิศไป ทำให้ทุกขเวทนาจากบ่วงกรรมมีความบรรเทาเบาบางลง จึงให้มีการจัดพิธีแซนโดนตาขึ้น แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สะท้อนให้เห็นความรัก ความเมตตา ความกรุณา ความผูกพัน ของสมาชิกในครอบครัว เครือญาติและชุมชน ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามประเพณีและพิธีกรรมแซนโดนตา (สารทเดือนสิบ) ก็จะถูกสังคมโทษกล่าวหาว่าเป็นคนอกตัญญู และเชื่อว่าคนที่อกตัญญูจะประสบแต่ความล้มเหลวในชีวิตหาความสุขความเจริญไม่ได้ การทำประเพณีแซนโดนตา ถือได้ว่าผู้ที่ได้ทำเป็นผู้มีใจชอบในการทำบุญสุนทาน มีพื้นฐานนิสัยที่แสดงออกถึง ความโอ้อวดอวดอารี รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติตน ตามหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ส่งผลต่อ สังคม และประเพณี และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เราต้องเข้าร่วมตั้งแต่เกิดจนตาย รวม ถึงแม้จะเสียชีวิตไปแล้ว ก็ยังมีการอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ที่สิ้นชีวิต

ไปแล้วโดยมีความเชื่อว่าบุญกุศลที่ทำให้เมื่อมีการ สิ้นชีวิตไปแล้วจะส่งผลบุญให้ผู้เสียชีวิตนั้นได้ไปสู่สุคติภพภูมิที่ดี

สารภี ขาวดี, 2559 กล่าวว่าคำว่า “แซนโหมฺนตา” เป็นภาษาท้องถิ่นของเขมร “แซน” แปลว่าแซนไหว้ส่วนคำว่า “โหมฺนตา” มีคำอยู่สองคำ คือ “โหมฺน” หมายถึง โคตรเหง้าตระกูล ส่วนคำว่า “ตา” หมายถึง บรรพบุรุษทั้งหลายทั้งปวง (ที่ล่วงลับไปแล้ว) คำว่า “แซนโหมฺนตา” เป็นทั้งคำเรียก ประเพณีและคำเรียกเฉพาะ พิธีกรรมช่วงแซนไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ “แซน” เป็นคำกริยา แปลว่า แซนไหว้หรือบูชา ส่วน “โหมฺนตา” แปลว่า ตา ยาย หรือ บรรพบุรุษในสายตระกูล ซึ่งมีนัยหมายถึงคนตาย และคนเป็น ขึ้นอยู่กับบริบทที่ใช้มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ลูกหลานมีโอกาสแสดงความกตัญญู กตเวทิต์ต่อผู้มีพระคุณ 3 กลุ่ม ได้แก่ ดวงวิญญาณ บรรพบุรุษและเครือญาติญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่ และพระสงฆ์ในฐานะผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา ผ่านรูปแบบพิธีกรรมและกิจกรรมทางวัฒนธรรม ต่าง ๆ

พระครูรัตนญาณโสภิต, 2562 กล่าวว่า จุดประสงค์ของประเพณีแซนโหมฺนตาเป็น กิจกรรมอันเนื่องด้วยพระพุทธศาสนาที่พุทธศาสนิกชนชาวไทยเชื้อสายเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ทุกคนไม่เลือกเพศและวัย สามารถปฏิบัติได้และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคคล ได้ในชีวิตประจำวันและเป็น พิธีกรรมที่ชาวไทย เชื้อสายเขมรโดยส่วนมากมีความรู้สึกรู้ว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวและสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ใช่เรื่องที่ห่างไกลและไร้คุณค่ากระทั่งไม่สามารถ ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ดังนั้น จุดประสงค์ของพิธีแซนโหมฺนตา โดยประมวลได้ 7 ประการ คือ

1. เพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิต์แก่ผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไปแล้วก็สามารถทำได้ โดยถวายทักษิณาทานอุทิศส่วนบุญไปให้
2. เพื่ออุทิศส่วนบุญให้กับเปรตเพราะภูมิของสัตว์ผู้ต้องเสวยผลกรรมที่เคยกระทำไว้เมื่อครั้ง เป็นมนุษย์เป็นภูมิที่ไร้อาชีพ ขาดอาหาร คอยรับ ส่วนบุญที่เขาอุทิศให้อย่างเดียวเท่านั้น
3. เพื่อการแสดงความอาลัยรักผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไปด้วยการร้องไห้เศร้าโศกร่ำครวญนั้น มิได้เกิดประโยชน์แต่อย่างใดเพราะไม่สามารถจะเรียกร้องให้ท่านเหล่านั้นกลับฟื้นคืนชีพได้แต่ ทักษิณาทานที่บุคคลถวายในพระสงฆ์เท่านั้น ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว
4. เพื่อเป็นกุศโลบาย พิธีสารทนี้ใช้เป็นกุศโลบายเพื่อสั่งสอนให้บุคคล มีจิตใจเสียสละ บริจาคทาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อสั่งสมบุญไว้ในภายหน้า
5. เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทยเชื้อสายเขมรโดยอาศัยบรรพบุรุษร่วมกัน ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในครอบครัว หมู่ วงศาคณาญาติและชุมชน

6. เพื่อส่งเสริมความเป็นสิริมงคลตาม หลักมงคลสูตรในพระพุทธศาสนาคือการส่งเสริม ให้เลี้ยงดูบิดามารดา เมื่อบิดามารดาล่วงลับไป ลูกหลานก็สมควรที่จะแสดงความกตัญญูกตเวทิต ด้วยการทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้

7. เพื่อเป็นบรรทัดฐานทางสังคมให้คนในสังคมได้แสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทิตต่อผู้มีพระคุณทั้งหลาย อาทิพ่อแม่ บรรพบุรุษผู้ก่อกำเนิดชีวิตลูกหลาน แล้วเลี้ยงดูอุ้มชูจนสามารถเลี้ยงดูตนเองได้และแสดงความเคารพต่อผู้มีพระคุณต่อตนเอง

1.4.2 พิธีกรรมเซ่นปะกำ

พัชรินทร์ ศิริอำพันธุ์กุล, 2545 กล่าวว่า เซ่นปะกำเป็นประเพณีของชาวไทยภูเขาซึ่งเป็นพิธีกรรมก่อนออกไปคล้องช้างเพื่อบอกกล่าวหรือแจ้งให้ผีปะกำทราบ ประเพณีเซ่นผีปะกำแสดงให้เห็นว่าชาวไทยภูเขานับถือผีบรรพบุรุษ ซึ่งชาวไทย นับถืออย่างเคร่งครัด โดยมีเชือกปะกำเป็นสื่อสัญลักษณ์ เพราะถือว่าเชือกปะกำเป็นสิ่งสถิตขอดวงวิญญาณของบรรพบุรุษและในเวลาที่ชาวภูเขาจะออกไปจับช้างป่าต้องบอกให้ผีปะกำทราบจะได้ตามไปปกป้องรักษาให้ปลอดภัย ซึ่งความเชื่อเรื่องผีปะกำของชาวไทยภูเขานี้เช่นเดียวกับชาวไทยอีสานกลุ่มอื่น ๆ เช่น กลุ่มไทยเขมรและกลุ่มไทยลาว ในเรื่องการนับถือผีเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของการผสมกลมกลืนกันทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ซึ่งจะมีการรับและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

นฤมล จิตต์หาญ, 2546 กล่าวว่าภูเขามีความเชื่อว่าบรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้วจะยังคงเฝ้าดูแลบุตรหลาน และจะช่วยให้บุตรหลานดำเนินชีวิตไปอย่างราบรื่น โดยภูเขาจะเรียกสิ่งเคารพสูงสุดว่า “ผีปะกำ” เพราะเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษจะสถิตอยู่ที่เชือกปะกำ (เชือกสำหรับคล้องช้างในสมัยโบราณ) ดังนั้นจึงมีการสร้าง “ศาลปะกำ” ไว้ในบริเวณบ้าน โดยเฉพาะบ้านที่มีการเลี้ยงช้างจะไม่มีไม่ได้และในบริเวณวังทะเลจะมีการสร้าง “ศาลปู่ตาวังทะเล” สำหรับไว้เชือกปะกำและทำพิธีเซ่นในพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและหากในครอบครัวหรือชุมชนจะประกอบพิธีกรรมใด ๆ ก็ตามจะต้องมีพิธีกรรมบอกกล่าวบรรพบุรุษหรือที่เรียกว่า “การเซ่นผีปะกำ” ก่อนเสมอ การที่ภูเขามีความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษช่วยให้ภูเขามุ่งมั่นบากกลาง ซึ่งมีจำนวนน้อยในสังคมใหญ่ยังคงมีความผูกพัน มีการรักษาวัฒนธรรมการเลี้ยงช้าง ภาษาพูด และวิถีชีวิตตามแบบอย่างดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น ความเชื่อด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบวชนาคช้างนั้น มีความสัมพันธ์และผสมกลมกลืนระหว่าง 2 ความเชื่อ คือ ความเชื่อในหลักพระพุทธศาสนา และความเชื่อเกี่ยวกับบรรพบุรุษ โดยภูเขามุ่งมั่นบากกลางไม่ได้ละเลยองค์ประกอบสำคัญตามความเชื่อในพิธีกรรมสำคัญต่าง ๆ แต่เป็นการนำมาผสมผสานให้เข้ากับวิถีชีวิต โดยจะเห็นได้จากพิธีกรรมอุปสมบทที่ได้มีการจัดเตรียมเครื่องใช้ต่าง ๆ และขั้นตอนการบวชที่ถูกต้องตามแบบอย่างชาวพุทธทั่วไป แต่มีการเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นความเชื่อของกลุ่มตนไว้ด้วย เช่น การเซ่นศาลปู่ตาวังทะเล เป็นต้น ดังนั้นการที่มีพิธีการบวชนาคช้างของภู

หมู่บ้านตากลางนั้น จึงเป็นการแสดงออกถึงการผสมกลมกลืนของสองความเชื่ออย่างลงตัวและเป็น การแสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวกูยอย่างแท้จริง

1.4.3 พิธีกรรมมีวด

พัชรินทร์ ศิริอำพันธุ์กุล, 2545 กล่าวว่า พิธีกรรมมีวดเป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งของกลุ่มชาวเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพิธีกรรมรักษาพยาบาลผู้ป่วยโดยการเชิญวิญญาณของเทพเจ้าหรือผีบรรพบุรุษเข้าทรงในร่างของผู้ทำพิธี ซึ่งเรียกว่า “มมีวด” และให้มมีวดทำการรักษาโดยมีดนตรีบรรเลงประกอบในขณะทำการรักษา

ประทีป แชรรัมย์, 2535 กล่าวว่า พิธีกรรมมีวดเป็นพิธีกรรมที่จัดกระทำขึ้น เพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยไข้ชาวไทยเขมร โดยมีคนทรงเรียกว่า “มมีวด” ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางติดต่อระหว่างมนุษย์กับวิญญาณของผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองคนและสถานที่การประกอบพิธีกรรมมีวดต้องมีการสร้างปะรำพิธีและเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบพิธีการรักษาพยาบาลก็ใช้วิธีการเสกเป่าร่วมกับการใช้สมุนไพร การบิบนวดร่างกายของผู้ป่วย

ประวัติความเป็นมาของพิธีกรรมมีวดมีการกระทำติดต่อกันมาแต่โบราณและถือว่าเป็น พิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ไม่สามารถระบุระยะเวลาที่เกิดขึ้นได้การเริ่มต้นของการประกอบพิธีกรรม ในแต่ละตระกูลเกิดจากตระกูลนั้น ๆ เดิมจะมีบรรพบุรุษประกอบพิธีกรรมมีวดอยู่ก่อนแล้ว หากผู้ประกอบพิธีกรรมในตระกูลนั้นเสียชีวิตลง ก็จะมีอบการเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมให้แก่บุตร หลาน โดยจะเลือกมอบให้แก่บุคคลที่มีความสนใจและคิดว่าจะสามารถรับรองยึดถือตามที่เคยได้ปฏิบัติมาได้ ทั้งนี้ผู้ที่รับจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมต่อกับบรรพบุรุษจะไม่รู้ว่าตนเองต้องเป็นผู้ประกอบ พิธีกรรมมีวดต่อกับบรรพบุรุษมาก่อนจะรู้ก็ด้วยอาการทางประสาท เช่น อาจมีอาการคล้ายคนบ้า เสียสติ เจ็บป่วยเป็นระยะเวลายาวนาน แม้จะได้รับการดูแลจากแพทย์แผนปัจจุบันแล้วก็ตามผลจากการรักษาพยาบาลดูแลจากแพทย์แผนปัจจุบันไม่สามารถรักษาให้ผู้ป่วยหายจากอาการเจ็บป่วยเป็นปกติได้และแม้จะต้องใช้ระยะเวลายาวนาน จึงทำให้สิ้นเปลืองค่ารักษาและเสียเวลาทำมาหากิน ดังนั้นญาติจึงหันมาพึ่งความเชื่อพื้นบ้านทางด้านการรักษาพยาบาลที่เคยยึดถือปฏิบัติกันมาคือ พิธีกรรมมีวด ซึ่งจะสามารถประกอบพิธีกรรมได้ 2 ช่วงระยะเวลาคือ

1. การรักษาที่เป็นทางเลือกสุดท้ายเมื่อผู้ป่วยได้รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว แต่อาการป่วยไม่ดีขึ้นจึงเลือกใช้วิธีการรักษาโดยการประกอบพิธีกรรมมีวดในวันเวลาใดหรือเดือนใดก็ได้ยกเว้นวันพระ แต่จะต้องบนบานไว้ก่อนจะมีการทำพิธีกรรม

2. การประกอบพิธีกรรมมีวดนิยมกระทำในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน (เดือน 3 ถึง เดือน 5)

กำหนดเวลาและการเลือกที่จะประกอบพิธีกรรมมีวดเพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยเกิดขึ้นจากการกำหนดของการประกอบพิธีกรรมอย่างหนึ่งเรียกว่า “โบล” ซึ่งเป็นพิธีกรรมการสืบหาสาเหตุ

ของอาการเจ็บป่วยของชาวไทยเขมร เมื่อทราบจากการโบล่าจะต้องประกอบพิธีกรรมมั่วแล้ว ญาติพี่น้องก็หาวันดีโดยให้ผู้ประกอบการโบล่ากำหนดระยะเวลาให้และบอกข่าวญาติพี่น้องในตระกูล ให้ทราบเพื่อจะได้มาร่วมพิธีกรรมและเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อใช้ในพิธีกรรม โดยจะได้รับความร่วมมือจากญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี ในการประกอบพิธีกรรมมั่วต้องมีการเตรียมสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรม (ปะรำ) ต้องสร้างหันหน้าไปทางทิศตะวันออกเสมอ ประกอบด้วยเสา 9 ต้น มีความสูงประมาณ 2.50 เมตร มุงหลังคาด้วยแฝกหรือใบมะพร้าวหรือผ้า เต็นท์ บริเวณหน้าปะรำยกฐานสูงประมาณ 1.5 เมตร เสา 3 ต้น ใช้สำหรับเป็นที่วางเครื่องบูชาเครื่องสังเวย เช่นบายศรี ครูกำเนิดข้าวปลา อาหาร ช้าง ม้าจำลอง ฯลฯ

กลุ่มบุคคลที่ร่วมพิธีกรรม ได้แก่ญาติพี่น้อง เพื่อน นักดนตรี ซึ่งมีหน้าที่บรรเลงเพราะ ขณะที่ครุฑมั่วเริ่มเข้าทรงผู้ป่วยจะถูกรักษาจากครุฑมั่วให้ตึมน้ำมนต์ เสก เป่า และได้ฟังดนตรี บรรเลงการเป็นการคลายความเครียด จะเห็นได้ว่าพิธีกรรมมั่ว ซึ่งเป็นพิธีกรรมรักษาโรคของชาวไทยเขมรที่มีลักษณะเช่นเดียวกับรำผีฟ้าของชาวไทยลาวรำผีมือ (แกลมอ) ของชาวไทยกวยการประกอบพิธีกรรมที่มีการใช้เครื่องดนตรีเข้ามาเกี่ยวข้องในการรักษาโรค การใช้ดนตรีทำให้คนมีจิตใจเคลิบเคลิ้มไปกับการฟ้อนรำและเสียงเพลงเสียงดนตรี ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถบรรเทาอาการเจ็บปวดหรือลดความเครียดลงไปได้ ทำให้มีอาการดีขึ้นการฟ้อนรำของกลุ่มไทยลาว ไทยกวยและไทยเขมรมีลักษณะคล้ายกันคือ

1. เป็นพิธีกรรมรักษาคนป่วย และเป็นการบอกกล่าวเชื้อเชิญวิญญาณบรรพบุรุษหรือเทพเจ้าให้มาช่วยปัดเป่าโรคภัยไข้เจ็บ
2. เป็นพิธีกรรมต้องมีคนทรงเพื่อเป็นสื่อติดต่อระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า คนทรงเหล่านี้ได้ แก่ผีฟ้า หมอมอ และมั่ว เป็นต้น
3. มีการบรรเลงดนตรีและร่ายรำประกอบพิธีกรรม
4. การรักษาตอนท้ายมีการเสี่ยงทายอาการคนป่วย

ปัจจุบันถึงแม้ว่าการแพทย์จะเจริญก้าวหน้าไปมากแต่การรักษาโรคโดยใช้พิธีกรรมมั่ว ก็ยังมีอยู่ในกลุ่มชนชาวเขมรทั้งในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และในชุมชนชาวเขมรที่อื่น ๆ พิธีกรรมมั่วเป็นวิถีชีวิตของชาวไทยเขมรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พิธีกรรมมั่วเป็นการรักษาโรคที่รักษาทั้งร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพราะการประกอบพิธีกรรมจะมีบรรดาญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงมาร่วมชุมนุมกันถือได้ว่าเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้ป่วยทำให้มีกำลังใจในการต่อสู้กับโรคภัยไข้เจ็บและการใช้ดนตรีบรรเลง เพื่อให้มั่วร่ายรำประกอบจึงจัดเป็นการออกกำลังกายการปีนวดต่าง ๆ ของร่างกายซึ่งมีลักษณะคล้ายกับการทำกายภาพบำบัดได้อย่างดีอีกทางหนึ่ง

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ที่อยู่ท่ามกลางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างและหลากหลายกัน อันได้แก่ วัฒนธรรมกลาง วัฒนธรรมไทยลาว วัฒนธรรมไทยเขมร และวัฒนธรรมไทยกวย ผลที่ตามมา

คือ คนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์จึงมีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างกันเป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ ไทยโคราช (ไทยภาคกลาง) ไทยเขมร ไทยลาวและไทยกวย ถึงแม้ชนทั้ง 4 กลุ่มจะมีความแตกต่างกันทางด้านภาษาและวัฒนธรรม แต่การประกอบพิธีกรรมส่วนใหญ่ก็คล้ายกัน ประเพณีหลักได้แก่ ประเพณี 12 เดือน เป็นการทำบุญแต่ละเดือนในรอบปี เริ่มจากเดือนอ้ายจนถึง เดือนสิบสอง และมีพิธีกรรมบางอย่างที่แตกต่างกันบ้าง แต่ลักษณะของพิธีกรรมก็เป็นเรื่องของการเล่นสรวงและรำลึกถึงบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นประเพณีความเชื่อที่สำคัญของชาวอีสานทุกพื้นที่ที่ควรปฏิบัติให้ต่อเนื่องกันมาจากรุ่นบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน

1.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.5.1 กุ้งจ่อม

ศูนย์ช่วยเหลือวิชาการพัฒนาชุมชนที่ 11, 2546 อธิบายว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นกุ้งจ่อมอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์นั้นบ่งชี้ให้เห็นถึงการสืบต่อกันมายาวนาน เริ่มจากการคิดค้นเพื่อมุ่งถนอมอาหารไว้กินในครัวเรือน แบ่งปันในกลุ่มเครือญาติตามวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม มาสู่การถนอมอาหารปรุงแต่งกลิ่น สี รสชาติ เพื่อทำการค้าจนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สร้างชื่อเสียงและภาคภูมิใจของอำเภอประโคนชัย ผู้ประกอบการในการผลิตกุ้งจ่อมสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ในการผลิตอาหารกุ้งจ่อมชุมชนของอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มีวิธีการผลิตเป็นอาหารหมักพื้นเมืองที่ใช้ในการถนอมอาหารโดยกุ้งจ่อมหมายถึงอาหารหมักพื้นบ้าน การนำเอากุ้งตัวเล็ก ๆ เช่น กุ้งฝอย กุ้งท้องถิ่น มาผสมคลุกเคล้ากับเกลือ น้ำปลา และข้าวคั่ว หมักทิ้งไว้ในภาชนะที่ปิดมิดชิดเป็นเวลาประมาณ 3-5 วัน

อร่าม รัตนประดับ, 2556 อธิบายว่ากุ้งจ่อมอำเภอประโคนชัย เกิดจากการจับสัตว์น้ำมาเพื่อบริโภคในครัวเรือน โดยได้คิดหาวิธีถนอมอาหารเพื่อเก็บไว้บริโภค จากการหมักปลาหรือกุ้งด้วยเกลือ ซึ่งจะสามารถเก็บไว้บริโภคได้นานแต่มีรสเค็มจัด ต่อมาเปลี่ยนมาเป็นวิธีการหมักด้วยน้ำปลา ซึ่งทำให้รสชาติดีขึ้นแต่ไม่สามารถเก็บไว้ได้นานจึงต้องนำออกมาจำหน่ายและได้รับความนิยมมาก กลายเป็นสินค้าในธุรกิจชุมชนที่มีชื่อเสียงของอำเภอประโคนชัย แต่เนื่องจากปัญหาการผลิตที่ยังไม่มีการควบคุมที่เป็นมาตรฐานจึงทำให้บางครั้งกุ้งจ่อมที่นำมาบริโภคมีเชื้อจุลินทรีย์ทำให้เกิดโรคทางเดินอาหาร สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรมจึงได้ประกาศกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนกุ้งจ่อม ตามมาตรฐานเลขที่ มผช.147/2546 ซึ่งมีสาระสำคัญสรุปได้ว่ากุ้งจ่อมที่ผลิตและหมักจนได้ที่แล้ว กำหนดให้ต้องมีคุณลักษณะทั้งในเรื่องของสี กลิ่น รสชาติ คุณภาพด้านจุลินทรีย์และคุณค่าทางโภชนาการต้องเป็นไปตามที่กำหนด

1.5.2 ผ้าไหมตีนแดง

คณางค์ ช่อชู, 2547 อธิบายว่ากระบวนการเรียนรู้และ สืบทอดการทอผ้าไหมของผู้ทรงภูมิปัญญา อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีการพัฒนา สืบสม มาจนถึงทุกวันนี้ได้ด้วยทุนทางสังคม

ที่หลากหลาย ได้แก่ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทอผ้าไหมสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งมีการก่อตั้ง ช่างไหมบุรีรัมย์และขยายไปยังพุทไธสง ซึ่งนาโพธิ์อยู่พื้นที่ การปกครองเดียวกันใน ขณะนั้น มีผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการทอผ้าไหม การรวมกลุ่มเกี่ยวกับการทอผ้าไหม ศูนย์ ทัศนกรรมพื้นบ้านที่เป็นศูนย์รวมผลงานและเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีภูมิปัญญาอื่นที่เชื่อมโยงกับ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นยังนิยมใช้ผ้าไหมมาเป็นส่วนประกอบ นอกจากนี้ปัญหาจากการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักไม่ได้ผลดีส่งผลให้ชาวบ้านให้ความสำคัญ

การทอผ้าไหม ซึ่งมีผลทางเศรษฐกิจสูงกว่า และที่สำคัญนาโพธิ์ยังได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากโครงการตามพระราชดำริฯ และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของรัฐบาล ล้วนแต่มีส่วนเกื้อหนุนให้การทอผ้าไหมคงอยู่ และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน กระบวนการ การเรียนรู้และพัฒนาการทอผ้าไหมของผู้ทรงภูมิปัญญา สามารถแยกเป็นกระบวนการเรียนรู้ทักษะ เบื้องต้น และกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ทักษะเบื้องต้นนั้นมีมูลเหตุความ จำเป็น เพื่อใช้ในวิถีชีวิตทั่วไปของชาวบ้าน การทอผ้าไหมเป็นอาชีพเดิมที่พ่อแม่สืบทอดมาก่อน และ การทอผ้ายังสะท้อนความเป็นหญิงที่มีความพร้อม วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำจริง การลอกเรียนแบบ การบอกเล่า และการลองผิดลองถูก โดยเรียนรู้จากพ่อแม่ ย่า ยาย ผู้เฒ่าผู้แก่และ ประสบการณ์ชีวิต นับเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองอย่างเป็นธรรมชาติภายในชุมชน ส่วน กระบวนการเรียนรู้เพื่อ การพัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ในขั้นสูงขึ้น คำนึงถึงปัจจัยหรือความตอง การของตนในสังคมภายนอกชุมชน ทำให้เกิดศักยภาพต่อการพัฒนาท้องถิ่นและเกิดมูลค่าเพิ่มทาง เศรษฐกิจของผ้าไหม เรียนรู้โดยวิธีการฝึกอบรมศึกษาดูงาน และกระบวนการกลุ่ม การสืบทอดการผ้า ไหมของผู้ทรงภูมิปัญญา เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ของคนอีกรุ่นต่อจากอีกรุ่นหนึ่ง โดยมี มูลเหตุจูงใจจากเรื่องของการรายได้ เป็นอาชีพที่เหมาะสมกับชาวบ้านความจำเป็นเพื่อใช้ในวิถีชาวบ้านก็ ยังคงมีอยู่ และการทอผ้าไหมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในความเป็นตัวตนของคนท้องถิ่นเอง

1.5.3 ผ้าภูอัคนี

เกสร ชัยประโคนและคณะ, 2559 ได้ศึกษาภูมิปัญญาการย้อมผ้า ภูอัคนีของบ้านเจริญ สุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนกระบวนการในการเลือกดิน ซึ่งดินภูเขาไฟนั้นมีองค์ประกอบทางเคมีที่มีแร่ธาตุโครเมียม เป็นส่วนประกอบ ทำให้ดินมีสีแดงเลือดนก มีคุณสมบัติเป็นสารเคลือบผิว เวลานำมาย้อมผ้าสีจึงติดทนในกระบวนการสักรีดดินชาวบ้านนำดินมาผสมกับน้ำ เพื่อให้ดินกับน้ำละลายเป็นเนื้อเดียวกัน จากนั้นคัดแยกสิ่งเจือปน โดยการนำกระดังที่มีตาข่ายเป็นช่องเล็ก ๆ มาใช้ในการกรองดินใน กระบวนการย้อมและกระบวนการทำให้สีติดทน ชาวบ้านนำเอาดินมาสักรีดเป็นสีและการนำฝ้ายมาต้ม กับน้ำเดือด เป็นการฟอกขาวเพื่อให้สีจากดินติดกับเส้นฝ้ายได้ดียิ่งขึ้น การใช้เปลือกประตูที่ตากแห้ง มาทำการสักรีดร้อนโดยการต้มจนเดือด ซึ่งเปลือกประตูให้น้ำฟาด อีกทั้งมีคุณสมบัติเป็นยางทำให้สีติด

ทนนานในกระบวนการล้างผ้า นำผ้าจุ่มลงแล้วยกขึ้นมาทำการบิดผ้าอย่างแรงให้น้ำในผ้าไหลออกมา คือน้ำที่ไหลออกมาเป็นสีใสเพื่อป้องกันการตกสีของผ้า ในกระบวนการการตากผ้า ชาวบ้านทำการ ตากผ้าในที่ร่มและทำการกระตุกผ้า เพื่อให้เส้นผ้าเรียงตัวกัน และในขั้นตอนสุดท้ายของการย้อม ผ้าเป็นกระบวนการตรวจสอบและแก้ปัญหา ชาวบ้านนำผ้าไปซัก ล้างด้วยน้ำสะอาดแล้วบิดผ้าแรง ๆ สังเกตดูน้ำที่ไหลออกจากผ้าว่าเป็นสีใส

ชุลีกันต์ สายเนตรและคณะ, 2561 ได้ศึกษาเรื่อง “แทนนิน” สารจากธรรมชาติสู่การ เป็นสารช่วยให้ติดสีของผ้าภูอัคนี ณ หมู่บ้านเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งให้ เห็นว่าการทอผ้าของชาวบ้านเจริญสุข หมู่บ้านแห่งนี้มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตาม บ้านเรือน โดยในช่วง แรกเป็นการทอผ้าเพื่อไว้ใช้ภายในครัวเรือน มีการย้อมผ้าด้วยคราม มีความเชื่อ กันว่าถ้าเป็นแม่ลูกอ่อนจะย้อมครามไม่ได้จะเกิดการผิตสำแดงเพราะว่ามีกลิ่นเหม็น จึงมีการพัฒนาการย้อมด้วยวัสดุ ธรรมชาติ จากการทำต่างจากวัสดุชนิดใดชนิดหนึ่ง เช่น เปลือกจิ้ง ฝักโขม หนามกะลามะพร้าวและ กาบกล้วย โดยนำวัสดุเหล่านี้มาเผาไฟ แล้วนำขี้เถ้าที่เผาไฟมาใส่ที่กรองแล้ว นำน้ำเทลงให้แน่น ๆ จนกว่าจะได้น้ำต่างที่เป็นสีแดง จากนั้นนำน้ำต่างมาใส่หม้อครามที่ต้ม และใส่ลูกมะกรูดด้วยเพื่อเพิ่ม ความหอม หมักทิ้งไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ แล้วจึงนำผ้ามาย้อมสีคราม นอกจากการย้อมด้วยสีคราม แล้ว ยังมีการย้อมผ้าด้วยเปลือกไม้ชนิดอื่น ๆ เช่น เปลือกประดู่ ยอดสมอ เปลือกมะม่วง เป็นต้น ต่อมาเมื่อทดลองนำดินภูเขาไฟบริเวณเขาพระอังคารมาย้อมผ้าเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้กับผ้า ผลปรากฏ ว่าได้สีผ้าเป็นสีน้ำตาลอมแดง ซึ่งมีสีเหมือนกับหินของปราสาทหินเขาพนมรุ้งจึงถือเป็นเอกลักษณ์ ของหมู่บ้านเจริญสุข ในปัจจุบัน “ผ้าภูอัคนี” ของชาวหมู่บ้านกลายเป็นของฝากและสินค้าที่ ทรงคุณค่าที่เกิดจากการนำทรัพยากรดินในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงก่อให้เกิดเป็น เอกลักษณ์และอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากผืนผ้าชนิดอื่น เนื่องจากมีที่เดียวในโลก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผืน ผ้าภูอัคนีมีเสน่ห์สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาชมได้เป็นจำนวนมาก ก่อเกิดรายได้และสามารถ พึ่งพาตัวเองได้ อีกทั้งยังกลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่ควรค่าต่อการอนุรักษ์และสืบสานไว้ให้ เยาวชน

พรนภา มหาหิงษ์, 2562 ได้พูดถึงผ้าอัคนีของบุรีรัมย์ในหนังสือพิมพ์คมชัดลึกว่า สมาชิกกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไหม-ผ้าฝ้าย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้พูดถึงที่มาของการทอผ้าภูอัคนีผลิตภัณฑ์ ภูมิปัญญาจากดินภูเขาไฟของชาวบุรีรัมย์ การนำประโยชน์ของดินภูเขาไฟมาทำการย้อมสีผ้า กรรมวิธีการย้อมสีผ้า ความแตกต่างการย้อมทั่วไปกับการย้อมสีด้วยดินภูเขาไฟ

1.5.4 เสือทอ

อัษฎางค์ ร่อโธสงและคณะ, 2556 อธิบายว่ากลุ่มพนมรุ้งเสือกและงานหัตถกรรม บ้านวัฒนาสามัคคี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเสือกก ซึ่งการทอเสือกของชาวบ้านนั้นสืบจากคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาเป็น

อาชีพหลัก ซึ่งหลังจากการว่างเว้นจากฤดูกาลทำนาก็จะรวมตัวกันมาทอเสื่อกก ไว้ใช้ในครัวเรือนและนำออกจำหน่ายจากการทอ เสื่อปูลาด ได้มีการดัดแปลงเป็นเสื่อแบบพับและมีลวดลายยกดอกเป็นลายขีด ลายธรรมชาติ และลายปราสาทพนมรุ้ง ต่อมาทางกลุ่มมีการดัดแปลง แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ๆ เช่น กระเป๋าถือ กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าเอกสาร กล่องกระดาษชำระ ที่รองจาน บนโต๊ะอาหาร มีรูปแบบที่หลากหลายและเป็นไปตามสมัยนิยมทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มเป็นที่ยอมรับ และเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น

อัจฉรา ศรีลาชัย, 2559 อธิบายว่ากลุ่มทอเสื่อบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นแหล่งเรียนรู้การแปรรูปเสื่อกกยกลาย นางบุญสวย หมายประโคนและนางกนกนิภา แวงวรรณ เป็นวิทยากร ส่วนใหญ่ในหมู่บ้านโคกเมืองจะปลูกต้นกกหรือต้นไหลเป็นจำนวนมาก ชาวบ้านได้มีความรู้ในการทอเสื่อกกมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย จึงได้มีการจัดตั้งกลุ่มทอเสื่อกกขึ้นมาเมื่อปี พ.ศ. 2545 และได้คิดค้นลายแปลกใหม่เพื่อพัฒนาฝีมือให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ทางกลุ่มพยายามสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด จึงได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) ระดับ 4 ดาว และมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

1.5.5 กลุ่มจักสาน

ทรงวุฒิ เอกวุฒิและธงชัย ยีรัมย์, 2560 ได้ศึกษากลุ่มชนในเขตพื้นที่ อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ชาวบ้านจะทำการสร้างผลิตภัณฑ์การจักสานไม้ไผ่ไว้ใช้เอง ในครัวเรือน ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านผลิตได้แก่ ไซสำหรับดักปลา ตะกร้าหมากพลู กระจาด กระดัง เป็นต้น กลุ่มชาวบ้านเห็นว่าหากมีการนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ จะสามารถช่วยให้เห็นแนวทางการพัฒนาเพื่อต่อยอดทางภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

1.5.6 แผ่นทองคำเปลว

ชนาภวัฒน์ น้อยหนองหว่า, 2561 ได้วิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำแผ่นทองคำเปลวของนายสุชาติ เพิ่มฤทธิ์ ที่อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 32/1 หมู่ที่ 3 บ้านโคกสูง ตำบลศรีภูมิ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้เรียนรู้การผลิตแผ่นทองคำเปลวเมื่อปี พ.ศ.2539 โดยเริ่มจากการชักชวนของนายปุมแสน พานิชรัมย์ (พี่เขย) เพราะเห็นว่าในช่วงนั้นการทำนาได้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร นายสุชาติเพิ่มฤทธิ์ จึงตัดสินใจเดินทางเข้ากรุงเทพมหานคร เพื่อเรียนรู้ฝึกหัดการตีทอง ใช้เวลาฝึกตีทองประมาณหนึ่งเดือน หลังจากนั้นได้ทำธุรกิจผลิตแผ่นทองคำเปลวเป็นของตนเอง เริ่มทำเป็นธุรกิจของตนเองได้ไม่นานนักก็ต้องประสบปัญหาต่าง ๆ โดยเฉพาะภาวะเศรษฐกิจตกต่ำในปี พ.ศ.2540 และปัญหาด้านการตลาดทำให้ขาดทุนเป็นจำนวนมาก แต่นายสุชาติ เพิ่มฤทธิ์ก็ไม่ท้อถอยกับอุปสรรคเหล่านั้น ไม่ท้อถอย ต่อสู้ อดทน จนประสบความสำเร็จ เมื่อปี พ.ศ.2554 เกิดวิกฤตการณ์ น้ำท่วมกรุงเทพฯ ครั่งใหญ่ นายสุชาติ เพิ่มฤทธิ์ จึงย้ายมาประกอบอาชีพผลิตแผ่นทองคำเปลว ณ บ้านโคกสูง

ตำบลศรีภูมิ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาถึงปัจจุบัน โดยวิธีการทำภูมิปัญญาการผลิตแผ่นทองคำเปลว มี 8 กระบวนการ คือ การเตรียมทองคำ การร่อนทอง การใส่กูป การตีทองในกูป การใส่ฝัก การตีทองในฝัก การตัดทองลงกระดาษ และการเคาะทอง

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นอันได้แก่ กุ้งจ่อม ผ้าไหมดินแดง ผ้าภูอัคนี เสือกก การจักสาน และแผ่นทองคำ พอจะสรุปให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีความหลากหลาย เกิดจากการคิดหรือพื้นฐานความรู้ของชาวบ้านเอง หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา ทั้งทางตรง คือ ประสบด้วยตนเอง หรือทางอ้อม โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองแล้วนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ ทั้งหมดของชาวบ้านที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ไข ปัญหา การดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและปรับให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อให้ยังคงอยู่ต่อไป

2. เอกสารเกี่ยวกับงานเทศกาลเมือง งานประเพณี

2.1 เทศกาลและงานประเพณี (Festivals and traditions)

เทศกาลและงานประเพณีไทยปัจจุบันมีลักษณะเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนที่นำรากเหง้าวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางวัฒนธรรมซึ่งช่วยสร้างชีวิตให้กับพื้นที่และกลุ่มคนในวัฒนธรรมท้องถิ่น การพัฒนาพื้นที่และปรับภูมิทัศน์เมืองให้สวยงาม ในประเทศไทยมีการปรับปรุงพื้นที่โบราณสถานให้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเปิดให้สาธารณชนเข้าเยี่ยมชมและมีการจัดงานเทศกาลขึ้นเพื่อสร้างสีสันเพิ่มคุณค่าให้กับโบราณสถานที่ถูกทิ้งร้างในอดีตและนิยมนำประเพณีพื้นบ้าน ตำนานเรื่องเล่าท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาเป็นเค้าโครงเรื่องราวจัดเป็นงานเทศกาลเมือง

เดชดินทร์ รัตนปิยะภากรณ์, 2550 ได้แบ่งประเพณีแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่

1. จารีตประเพณีหรือภูมิปัญญา เป็นประเพณีที่มีศิลปกรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง

2. ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่มีการวางระเบียบแบบแผนสำหรับปฏิบัติ

ในสังคมไว้อย่างชัดเจน เช่น ศาสนา พิธีไหว้ครู

3. ธรรมเนียมประเพณี เป็นประเพณีที่เกี่ยวกับการวางตนในสังคมไม่มีระเบียบแบบแผนเป็นเพียงบรรทัดฐานที่ปฏิบัติกันจนเป็นประเพณีเป็นแนวทางปฏิบัติที่ทุกคนปฏิบัติกัน เช่น การแต่งกาย การสวมรองเท้า

แสงอรุณ รัตกสิกรและคณะ, 2551 อธิบายคำว่า ประเพณี ใช้ได้ต่างกันเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ประเพณีใช้ในลักษณะนาม หมายถึง ความเชื่อคือเรื่องราวที่เห็นตามด้วยสิ่งที่ยอมรับได้ 2) ประเพณีใช้ในลักษณะโดยปริยาย หมายถึง นัยทางอ้อม คือแบบอย่างแนวทาง การกล่าวอ้อมที่เนื่องกับประเพณี ดังนั้นคำว่าประเพณีสรุปโดยในคติไทยได้ว่า ประเพณีคือความเชื่อ แบบอย่างแนวทาง

ที่เห็นตามด้วยที่ยอมรับได้ ประเพณีไทยเป็นสิ่งที่ติดตัวคนไทยแต่ก่อนจนฝังแน่นในจิตใจกลายเป็นเครื่องขึ้นาวชิวิต ซึ่งสามารถปฏิบัติตามโดยไม่ได้ขัดเคืองความเป็นอยู่การงานอาชีพล้วนดำเนินไปตามประเพณีอย่างกลมกลืน

นิพัทธพงศ์ พุมมา, 2555 ได้แบ่งเทศกาลและงานประเพณีของไทยออกเป็น 4 กลุ่ม โดยการอิงรูปแบบความเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมมากที่สุดรวมทั้งมีเนื้อหาที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวได้แก่

1. เทศกาลหรือประเพณีที่มีเป้าหมายทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับพืชผลทางเกษตรกรรม มีทั้งอาหารผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์
2. เทศกาลหรือประเพณีที่ผสมผสานการเล่นพื้นบ้านหรือความเชื่อทางศาสนาเป็นงานที่เน้นกิจกรรมทางศาสนา
3. งานเทศกาลหรือประเพณีที่แสดงคุณค่าทางประวัติศาสตร์
4. เทศกาลหรือประเพณีที่แสดงศิลปวัฒนธรรมเฉพาะชน

เมธาวี ศิริวงศ์, 2556 อธิบายว่าประเพณี (Tradition) ประเพณี หมายถึง แบบความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม จารีตระเบียบแบบแผนและวิธีการกระทำสิ่งต่าง ๆ การประกอบพิธีกรรมที่กระทำโอกาสต่าง ๆ ลักษณะสำคัญของประเพณีถือสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน ถ้าหากฝ่าฝืนอาจได้รับการตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในสังคมระดับประเทศชาติจะประสมกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกันและผิดแผกกันไปบ้างตามความนิยมส่วนในท้องถิ่นและในส่วนปลีกย่อย ประเพณีไทยมักจะมีพิธีกรรมทางศาสนาด้วยปัจจัยที่ทำให้ประเพณีของแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันนั้นมีเหตุผลสำคัญอย่างน้อย 3 ประการ คือ สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมทางสังคม บางครั้งประเพณีอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่เหลวไหลแต่ในขณะเดียวกันประเพณีต่าง ๆ เป็นเครื่องบอกความเจริญของชาตินั้น ๆ และถือเป็นสมบัติของชาติเป็นการรักษาสืบทอดความเชื่อตามบรรพบุรุษ

สรุปได้ว่า เทศกาลและประเพณีเป็นพฤติกรรมของสังคมและเป็นสิ่งที่คนในสังคมนั้นมีส่วนร่วมสร้างขึ้นมาและเป็นการกระทำกิจกรรมทางสังคมที่ผู้คนส่วนใหญ่ปฏิบัติสืบทอดกันมา ประเพณีเป็นบรรทัดฐานเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตามความคิด ความเชื่อปฏิบัติเพื่อความเจริญของตนและสังคมซึ่งเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมนุษย์ก็พยายามหาวิธีแก้ปัญหาเพื่อเป็นตัวเชื่อมสังคมให้เป็นหนึ่งเดียว แนวทางปฏิบัติในการแก้ปัญหาทางธรรมชาติของคนในสมัยก่อนมักจะอาศัยความเชื่อและปฏิบัติต่อ แต่ในขณะเดียวกันประเพณีต่าง ๆ เป็นเครื่องบอกความเจริญของชาตินั้น ๆ และถือเป็นสมบัติของชาติเป็นการรักษาสืบทอดความเชื่อตามบรรพบุรุษ

2.2 ประเพณีแนวส่งเสริมสนับสนุนการท่องเที่ยว

ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560 ชี้ให้เห็นว่าจากสังคมเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็วจึงทำให้เกิดเป็นสังคมสมัยใหม่ จากความก้าวหน้าทางการศึกษาแบบตะวันตกมีการเติบโตของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ความเจริญทางอุตสาหกรรมเทคโนโลยี จึงทำให้บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เหล่าประเพณีพิธีกรรมที่มีความสำคัญ มีความหมายต่อการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในสังคมกำลังหมดไป ซึ่งเดิมจากการสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความเป็นปึกแผ่นทางสังคมอย่างที่เคยมีมาแต่ก่อนนั้นกลับกลายมาเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิงของคนทั่วไปและเมื่อสังคมยุคสมัยใหม่นั้นมีอุตสาหกรรมเป็นองค์ประกอบก็ย่อมทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นรากฐานของอุตสาหกรรมด้วย วัฒนธรรมและอุตสาหกรรมจึงเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญได้ด้วยเงื่อนไขของอุตสาหกรรม (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2556) ภายใต้แนวคิดนี้จึงทำให้มองเห็นว่าอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวของไทยมีการหยิบยืมนำเอารากฐานทางวัฒนธรรมของชาติและท้องถิ่นมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างเสริมอีกรูปแบบหนึ่ง

ในกรณีของแม่น้ำมูลถูกประดิษฐ์สร้างให้กลายเป็นเวทีการแสดงด้านศิลปะและวัฒนธรรมในเชิงประเพณีพิธีกรรมเชื่อมโยงกับเรื่องราวการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนริมแม่น้ำมูลในจังหวัดบุรีรัมย์ ดังกรณีประเพณีแข่งขันเรือยาวของชาวอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งจัดในช่วงเดือนต้นพฤศจิกายนของทุกปี กิจกรรมสร้างประเพณีประเพณีนี้จัดขึ้นบริเวณสวนสาธารณะริมแม่น้ำมูลอำเภอสตึก ในช่วงต้นเดือนพฤศจิกายนนั้นระดับน้ำของแม่น้ำมูลก็จะเพิ่มขึ้น คนในท้องถิ่น จึงได้รวมตัวจัดงานประเพณีขึ้นมานั้นได้กลายเป็นเหมือนลานเวทีใช้จัดการแสดง กล่าวคือในประเพณีการแข่งขันเรือยวานั้นเป็นประเพณีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้คนในท้องถิ่นหวนคิดถึงวิถีชีวิตที่เคยแนบแน่นกับสายน้ำมูล รวมถึงพิธีกรรมขอขมาแม่น้ำมูลที่เคยอุปโภคบริโภค รวมทั้งยังมีกิจกรรมภายในงานหลายอย่าง เช่น การประกวดแข่งขันหนุ่มท้ายพายเรือ สาวงามอำเภอสตึก การประกวดร้องเพลง การประกวดเต้นประกอบบทเพลง ซึ่งล้วนแต่เป็นการให้คนในท้องถิ่นร่วมกันส่งตัวแทนของคนในชุมชนมาพบปะและสร้างความสามัคคี ฉะนั้นแล้วภาพแม่น้ำมูลในฐานะเวทีของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการบูชาสักการะเทพเจ้าในคติความเชื่อดั้งเดิม โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องแม่น้ำนาง จึงสะท้อนให้เห็นว่าแม่น้ำมูลเป็นพื้นที่แห่งจิตวิญญาณและถึงแม้ประเพณีที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นมาใหม่นั้นจะมีระยะการเกิดขึ้นมาไม่นานก็ตาม แต่ประเพณีนี้ก็ได้อพยพมาหยิบยืมความเก่าแก่โบราณในแบบอิงอดีตในวิถีชีวิตตามวิถีคิดแบบดั้งเดิมมาใช้ในการสร้างสรรค์ปรุงแต่งดัดแปลง

สรุปได้ว่า จากที่ได้นำเสนอให้เห็นลักษณะประเพณีที่ใช้พื้นที่แม่น้ำมูลเป็นเหมือนเวทีการแสดงของประเพณีประเพณีในวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวมืองแม่น้ำมูลไปนั้น ทำให้สามารถมองเห็นและเข้าใจการปรับเปลี่ยนในยุคการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้และยังมีการจัดการทรัพยากร

วัฒนธรรมภายในท้องถิ่นออกมาต่อสาธารณชน ซึ่งอาจจะเป็นการรับใช้วัตถุประสงค์ของเศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวเป็นหลักก็ตาม และยังเป็นแนวทางในการจัดงานประเพณีประเพณีที่ทำได้

2.3 การปรับเปลี่ยนประเพณีจารีตสู่ประเพณีประเพณีภายใต้บริบทของสังคมร่วมสมัย

กาญจนา แก้วเทพ, 2554 ชี้ให้เห็นว่าการประเพณีสร้างในฐานะที่เป็น “รูปแบบของการบริโภคสินค้าทางศาสนา” ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของผู้คนในโลกสมัยใหม่ที่อยู่ในสังคมมวลชน (mass society) มีลักษณะเป็นกลุ่มคนผู้เหงาเหงามาก (Lonely crowd) ดังนั้น การบริโภคศาสนาจึงเป็นตามความต้องการของแต่ละบุคคลและเป็นไปได้เท่าที่ตลาดของสินค้าศาสนา จะจัดหาสินค้าและบริการมาให้และประสบการณ์ทางศาสนาก็จะเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เข้ามาผสมรวม กับประสบการณ์ส่วนอื่น ๆ ในชีวิตประจำวัน

นิศา ชัชกุล, 2554 ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในภาคอีสานผ่านการปรับตัว ของประเพณีในท้องถิ่นที่เด่นชัด โดยเกิดขึ้นภายหลังจากที่ภาครัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนา ท้องถิ่น ซึ่งใช้ประเด็นเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ.2523 เรื่อยมาจนถึง ปัจจุบันโดยรัฐบาลขณะนั้นได้ประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทย เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยว ในประเทศให้มากขึ้นโดยมีการจัดงานแสดงวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศและในปี พ.ศ. 2525 เพื่อร่วมฉลองงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ก็ได้มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่นกัน อีกทั้งยังพยายามส่งเสริมและฟื้นฟูการจัดงานประเพณีไปสู่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศด้วย

ปฐม หงษ์สุวรรณ, 2560 ชี้ให้เห็นว่าความพยายามของหน่วยงานภาครัฐได้ส่งเสริมฟื้นฟู ประเพณีในท้องถิ่นไทยเป็นที่รู้จักและได้รับการพัฒนาในเชิงการจัดการ เพื่อให้เป็นพื้นที่และกิจกรรม ทางท่องเที่ยวตั้งแต่นั้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นโยบายเช่นนี้ได้ผลักดันส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาด้าน เศรษฐกิจอย่างรวดเร็วและกลายเป็นอุตสาหกรรมของการท่องเที่ยว ดังกรณีของชุมชนท้องถิ่นอีสาน ภาครัฐพยายามนำจารีตกลุ่ม “ฮิตสิบสอง” หรือประเพณี 12 เดือนของชาวอีสานมาจัดให้เป็นตัวแทน ของจังหวัดให้เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ เพื่อพัฒนาส่งเสริมงานประเพณีให้เป็น “จุดขาย” ดึงดูดนักท่องเที่ยว จนกลายเป็นประเพณีต่าง ๆ และกลายเป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ประจำจังหวัดโดยสิ้นเชิงและจาก ปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการผลิตซ้ำและสร้างใหม่ทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นอีสานที่สัมพันธ์กับ วัฒนธรรมโลกที่ได้แพร่เข้ามาในสังคมไทย แล้วเกิดการผสมผสานแปรรูปให้เป็นท้องถิ่น ลักษณะเช่นนี้ อาจอาศัยแนวคิดของ Arjun Appadurai, 1996 มาช่วยอธิบายให้เห็นว่าความเชื่อมโยงระหว่าง กระแสโลกและกระแสท้องถิ่นนำไปสู่จินตนาการความรู้ใหม่ ดังกรณีการนำศาสนาคริสต์เข้ามา เผยแพร่ในการสร้างโรงเรียนหรือการบริหารจัดการท้องถิ่น ซึ่งมีกลุ่มท้องถิ่นบางส่วนได้รับ ผลประโยชน์จากการผลิตสร้างประเพณีประเพณีขึ้นมาเป็นต้น ชาวคริสต์ทำแร่ได้นำเอา “อดีต” ประเพณีมา หล่อหลอมและสร้างเพื่อต่อรองกับการครอบงำทางวัฒนธรรมที่มาจากความคิดในกระแส

หลักเพื่อค้นหาความหมายหรือการ “สร้างใหม่” ทางวัฒนธรรมใช้เป็นเครื่องมืออ้างอิงกลุ่มชนและ
 ผู้คนในประเด็นที่มีสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท่าแร่ของเวทีสือมวลชนภายใต้กระแสของการ
 วิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม

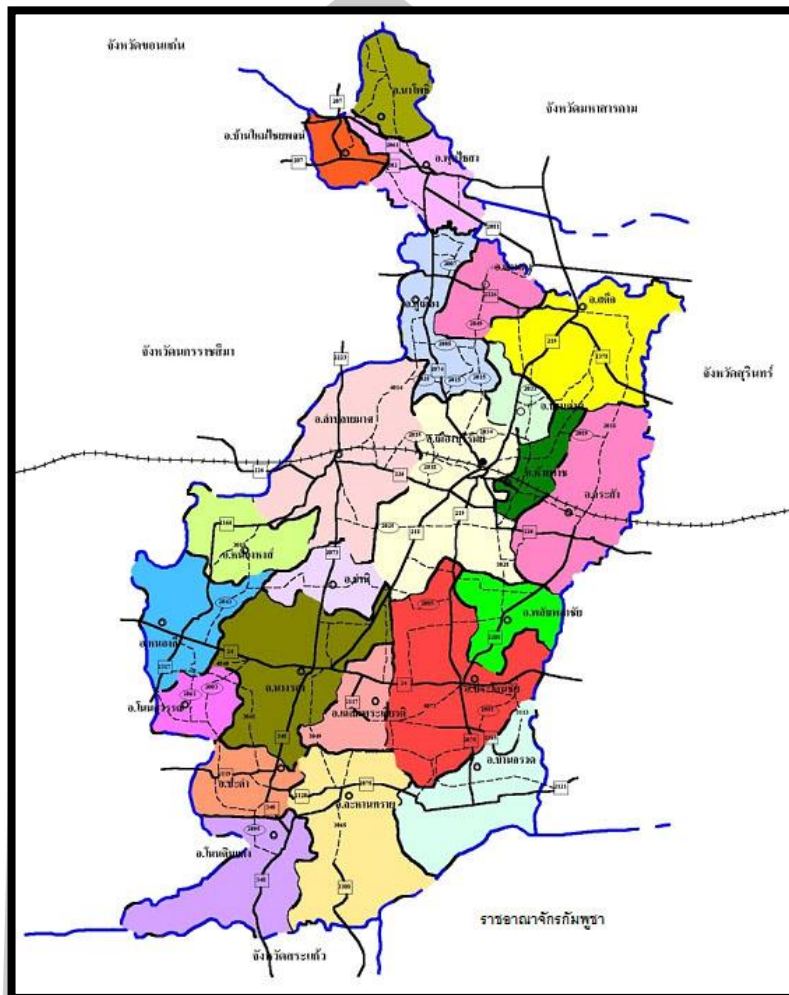
สรุปได้ว่า จากการปรับเปลี่ยนประเพณีจารีตสู่ประเพณีประดิษฐ์ภายใต้บริบทของสังคม
 ร่วมสมัยนี้ ประเพณีประดิษฐ์จึงถือเป็นนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เช่น งานประเพณี
 ขึ้นเขาพนมรุ้ง ประเพณีปรางค์กู่สวนแตง งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นประเพณีประดิษฐ์ที่จัดขึ้น
 เพื่อให้ตอบสนองของโลกปัจจุบันทั้งในเรื่องของเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และเป็นการสร้างความเป็น
 อันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ชุมชนนั้น ๆ

3.บริบทพื้นที่การวิจัย

3.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดบุรีรัมย์

นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ให้ข้อสันนิษฐานโดยสรุปว่า จังหวัดบุรีรัมย์เคยเป็น
 ที่ตั้งอาณาจักรอันยิ่งใหญ่ มาตั้งแต่สมัยทวารวดีเชื่อมต่อจนถึงสมัยลพบุรี จากนั้นก็เริ่มเสื่อมอำนาจ
 ลงและแตกแยกอาจจะด้วยเหตุภัยธรรมชาติหรือสงครามประชาชนกระจายออกไปตั้งชุมชนเล็กตาม
 ป่าหรือชายแดนเรียกว่า “เขมรป่าดง” สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. 2319 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า
 จุฬาลงกรณ์ราชชนดดำรงพระยศเจ้าพระยาจักรีเสด็จมาทรงจัดระเบียบการปกครองเมืองรวบรวม
 ผู้คนเมืองตลุง เมืองนางรอง เมืองพุทไธสงและเมืองรัตนบุรีก่อตั้งเป็นเมืองใหม่ชัยภูมิป่าทุ่งด้นแป๊ะ
 เรียกว่า “เมืองแป๊ะ” คือเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์หมายถึงเมืองแห่งความรื่นรมย์ เป็นจังหวัดหนึ่ง
 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีทรัพยากร การท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่ง
 โบราณสถาน ศิลปะแบบขอมโบราณที่มีอยู่มากมายกระจายอยู่ในพื้นที่ทั้งจังหวัด ขณะเดียวกัน
 บุรีรัมย์ก็มีบทบาทสำคัญในด้านอุตสาหกรรมอีกสถานะหนึ่งเพราะเป็นแหล่งผลิตหินก่อสร้างแหล่ง
 ใหญ่ที่มีคุณภาพดีที่สุดในประเทศ โดยเฉพาะในย่านอำเภอเมืองบุรีรัมย์ อำเภอนางรองและอำเภอ
 เฌิมพระเกียรติ สามารถส่งหินจำหน่ายให้แก่จังหวัดต่าง ๆ ในเขตภาคอีสานตอนล่าง และภาคอื่น ๆ
 อีกทั้งยังเป็นที่รู้จักในฐานะเมืองเกษตรกรรม หัตถกรรมและเป็นแหล่งทอผ้าไหมที่สวยงามและมี
 ชื่อเสียง นอกจากนี้ด้วยสภาพพื้นที่ตั้ง มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงทำให้มีความ
 หลากหลายของเชื้อชาติ ซึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายของประเพณีวัฒนธรรมจนทำให้เป็นที่รู้จัก
 โดยทั่วไป ดังคำขวัญของจังหวัดที่ว่า “เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม
 เลิศล้ำเมืองกีฬา” (พัชรินทร์ ศิริอำพันธุกุล, 2542)

ลักษณะทางกายภาพ

ภาพประกอบ 2 แผนที่จังหวัดบุรีรัมย์

ที่มา : <http://www.buriram.go.th/downloads/buriram-gen.pdf>

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 3 แผนที่การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์
ที่มา : <http://www.buriram.go.th/bru/mymap.php>

3.2 สภาพทางสังคมและการท่องเที่ยว

บุรีรัมย์แต่ละกลุ่มมีภาษาเป็นของตนเองคือไทยโคราช ซึ่งประชาชนที่ใช้สำเนียงใกล้เคียงทางโคราชคือ กลุ่มแถวอำเภอนางรอง หนองกี่ ส่วนกลุ่มที่ใช้ภาษาลาวมากที่สุดคือ

แถบอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ กลุ่มที่ใช้ภาษาเขมรคือ กลุ่มแถบอำเภอ ประโคนชัย บ้านกรวด และ ละหานทรายและกลุ่มสุดท้ายที่ใช้ภาษาส่วย คือ กลุ่มที่อยู่ในแถบ อำเภอสตึก จะเห็นได้ว่าทั้ง 4 กลุ่ม นั้นอยู่ คนละแถบทีเดียว แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์เป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เกี่ยวกับอารยธรรมขอมโบราณ เช่น ปราสาทเขาพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ เขาวังคาร เขาปลายบัด บุรีรัมย์เป็นเมืองภูเขาไฟ มีภูเขาไฟที่ดับแล้วจำนวน 6 แห่ง มีปล่องภูเขาไฟที่ชัดเจนโดยเฉพาะที่เขาวังคาร ในเขตอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ซึ่งจังหวัดกำลังพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำบุรีรัมย์ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดงใหญ่ วนอุทยานเขากระโดง แหล่งศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ได้แก่ ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งในต้นเดือนเมษายนของทุกปี กลุ่มเตาเผาเครื่องเคลือบพื้นปี ศูนย์หัตถกรรมอำเภอนาโพธิ์และศูนย์วัฒนธรรมอีสานใต้ นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ สนามฟุตบอลช้างอารีนา สนามแข่งรถมอเตอร์สปอร์ตระดับมาตรฐานโลก “Chang International Circuit” และจุดผ่อนปรนการค้า ช่องสายตะกู

สถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ในปี 2557 จำนวน 1,248,763 คน ปี 2558 จำนวน 1,419,833 คน ปี 2559 จำนวน 1,535,714 คน จังหวัดบุรีรัมย์มีสถิตินักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2557 จำนวน 1,756.53 ล้านบาท ปี 2558 จำนวน 2,039.37 ล้านบาท ปี 2559 จำนวน 2,331.54 ล้านบาท มีสถิติรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเทียบกับจังหวัดใกล้เคียงและในปัจจุบันจะมีนักท่องเที่ยวมากขึ้นในวันที่มีการแข่งขันฟุตบอลและแข่งขันรถยนต์ทางเรียบ ซึ่งมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเที่ยว จังหวัดบุรีรัมย์เพิ่มมากขึ้นในวันหยุดสุดสัปดาห์ ถ้ามีการแข่งบอลหรือมีการแข่งรถจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 30,000-50,000 คน (สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์, 2562) พื้นที่อันเป็นที่ตั้งของจังหวัดบุรีรัมย์จะปรากฏจากภูเขาไฟที่ดับสนิทไปแล้ว ซึ่งปัจจุบันปกคลุมไปด้วยต้นไม้เขียวข่มตลอดปี บนภูเขาไฟก็เป็นที่ตั้งของศาสนสถาน ภูเขาไฟในจังหวัดบุรีรัมย์มี 6 ลูก คือ เขาพนมรุ้ง เขาวังคาร เขาหลุบ เขาคอก เขาปลายบัด และเขากระโดง การตั้งจังหวัดไม่ค่อยชัดเจนและมีความแตกต่างจากเมืองโบราณทั่ว ๆ ไปของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะเมืองบุรีรัมย์มิได้เป็นหัวเมืองใหญ่ศูนย์กลางของเมืองอื่น ๆ เช่น อุบลราชธานี หรือเมืองนครราชสีมา แต่เป็นการรวมตัวเมืองเล็ก ๆ ที่มีฐานะเท่าเทียมกันหลาย ๆ เมือง ได้แก่ นางรอง พุทไธสง ประโคนชัยและรัตนบุรี ปัจจุบันเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่ทำเลที่ตั้งสามารถติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ในภาคอีสานและภาคตะวันออกเฉียงใต้สะดวกและยังมีโครงการปรับปรุงและสร้างทางเชื่อมกับจังหวัดใกล้เคียง เพื่อย่นระยะเวลาเดินทาง ตลอดจนขยายผิวจราจรให้กว้างขวาง บุรีรัมย์ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาให้จังหวัดบุรีรัมย์เป็น “เมืองท่องเที่ยวและกีฬามาตรฐานโลก” โดยใช้ปราสาทเขาพนมรุ้ง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดที่เป็นสิ่งมหัสจรรย์ของโลกเป็นจุดขายและเป็นจุดศูนย์กลางในการท่องเที่ยวของจังหวัดและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ภายในจังหวัด เช่น ปราสาทเมืองต่ำ

เข้างังการ นอกจากนั้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สนามฟุตบอลช้างอารีนา (เดิมคือ สนามฟุตบอลโอโมบายสเตเดียม) สนามแข่งรถมอเตอร์สปอร์ตระดับมาตรฐานโลก “Chang International Circuit” และจุดผ่อนปรนการค้าช่องสายตะกู อำเภอบ้านกรวด มีพื้นที่ติดกับประเทศ กัมพูชา

3.3 วนอุทยานเขากระโดง

วนอุทยานเขากระโดง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นปากปล่องภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้วรอบ บริเวณปกคลุมด้วยป่าไม้ ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าขนาดเล็ก โดยเฉพาะนกนานาชนิด เดิมชื่อคือ “พนมกระดอง” เป็นภาษาเขมร แปลว่า ภูเขากระดอง (เต่า) เป็นภูเขาที่มีรูปลักษณ์คล้ายกระดองเต่า ต่อมาเรียกเพี้ยนเป็น “กระโดง” เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเป็นสถานที่ท่องเที่ยว พักผ่อนหย่อนใจและศึกษาประวัติศาสตร์ทางธรณีวิทยา เพราะเป็นที่ตั้งของภูเขาไฟที่ยังคงปรากฏร่องรอยปากปล่องให้เห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานภูเขากระโดง ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง และมี “พระสุภัทรบพิตร” พระพุทธรูปองค์ใหญ่คู่มืองบุรีรัมย์ บนยอดเขา การขึ้นไปเขากระโดงทำได้สองวิธี คือ เดินขึ้นบันไดจำนวน 297 ขั้น หรือ ขับรถขึ้นไปถึงยอดเขา (บุญเลี้ยง ขจีฟ้า, 2560)

พระสุภัทรบพิตร เป็นพระพุทธรูปคู่มือง ภายในเศียรบรรจุพระธาตุ ประดิษฐานอยู่บนเขากระโดง เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐฉาบปูนขนาดใหญ่ หน้าตัก กว้าง 12 เมตร ฐานยาว 14 เมตร หันหน้าไปทางทิศเหนือ สร้างขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2512 โดยผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ นายสุรวุฒิ บุญญานุสาสน์ ในขณะนั้น ร่วมกับพ่อค้าประชาชนและผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในความคิดและโครงการต่าง ๆ ของหลวงพ่อบุญมา ปัญญาปโชโต อดีตเจ้าอาวาสวัดเขากระโดง ได้ร่วมกันจัดสร้างขึ้นบริเวณยอดเขากระโดง เพื่อให้เป็นที่สักการบูชาของ พุทธศาสนิกชนทั่วไป จากจุดที่ตั้งขององค์พระสามารถมองเห็นทัศนียภาพของตัวเมืองบุรีรัมย์ได้

ปากปล่องภูเขาไฟเขากระโดง มีอายุประมาณ 3 แสนถึง 9 แสนปี สูงจากระดับน้ำทะเล 265 เมตร ซากปากปล่องเป็นรูปพระจันทร์ ครึ่งซีก ยอดเนินเขาเป็นขอบปล่องด้านทิศใต้เรียกว่า เขาใหญ่ ส่วนยอดเนินเป็นขอบปล่องด้านทิศเหนือเรียกว่า เขาน้อย หรือ เขากระโดง ส่วนบริเวณที่เป็นขอบปล่องปะทุคือ บริเวณที่เป็นหุบเขา ปัจจุบันมีสภาพเป็นสระน้ำเป็นซากภูเขาไฟที่ยังคงสภาพดี และมีอายุน้อยที่สุดในประเทศไทย มีเส้นทางเดินชมรอบปล่องและมีสะพานแขวนให้ยืนชมจากมุมสูงได้อย่างชัดเจน

สะพานพิสูจนศรัทธาสาธุชน (บันไดนาคราช) สร้างขึ้นเมื่อปี 2512 เพื่อเป็นทางเดินขึ้นไปสักการบูชาพระสุภัทรบพิตร ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขากระโดง จำนวน 297 ขั้น ชมการละเล่น พื้นบ้านในงานประเพณีขึ้นเขากระโดง วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 และร่วมทำบุญงานประเพณี กวนข้าวทิพย์-ตักบาตรเทโวโรหณะ ในช่วงก่อนวันออกพรรษาและวันออกพรรษาของทุกปี

3.4 ขาดพื้นฐานปริวรรต

3.4.1 กลุ่มไทย-กวย

พัชรินทร์ ศิริอำพันธุ์กุล, 2542 กล่าวว่า เป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนน้อย เป็นกลุ่มชนที่มีความสามารถในการคล้องช้างและเลี้ยงช้าง ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าพันธุ์ ส่วนใหญ่จะพบกระจายกันอยู่ในอำเภอประโคนชัย อำเภอสตึก อำเภอประคำ อำเภอนางรอง และอำเภอ ลำปลายมาศ โดยมีประเพณี ความเชื่อที่มีอัตลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ พิธีเช่นผีปะกำของชาวไทยกวย พิธีเช่นผีปะกำเป็นประเพณีของชาวไทยกวยมีจุดประสงค์เพื่อ บอกกล่าวหรือแจ้งให้ผีปะกำทราบก่อนออกคล้องช้าง อุปกรณ์ที่ใช้ในพิธีคือเชือกสำหรับคล้องช้างทำจากหนังโคหรือหนังควาย ชาวไทยกวยมีความเชื่อว่า วิญญาณของปู่ย่าตายายครูบาอาจารย์จะมาสิงในเชือกปะกำจึงถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำตระกูลเป็นสิ่งที่อาจบันดาลโชคหรือโชคร้าย เมื่อเวลาออกไปคล้องช้าง มีการสร้างร้านหรือโรงเก็บปะกำและเช่นสร้างเป็นประจําเพื่อความสิริมงคลโรงปะกำสร้างด้วยเสา 4 ต้น ยกเป็นรากสูงจากพื้นประมาณ 2-3 เมตร มุงหลังคากันแดดกันฝน ทุกคนในครอบครัวจะให้ความเคารพนับถือห้ามมิให้ขึ้นไปเหยียบย่ำ การประกอบพิธีกรรมประจําในการประกอบพิธี คือ หมอเฒ่า ซึ่งเป็นอาวุโสและมีความชำนาญในการคล้องช้างป่า ครูเป็นบุคคลอาวุโส ส่วนคนที่มีความอาวุโสรองลงมาจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมอสะดำ (ความขี้ขลาดประจําช้างขาวช้าง) และหมอสะเตียง (ความขี้ขลาดประจําช้างดำ) เสี่ยงทายด้วยคางไก่กับไข่ต้มเมื่อเตรียมเครื่องเช่นแล้วก็จะเริ่มประกอบพิธีกรรมเช่นผีปะกำได้

ประเพณีและความเชื่อของกลุ่มไทยกวยมีการปรับ รับเอาวัฒนธรรมที่อยู่ใกล้เคียงมาใช้ เช่นวัฒนธรรมของกลุ่มไทยเขมรและกลุ่มไทยลาว แต่ยังมีวัฒนธรรมของตนเองที่ยังคงรักษาไว้ เช่น ประเพณีการไหว้ศาลปะกำ พิธีกล่อม (รักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการร่ายรำทรงเจ้าทรงผี) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าประเพณีเช่นปะกำเป็นประเพณีของกลุ่มชาวไทยกวยที่มีอาชีพจับช้างและเลี้ยงช้าง ในการจับช้างจะต้องใช้คาถาอาคมในการจับและคล้องช้าง ซึ่งต้องมีการร่ายเรียนและมีพิธีกรรมหลายอย่างและเชือกปะกำก็เป็นสิ่งสำคัญในการคล้องช้าง ซึ่งชาวไทยกวยเชื่อว่าเชือกนี้เป็นที่สิงสถิตของดวงวิญญาณบรรพบุรุษ ดังนั้นตามบ้านของชาวไทยกวยที่จับช้างจึงต้องสร้างศาลปะกำสำหรับเก็บเชือกปะกำและต้องมีการเช่นไหว้เป็นประจําเพื่อความเป็นสิริมงคล

การประกอบพิธีกรรมเช่นหนังปะกำ ประจําในพิธีการในการประกอบพิธีกรรมคือ “หมอเฒ่า” ซึ่งเป็นผู้อาวุโสและมีความชำนาญในการคล้องช้างป่า ส่วนบุคคลที่มีอาวุโสรองลงมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมอสะดำ (ความขี้ขลาดประจําช้างขาวช้าง) และหมอสะเตียง (ความขี้ขลาดประจําช้างดำ) เมื่อถึงเวลาประกอบพิธีความขี้ขลาดอื่น ๆ พร้อมด้วยญาติพี่น้องมาพร้อมกันในโรงพิธีเครื่องเช่นสังเวยในพิธีกรรม ได้แก่ หัวหมูพร้อมด้วยเครื่องในหมู หรืออาจเป็นเป็ดต้มแทนก็ได้ ไก่ต้ม 1 ตัว เหล้าขาว 1 ขวด กรวยใบตอง 5 กรวย นาดอกไม้เสียบในกรวย เทียน 1 คู่ หมาก 2 คำ บุหรี่ 2 มวน ข้าวสวย 1 จาน แกง 1 ถ้วย ขมิ้นผง น้ำเปล่า 1 ขัน ด้ายผูกแขน (ด้ายดำหรือแดง)

การแต่งกายของชาวกูย หญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าที่มีลาย ใส่เสื้อคอกระเช้า ใส่สร้อยคอ ลูกปัดเงิน นิยมใส่ดอกไม้หอมไว้ที่ตึงหู ชาวกูยนิยมทอผ้า เช่น ผ้าจิกกะน้อย เป็นผ้าที่มีลักษณะคล้าย ผ้าหางกระรอกมีสีเดียวเป็นผ้าสำหรับผู้ชายนุ่งในพิธีสำคัญๆ ลักษณะการนุ่งจะนุ่งพับจีบด้านหน้า เหมือนการนุ่งโสร่ง ผ้านุ่งสตรีนิยมทอหมีคันเป็นทางแนวดึงยืนพื้นสีน้ำตาล มีหัวขึ้นพื้นสีแดงลายขีด ดินขึ้นสีดำมีริ้วขาวเหลืองแดงผ้าจะกวี ผ้าที่สตรีใช้นุ่งในงานสำคัญ ๆ

3.4.2 กลุ่มไทย-ลาว

พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล, 2542 กล่าวว่าส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ในเขต อำเภอพุทธไธสง อำเภอนาโพธิ์ อำเภอหนองกี่ อำเภอคูเมือง อำเภอลำปลายมาศ อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์และอำเภอแคนดง กลุ่มไทยลาวยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม คือ การปฏิบัติตามฮีตสิบสองหรือจารีตในการปฏิบัติทั้ง 12 เดือน ซึ่งจะยึดหลักพระพุทธศาสนาและความเชื่อในด้านนับถือบูชาผีบรรพบุรุษ พญาแถน เป็นต้น ประเพณีฮีตสิบสอง มีรายละเอียดดังนี้

เดือนเจียงหรือเดือนอ้าย (ธันวาคม) นิมนต์พระสงฆ์มาเข้าปริวาสกรรมหรือเข้ากรรม เพื่อฝึกสำนึกความผิดหรือความบกพร่องของตนและมุ่งประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตาม พระธรรมวินัยต่อไป ในด้านฆราวาสจะทำพิธีเลี้ยงแถนผีด่าง ๆ (ผีบรรพบุรุษ)

เดือนยี่ (มกราคม) ทำบุญคูณข้าวหรือบุญคูณข้าวลาน โดยนิมนต์พระสงฆ์สวดมนต์เย็นและฉันภัตตาหารเช้าเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวเปลือกเมื่อพระฉันอาหารเช้าเสร็จก็ทำพิธี สู่ขวัญข้าวต่อไป

เดือนสาม (กุมภาพันธ์) ทำบุญข้าวจี่และบุญมาฆบูชาเริ่มพิธีทำบุญข้าวจี่ในตอนเช้า โดยจะทำข้าวจี่ถวายพระสงฆ์พร้อมกับอาหารอื่น ๆ ข้าวจี่ที่เหลือจากพระฉันแล้วชาวบ้าน จะแบ่งกันรับประทานถือว่าเป็นมงคลแก่ตัว

เดือนสี่ (มีนาคม) ทำบุญเผวส (บุญพระเวส) หรือบุญมหาชาติ มีการฟังเทศน์มหาชาติถือกันว่า ต้องฟังให้จบทุกกัณฑ์ในวันเดียวจึงจะได้กุศล

เดือนห้า (เมษายน) ตรุษสงกรานต์ หรือทำบุญขึ้นบ้านใหม่มีการสรงน้ำพระพุทธรูปและพระสงฆ์

เดือนหก (พฤษภาคม) ทำบุญบั้งไฟ และทำบุญวิสาขบูชาจะมีการฟังเทศน์ตลอดวัน กลางคืนมีเวียนเทียน สำหรับบุญบั้งไฟก็เป็นพิธีเพื่อขอฝนจากเทวดา (แถน) และการบวชนาค

เดือนเจ็ด (มิถุนายน) ทำบุญซำฮะ เพื่อบูชาเทวดาอารักษ์หลักเมือง โดยพิธีเช่น บวงสรวงหลักเมืองหลักบ้าน ผีพ่อแม่ ผีปู่ผีเมือง (ผีบรรพบุรุษ) ผีตาแฮก (เทวดารักษาไร่นา) เพื่อระลึกถึงผู้มีพระคุณ

เดือนแปด (กรกฎาคม) ทำบุญเข้าพรรษา มีการทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ ถวายภัตตาหาร เข้าและเพลแด่พระสงฆ์ สามเณรฟังพระธรรมเทศนา ตอนบ่ายและนำขี้ผึ้งมาหล่อเป็นเทียนพรรษาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาและจะเก็บไว้ตลอดพรรษา

เดือนเก้า (สิงหาคม) ทำบุญข้าวประดับดินโดยจัดอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ สุราและนำไปวางไว้ใต้ต้นไม้หรือที่ใดที่หนึ่งพร้อมทั้งเชิญวิญญาณบรรพบุรุษและญาติ ที่ล่วงลับไปแล้วให้มารับเอาอาหารไป

เดือนสิบ (กันยายน) ทำบุญข้าวสาก หรือสลากภัตในวันเพ็ญเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ตาย

เดือนสิบเอ็ด (ตุลาคม) มีการทำบุญออกพรรษา ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ตอนเช้าชาวบ้านจะร่วมทำบุญตักบาตร รับศีล ฟังเทศน์ ถวายผ้าจ่านำพรรษาจะร่วมทำพิธีออกวัสสาปวารณากลางคืน มีการจุดโคมไฟแขวนไว้ตามต้นไม้หรือตามริมรั้วของวัด

เดือนสิบสอง (พฤศจิกายน) ในเดือนนี้จะมีการทำบุญกฐินสำหรับประชาชนที่อยู่ตามริมน้ำจะมีการแข่งเรือด้วย เช่น ริมแม่น้ำโขง แม่น้ำมูล แม่น้ำชี ฯลฯ เพื่อระลึกถึงอุสพณานาคหรือบางแห่งจะมีการแห่ปราสาทผึ้งเพื่อถวายพระสงฆ์ และเพื่อเป็นพระพุทธรูปประเพณีกิจกรรมทั้ง 12 เดือนนี้ ถือเป็นประเพณีหลักของชาวอีสานทั่วไปที่ปฏิบัติ สืบทอดกันมา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และประเพณีเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นถึงความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนอีสานที่เต็มไปด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละแรงกายแรงใจเพื่อการกุศล ความสมานสามัคคีตลอดจนความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี

ลักษณะการแต่งกาย ลักษณะการแต่งกายของกลุ่มไทยลาว มีชื่อเสียงในเรื่องการทอผ้าไหม โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ ผ้าซิ่นตีนแดง

3.4.3 กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร

พัชรินทร์ ศิริอำพันธุ์กุล, 2542 กล่าวว่าจากอาณาเขตที่ตั้งทางทิศใต้ของจังหวัดบุรีรัมย์ ที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือประเทศกัมพูชา ทำให้มีการอพยพและได้รับอิทธิพลทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร โดยกลุ่มไทยเขมร เป็นกลุ่มประชากรไทยที่พูดภาษาเขมรมักเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เขมรสูง ส่วนใหญ่พบในเขต 3 จังหวัด ได้แก่ สุรินทร์ ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ ซึ่งกลุ่มไทยเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่ อำเภอสตึก อำเภอประโคนชัย อำเภอปะคำ อำเภอนางรอง อำเภอกระสังและอำเภอละหานทราย

กลุ่มไทยเขมร รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้อย่างเหนียวแน่น ทั้งภาษาการดำเนินวิถีชีวิต และความเชื่อ ประเพณีที่มีความสำคัญได้แก่ พิธีแซนโฎนตา หรือการเซ่นผีปู่ย่าตายาย หรือผีบรรพบุรุษของชาวเขมรที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่วงศ์วานญาติที่ล่วงลับไปแล้วได้แบ่งออกเป็นวันเป็นตุงและวันเป็นทม คือสารทเล็ก และสารทใหญ่ โดยเป็นตุง

จัดกันในวันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 10 และ เป็นทม จักขึ้นในวันแรม 14-15 ค่ำ เดือน 10 สถานที่ทำพิธี แขนโขนตาจะเครื่องเช่นมาเช่นวิญญานบรรพบุรุษที่ในเรือนบ้านของเจ้าพิธีที่จัดไว้ หรือที่ศาลโขนตา คือศาลผีปู่ซึ่งเป็นศาล ที่อยู่ของวิญญานบรรพบุรุษประจำหมู่บ้าน ประเพณีโขนตา มีลักษณะ เช่นเดียวกับประเพณีไหว้ผีปู่ย่าของชาวไทยลาว เป็นประเพณีที่แสดงถึงความกตัญญูรู้คุณ การตอบ แทนบุญคุณตามโอกาสและตามเทศกาล ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นค่านิยมท้องถิ่นของชาวอีสานทุก หมู่เหล่าเป็นคนมีความกตัญญูรู้คุณโดยเฉพาะบุพการีและบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วก็ยังระลึกถึงอยู่เสมอ

ลักษณะการแต่งกาย แต่งตามประเพณีของท้องถิ่น ผู้หญิงนุ่งซิ่น เสื้อแขนกระบอก ผ้านสบเฉียงห่มทับ ผู้ชายนุ่งโจงกระเบน เสื้อคอกลมแขนสั้น ผ้าไหมคาดเอว และพาดไหล่และจาก กลุ่มไทยเขมร เป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด จึงทำให้วัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์โดดเด่นไปทาง วัฒนธรรมเขมร

3.3.4 กลุ่มไทย-โคราช

พัชรินทร์ ศิริอำพันธุ์กุล, 2542 กล่าวว่าลักษณะทางด้านวัฒนธรรมการเล่นที่เป็น เอกลักษณ์ คือ การร้องเพลงโคราช ซึ่งเป็นการร้องโต้ตอบกัน ระหว่าง ชาย หญิง แต่หาชมได้ยากใน ปัจจุบัน ไม่ได้รับความนิยมเหมือนจังหวัดนครราชสีมา

อาหารประจำถิ่น กลุ่มไทยโคราช มีอาหารประจำท้องถิ่น ได้แก่ ผัดหมี่โคราชและ ขนมจีนบ้านประโดก ซึ่งถือเป็นอาหารประจำท้องถิ่นที่คนโคราชมักจะนำมาจัดขึ้นโต๊ะอาหารบริการ แขกบ้านแขกเมือง

ลักษณะการแต่งกายไทยโคราช นิยมนุ่งโจงกระเบนสวมเสื้อคอกลม พาดผ้าขาวม้า สรุปได้ว่าพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เป็นลักษณะที่มีพื้นที่ทางกายภาพติดกับราชอาณาจักร กัมพูชา และจังหวัดสระแก้ว นครราชสีมา สุรินทร์ มหาสารคาม ขอนแก่น ซึ่งมีชาติพันธุ์ 4 กลุ่มคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร ไทย-กูย ไทย-ลาว และไทย-โคราช ทรัพยากรธรรมชาติภูเขาไฟ 6 ลูก ได้แก่ เขกระโดง เขาหลุบ เขาปลายบัด เขาพนมรุ้ง เขาคอก เข้างักร ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีภูเขาไฟมากที่สุด ในประเทศไทยและปัจจุบันได้ยกระดับเป็น “เมืองรอง” “เมืองท่องเที่ยวและกีฬามาตรฐานโลก” จากกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น สนามฟุตบอลช้างอารีนา สนามแข่งรถมอเตอร์สปอร์ต Chang International Circuit ทำให้มีสถิติของนักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น ตามลำดับ

4. แนวคิดเทศกาลและงานประเพณี

4.1 ประเพณีประดิษฐ์ (Invented tradition)

Invention Tradition หรือ ประเพณีประดิษฐ์ คำนี้เริ่มปรากฏขึ้นในงานของ อีริค ฮอบส์บอว์ม (Eric Hobsbawm) และเทอร์เรนจ์ เรนเจอร์ (Terrance Ranger) ในงานที่ชื่อว่า The Invention of Tradition โดย Hobsbawm มองว่าประเพณีประดัษฐ์นั้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องจากการจัดระเบียบสังคมที่ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของกฎระเบียบและข้อปฏิบัติ(set of practices) เช่น ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม เรื่องเล่า ตำนาน คติชน ประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์หรือเรียกว่า วัตถุโบราณ (Ancient Materials) วัตถุโบราณทางวัฒนธรรมที่มีความเด่นชัดในแง่ของการพยายามอ้างอิงอดีตของสังคมมาสร้างประเพณีประดิษฐ์จนเกิดการปฏิบัติซ้ำ การปฏิบัติอย่างเป็นทางการและทำเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติอย่างเป็นพิธีการด้วยการอ้างถึงการสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนเป็นที่ยอมรับโดยปริยาย เพื่อรับใช้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลง (Eric Hobsbawm and Ranger, 1983)

แม้จะมีการอ้างอิงกับอดีตในเชิงประวัติศาสตร์ แต่ความต่อเนื่องที่ประเพณีประดิษฐ์อ้างถึงนั้นเป็นสิ่งที่สมมุติขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ แต่อาจจะใช้รูปแบบอ้างอิงกับสถานการณ์เก่าหรืออาจสร้างอดีตขึ้นมาเอง ซึ่งเป็นลักษณะที่ตรงข้ามกับความเปลี่ยนแปลงและนวัตกรรมของโลกสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ Hobsbawm ยังชี้ให้เห็นว่าประเพณีประดิษฐ์มีหน้าที่สำคัญทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงมีการสร้างประเพณีประดิษฐ์เพื่อเป็นเครื่องมือรับใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในสังคมทุนนิยม เช่น การใช้เพื่อตอบสนองเป้าหมายทางการเมืองในการควบคุม บงการ สร้างอำนาจในการปกครอง เช่น ลัทธิชาตินิยม หรือเพื่อสนองตอบเป้าหมายทางเศรษฐกิจในตลาดทุนนิยม เช่น ธุรกิจการถวิลหาอดีต (Nostalgic) ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหรือการผลิตสินค้าสนิยม แฟชั่นที่สร้างจุดต่างทางการตลาดในการบริโภคอดีต เป็นต้น (โรหนับ ศรีอาหมัด, 2555)

Charles L Briggs, 1996 ชี้ให้เห็นว่าประเพณีประดิษฐ์ในการสร้างวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ ในเรื่อง The politics of discursive authority in the research on the “invention of Tradition” ว่ามีความต่างจาก Hobsbawm บางประการ เรื่องการสร้างประเพณีประดิษฐ์นั้นจะถูกสร้างโดยรัฐหรือไม่ก็ผู้มีอำนาจเหนือกว่า แล้วนำมาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความจริง ความชอบธรรมหรือผลประโยชน์ให้ฝ่ายตน แต่ briggs เสนอว่าคนท้องถิ่นหรือผู้ที่ตกอยู่ใต้อำนาจรัฐก็มีสิทธิสร้างประเพณีประดิษฐ์ให้กลุ่มตนได้เช่นกัน ถึงแม้ briggs ไม่ได้สรุปทุก ๆ กรณีที่เกี่ยวข้องกับประเพณีประดิษฐ์นั้น หากแต่บอกเป็นนัยว่าประเพณีประดิษฐ์นี้ทำให้เกิดวาทกรรมและการรื้อโครงสร้างภายในด้วยตัวตนของมันเองอยู่ตลอดเวลา เช่น การศึกษา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ Waro ทางตอนเหนือของเวเนซุเอลา

ชาวลัทธิล่าอาณานิคมนำแนวคิดมาแบ่งเขตแดนมาใช้กับชนพื้นเมืองเผ่าต่าง ๆ เพื่อมุ่งหวังให้เป็น
พรมแดนประเทศที่ชัดเจนและแยกขาดจากกัน (เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545)

เอกรินทร์ พึ่งประชา, 2545 อธิบายว่าประเพณีประติมากรรมของพื้นที่กลุ่มคนต่าง ๆ
สามารถที่จะสร้าง ประติมากรรม หรือ ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเพื่อหวังผลการประการใดประการหนึ่ง
ให้กับกลุ่มตน โดยการอ้างอิงในการสร้างอดีตที่ไม่จำเป็นต้องมาจากข้อมูลเอกสารประวัติศาสตร์
ยังรวมถึงความทรงจำของผู้คนในสังคมสมัยนั้นแล้วนำมาใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อพระ
ราหูวัดศิระทอง

ยุทธกาน ดิสกุล, 2553 อธิบายว่าประเพณีประติมากรรมนอกเหนือจากการทำความเข้าใจถึง
กระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมแล้ว ยังนำไปสู่การสร้างความสำเร็จถึงกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของ
ชุมชน เช่น ตลาดน้ำคลองแหสะท้อนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการอนุรักษ์ ละครเวที อาหาร
และงานหัตถกรรม ที่ถูกผลิตขึ้นมาและนำมาใช้เพื่อการโต้ตอบ การช่วงชิง เพื่อตอบสนอง
วัตถุประสงค์ ของกลุ่มคนบางกลุ่มโดยผ่านเวทีการท่องเที่ยว

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2553 ชี้ให้เห็นว่าประเพณีประติมากรรมเป็นชุด ๆ หนึ่ง ของปฏิบัติการ
รื้อฟื้นและประติมากรรมสร้างประเพณีพิธีกรรม (Re-Inventing of Tradition) ที่ถูกกำหนดขึ้นจาก
“อำนาจ” ภาครัฐในระดับท้องถิ่น แต่การเกิดขึ้นของอำนาจในระดับท้องถิ่นก็เป็นผลมาจาก
“อำนาจ” ของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ยึดโยงกับระบบโลกทั้งด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและองค์การ
ระหว่างประเทศที่มีสหประชาชาติเป็นศูนย์กลาง กระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวได้แผ่เคลือบคลุมส่วน
ต่าง ๆ ของโลก ได้เป็นบริบทที่มีอิทธิพลกดดันให้สังคมปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศ

ธนวรรณ นิธิภานันท์, 2556 อธิบายว่าประเพณีประติมากรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม
รูปแบบหนึ่งที่ก่อตัวขึ้น จากการทั้งหยิบยกลีขี้ที่เกี่ยข้องทั้งในเรื่องของทางวัฒนธรรมรวมถึง
เรื่องราวต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์และข้อปฏิบัติต่าง ๆ ทางสังคมมาสร้างขึ้น เพื่อให้เกิดประโยชน์ใน
บางอย่าง เช่น การใช้เป็นเครื่องมือเพื่อต่อสู้กับผู้รุกรานหรือการใช้เพื่อประโยชน์บางประการทาง
สังคมอันหมายถึงรวมถึงทางเศรษฐกิจและการเมือง ดังนั้นประเพณีประติมากรรมจึงเป็นภาพสะท้อนของ
สังคมในช่วงเวลานั้นได้ระดับหนึ่ง ภาพสะท้อนที่เกิดขึ้นจึงเป็นเพียงชุดความหมาย ที่อธิบายได้เพียง
เหตุการณ์ทางสังคมในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น

สายชล แก้วบริสุทธิ์, 2556 อธิบายว่าประเพณีประติมากรรมมีหน้าที่สำคัญทั้งการเมืองและ
สังคม จึงมีการสร้างประเพณีประติมากรรมเพื่อเป็นเครื่องมือรับใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง
และเศรษฐกิจเพื่อเป้าหมายทางการเมืองในการควบคุม บงการ สร้างอำนาจเหนือการปกครอง เช่น
ลัทธิชาตินิยมหรือการสร้างประเพณีประติมากรรมเพื่อตอบสนองตอบเป้าหมายทางเศรษฐกิจในตลาดทุน
นิยม เช่น เทศกาลกินเจหาดใหญ่ เป็นลักษณะพื้นที่ที่ถูกประติมากรรมขึ้นให้มีชีวิตชีวาในช่วงการกินเจของ
ชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งทำให้ผู้คนหลั่งไหลเข้ามาในเขตพื้นที่เมืองหาดใหญ่เป็นจำนวนมากทั้งคนใน

พื้นที่และชาวต่างชาติ พื้นที่ซึ่งมีความครึกครื้นและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม งานเทศกาลกินเจนี้สร้างขึ้นมีลักษณะของการจำลองภาพการกินเจของชาวบ้านในครั้งอดีต เพื่อการปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับความทันสมัยของสังคมปัจจุบันนั่นเอง

ธนวรรณ นิธิพานันท์, 2558 อธิบายว่าประเพณีประดิษฐ์หมายถึงการนำเอาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ มาทำการผลิตซ้ำ โดยการประดิษฐ์ผ่านภาพตัวแทน ทั้งนี้การประดิษฐ์เรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมดังกล่าวมักถูกผลิตขึ้นเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป เช่น ในด้านการเมืองการปกครอง ประเพณีประดิษฐ์ถูกผลิตขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของกลุ่มต่าง ๆ ในด้านเศรษฐกิจประเพณีประดิษฐ์สะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ดังเช่น กรณีของการประดิษฐ์พระราหูในเชิงพุทธพาณิชย์ ในขณะที่ด้านการท่องเที่ยว วัฒนธรรม หรือ อดีต มักถูกทำให้กลายเป็นสินค้าเพื่อตอบสนองการบริโภคนิยมของนักท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวก็สร้างกลไกอำนาจเพื่อกำหนดและสนองตอบต่อกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในระบบอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ศิริพร ณ ถลาง, 2558 ได้สรุปและจำแนกลักษณะการสร้างประเพณีประดิษฐ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีสร้างสรรค์เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้ 1. การนำประเพณีดั้งเดิมมานำเสนอในบริบทใหม่ ๆ 2. การสร้างประเพณีใหม่ ๆ ที่ไม่เคยมีมาก่อนในพื้นที่เดิม โดยได้นิยามคำว่าประเพณีประดิษฐ์ไว้ในหนังสือประเพณีสร้างสรรค์ในสังคมไทยว่า “สิ่งที่เรียกว่าประเพณีประดิษฐ์ก็คือประเพณีใหม่ ที่มีรูปแบบ เนื้อหา หรือวัตถุประสงค์ใหม่ ในการจัดที่ไม่เคยมีมาก่อน ในพื้นที่นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด หรือภูมิภาค อาจเป็นไปได้ทั้ง การประยุกต์ประเพณีเดิมแล้วนำมาสร้างความหมายใหม่เพื่อนำเสนอในบริบทใหม่หรือเป็นการสร้างประเพณีใหม่ที่มักสร้างขึ้นโดยอ้างอิงจากฐานความเชื่อเดิมที่มีอยู่ในวัฒนธรรมนั้น และมักเป็นประเพณีที่พอจะบอกช่วงเวลาที่เกิดขึ้นได้”

ถนอม บุญประจง, ฉลอง พันธุ์จันทร์, 2562 ว่าประเพณีประดิษฐ์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ถูกถ่ายทอด ออกมาในรูปแบบของกฎระเบียบและข้อปฏิบัติ โดยหยิบยกเอาประเพณีและวัฒนธรรมในอดีตมาใช้เป็นเครื่องมือ ในการสร้างความหมายใหม่ในบริบทพื้นที่และสถานการณ์ปัจจุบัน

มนตรา พงษ์นิล, 2562 ได้ศึกษาการประยุกต์ประเพณีประดิษฐ์ในสังคมไทยพบว่าในปัจจุบันพื้นที่ทางสังคมหนึ่ง ๆ ตั้งแต่ระดับเล็กจนถึงระดับใหญ่มีการบรรจุประเพณีประดิษฐ์ไว้อย่างมากมาย เช่น เทศกาล ประเพณี พิธีกรรม พิธีการ การบวงสรวงบูชา ฯลฯ ประเพณีประดิษฐ์เหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ต่อกิจกรรมที่จัดขึ้นแตกต่างกันตามวาระและโอกาสต่าง ๆ และขอจำแนกประเภทการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีประดิษฐ์ในสังคมไทยเป็น 2 กลุ่มเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง

ความหมายและความเปลี่ยนแปลง คือ 1. กลุ่มที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงความหมายของประเพณี ประดิษฐ์และ 2. กลุ่มที่ศึกษาประเพณีประดิษฐ์ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่าประเพณีประดิษฐ์เป็นลักษณะของการรื้อฟื้นประเพณีทำให้ประเพณีคงอยู่ สร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่ อาจนำมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ความทรงจำของท้องถิ่นตนเองและรวมถึงการหยิบยืมวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่นมาปรับใช้ โดยมีหน้าที่สำคัญเป็นเครื่องมือรับใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น การจัดระเบียบสังคม ธุรกิจการถวิลหาอดีต นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจถึงกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกผลิตขึ้นมาและใช้เพื่อการโต้ตอบ การช่วงชิง เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนบางกลุ่มโดยผ่านเวทีการท่องเที่ยวและที่สำคัญประเพณีประดิษฐ์มีการปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับความทันสมัยในสังคมปัจจุบัน

4.2 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559 ได้กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นศาสตร์ (discipline) สาขาหนึ่ง ที่มีกระบวนการทำงานและการดำเนินการอย่าง เป็นระบบ มีแนวทาง (approach) แนวคิด (concept) และวิธีวิทยา (methodology) ที่นำไปสู่ การผลิตองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถรับใช้สังคมได้เหมือนกับศาสตร์สาขาอื่น การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์และเกี่ยวข้องกับทั้งวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์หรือกล่าวได้ว่าศาสตร์สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม มีวิธีการในลักษณะสหวิทยาการ(interdisciplinary science) เหมือนกับศาสตร์หลายสาขาในปัจจุบัน (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) ได้แบ่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมและอิงกับนิยามที่องค์ยูเนสโกกำหนดไว้ได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากร/มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (intangible cultural resource) หมายถึง การปฏิบัติ (practice) การแสดงออก (expression) การนำเสนอ(representations) ความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) รวมทั้งอุปกรณ์ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์และพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ (ก) ประเพณีมุขปาฐะและการแสดงออกซึ่งรวมถึงภาษา (ข) ศิลปะการแสดง (ค) ข้อปฏิบัติ/กฎระเบียบทางสังคม พิธีกรรม และเทศกาล (ง) ความรู้และการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและจักรวาล (จ) ทักษะในงานฝีมือเชิงช่าง

2. ทรัพยากร/มรดกวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (tangible cultural resource) หมายถึง ซากสิ่งของสิ่งก่อสร้าง รวมถึงวัตถุที่จับต้องและสัมผัสได้ด้วยมือและมองเห็นด้วยตามนุษย์ ตามที่ปรากฏแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ ทรัพยากรประเภทที่ติดอยู่กับที่ (immovable resource) และประเภทที่เคลื่อนย้ายได้ (movable resource)

โดยเป้าหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมไว้นี้ (อนิก เลิศชาญฤทธิ, 2559)

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมสำหรับการวางแผนและ การป้องกัน เราต้องได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมที่สมบูรณ์หรือมากที่สุดเท่าที่จะหาได้เสียก่อนจึงจะ ดำเนินงานอย่างอื่น

2. เพื่อป้องกันทรัพยากรวัฒนธรรมและทำให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมร่วม ไปกับการอนุรักษ์และสงวนรักษาซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญรองลงมา ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ทรัพยากรเสื่อมสภาพ หรือสูญหายก่อนเวลาอันควร

3. เพื่อให้ประชาชนหรือสาธารณชน นักวิจัย นักเรียน นักศึกษา ฯลฯ สามารถเข้าถึง แหล่งทรัพยากรได้อย่างเท่าเทียม

4. เพื่อใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการศึกษาเกี่ยวกับอดีตและให้เรา ได้ตระหนักถึง คุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมเองด้วย

การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมมี 3 ขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินความสำคัญ คือ การแปลความหมาย ความสำคัญของทรัพยากร วัฒนธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ หลักฐานเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของทรัพยากรวัฒนธรรม

2. การวางแผนการจัดการ คือ การกำหนดแผนการปฏิบัติงานหรือแผนการจัดการที่ เหมาะสม ในแผนการปฏิบัติงานควรจะมียุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรที่กำหนด เป็นระยะยาวและ ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับการจัดการ

3. การกำหนดรายการการจัดการ คือ การจัดการตามข้อเสนอแนะและลำดับ ความสำคัญของทรัพยากรที่ประเมินไว้ในขั้นแรก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ ทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยความรู้และทักษะความเชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ ด้วยทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพยากร

กนกวรรณ ชูชาญ, 2552 ได้ศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นระบบ การดูแลเพื่อรักษาคุณค่าของทรัพยากรและมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในปัจจุบัน และคนรุ่นหลังเป็นการให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงทรัพยากรวัฒนธรรมของคนรุ่นปัจจุบันหลักการ สำคัญที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในการรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ จัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของตนเองโดยมีองค์ประกอบของชุมชนได้แก่ คนหรือเจ้าของ วัฒนธรรม วิธีการ เทคโนโลยีและหน่วยงานรับผิดชอบเป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการแต่ละขั้นตอน องค์ประกอบของ การจัดการความรู้ทางวัฒนธรรมประกอบไปด้วย

1. “คน” เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งที่อุดมด้วยความรู้ ประสบการณ์และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนและเป็นกลไกสำคัญ ที่ทำให้เกิด

กระบวนการจัดการความรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมให้กับชุมชน เช่นประชาชนในพื้นที่และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการจัดการศิลปวัฒนธรรม

2. “กระบวนการ” เป็นการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงประสานคนและความรู้เข้าไว้ด้วยกันโดยกระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมผ่านการบอกเล่า พูดคุยจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งและคนฟังมีการนำความรู้มาปฏิบัติและบอกต่อหมุนเวียนเป็นวงจรความรู้ภายในชุมชนและขยายออกไปนอกชุมชนดังนั้นกระบวนการจึงไม่มีวิธีการและกำหนดเวลาที่ตายตัว การพัฒนาศักยภาพของ “คน” และ “กระบวนการ” จึงเป็นขั้นตอนเบื้องต้นที่สำคัญ ในกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพราะคนในชุมชนคือเจ้าของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยเฉพาะผู้นำด้านวัฒนธรรมในชุมชนซึ่งจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม พร้อมทั้งรู้วิธีการและกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อ การดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมที่ประสบความสำเร็จ

สรวงสุตา สิงขรอาสน์, 2554 ใช้วิธีการบริหารจัดการเพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเชื้อสายเขมรในเขตอีสานใต้ ถือเป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ที่จะส่งผลทำให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยทั่วไป ซึ่งใช้หลัก 4 M ตามหลักของการบริหารทรัพยากรที่สำคัญมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ ดังนี้

1. คน (Man) อาจจะเรียกต่างกันได้ เช่น บุคลากร การบริหารจัดการเพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านประกอบด้วย 1) คุณสมบัติของครูผู้ถ่ายทอด 2) คุณสมบัติของผู้รับการสืบทอด 3) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดและสืบทอด

2. เงิน (Money) อาจจะเรียกต่างกันได้ เช่น เงินทุน งบประมาณ การบริหารจัดการเพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการถ่ายทอด และการสืบทอดในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับ การถ่ายทอดและสืบทอด เช่น การจัดการค่าใช้จ่ายที่ใช้ ในพิธีกรรมการฝากตัวเป็นศิษย์ พิธีไหว้ครูก่อนการแสดง ค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการสำหรับการถ่ายทอดและการสืบทอด การจัดการพิธีไหว้ครูประจำปี

3. วัสดุสิ่งของ (Material) อาจจะเรียกว่า อุปกรณ์ อาคารสถานที่ การบริหารจัดการเพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านประกอบด้วย 1) การจัดการเกี่ยวกับอุปกรณ์และสื่อที่ใช้สำหรับการถ่ายทอด 2) สถานที่ที่ใช้ในการถ่ายทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานใต้ 3) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดและสืบทอด

4. การจัดการ (Management) อาจเรียกว่า การบริหาร การบริหารจัดการเพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านในเขตอีสานใต้ประกอบด้วย 1) ขั้นตอน วิธีการถ่ายทอด เทคนิคพิเศษ 2) ระยะเวลาในการถ่ายทอด 3) การประเมินผล 4) พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดและสืบทอด ได้แก่ ขั้นตอนการไหว้ครู หรือครอบครู เวลา

ณัฐชนก ดวงใจ, 2555 ได้ศึกษาแนวทางจัดเทศกาลและกิจกรรม ทางวัฒนธรรมไทยใน ห้างสรรพสินค้า ในวารสารชี้ให้เห็นว่าห้างสรรพสินค้าจะคำนึงถึง 4 ปัจจัยหลัก ที่จะเริ่มต้นวางแผน จัดงานในการจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย ปัจจัยแรก คือกลุ่มลูกค้าและชุมชน ที่อยู่ใกล้เคียง ห้างสรรพสินค้าซีคอนสแควร์ กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนในวัยทำงานที่มาเป็นครอบครัว จึงมีความต้องการเป็นแหล่งพักผ่อนในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน กลุ่มนี้จะมีความสนใจเรื่อง ศิลปวัฒนธรรมเป็นพื้นฐาน ปัจจัยที่สอง คือ เทศกาลไทยในแต่ละปีหรือวันนักขัตฤกษ์ ส่วนใหญ่จะ เลือกเทศกาลและประเพณีที่สำคัญและปฏิบัติมายาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ศิลปวัฒนธรรม ไทยนั้นสามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันได้ เช่น สงกรานต์หรือลอยกระทง ปัจจัยที่สาม คือ วัฒนธรรมที่กำลังเป็นกระแสนิยม ณ ปัจจุบัน คือ การจัดกิจกรรมย้อนอดีตวันวาน หรือกิจกรรมที่มีลักษณะให้ระลึกถึงวิถีชีวิตในสมัยวัยเด็ก เช่น เทศกาลงานวัด งานเที่ยวตลาดน้ำ ตลาดบก งานนิทรรศการของเก่า เป็นต้น และปัจจัยที่สี่ คือ เทศกาลวัฒนธรรมไทยที่เคยจัดแล้ว ประสบความสำเร็จจึงเลือกมาจัดโดยวางแผนงานประจำปี ตัวอย่างเช่น งานแอ่วตลาด กาดหมั้ว ที่จัดติดต่อกันมาถึง 5 ปี

สุนันทา มิตรงาม, 2556 ได้ศึกษาการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการดนตรี และการแสดงพื้นบ้านของกรมส่งเสริมวัฒนธรรม โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับ การบริหารจัดการวงจรการ ผลิตงานวัฒนธรรมของยูเนสโก (Culture Production Cycle) รวม 8 ด้าน มาเป็นกรอบใน การศึกษา ดังนี้

1. ด้านนโยบาย/การบริหาร (Policy/Management)
2. ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน (Creation)
3. ด้านการผลิตผลงาน (Production)
4. ด้านการเผยแพร่ (Dissemination)
5. ด้านการแสดงผลงาน/การสร้างการรับรู้/การถ่ายทอด (Exhibition / Reception / Transmission)
6. ด้านการบริโภค/การมีส่วนร่วม (Consumption / Participation)
7. ด้านการจัดเก็บ/การรักษา (Archiving / Preserving)
8. ด้านการศึกษา/การฝึกอบรม (Education / training)

กุลธิดา ศรีสุข, 2560 ได้ศึกษาศึกษาารูปแบบและการบริหารจัดการแสดงของคณะอักษร ราชภัฏนครเล็ก มีการพัฒนารูปแบบการแสดง ตลอดจนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงอย่าง ต่อเนื่องภายใต้การบริหารงานของหัวหน้านักแสดงแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านนโยบายผู้บริหาร 2) ด้านความต้องการของผู้ชม และ 3) ด้านสถานภาพทางสังคมและวัฒนธรรม จากปัจจัยทั้ง 3 ด้านนี้

ล้วนส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง และพัฒนาของการบริหารจัดการการแสดงของคณะอักษรานุเคราะห์เล็ก ทั้งด้านรูปแบบการแสดงและองค์ประกอบการแสดง

สรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นกระบวนการทำงานอย่างมีแนวทางความคิด วิธีการ เพื่อนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ให้ทรัพยากรยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีการอนุรักษ์ และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด รวมทั้งตระหนักเห็นคุณค่าของทรัพยากรจากแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมนี้ สามารถนำมาประกอบสร้างเทศกาลและงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่

4.2.1 คุณค่าและความหมายทรัพยากรทางวัฒนธรรม

ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559 อธิบายว่าคุณค่า (value) และความหมาย (meaning) ของทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดขึ้น เป็นสิ่งที่มนุษย์ให้ค่า แก่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ดังนั้นคุณค่าและความหมายจึงแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางสังคม-วัฒนธรรม ทางประวัติศาสตร์ และทางสติปัญญาของแต่ละคนแต่ละสังคม นอกจากนี้ขึ้นอยู่กับบริบทอื่น ๆ หรือเงื่อนไขทางสังคมและเศรษฐกิจด้วยและคุณค่าต่าง ๆ ทรัพยากรวัฒนธรรมทุกประเภทมีคุณค่า มีความหมาย หรือมีประโยชน์สำหรับสังคมมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต คุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมมีหลากหลาย อยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ ตัวอย่างเช่น วิลเลียม โลปส์เสนอว่า ทรัพยากรวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณคดีมีคุณค่าและความหมายอยู่ 4 ประการหลัก ได้แก่ 1. คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (associative/symbolic value) 2. คุณค่าเชิงวิชาการ (informational value) 3. คุณค่าเชิงสุนทรียะ (aesthetic value) 4. คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ (economic value)

4.2.1.1 คุณค่าเชิงสัญลักษณ์

ทรัพยากรวัฒนธรรม (ทั้งประเภทที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้) เป็นเสมือนเครื่องเตือนความจำหรือสัญลักษณ์แห่งอดีตหรือปัจจุบัน ซึ่งแต่ละคนอาจมองแตกต่างกัน คุณค่าเชิงสัญลักษณ์หรือคุณค่าที่ติดมากับทรัพยากรวัฒนธรรมนั้น ยากที่จะเลือนหายตามกาลเวลา แม้ว่าจะมีการลอกเลียน ทำปลอมขึ้น หรือใช้วัสดุใหม่ เช่น นักโบราณคดีเห็นขวานหินยุคหินเก่า จากความรู้และประสบการณ์ก็พอจะเห็นความสำคัญ แต่คนทั่วไปอาจจะนึกว่าเป็นก้อนหินธรรมดา

4.2.1.2 คุณค่าเชิงวิชาการ

ทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นแหล่งข่าวสาร (information) ข้อมูล (data) และความรู้ (knowledge) ที่มนุษย์สามารถเรียนรู้นำไปใช้ในการดำรงชีวิตและการศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ เช่น โบราณคดี ประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ สถาปัตยกรรม หรืออื่น ๆ ผ่านการวิจัยอย่างเป็นระบบ ผ่านกระบวนการ และวิธีการศึกษาที่เหมาะสมอย่างน่าเชื่อถือ

4.2.1.3 คุณค่าเชิงสุนทรีย์

คุณลักษณะบางอย่างของทรัพยากรวัฒนธรรม (เช่น รูปทรง ลวดลาย เนื้อดิน วัตถุดิบ และคุณภาพของภาชนะดินเผา เป็นต้น) มีคุณค่าเชิงความงามหรือศิลปะหรือจิตใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความชอบ มาตรฐาน และจินตนาการของแต่ละบุคคลหรือแต่ละวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ก็อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นได้เมื่อมีการมองคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม สองประการที่กล่าวมาข้างต้นแตกต่างกัน

4.2.1.4 คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ

ทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่าในการใช้สอยโดยตรง (utilitarian function) เช่น ใช้เป็นสถานที่ทำงาน ที่พักอาศัย ภาชนะใส่อาหาร เครื่องมือเครื่องใช้ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้เข้าประเทศ เช่น ธุรกิจการท่องเที่ยวยังทำให้เกิดบริษัทนำเที่ยว มีวารสาร-นิตยสารแนวท่องเที่ยวเกิดขึ้นมาก มีสายการบินเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ มี air-link เชื่อมสายการบินต่าง ๆ เพื่อลดค่าโดยสารนักท่องเที่ยวที่เข้ามา เกิดการบริโภคมรดกมากมายอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน รวมทั้งมีการเสนอตัวจากภาคเอกชน เพื่อแย่งชิงการประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีธุรกิจเน้นไทยหาอดีตหรือ business of nostalgia กลับมาได้รับความนิยมมากขึ้นจนกลายเป็นกระแสลงทุนธุรกิจทั้งในระดับเล็กและระดับกลาง (SMEs) ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การปรับปรุงสถานที่เก่าแก่ให้เป็นโรงแรมโดยไม่มีการดัดแปลง หรือการดัดแปลงสถานียรถไฟให้เป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะ การฟื้นฟูตลาดโบราณ อาหารพื้นบ้านและวิถีชีวิตชาวบ้านในอดีต

สรุปได้ว่าทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่าและความหมายหลายประการ เช่น คุณค่าทางวิชาการ คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าเชิงสุนทรีย์ และอื่น ๆ และมีความสำคัญหลายระดับขึ้นอยู่กับมุมมองและการนำไปใช้ และที่สำคัญประการหนึ่งคือ คุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมมีพลวัต (dynamics) หมายความว่า คุณค่าของทรัพยากรสิ่งเดียวกัน แต่เมื่อเวลาผ่านไป อาจมีคุณค่าแตกต่างจากเดิม หรือเกิดคุณค่าใหม่ขึ้นตามบริบทสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์ ดังนั้น ในการจัดทรัพยากรวัฒนธรรม นักจัดการต้องพิจารณาคุณค่าและความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรมให้รอบคอบและหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

4.2.2 การสื่อความหมายทรัพยากรวัฒนธรรม

ธนิช เลิศชาญฤทธิ์, 2559 อธิบายว่าการสื่อความหมายทรัพยากรวัฒนธรรม (interpretation of cultural resource) เป็นส่วนต่อยอดมาจากวิจัย การประเมินความสำคัญ และกระบวนการพัฒนาและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม การสื่อความหมาย (interpretation) หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่หลอมรวมความเชื่อมต่อแห่งอารมณ์ และสติปัญญาเข้ากับความสนใจของผู้ชมและความหมายของทรัพยากร หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่ากระบวนการสื่อความหมาย

ประกอบด้วยอารมณ์ความรู้สึก (emotion) สติปัญญา (intellectual) ความสนใจของผู้ชม (audience's interests) ความหมายของทรัพยากร (meaning) การสื่อความหมายถูกนำมาใช้บอกเล่ากิจกรรมในการสื่อสาร เพื่อให้คนเข้าใจสิ่งต่าง ๆ เช่น สวนสนุก พิพิธภัณฑสถาน สวนสัตว์ แหล่งโบราณคดี อุทยานประวัติศาสตร์ ศูนย์การเรียนรู้ การทัศนจร และอุทยานสัตว์น้ำ เป็นต้น

4.2.2.1 หลักการในการสื่อความหมาย

หลักการในการสื่อความหมาย (interpretation principles) มีดังนี้

1. การสื่อความหมายมุ่งเน้นที่ความสำคัญ และเรื่องราว ที่โดดเด่นและมีลักษณะเฉพาะ (unique significance and stories) ของทรัพยากรวัฒนธรรมนั้น เช่น การสื่อสารแหล่งโบราณคดีที่เป็นสุสานสมัยหินใหม่ ควรเน้นที่ลักษณะเด่นของประเพณีการฝังศพในสมัยนั้น หรือเรื่องราวเกี่ยวกับพิธีกรรมเป็นหลัก ว่าแตกต่างหรือสำคัญอย่างไรในสมัยหินใหม่ ไม่ควรเน้นรูปแบบการดำรงชีพ เป็นต้น
2. แนวทางการสื่อความหมายเป็นการสรุปเรื่องราว ในลักษณะภาพรวม (inclusive) และผู้ชม/ผู้ใช้สามารถเข้าใจเข้าถึงใจความได้ง่าย (readily accessible) แนวทางการสื่อความหมายไม่ควรเน้นการสาธยาย หรืออธิบาย
3. การสื่อความหมายควรเคารพความรู้สึก/อารมณ์ ของสถานที่ และคุณค่าทั้งนามธรรมและรูปธรรมของทรัพยากรวัฒนธรรม
4. การสื่อความหมายควรให้ประสบการณ์ที่สนุกสนาน และตอบสนองความต้องการของผู้ชม นักท่องเที่ยว หรือผู้บริโภค
5. สิ่งอำนวยความสะดวกและแผนการในการสื่อความหมายควรเลือกสิ่งที่ดีที่สุด (ทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงทฤษฎี) ผ่านการออกแบบอย่างสร้างสรรค์ และควรเป็นนวัตกรรมที่ให้คุณค่าเชิงผลตอบแทนสูง
6. การสื่อความหมายจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ที่มีทักษะเหมาะสมกับภาระงาน มีความรู้ เป็นมืออาชีพและมีเครื่องช่วยในการสื่อสารความหมายอย่างเหมาะสม
7. การสื่อความหมายมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ผ่านการวิจัยอย่างน่าเชื่อถือสามารถทำให้ผู้ชม
8. การสื่อความหมายก่อให้เกิดความซาบซึ้ง ตระหนัก ในคุณค่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม

4.2.2.1 กระบวนการสื่อความหมาย

การสื่อความหมายเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีหลักการชัดเจน โดยในจะใช้กระบวนการตามทฤษฎีวิชาการ และองค์การต่าง ๆ เสนอไว้ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์
2. การจัดทำแผนการสื่อความหมาย
3. การนำเสนอการสื่อความหมาย
4. วิธีการสื่อความหมาย
5. การคัดเลือกผู้นำเสนอการสื่อความหมาย
6. การฝึกอบรมผู้นำเสนอการสื่อความหมาย
7. การประเมินผล

สรุปได้ว่าการสื่อความหมายเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นนําสารไปสู่ผู้ชมหรือนักท่องเที่ยวเพื่อให้เข้าใจความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรม การสื่อความหมาย มีหลักการและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน การสื่อความหมายจะสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับทักษะความสามารถของผู้นำเสนอการสื่อความหมาย การคัดเลือก การฝึกอบรมของผู้นำเสนอการสื่อความหมาย วิธีการนำเสนอการสื่อความหมายผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ นิทรรศการ การจัดแสดง สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ออนไลน์ เป็นต้น นอกจากนี้ การสื่อความหมายเป็นกระบวนการที่จำเป็นต้องมีการประเมินผล เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงการสื่อความหมายได้เหมาะสมกับประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรมต่อไป

4.2.3 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ธนิศ เลิศชาญฤทธิ, 2559 อธิบายว่าการจัดการหรือการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน หมายถึง การจัดการหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมปัจจุบันมากที่สุดหรือคุ้มค่าที่สุด โดยให้สอดคล้องระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่กับจำนวนประชากรในรุ่นปัจจุบัน ไม่พยายามนำทรัพยากรที่เป็นของสังคมในอนาคตและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน หมายถึง ความสามารถในการรักษา สภาพ บทบาท หน้าที่ หรือระบบของทรัพยากรวัฒนธรรมให้เหมือนเดิมให้มากที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คน สังคม และชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีตลอดภัย ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

4.3.2.1 แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จะพบว่ามีความเกี่ยวข้องกับ 3 เรื่อง ได้แก่

1. การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ตัวอย่างการกำหนดวัตถุประสงค์ในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ได้แก่ การอบรมอนุสนธิสัญญาของสภาแห่งยุโรปว่าด้วยคุณค่าของมรดกวัฒนธรรมต่อสังคม (Council of Europe Framework Convention on the Value of Cultural Heritage for Society) ซึ่งกำหนดวัตถุประสงค์สำคัญดังนี้ (1) เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนเคารพและใส่ใจต่อความบริบูรณ์ของมรดกวัฒนธรรม ด้วยการตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงหรือใช้ทรัพยากรหรือมรดกวัฒนธรรมและต้องมีการทำความเข้าใจ

ถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม (2) เพื่อกำหนดและส่งเสริมหลักการ ในการจัดการอย่างยั่งยืนและเพื่อ กระตุ้นให้มีการทำนุบำรุงรักษามรดกวัฒนธรรม (3) เพื่อมีการนำระเบียบข้อบังคับทางเทคนิคต่าง ๆ มาพิจารณาอย่างรอบคอบในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม (4) เพื่อส่งเสริมการใช้วัสดุ เทคนิค และ ทักษะที่อยู่บนพื้นฐานประเพณีดั้งเดิมและเพื่อสำรวจว่า วัสดุ เทคนิคและทักษะแบบประเพณีดั้งเดิม

2. การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการ พัฒนาและนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วโลกในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 3 วิธีหลักดังต่อไปนี้ (1) การวิจัย (research) ในการพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนคือ การวิจัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการ ประเมินคุณค่าและความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรม ผลการวิจัยทรัพยากรวัฒนธรรมยังนำไป พัฒนาในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมได้ เช่น นำไปใช้ในการ วางแผนการอนุรักษ์การ กำหนดยุทธศาสตร์ในการท่องเที่ยว การกำหนดแผนให้การศึกษาแก่สาธารณชนและระเบียบวิธีวิจัย ทรัพยากรวัฒนธรรม (2) การให้การศึกษาแก่สาธารณชน (public education) มีหลายวิธีโดยการ จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้และการสอนในระบบ แบ่งเป็นระดับการศึกษาต่าง ๆ วิธีการนี้นำไปสู่การ พัฒนาและการปลูกฝังความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมในระยะยาว รวมถึงการให้การศึกษาแก่ สาธารณะแบบนอกระบบ ซึ่งคล้ายกับวิธีการสื่อความหมาย เช่น การจัดพิมพ์สื่อพิมพ์ต่าง ๆ การจัดทำเครื่องเสียง ภาพเคลื่อนไหว การจัดนิทรรศการ การแสดงและการจัดรายการทางวิทยุและ โทรทัศน์ (3) การอบรมเชิงปฏิบัติการวิธีนี้อาจแบ่งย่อยออกเป็น 3 วิธีคือ 1) การสัมมนา (seminar) 2) การอบรมเชิงปฏิบัติแก่สาธารณะ (public workshop และ 3) การฝึกปฏิบัติงานจริงในภาคสนาม (field school)

3. การพิทักษ์และดูแลรักษา

มีหลักการเบื้องต้น 2 ประการดังนี้ (1) ทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นทรัพยากรร่วม (shared resource) ที่ผู้คนทุกภาคส่วนควรได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมและยุติธรรม หลักการนี้จะ สร้างความรัก ตระหนักถึงความสำคัญ และวางแผนทรัพยากรวัฒนธรรมร่วมกัน (2) ทรัพยากร วัฒนธรรมมีความหลากหลาย (diversity) ทั้งในแง่ของประเภทประวัติศาสตร์ความเป็นมา บทบาท หน้าที่ ความสำคัญ จิตวิญญาณ และกายภาพ ดังนั้น การอนุรักษ์และการพิทักษ์รักษาทรัพยากร วัฒนธรรมอย่างยั่งยืน จึงควรคำนึงถึงความหลากหลาย และความหลากหลายของทรัพยากร วัฒนธรรมไว้เพื่อการศึกษา หาความรู้ เพื่อการชื่นชม

สรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่ผู้จัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรม ควรยึดเป็นหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในบริบทของสังคมโลก ปัจจุบัน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การใช้ทรัพยากร วัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรม และการพิทักษ์ ดูแลรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

5. ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

5.1 ทฤษฎีหลัก

5.1.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structuralism)

นิยพรณ วรณศิริ, 2550 กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้าง ทางวัฒนธรรม ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีแนวคิดของ Claude Levi-Strauss ชาวฝรั่งเศส ผู้ซึ่งสนใจศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในฐานะที่เป็นนามธรรม และนักมานุษยวิทยาทางสัญลักษณ์นิยมเชื่อกันว่า ระบบความคิดของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยระบบสมองประสาท จิตใจและต่อมต่าง ๆ นี้เป็นระบบที่ธรรมชาติให้มาทำงานได้เองโดยอัตโนมัติ และเป็นไปอย่างมีเหตุผลในรูปของตรรกศาสตร์ (Logic) เราจะเห็นความคิดของมนุษย์เป็นรูปธรรมได้ก็โดยทางระบบศิลปะ ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ระบบศาสนา ภาษา และระบบสัญลักษณ์ทุก ๆ ระบบ Levi-Strauss กล่าวว่า ระบบความคิดของมนุษย์เป็นระบบของเหตุผล ซึ่งเป็นระบบธรรมชาติโดยมนุษย์ไม่ได้ตั้งใจหรือจงใจ เพราะฉะนั้นระบบเหตุผลโดยธรรมชาติในความคิดของมนุษย์นี้ เมื่อออกมาเป็นระบบรูปธรรมดังกล่าวแล้ว จึงปรากฏในลักษณะของโครงสร้างหน้าที่เป็นเหตุเป็นผลเสมอ

โดยการศึกษากระบวนการความคิดของมนุษย์ซึ่งเป็นนามธรรม โดยความคิดจะทำงานเองได้อัตโนมัติและเป็นไปอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะเห็นเป็นรูปธรรมในทางระบบศิลปะ ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ระบบศาสนา ภาษา และระบบสัญลักษณ์ทุก ๆ ระบบ และยังมีความคิดในเชิงเปรียบเทียบเป็นคู่ ๆ ซึ่งจะอธิบายหรือส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีทัศนะตรงกันว่า

1. ความคิดของมนุษย์เป็นขบวนการทำงานโดยธรรมชาติ
2. ขบวนการทางระบบความคิดมีเหตุและผลในตัวเอง
3. ระบบความคิด (cognitive system) จะเป็นตัวบ่งการกระทำของคน ซึ่งจะถูกแสดงออกได้ 2 ทาง คือ ภาษา (verbal action) และการกระทำ (body action)
4. ผู้สื่อความคิดของตนให้ผู้อื่นรับรู้และเข้าใจ ต้องจงใจใส่ความหมาย (encode) เข้าไปในคำพูดหรือการกระทำของตนและมุ่งสื่อต่อคนที่ตนจงใจให้รับรู้
5. ผู้ที่จะเข้าใจความคิดของผู้อื่นได้ต้องสามารถตีความคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นได้ (decode)
6. ผู้สื่อความคิดและผู้รับความคิดจะเข้าใจซึ่งกันและกันได้ ต้องเป็นผู้รู้กฎวัฒนธรรมเดียวกัน หรืออยู่ในสิ่งแวดล้อมแบบเดียวกัน
7. ระบบการตีความพฤติกรรมดังกล่าวเรียกว่า ระบบสัญลักษณ์ (symbolism) ซึ่งหมายถึงการตีความหมายหลายขั้นตอน ตัวแทนความหมายและตัวที่ถูกแทนความหมาย
8. ระบบสัญลักษณ์มาจากขบวนการทำงานของระบบความคิด (cognitive system) ในใจของมนุษย์ซึ่งเป็นระบบเชิงนามธรรมที่ลึกซึ้ง

9. พฤติกรรมทุก ๆ ด้านของมนุษย์เป็นระบบสัญลักษณ์ เพราะพฤติกรรมของมนุษย์ มาจากระบบความคิดนั่นเอง

ระบบสัญลักษณ์ที่ชัดเจนที่สุดนั้นได้สาธิตให้เห็นจากระบบศิลปะ การฟ้อนรำของ ชาวบาห์ลีในอินโดนีเซียแสดงให้เห็นในระบบศาสนาพื้นฐาน เช่นระบบโตแต้ม (Totem system) ระบบนิทานปรัมปรา (Myth)

สรุปได้ว่าทฤษฎีโครงสร้างเป็นการศึกษาระบบความคิด จิตใจของมนุษย์ ซึ่งเป็นลักษณะ นามธรรม โดยเป็นระบบที่มีเหตุผล ซึ่งจะเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุดจะออกมาในรูปแบบของระบบ ศิลปะ ความขลังและความศักดิ์สิทธิ์ ระบบศาสนา ภาษา ดังนั้นจึงมีระบบสัญลักษณ์เพื่อตอบสนองให้ เห็นเป็นรูปธรรมรองรับต่อความคิดและจิตใจของมนุษย์ โดยผู้วิจัยมองเห็นว่าในการประกอบสร้าง ประเพณีประเพณีนั้นต้องมองถึงโครงสร้างทางวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิมีมีความ ต้องการสร้างสัญลักษณ์แทนงานที่สื่อให้เห็นว่าเป็นตัวตนของงานเทศกาล ทั้งยังมีโครงสร้างจาก วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ดังเช่น การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสดงแสง สี เสียง เพื่อประกอบสร้างเป็นงานประเพณีประเพณีขึ้น

5.2 ทฤษฎีเสริม

5.2.1 ทฤษฎีประวัติศาสตร์ (Historicism)

นิยพรรณ วรณศิริ, 2550 กล่าวถึงทฤษฎีประวัติศาสตร์ว่า ผู้ให้กำเนิดทฤษฎี ประวัติศาสตร์คือ Franz Boas เป็นการศึกษาวัฒนธรรมและพฤติกรรมของมนุษย์ เป็นการศึกษา สืบสวน ย้อนหลังไปถึงอดีตในทุกสมัยที่มนุษย์ได้ผ่านขั้นตอนมาและได้ทั้งผลของการกระทำของตนเองไว้เพื่อ นำมาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน วิธีการศึกษาการเจริญเติบโตของตัวมันเองประกอบกับ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ เกิดจากสังคมนั่นเอง (creativity) ถูกหยิบยืมมาจากภายนอก (Borrowing and diffusion) วิธีการทางประวัติศาสตร์

1. การขุดค้นเพื่อเก็บข้อมูลจากวัฒนธรรมทางวัตถุหรือการศึกษาทางโบราณคดี
2. การค้นคว้าจากข้อมูลมือสอง (secondary data)
3. การสังเกตการณ์จากวิถีชีวิตของประชาชน (observation)
4. การวิเคราะห์ทางสถิติเมื่อเกี่ยวกับข้อมูลเชิงปริมาณ (statistical handling)
5. การตีความข้อมูลเสียใหม่ (historical reconstruction) ได้แก่ การปะติดปะต่อ ข้อมูลจากหลาย ๆ วิธีการ
6. การเปรียบเทียบด้วยมิติด้านการเวลา สถานที่ และโครงสร้าง
7. จัดบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์

สรุปได้ว่าทฤษฎีประวัติศาสตร์เป็นการศึกษาการสืบสวนย้อนหลังไปถึงอดีตที่มนุษย์ได้ ทั้งผลของการกระทำตนเองไว้ เพื่อนำมาอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยมีวิธีการเก็บ

ข้อมูล ค้นคว้า สังเกตการณ์ จึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและตีความใหม่แล้วเปรียบเทียบกับมิติต่าง ๆ ของโครงสร้างสังคม โดยผู้วิจัยมองเห็นว่าในงานประเพณีประดิษฐ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์นั้นต้องมองถึงประวัติศาสตร์ของบริบทพื้นที่ การฉายภาพจากความจริงที่ผ่านมา การรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการอนุรักษ์ การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์โดยผ่านเวทีการท่องเที่ยวจึงจะสามารถอธิบายได้อย่างสมบูรณ์

5.2.2 ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory)

นิยพรธณ วรรณศิริ, 2550 สรุปได้ว่า อธิบายว่านักมานุษยวิทยากลุ่มนี้ได้แก่จูเลียน เอช สจ๊วต (Julian H. Steward), แดรี ฟอร์ด (Dary Forde), คลิฟฟอร์ด กีทซ์ (Clifford Geertz) และ มาร์วิน แฮร์ริส (Marvin Harris) โดยสจ๊วตให้ความหมายนิเวศวิทยาว่า “คือการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อม นิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมจึงหมายถึงวิธีการศึกษาหาข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลกระทบจากการปรับตัวเข้ากับสภาวะแวดล้อม (ของมนุษย์แต่ละสังคม) นิเวศวิทยาวัฒนธรรมจึงแตกต่างไปจากนิเวศวิทยาสังคม (Social Ecology) เพราะนิเวศวิทยาวัฒนธรรมมุ่งแสวงหากฎเกณฑ์เพื่ออธิบายที่มาของลักษณะและแบบแผนวัฒนธรรมบางประการที่มีอยู่ในแต่ละสภาวะแวดล้อม มากกว่ามุ่งแสวงหาหลักการทั่วไปที่ใช้ได้กับทุกวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม สิ่งที่สำคัญที่สุดในแนวคิดนี้คือ “แก่นวัฒนธรรม” (Cultural Core) ซึ่งหมายถึง “กลุ่มของลักษณะหรือแบบแผนวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดมากที่สุดกับกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพและการจัดการทางเศรษฐกิจ” ทั้งนี้จะมุ่งสนใจการนำวัฒนธรรมทางวัฒนธรรมมาใช้แตกต่างกันอย่างไร และก่อให้เกิดการจัดการทางด้านสังคมที่แตกต่างกันอย่างไร ในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกันเพราะสภาวะแวดล้อมแต่ละแห่งอาจเป็นตัวช่วยหรือข้อจำกัดใช้เทคนิควิทยาเหล่านี้ก็ได้ ในขณะที่แฮร์ริสศึกษาการทำสงครามของชนบรรพกาล (Primitive Warfare) โดยอธิบายว่า “สงครามเป็นกลไกอันหนึ่งในการปรับจำนวนประชากรให้เหลือพอที่จะสามารถอาศัยอยู่ในระบบนิเวศหนึ่งได้อย่างเหมาะสม” ส่วนกีทซ์ศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของแบบแผนการเกษตรในอินโดนีเซียได้เขียนหนังสือ “Agricultural Involution” (1963) ซึ่งให้เห็นถึงอิทธิพลของระบบนิเวศที่มีต่อโครงสร้างสังคม หัวใจที่สำคัญของแนวคิดนี้ก็คือ “การรวมเอาระบบสังคม วัฒนธรรมและสภาวะทางชีววิทยาเข้าด้วยกันในการศึกษาการพัฒนาของสังคม” ทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรมเน้นว่า “ความเชื่อและการปฏิบัติต่าง ๆ ตามระบบวัฒนธรรมที่ดูเหมือนไร้สาระ ไม่มีเหตุผล แต่อาจมีผลในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุมีผลก็ได้ โดยคำนึงถึงระดับของเทคโนโลยีที่ใช้เฉพาะสถานที่ด้วย” เช่น การกินเนื้อวัวเป็นของต้องห้ามของชาวฮินดูทั้งที่ความอดอยากยากจนมีไปทั่วอินเดียนั้น แฮร์ริสอธิบายสิ่งเหล่านี้ว่า “การห้ามกินเนื้อวัวมีความหมายว่าวัวมีไว้ใช้ลากคันไถ หากไม่มีวัวก็จะไม่อาจทำการเกษตรได้ ดังนั้นข้อห้าม ทางศาสนาจึงเป็นการเพิ่มความสามารถของสังคมเกษตรกรรมในระยะยาว”

สรุปได้ว่าทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) เป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคม แนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีพื้นฐานสำคัญคือ เทคโนโลยีการผลิตโครงสร้างสังคม และลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นเงื่อนไข ซึ่งผู้วิจัยมองเห็นว่าในการประกอบสร้างประเพณีประเพณีนั้นต้องมองถึงสภาพแวดล้อมของพื้นที่ว่ามีทรัพยากรทางวัฒนธรรมดังเช่น การละเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น วรรณกรรมท้องถิ่น เพื่อมาประกอบสร้างเป็นงานประเพณีประเพณีขึ้น โดยทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชากร สิ่งแวดล้อมทางสังคมและลักษณะทางกายภาพในสังคมได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 วิจัยในประเทศ

นิชริมา บุญเฉลียว, 2552 ได้ศึกษาเรื่องความทรงจำของคนลื้อพลัดถิ่นกับประเพณีประเพณีกรรม กล่าวถึงการสร้างและผลิตซ้ำทรัพยากรวัฒนธรรมของชาวลื้อพลัดถิ่นเชิงคำถึงการเลือกใช้การท่องเที่ยวเป็นพื้นที่แสดงตัวตนในทางสังคมไทยให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อด้วยการจัดงานสืบสานตำนานไทลื้อขึ้น โดยใช้พื้นที่ของงานเทศกาลประเพณีเป็นเวทีสร้างคุณค่าและเผยแพร่วัฒนธรรมไทลื้อแก่สาธารณชนส่งผลให้เกิดการรื้อฟื้น สร้างสรรค์ทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ให้กลับคืนมามีชีวิตอีกครั้ง ซึ่งบริบทงานเทศกาลประเพณีสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของงานประเพณีในรูปแบบงานเทศกาลประเพณีนั้นไม่ได้เกิดจากภาครัฐและการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น กลุ่มคนในวัฒนธรรมเองก็มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงงานประเพณีเช่นกัน

ยุทธกาน ดิสกุล, 2553 ได้ศึกษาเรื่องประเพณีประเพณีและอัตลักษณ์ ของชุมชนคลองแห พบว่า ภายใต้กระบวนการประเพณีประเพณีที่เกิดขึ้นที่ตลาดน้ำคลองแห ได้สะท้อนให้เห็นถึง การเป็นพื้นที่ของการต่อรองทางความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมไปถึงยังกลายเป็นพื้นที่ของการแย่งมวลชนจากชาวบ้านในท้องถิ่นและกลุ่มนักท่องเที่ยว ระหว่างกลุ่มคณะกรรมการวัดคลองแหและกลุ่มเทศบาลเมือง เพื่อให้กลุ่มของตนสามารถสร้างฐานอำนาจและได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ภายใต้กระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการอนุรักษ์ ละครเวที อาหาร และงานหัตถกรรมมีกลุ่มต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มคณะกรรมการวัด กลุ่มอนุรักษ์ กลุ่มครู และกลุ่มเทศบาลเมือง ซึ่งการเข้ามาของกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นสะท้อนได้ถึงผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ทับซ้อนอยู่ในการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่น จากกรณีดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหและกลุ่มคณะกรรมการวัด โดยที่กลุ่มคณะกรรมการวัดนั้นได้นำเสนอรูปแบบ

ของตลาดน้ำแบบการอนุรักษ์ท้องถิ่น เน้นที่กิจกรรมในชุมชน เป็นหลัก เช่น การรวมกลุ่มทำความสะอาดคลองแห การสักการบูชาพระบรมธาตุ การแสดงมโนราห์ ในขณะที่กลุ่มเทศบาลเมืองคลองแหได้เน้นการจัดตลาดน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการรื้อฟื้นวัฒนธรรมท้องถิ่นหลัก ๆ 3 ประการ ได้แก่ 1.ตลาดย้อนยุค 2.การแต่งกายชุดไทยโบราณ 3.สินค้าและอาหารพื้นบ้าน อัตลักษณ์ของชุมชนคลองแหโดยผ่านเวทีการท่องเที่ยว

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2553 ได้ศึกษาเรื่องหลวงพระบางเมืองมรดกโลกราชธานีแห่งความทรงจำและพื้นที่พิธีกรรมในโลกาภิวัตน์ โดยศึกษาพิธีกรรมบุญปีใหม่ พ.ศ.2549ชี้ให้เห็นว่าพิธีกรรมบุญปีใหม่ พ.ศ.2549 นี้เป็นประเพณีประดิษฐ์เป็นชุด ๆ หนึ่งของปฏิบัติการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้างประเพณีพิธีกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นจากอำนาจภาครัฐ แต่การเกิดขึ้นของอำนาจก็เป็นผลมาจากของกระแสโลกาภิวัตน์ที่ยึดโยงกับระบบโลกทั้งด้านเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและองค์การสหประชาชาติ ซึ่งกระแสโลกาภิวัตน์ดังกล่าวได้แผ่เคลือบคลุมส่วนต่าง ๆ ของโลก ได้เป็นบริบทที่มีอิทธิพลกดดันให้สังคมปรับเปลี่ยนนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศลาว ทำให้งานบุญปีใหม่ พ.ศ. 2549 นี้เป็นเวทีของการผลิตสร้างความทรงจำใหม่ของคนหลวงพระบางในปัจจุบัน ภายใต้เงื่อนไขของชาติและกระแสการเปลี่ยนแปลงซึ่งสัมพันธ์กับการเป็นเมืองมรดกโลกด้วย เมืองหลวงพระบางจึงถูกประดิษฐ์สร้างความหมายใหม่ลงบนพื้นที่เก่าส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ของการรื้อฟื้นและประดิษฐ์สร้าง โดยมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มาจัดวางในงานบุญปีใหม่ภายใต้ทุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อบริโภคนิยมและโยกย้ายอดีต นอกจากนี้ยังรื้อฟื้นประเพณีพิธีกรรมในสมัยราชอาณาจักรลาวให้กลับคืนมา เช่น การแต่งกายด้วยชุดซาระบับของหญิงสาว พิธีสงฆ์ ขบวนแห่นางแก้ว พระม่าน ขณะเดียวกันยังมีการสร้างตัวตนของกลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในงานบุญปีใหม่ เช่น นางสาว 3 เผ่าตัวแทนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ถิ่นชองชาติ ศาสนา มรดกโลก ขบวนนางสังขารและบิรवार เข้ามาช่วงชิงพื้นที่ทางสังคม

ไรรณับ ศรีอำมหิต, 2555 ได้ศึกษาเรื่องตลาดน้ำคลองแห : พื้นที่ประดิษฐ์เพื่อการท่องเที่ยวและการบริโภค โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนตลาดน้ำคลองแหที่มีผลต่อการประดิษฐ์และการประดิษฐ์ตลาดน้ำคลองแหให้กลายเป็นพื้นที่การท่องเที่ยวและการบริโภค พบว่า ตลาดน้ำคลองแหพื้นที่ประดิษฐ์ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้ได้สร้างความผูกพันต่อผู้คนในชุมชนมากขึ้นด้วยการเกิดเป็นแหล่งรายได้ แรงงาน แหล่งท่องเที่ยวและบริโภคของนักท่องเที่ยวมากขึ้น จึงทำให้ผู้คนได้ให้ความหมายต่อตลาดน้ำคลองแหแตกต่างกันไปตามบริบทของผู้ที่มาปฏิสัมพันธ์ และในส่วนของการศึกษาการประดิษฐ์ตลาดน้ำคลองแหกลายเป็นพื้นที่ของการท่องเที่ยวและการบริโภค พบว่าตลาดน้ำกำลังถูกทำให้เป็นพื้นที่ของการประดิษฐ์เพื่อรองรับการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ต้องการสัมผัสกับความเป็นอดีตของสังคมไทย มีการประดิษฐ์กิจกรรมพื้นประเพณี เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง ตักบาตรทางน้ำ พื้นที่แห่งนี้ยังสร้างบรรยากาศของการย้อนวันวานสู่อดีต

โดยเน้นการแต่งกายแบบโบราณย้อนยุค เน้นเป็นอาหารโบราณและสร้างความเป็นอาหารไทยผ่านการใช้วัสดุธรรมชาติที่นำมาบรรจอาหาร

ธนวรรณ นิธิพานันท์, 2556 ได้ศึกษาเรื่องประเพณีประเพณีประเพณีกับการเปลี่ยนแปลงที่หัวหิน โดยศึกษาแนวคิดประเพณีประเพณีในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมว่า เมืองประกอบและกระบวนการประกอบสร้าง พบว่า ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นช่วงเวลาก่อนและหลัง การเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ.2475 คือการประเพณีจากชนชั้นสูงและผู้นำ ซึ่งมีความแตกต่างกันโดย พ.ศ.2475 เป็นการผสมผสานด้วยการหิบบัณฑิตความเป็นโลก (Global) และความเป็นท้องถิ่น(Local) ซึ่งอาศัยความเป็นไทยและประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในพื้นที่หัวหินในการผสมผสาน ก่อให้เกิด การผสมผสานอย่างสร้างสรรค์ (Created) และก่อให้เกิดปรากฏการณ์แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะประเพณี (Man-made) เป็นจำนวนมาก เช่น ตลาดเพลินวาน ตลาดน้ำหัวหินสามพันนาม สวิสชีฟฟาร์ม ซานโตรินี และเวนิเซีย ประเพณีประเพณีดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์บางอย่างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

1) ด้านเศรษฐกิจ ประเพณีประเพณีถูกใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจผ่านการท่องเที่ยว ความที่หัวหิน เป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางธรรมชาติและไม่ไกลจากกรุงเทพฯ 2) ด้านสังคม ประเพณีประเพณีได้สะท้อนความเป็นไปทางสังคมด้วยความแตกต่างเกิดอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมการผลิตไปสู่สังคมของการบริโภค แต่ปัจจุบัน (2557) เกิดกระแสของการนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้กลับคืนมาอีกครั้ง ดังเช่น กระแสเรื่องการไทยหาอดีตที่เกิดขึ้นที่พยายามจะนำเอา วิถีชีวิต ชุมชน รวมไปถึง วัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เคยเกิดขึ้นให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง จึงเกิดการประเพณีพื้นที่เหล่านี้ขึ้นที่หัวหิน 3) ด้านการเมือง ประเพณีประเพณี บอกเล่าเรื่องราวและความเป็นไปทางประวัติศาสตร์และการเมือง หัวหิน นับได้ว่าเป็นเมืองที่มีความผูกพันกับสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยสองพระองค์ คือ รัชกาลที่ 7 และรัชกาลที่ 9

เมธาวี ศิริวงศ์, 2556 ได้ศึกษาเรื่องประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากร วัฒนธรรม กรณีศึกษา งานเทศกาลประเพณีแซนโฌนาตา อำเภอยะนิง จ.ศรีสะเกษ โดยศึกษากระบวนการสร้าง บทบาท ประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมและนำเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่เหมาะสม พบว่า กระบวนการสร้างประเพณีในช่วงแรกมีการนำประเพณีแซนโฌนาตาจัดเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อสาดิตเท่านั้น ช่วงต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรม แซนโฌนาตาบนพื้นที่สาธารณะ เกิดการรื้อฟื้นตัวตนของวีรบุรุษและเป็นพื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ เช่น การแสดงพื้นบ้าน กันตรึม เจริญ วงษ์พาทยมโหรี ในช่วงต่อมาเป็นการเปิดสู่เวทีการท่องเที่ยวระดับชาติ มีการจัดงานที่มีรูปแบบขึ้น รมรงค์ให้แต่งกายด้วยผ้าทอพื้นบ้านเสื้อกับและนุ่งผ้า ผู้ชายนุ่งโสร่ง ผู้หญิงนุ่งซำปาวดเพื่อสร้างอัตลักษณ์และนำเสนอวัฒนธรรมเขมรเป็นจุดเด่น โดยการจัดการของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องยังมุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์เพื่อนำเสนอตัวตนต่อสาธารณะชนมากกว่าการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มคนท้องถิ่น ทำให้เป้าหมายของกิจกรรม

เปลี่ยนไป จากการส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมและมูลค่าด้านเศรษฐกิจร่วมกันของชุมชนกลายเป็น การช่วงชิงบทบาทเพื่อผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มคนแทนการร่วมมือระหว่างกลุ่มคนในท้องถิ่น

เดชชาติ นิลวิเศษ, 2557 ได้ศึกษาเรื่องทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดบวรนิเวศวิหารโดย สํารวจและประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม หาแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดบวร นิเวศวิหารเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีความเป็นมาและมีคุณค่าอันโดดเด่นโดยเฉพาะคุณค่าด้าน ศิลปกรรมและด้านสถาปัตยกรรม รวมทั้งความหลากหลายของทรัพยากรวัฒนธรรม สามารถดึงดูด และเหมาะสมแก่การเป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสามารถให้ความรู้ ความเพลิดเพลินได้เป็นอย่างดี ดังนี้ ประการแรกคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยมีทางด้านศิลปกรรม ได้แก่ กลุ่มพุทธศิลป์ กลุ่มงาน จิตรกรรมและกลุ่มงานศิลปกรรมอื่น ๆ และคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม ได้แก่ ศาลาสนทนา อาคาร เสนาสนะ และอาคารอื่น ๆ ประการที่สอง การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดในฐานะเป็นแหล่ง เรียนรู้ โดยมีรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยส่วนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ดังนี้ การจัดทัศน ศึกษา การจัดการพิพิธภัณฑ์และห้องสมุดเจ้าอาวาสวัด การดูแล อนุรักษ์ บูรณปฏิสังขรณ์ ทรัพยากร วัฒนธรรมต่าง ๆ ภายในวัดการจัดทำเอกสารเผยแพร่และการจัดทำเว็บไซต์ของวัดบวรวิหาร

นิติกร สิงห์ลอ, 2558 ได้ศึกษาเรื่องประเพณีประเพณีประเพณีและภาพชุมชนจิตรกรรมในนคร ชุม เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบที่ว่างและรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดโยธาหา อดีตและประเพณีประเพณี พบว่า สถาปัตยกรรมสามารถออกแบบให้สอดคล้องในมิติทางสังคมกับ ปรากฏการณ์ในปัจจุบันได้ พิพิธภัณฑ์นครชุมนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่นำเสนอเกี่ยวกับความทรงจำที่ได้มาจาก จิตรกรรมในชุมชนที่เป็นแรงผลักดันในการการนำเอาประเพณีเก่าๆกลับมาใช้ใหม่ทั้งทางเศรษฐกิจ ชุมชนและเพื่อสังคมและวัฒนธรรมแล้วเข้าไปทำการออกแบบพื้นที่ทางสถาปัตยกรรม ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ใช้สอยของพิพิธภัณฑ์กับเนื้อหาของบริบทในระดับภาพรวมของชุมชน นครชุม ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ ในชุมชน และในระดับพื้นที่ตั้งของ โครงการพิพิธภัณฑ์นครชุม เชื่อมต่อกันระหว่างพื้นที่ทางการค้าย่านตลาด และพื้นที่ทาง ประวัติศาสตร์โดยรอบและโครงการพิพิธภัณฑ์เพื่อพิพิธภัณฑ์เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในการรองรับ กิจกรรมทางสังคม ด้านการออกแบบอาคารที่ก่อรูปจากการนำเอาเอกลักษณ์รูปแบบสถาปัตยกรรม และ ภูมิปัญญาทางการก่อสร้างของชุมชนนครชุมมาพัฒนาต่อยอด มีการผสมผสานกับรูปแบบที่ว่าง ของอาคารประเภทพิพิธภัณฑ์กับการใช้สอยร่วมสมัยเพื่อให้เกิดความลงตัวในแง่ของการออกแบบที่ไม่ เกิดความแปลกแยกกันระหว่างอาคารรูปแบบเก่ากับอาคารออกแบบใหม่ และสัมพันธ์กับบริบท อาคารในพื้นที่

สารณี ขาวดี, 2559 ได้ศึกษาเรื่องประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์ : การประกอบสร้างและบทบาทประเพณีประเพณี โดยศึกษาการสืบทอดและการดำรงอยู่ของงานบุญ

แซนโฌนาตาในพื้นที่ดั้งเดิม ตลอดจนศึกษาแนวคิดการประกอบสร้างประเพณีแซนโฌนาตาบูชาบรรพบุรุษของสุรินทร์ ในฐานะประเพณีประดิษฐ์เพื่อตอบสนองบริบทสังคมปัจจุบัน รวมถึงบทบาทของประเพณีประดิษฐ์ที่มีต่อชาวสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า งานบุญแซนโฌนาตาถือกำเนิดจากความเชื่อของกลุ่มชาวไทยเชื้อสายเขมร พื้นที่ดั้งเดิมงานบุญแซนโฌนาตาหมู่บ้านปรีอเกียนใช้เวลาประกอบกิจกรรมรวม 17 วัน พบกิจกรรมทั้งสิ้น 9 กิจกรรม ได้แก่ วันเตรียมงาน พิธีโชตदार เบ็นท์ตุง พิธีกันซอง พิธีฉลองซอง พิธีแซนโฌนาตา พิธีจูนโฌนาตา พิธีแห่-โชด-จะกันเจอโฌนาตา พิธีโชตदार เบ็นท์ตุง และพิธีจูนตาหลบสรวง ซึ่งทุกกิจกรรมได้สืบทอดตามรูปแบบดั้งเดิมแต่มีบางส่วนที่ปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสม ประเพณีแซนโฌนาตาบูชาบรรพบุรุษของอบจ.สุรินทร์ ที่เกิดขึ้นใหม่ มีลักษณะการผลิตซ้ำงานบุญ ประเพณีได้นำเสนอใหม่ โดยมีแนวคิดเบื้องหลังการออกแบบประเพณี 3 ประการ 1.การเป็นพื้นที่อนุรักษ์แบบปรับเปลี่ยนงานบุญดั้งเดิมของจังหวัด เห็นได้จากการตั้งชื่อเพื่อสื่อความหมายภายใต้วิธีคิดแบบเก่า โดยใช้คำว่า “ประเพณี” แทนคำว่า “บุญ” เพื่อทำให้มีฐานะเทียบเท่าเทศกาลทางวัฒนธรรมที่มีทั้งพิธีศักดิ์สิทธิ์ กิจกรรมความรู้ กิจกรรมบันเทิงและมีการสืบทอดพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ โดยเฉพาะ “หัวใจ” ของงานบุญที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ พุทธศาสนาและดวงวิญญาณ ได้แก่ “พิธีจูน แซน โชด จะ” มาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไป 2.การเป็นพื้นที่หลอมรวมชาวสุรินทร์ภาครัฐเล็งเห็นชาวบ้านเขมร ส่วย ลาว จีน ในจังหวัดต่างมีพิธีกรรมที่แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษของกลุ่มและมีพระยาสุรินทรภักดีศรีณรงค์จางวางเป็นบรรพบุรุษร่วมและศูนย์รวมใจ จึงขุดรวม 2 ข้อนี้นี้ ดึงชาวสุรินทร์เข้ามาร่วมขับเคลื่อนประเพณีและช่วยสลาย “ความเป็นอื่น” ที่ว่าแซนโฌนาตาเป็นพิธีเฉพาะกลุ่มเขมรให้หมด 3.การเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคัดเลือกอัตลักษณ์จากความขวัญประจำจังหวัดมานำเสนอผ่าน 4 กิจกรรมหลัก คือพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ขบวนแห่รอบเมือง การละเล่นพื้นบ้านและงานมหรสพ และนิทรรศการมีชีวิตในด้านบทบาทของประเพณีที่มีต่อชาวสุรินทร์ในปัจจุบันพบ 4 ประการ ได้แก่ บทบาทในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์เป็นหนึ่งเดียว บทบาทในการให้ความบันเทิงแก่ผู้ร่วมงาน บทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประจำเดือนสิบของจังหวัดสุรินทร์และบทบาทในการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

อรอุมา เมืองทอง, 2559 ได้ศึกษาเรื่องประเพณีประดิษฐ์บุญบั้งไฟบ้านนาทราย ตำบลวังบาล อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยศึกษาบุญบั้งไฟบ้านนาทรายผ่านกระบวนการสร้างประเพณีโดยใช้แนวคิดประเพณีประดิษฐ์ ของ Eric Hobsbawm และนำเสนอแนวทางการจัดการประเพณีบุญบั้งไฟในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีบุญบั้งไฟบ้านนาทรายมีกระบวนการสร้างประเพณีผ่านระบบความเชื่อเรื่องผีเจ้าพ่อ เจ้าแม่ และยังดำรงอยู่จากอดีตจนถึงปัจจุบันผ่านเวลา 3 ยุค คือ ยุคก่อตั้งชุมชน มีการนำวัตถุดิบทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ตำนาน เรื่องผีบรรพบุรุษหรือเจ้าพ่อ เจ้าแม่ในเชิงปาฏิหาริย์ มาเป็นตัวก่อสร้าง

ประดิษฐ์ประเพณีขึ้นมาแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจและสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ยุคพัฒนา เกิดการประดิษฐ์วัตถุดิบทางวัฒนธรรมขึ้นมาใหม่สืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นคือศาสนาได้ถูกนำมาใช้ เอาความเชื่อเรื่องผีเข้ามาผสมผสาน จนเกิดปรากฏการณ์ “พุทธกับผีเป็นของคู่กัน” เป็นเครื่องมือทำให้บุญบังไฟสามารถดำรงอยู่ได้ และในยุคปัจจุบัน บุญบังไฟถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจอันชอบธรรมระหว่างกลุ่มอำนาจเก่า (เจ้าพ่อเจ้าแม่) และกลุ่มอำนาจใหม่ (ภาครัฐ) และงานบุญบังไฟนี้ยังถูกใช้เป็นพื้นที่ในการต่อรองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ

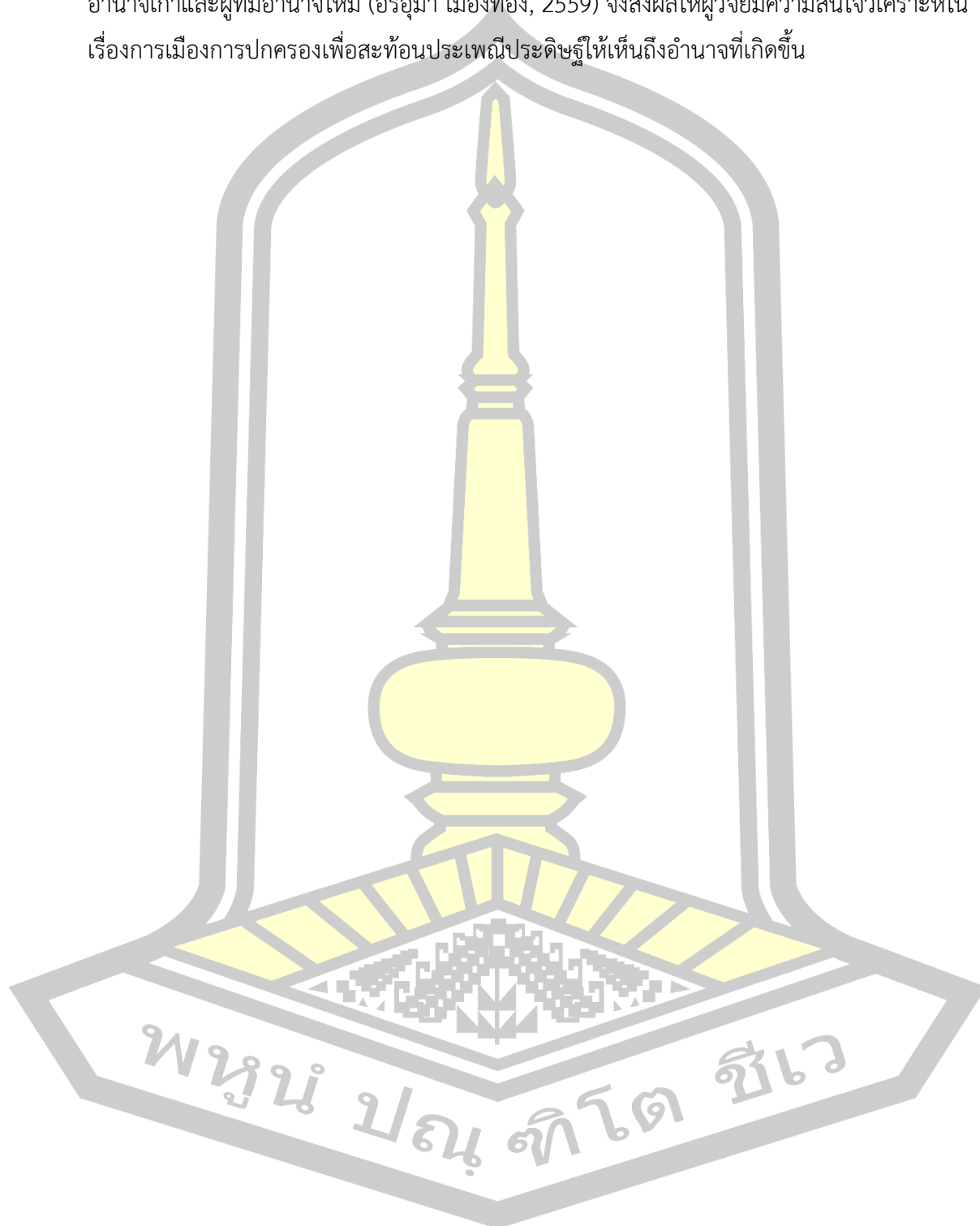
อิสราพร วิจิตร, 2559 ได้ศึกษาเรื่องการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ และการใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ โดยเลือกใช้ศึกษาจากสื่อกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ และนำมาใช้ประโยชน์คือ งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งที่จัดขึ้นที่ปราสาทหินพนมรุ้งและงานประเพณีสงกรานต์เฟสติวัลที่จัดขึ้นที่สนามช้าง ซึ่งภาครัฐและภาคเอกชนจัดขึ้นให้เป็นงานใหญ่ประจำปีและเป็นงานประเพณีประจำจังหวัด พบว่า กระบวนการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์เริ่มต้นจากภาครัฐและภาคเอกชน สื่อสารความเป็นบุรีรัมย์ ผ่านสื่อกิจกรรมงานประเพณีขึ้นเขา พนมรุ้งและงานประเพณีสงกรานต์เฟสติวัลไปยังนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่า อัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ที่ภาครัฐและภาคเอกชนสื่อสารนั้นมีอัตลักษณ์เด่น ๆ อยู่ 3 ประการ ได้แก่ ความเป็นขอม ความเป็นเมืองกีฬา และการแต่งกายด้วยผ้าไหมตีนแดงผ้าภูอัคนีและเสื้อบุรีรัมย์ยูไนเต็ด

จากการศึกษางานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบว่า กระแสการเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมามีผลให้มีการปรับเปลี่ยนด้านการท่องเที่ยว งานประเพณีจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นงานเทศกาลประเพณีเพื่อความบันเทิงมากกว่างานบุญเหมือนกับสมัยอดีต (ไรหนับ ศรีอาหมัด, 2555) ส่งผลให้รูปแบบของการจัดงานเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน และมีธุรกิจโยกหาอดีตที่พยายามนำเอาวิถีชีวิต ชุมชน รวมไปถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เคยเกิดขึ้นกลับมาให้มีชีวิตอีกครั้ง (ธนวรรณ นิธิปภานันท์, 2556) วัฒนธรรมหรืออดีตมักถูกทำให้กลายเป็นสินค้าเพื่อตอบสนองการบริโภคนิยมของนักท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยเห็นประเด็นในเรื่องการท่องเที่ยวนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในงานประเพณีภูเขาไฟบุรีรัมย์

นอกจากประเพณีประติษฐ์ถูกผลิตขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวแล้ว ผู้วิจัยมีความสนใจมาวิเคราะห์ในประเด็นเศรษฐกิจซึ่งอาจมาใช้เป็นกลไกขับเคลื่อนผ่านการท่องเที่ยว จึงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อรองรับทางสังคม (นิติกร สิงห์ลอ, 2558)

แต่อย่างไรก็ตามนอกจากประเด็นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจแล้ว การเป็นเครื่องมือของพื้นที่ต่อรองทางความหมายของกลุ่มประโยชน์ต่าง ๆ สะท้อนถึงความหลากหลายและไม่ลงตัวด้านผลประโยชน์ ซึ่งมีความคิดเห็นที่ต่างกันในการจัดงานส่งผลให้มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน

หรือแนวทางที่แตกต่างกันและเป็นเครื่องมือในการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจอันชอบธรรมระหว่างผู้ที่มีอำนาจเก่าและผู้ที่มีอำนาจใหม่ (อรอุมา เมืองทอง, 2559) จึงส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจวิเคราะห์ในเรื่องการเมืองการปกครองเพื่อสะท้อนประเพณีประติมากรรมให้เห็นถึงอำนาจที่เกิดขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่อง ประเพณี ประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีภูเขาไฟมากที่สุดในประเทศจึงร่วมกันของกลุ่มในท้องถิ่น ผลของการจัดกิจกรรมทำให้การรื้อฟื้น สร้างสรรค์ นำเสนอตัวตน ผสมผสานทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่น่าสนใจ โดยเฉพาะประเด็นการอ้างอิงอดีตการเกิดภูเขาไฟและวรรณกรรมท้องถิ่นของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดประเพณีประดิษฐ์และการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

โดยการวิจัยครั้งนี้มุ่งหวังว่าผลของการศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของชุดความรู้และเพื่อเป็นต้นแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะเป็นการนำเสนอรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัย โดยมีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
 - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.2 วิธีการวิจัย
 - 1.3 ระยะเวลาการวิจัย
 - 1.4 พื้นที่ในการวิจัย
 - 1.5 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 การนำเสนอผลการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยจากเอกสาร ทั้งเอกสารวิชาการ บทความ และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ รวมทั้งจากสื่อทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่จับต้องได้ ทรัพยากรวัฒนธรรมและข้อมูลเบื้องต้นของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทั้งจากการสำรวจและสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อมูลภาคสนาม มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเอกสารที่รวบรวมไว้ ซึ่งมีความมุ่งหมายวิจัยดังนี้

1.1 ศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2 ศึกษากระบวนการสร้างประเพณีประเพณีประเพณีในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

1.3 ศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2. วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Study)

1. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field study) เป็นการลงพื้นที่ไปศึกษาสภาพจริงของกิจกรรมงานประเพณีทั้งในส่วนพื้นบ้านและงานเทศกาลประเพณีประจำปี รวมทั้งบริบทที่เกี่ยวข้องกับงานเทศกาลภูเขาไฟ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ การเก็บข้อมูลการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเคยร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 และพ.ศ. 2561 โดยการลงพื้นที่สำรวจแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ

1. การลงพื้นที่สำรวจทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทจับต้องได้

2. การลงพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์

จังหวัดบุรีรัมย์

3. ระยะเวลาการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป

4. พื้นที่ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เนื่องจากงานเทศกาลเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการรวมกลุ่มของคนในบุรีรัมย์ จำนวน 13 ตำบล 6 เทศบาลตำบล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่สำหรับการวิจัยไว้ดังนี้

พื้นที่การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลเสม็ดอำเภอมืองบุรีรัมย์ บริเวณวนอุทยานเขากระโดง ซึ่งถูกใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

5. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1 กลุ่มประชากร การวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้การลงพื้นที่สำรวจกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดงานเทศกาลตามตำบลต่าง ๆ ในลักษณะการสุ่มเลือกแบบไม่

เจาะจง จำนวน 2 เทศบาลเมือง ได้แก่ เมืองบุรีรัมย์ เมืองชุมเห็ด จำนวน 2 เทศบาลตำบล ได้แก่ อีสาน บ้านบัว และ 3 ตำบล คือ เสม็ด สะแกโพรง สวายจิก เพื่อทราบถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ว่ามีรูปแบบอย่างไร

5.2 กลุ่มตัวอย่าง

5.2.1 กลุ่มผู้รู้ หมายถึงผู้ที่มีองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม รวมถึงทรัพยากรวัฒนธรรมจังหวัดท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ดังนี้

1. นางกิตติสา วงศ์คำ หัวหน้าสำนักงานศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
2. นางสาววันดี เขียรสวัสดิ์กิจ ประธานชมรมมัคคุเทศก์จังหวัดบุรีรัมย์
3. นางสาวภัทรพร แจ้งไพศาล หัวหน้าส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

4. นางสาวนฤมล จิตต์หาญ อาจารย์สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

5. นายบุญเลี้ยง ขจีฟ้า ปราชญ์ชาวบ้านเขากระโดง

5.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ หมายถึงผู้ดำเนินการและเกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรวัฒนธรรมจังหวัดท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์มาจัดกิจกรรมภายในงาน เพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในปัจจุบัน จำนวน 25 คน โดยการเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

1. ผู้ออกแบบการแสดง แสง สี เสียง จำนวน 2 คน
2. ผู้ออกแบบเครื่องแต่งกายจำนวน 5 คน
3. ผู้ฝึกซ้อมการแสดงจำนวน 6 คน
4. นักแสดงจำนวน 12 คน

5.2.3 กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มผู้เข้าร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ จำนวน 20 คน

พูน ปณ จิต ชีเว

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังต่อไปนี้

1. แบบสำรวจ (Survey)
2. แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)
3. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)
4. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเพณีประเพณี
ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพื้นที่ทำการวิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางต้นแบบ
การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมตลอดจนศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1.1 เอกสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์
- 1.2 เอกสารที่เกี่ยวกับงานเทศกาลเมือง ประเพณี
- 1.3 เอกสารที่เกี่ยวกับบริบทพื้นที่การวิจัย
- 1.4 เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิด
- 1.5 เอกสารที่เกี่ยวกับทฤษฎี
- 1.6 เอกสารที่เกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมในงาน
เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ปี พ.ศ. 2561 และในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โดยใช้วิธีสำรวจ (Survey)
สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured
Interview) และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อที่จะได้ตรวจสอบ
ข้อมูลที่สมบูรณ์ตรงกับข้อเท็จจริงมากขึ้นดังนี้

2.1 การสำรวจ (Survey) โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยการใช้
แบบสำรวจแบบเป็นทางการจากบุคคลทั่วไปทั้งภายในพื้นที่และนอกพื้นที่ที่ทำการวิจัย

2.2 สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้
สังเกตกระบวนการจัดงาน กิจกรรมการจัดงาน สังเกตความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์รูปแบบงาน
แสดงการจัดงาน

2.3 การสัมภาษณ์ (Interview) แบ่งออกเป็น 2 อย่าง สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
(Interview) และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews)

2.3.1 สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้วิจัย

สัมภาษณ์ตามแนวทางแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (IN-depth Interview) โดยสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ ผู้มีส่วนร่วม สัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่การวิจัยและวัฒนธรรมใน จังหวัดบุรีรัมย์ และสัมภาษณ์ชาวบ้านที่เคยได้มาเข้าร่วมชมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.3.2 สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview)

โดยสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างโดยไม่จำกัดคำตอบ เพื่อจับประเด็นและนำมาตีความโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (IN-depth Interview) จากผู้รู้ เพื่อหาคำตอบมาเป็นแนวทาง การจัดการ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม

3. การจัดการข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดการข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและ ข้อมูลจากภาคสนาม โดยแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัย มาจัดกระทำดังต่อไปนี้

3.1.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อม จัดระบบหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

3.1.2 นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้จากการสำรวจเบื้องต้น การสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ ซึ่งได้จัดบันทึกไว้ ถ่ายภาพ วิดีทัศน์และนำโทรศัพท์ที่บันทึกเสียงมา ถอดความแยกประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่วางไว้

3.1.3 นำข้อมูลทั้งที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้รวบรวม จากการสำรวจเบื้องต้น การสำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งใน การตรวจสอบผู้วิจัยได้ใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยวิธี Investigator Triangulation คือการนำข้อมูลไปให้อ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Methodological Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553) คือการแสวงหาความเชื่อถือของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) คือการพิสูจน์ว่าข้อมูล ที่ผู้วิจัยไดมานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการสอบถามแหล่งข้อมูลแหล่งที่มาที่พิจารณาในการ ตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล แหล่งเวลา หมายถึงว่า ถ้าข้อมูลต่างเวลา กัน จะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึงว่า ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กัน จะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งบุคคล หมายถึงว่าถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Instigator's Triangulation) คือการ ตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างใด โดยเปลี่ยนผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคน เดียวกันสังเกตโดยตลอด ในกรณีที่ไม่น่าไว้วางใจในคุณภาพของผู้รวบรวมข้อมูลภาคสนาม

การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) คือการตรวจสอบว่าถ้าผู้วิจัยแนวคิดทฤษฎีที่แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้ตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน และใช้วิธีการสังเกตควบคู่กับการซักถาม พร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประกอบด้วย

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสังเกตสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.2.1 ตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับคืนมา และข้อมูลที่สัมภาษณ์จากกลุ่มประชากร

3.2.2 นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

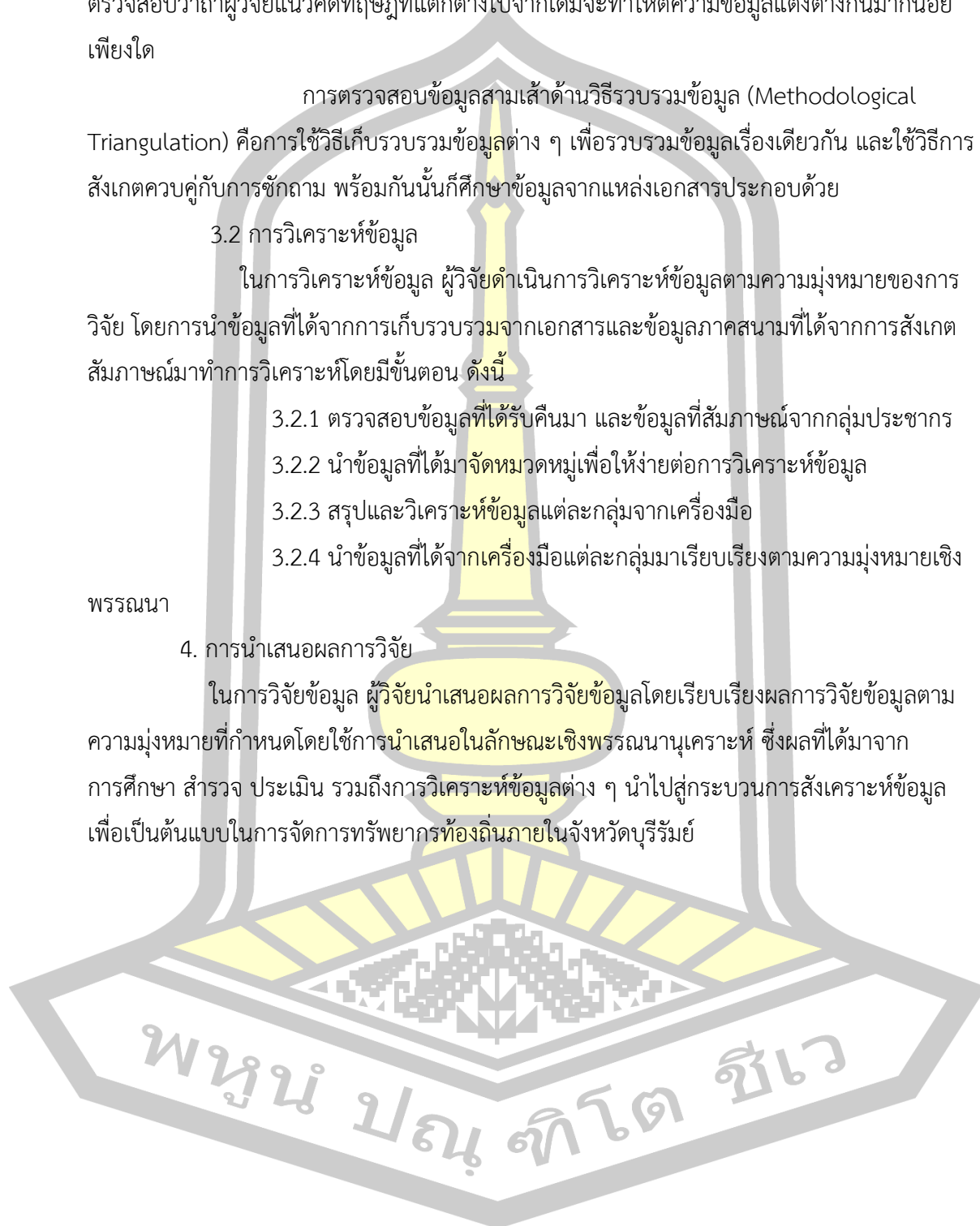
3.2.3 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละกลุ่มจากเครื่องมือ

3.2.4 นำข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือแต่ละกลุ่มมาเรียบเรียงตามความมุ่งหมายเชิง

พรรณนา

4. การนำเสนอผลการวิจัย

ในการวิจัยข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยข้อมูลโดยเรียบเรียงผลการวิจัยข้อมูลตามความมุ่งหมายที่กำหนดโดยใช้การนำเสนอในลักษณะเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผลที่ได้มาจากการศึกษา สำนวน ประเมิน รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ นำไปสู่กระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นต้นแบบในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นภายในจังหวัดบุรีรัมย์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการสร้างประเพณีประเพณีในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 3 ศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ตอนที่ 1 ความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

“เมืองปราสาทหิน ถิ่นภูเขาไฟ ผ้าไหมสวย รวยวัฒนธรรม เลิศล้ำเมืองกีฬา” เป็นคำขวัญประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งจังหวัดบุรีรัมย์มีงานประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ จนได้ขึ้นชื่อว่าเป็นเมืองรวยวัฒนธรรม เช่น งานเทศกาลวันออกพรรษา พิธีตักบาตรเทโวโรหณะและงานกวนข้าวทิพย์ วัดเขากระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ งานประเพณีแข่งเรือ อำเภอสตึก งานมหกรรมว่าวอีสาน อำเภอห้วยราช งานเครื่องเคลือบพันปีประเพณีบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด งานประเพณีขึ้นเขากระโดง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยการท่องเที่ยวและการกีฬา (กกท.) ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดบรรจูดารางานท่องเที่ยวแต่ละประเพณีและเทศกาล ในช่วงเวลาภายใน 12 เดือน ตามปฏิทินการท่องเที่ยวของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดตารางท่องเที่ยวในช่วงปลายเดือนธันวาคม จะสภาพอากาศหนาวเหมาะแก่การนั่งชมการแสดง แสง สี เสียง และการแสดงพลุท่ามกลางหุบเขากระโดง ณ วนอุทยานเขากระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

พูน ปณ จิต ชเว

ภาพประกอบ 4 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1 ประวัติความเป็นมา รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมที่ทางจังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดขึ้นในช่วงฤดูหนาวของเดือนธันวาคม มีการเริ่มจัดงานได้เพียงเวลา 2 ปีที่ผ่านมาประกอบด้วยปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2561 ได้เสียงตอบรับที่ดีมากจากนักท่องเที่ยวและมีการเตรียมจัดดำเนินงานต่อเนื่องในปีถัดไป แต่ในปีพ.ศ. 2562 นั้นได้เลื่อนการจัดงานเพื่อให้ไปรองรับการแข่งขัน MOTO GP THAILAND 2020 ของสนาม Chang International Circuit เป็นการแข่งขันจักรยานยนต์ทางเรียบชิงแชมป์โลกรุ่นใหญ่ที่สุดอยู่ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และต้องเลื่อนการจัดงานอีกครั้ง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้

ในปี พ.ศ. 2560 นายอนุสรณ์ แก้วกังวาล ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์มีแนวคิดในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ใจกลางเมืองบุรีรัมย์ โดยจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ (Buriram Volcano Festival) ณ วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ เป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบการแสดง แสง สี เสียง และใช้สื่อผสมอื่นๆ เพื่อดึงดูดความสนใจกลุ่มเป้าหมาย โดยอาศัยสถานที่ปากปล่องภูเขาไฟและอยู่ในช่วงเวลาฤดูหนาว ซึ่งเหมาะสมกับแผนงานงบประมาณและช่วงเวลาใกล้สิ้นปีมาเล่าเรื่องราวความรักและความเชื่อ ผ่านงานศิลปะการแสดง “แบบชาวบุรีรัมย์” ให้แก่นักท่องเที่ยวต่างถิ่น ได้รับความประทับใจ และมาท่องเที่ยวบุรีรัมย์มากขึ้น ซึ่งจะเป็นผลดีแก่การอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ซึ่งเป็นผู้ผลิตอาหารและของที่ระลึก โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่ง

ท่องเที่ยว สืบสานตำนานเมืองบุรีรัมย์ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการกำเนิดภูเขาไฟ ให้แก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป รวมทั้งนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและเพื่อกระตุ้น ความสนใจ ของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัด บุรีรัมย์มากขึ้น (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 5 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1 ประวัติความเป็นมา รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ปี 2560

การจัดงานในปี พ.ศ.2560 ภายในงานเริ่มจากการจัดขบวนบวงสรวงพระสุภัทร บพิตรพระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์เป็นประธาน ในขบวนเดิน นำและตามด้วยนางอัคนี ซึ่งเป็นเทพธิดาประจำงานพร้อมด้วยหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ และ ประชาชนชาวจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในการบวงสรวงเป็นการเดินเท้าเป็นระยะทาง 700 เมตร ขึ้นไปสู่ปาก ปล่องภูเขาไฟ ซึ่งตลอดสองข้างทางประดับด้วยแสงไฟเป็นซุ้มต่าง ๆ ได้แก่ อุโมงค์หึ่งห้อย ป่าลาวา เติ๊ดเรืองแสง อุโมงค์อิชฐาน และสะพานอัคนี มีการจัดแสดงวิถีชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า ในรูปแบบ ของตลาดลาวา (Lava Market) การแสดงดนตรี (Magma Music) หรือดนตรีภูเขาไฟและมีการแสดง ละคร HOLOGRAM 4 มิติ ชื่อชุด “มนตราอัคนี The Magic Volcano” ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราว ประวัติของเมืองบุรีรัมย์ ตั้งแต่ยุคก่อนเกิดโลกมาจนถึงยุคปัจจุบัน โดยมีนักแสดงจำนวนมากและเมื่อ จบการแสดงจะมีการเดินเท้าผ่านบันไดอัคนีขึ้นไปจุดประทีปบูชาพระสุภัทรบพิตรเขียนคำอธิษฐาน และผูกกระดิ่งขอพรได้ต้น “โยนีปีศาจ” ต้นไม้ภูเขาไฟกระโดง (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์) รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2560 มีดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 6 ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 1
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 7 ผู้ว่าราชการนำขบวนการแสดงครั้งที่ 1
ที่มา : <https://news.mthai.com/general-news/606390.html>

พูน ปณ ทิโต ชเว

ภาพประกอบ 8 แผนที่การจัดงานครั้งที่ 1

ที่มา : <http://www.buriramguru.com/buriram-volcano-festival>

1.1.1.1 การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มไทย-โคราช กลุ่มไทยอีสานหรือไทย-ลาว กลุ่มไทย-เขมร และกลุ่มไทย-กวย นอกจากภาษาเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญแล้ว ยังมีศิลปวัฒนธรรมที่บ่งบอกเอกลักษณ์ความเป็นอารยธรรมของชาติพันธุ์ตนเอง งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้จัดการแสดงการแต่งกายตามชาติพันธุ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-เขมร มีลักษณะการแต่งกายตามประเพณีของท้องถิ่น ผู้หญิงนุ่งซิ่น เสื้อแขนกระบอก ผ้าสไบเฉียงห่มทับ ผู้ชายนุ่งโจงกระเบน เสื้อคอกลมแขนสั้น ผ้าไหมคาดเอว และพาดไหล่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-กวย ผู้หญิงสูงอายุจะนุ่งผ้าที่มีลาย ใส่เสื้อคอกระเช้า ใส่สร้อยคอ ลูกปัดเงิน นิยมใส่ดอกไม้หอมไว้ที่คาง กลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว มีลักษณะการแต่งกายคือผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นโดยมีตีนเป็นสีแดง ผู้ชายนุ่งโสร่งและกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-โคราช มีลักษณะการแต่งกาย นิยมนุ่งโจงกระเบนสวมเสื้อคอกลม พาดผ้าขาวม้า (จิตสุภา หมื่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 9 การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

ที่มา : <https://news.mthai.com/general-news/606390.html>

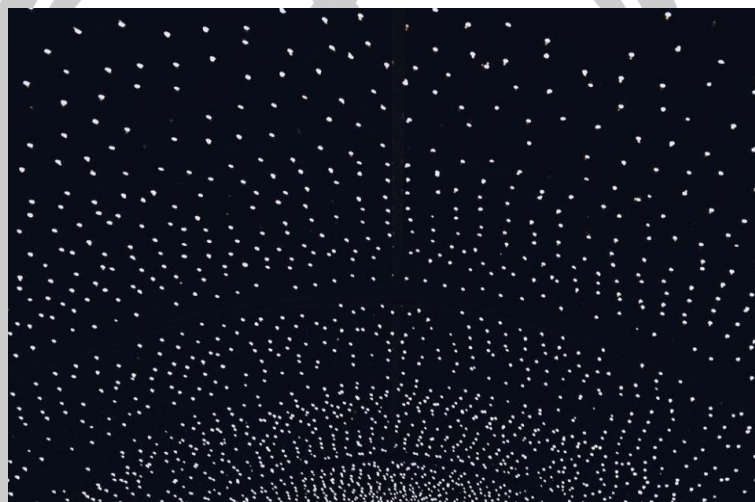
1.1.1.2 การจัดแสดงวิถีชุมชนและร้านจำหน่ายสินค้าในรูปแบบของตลาดลาวา (Lava Market) งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดการแสดงวิถีชีวิตของชาวบ้านบุรีรัมย์ซึ่งมีวิถีชีวิตอันเรียบง่าย มีความสัมพันธ์เป็นแบบเครือญาติมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมประเพณีจึงเป็นแบบชาวพุทธ มีวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน มีงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่ในอดีต ในอดีตมีการพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่โดยการปลูกพืชผัก รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีการนำมาจัดจำหน่ายภายในงาน เช่น กล้วย ผักปลอดสารพิษ มะพร้าว น้ำหอม ไข่ไก่ เพื่อเป็นการหารายได้สู่ชุมชน (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 10 ตลาดลาวา (Lava Market)

ที่มา : <https://www.facebook.com/kahlorsrawang/>

1.1.1.3 อุโมงค์หิ่งห้อย งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้มีการออกแบบเพื่อสร้างบรรยากาศให้สถานที่อยู่ท่ามกลางหุบเขาที่มีฝูงหิ่งห้อยบินอยู่ สร้างอารมณ์ความรู้สึกให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศของแสงไฟที่งดงาม ตระการตา หรือที่เรียกว่า “อุโมงค์หิ่งห้อย” โดยมีแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติในยามค่ำคืนที่มีหิ่งห้อย ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวได้ชมความงามพร้อมสีสันจากแสงไฟยามค่ำคืน (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 11 อุโมงค์หิ่งห้อย

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.4 ปาลาวา งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้มีการออกแบบตกแต่งสถานที่ด้วยแสงไฟ ประดับประดาตามต้นไม้ บริเวณ 2 ข้างทางเดินก่อนขึ้นไปสักการะพระสุภัทรบพิตร โดยมีแนวคิดวาประหนึ่งได้เดินทางไปยังเมืองในฝัน พร้อมให้นักท่องเที่ยวได้เลือกถ่ายภาพ ชมความสวยงาม (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

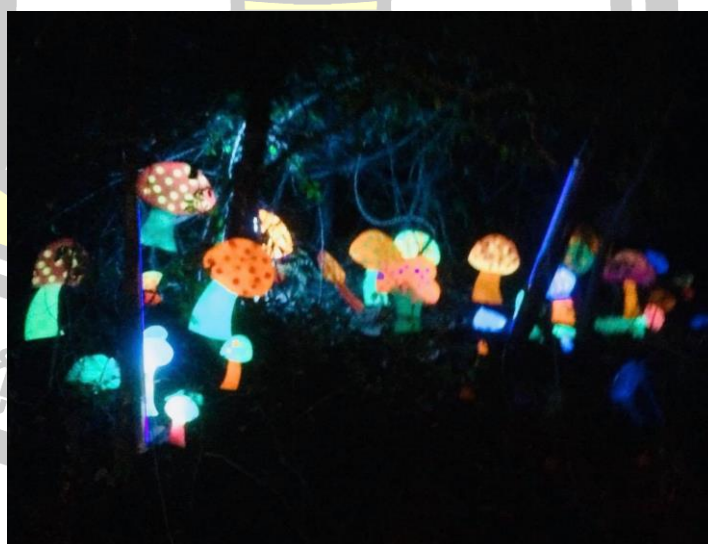
พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบ 12 ป่าลาวา

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.5 เติตเรืองแสง งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้มีการออกแบบให้อยู่ในโลกของจินตนาการของป่าเติตเรืองแสง ซึ่งมีความงดงามด้วยลานทุ่งป่าเติต โดยแนวคิดในการสร้างมาจากบริเวณวนอุทยานเขากระโดงแห่งนี้ ในช่วงฤดูฝนจะมีเห็ดหลากหลายชนิดเกิดขึ้นทำให้ชุมชนบริเวณใกล้เคียงมาเก็บเพื่อนำไปประกอบอาหารและจัดจำหน่าย ซึ่งเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ชุมชนได้ผลประโยชน์ จากภูเขาไฟกระโดง (ศิริลักษณ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 13 เติตเรืองแสง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.6 วรรณกรรมเรื่องปาจิต-อรพิม งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้นำวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่อง ปาจิต-อรพิม ตำนานรักแท้ของท้าวปาจิตโอรสแห่งนครธมกับนางอรพิมหญิงสาวชาวนาที่มีอุปสรรค ทำให้ต้องพลัดพรากจากกันถึง 7 ปี แล้วได้กลับมาครองรักกัน และตำนานต้นโยนีปีศาจมาถ่ายทอดผ่านการแสดงในรูปแบบสื่อผสม แสง สี เสียง ให้นักท่องเที่ยวได้ชม ซึ่งคนที่รับบทเป็นนางอรพิมคือ นางสาวภทิตยา รัตนจริยา มิสแกรนด์บุรีรัมย์ปี 2016 เพื่อมีส่วนร่วมและในฐานะการเป็นกระบอกเสียงในการประชาสัมพันธ์งานเทศกาลภูเขาไฟผ่านตัวแทนมิสแกรนด์สู่สื่อออนไลน์แก่ผู้ที่ติดตามการประกวดนางงาม (ศิริณัฐ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 14 วรรณกรรมเรื่องปาจิต-อรพิม

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.7 อุโมงค์อริษฐาน งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดสถานที่ซุ่มไฟสร้างอารมณ์ความรู้สึกให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับบรรยากาศของแสงไฟที่งดงาม ตระการตาหรือที่เรียกว่า “อุโมงค์อริษฐาน” ให้นักท่องเที่ยวได้ชมความงามพร้อมสีสันจากแสงไฟยามค่ำคืน มุ่งสร้างแรงศรัทธาแรงบันดาลใจและรักษาพระพุทธศาสนาควบคู่กัน โดยในกิจกรรมนั้นจะให้เขียนคำอธิษฐานและผูกกระดิ่งขอพรได้ต้น “โยนีปีศาจ” ต้นไม้คู่ภูเขาไฟกระโดง โดยมาจากความเชื่อและศรัทธาของวรรณกรรมเรื่องปาจิต-อรพิม ช่วงตอนที่นางระเห่ร้อนตามหาท้าวปาจิตลำพังระหว่างทางนางหวั่นเกรงว่าจะเกิดอันตรายจึงอธิษฐานจิตขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์แปลงร่างให้เธอเป็นชาย โดยขอให้บางส่วนที่เป็นหญิงหลุดหายไปจากร่าง จากนั้นอรพิมาก็นำปทุมพัน (เต้านม) ของนางไปฝากไว้ที่ต้นจั่ว ส่วนโยนี (อวัยวะเพศ) ไปฝากไว้ที่ต้นมะกอกโคกแล้วก็กลายเป็นต้นโยนีปีศาจ จึงได้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างอุโมงค์อริษฐาน (จิตสุภา หมั่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 15 อุโมงค์อิฐฐาน

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.8 การสักการะพระสุภัทรบพิตร พระพุทธรูปองค์ใหญ่คู่บ้านคู่เมืองของชาวบุรีรัมย์ ประดิษฐาน ณ วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2512 โดยนายสุรวุฒิ บุญญานุสาสน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ในขณะนั้นร่วมกับพ่อค้า ประชาชน ข้าราชการ และผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสในแนวความคิดและโครงการต่าง ๆ ของหลวงพ่อบุญมา ปัญญาโชโต เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรูปเขากระโดง ในขณะนั้น เพื่อให้เป็นที่บูชาสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ภายในเศียรขององค์พระมี พระบรมสารีริกธาตุบรรจุอยู่ งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้จัดสถานที่ไว้ให้จุดประทิปและสักการะพระสุภัทรบพิตร ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดบุรีรัมย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยปกติแล้วนั้นจะไม่สามารถขึ้นมาสักการะบูชาในเวลาช่วงค่ำคืนได้ ซึ่งในการจัดงานนี้ถือว่าเป็นจุดสถานที่สำคัญ ที่ห้ามพลาด พร้อมทั้งให้นักท่องเที่ยวสามารถชมทิวทัศน์ตัวเมืองบุรีรัมย์ในยามค่ำคืนได้อย่างชัดเจน (จิตสุภา หมั่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

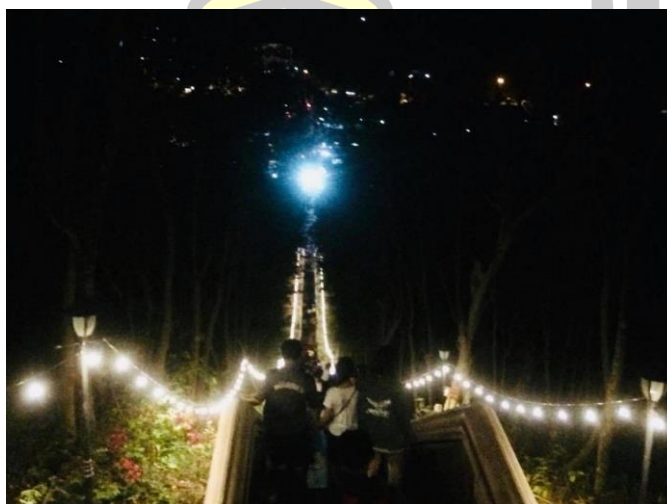
พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 16 การสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.9 สะพานอัคนี บันไดนาคราช (สะพานพิจูจน์ศรัทธาสาธุชน) มีจำนวน 297 ขั้น โดยเปรียบเสมือนเส้นทางเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์และสวรรค์ งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้จัดจุดสำหรับถ่ายภาพโดยตั้งชื่อเป็นสะพานอัคนี มีแสงไฟที่ทอดยาวสว่างไสวตามบันไดด้วยไฟสีเหลือง นวลเป็นโซนที่นักท่องเที่ยวเดินขึ้น-ลงมาสักการะพระสุภัทรบพิตรและชมแห่งการอธิษฐาน โดยปกติ นั้น จะไม่สามารถขึ้นได้ในเวลาช่วงค่ำคืน แต่ในการจัดกิจกรรมนี้สามารถเข้ามาใช้พื้นที่ได้และสามารถชมทิวทัศน์ตัวเมืองบุรีรัมย์ในยามค่ำคืนได้อย่างชัดเจน (จิตสุภา หมื่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 17 สะพานอัคนี

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

1.1.1.10 การแสดงดนตรี (Magma Music) หรือดนตรีภูเขาไฟ งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดสร้างบรรยากาศให้เข้ากับงานเทศกาล โดยก่อนที่จะชมการแสดง แสง สี เสียงนั้น จะมี การบรรเลงเพลงแนวโฟล์คซองเพื่อเคล้าคลองงานให้เข้ากับบรรยากาศช่วงค่ำคืนซึ่งมีบรรยากาศเย็นสบายเป็นการเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้มา ความพร้อมก่อนที่จะชมการแสดง โดยการแสดงดนตรีภูเขาไฟมาจากนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา เอกดนตรีสากล คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (กิตติสา วงศ์คำ. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 18 การแสดงดนตรี (Magma Music)

ที่มา : <https://www.facebook.com/buriramvolcanofestival>

1.1.1.11 การแสดงละคร HOLOGRAM 4 มิติ ชื่อชุด “มนตราอัคนี The Magic Volcano” งานเทศกาลภูเขาไฟ (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์) ไฟบุรีรัมย์ได้จัดการแสดงละครเรื่องแสง ชื่อชุด “มนตราอัคนี The Magic Volcano” ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวประวัติของเมืองบุรีรัมย์ ตั้งแต่ยุคก่อนเกิดโลกมาจนถึงยุคปัจจุบัน โดยนักแสดงกว่าร้อยชีวิต ผู้เขียนบทละครคือนายศิริพันธุ์ สารทพลกรัง ใช้เวลาในการแสดง 60 นาที โดยธีมของการแสดงมีดังนี้ 1. อัปสราเล่นไฟ คือ การใช้ Light, Sound, Neon และเอฟเฟกต์ต่าง ๆ มาแสดงในความมืด 2. บทการแสดงเข้าใจง่าย ไม่ใช่ศัพท์ที่ยากหรือสูงจนคนดูเข้าใจไม่ถึง 3. สอดแทรกเรื่องราวสาระความรู้ของจังหวัดบุรีรัมย์ไปในเนื้อเรื่อง 4. มีมุขตลกสนุกสนานสอดแทรกตลอดทั้งเรื่อง ซึ่งเนื้อหาของการแสดง บอกเล่าเรื่องราวการกำเนิดของภูเขาไฟกระโดง และแต่ละยุคที่เปลี่ยนผ่าน จากเรื่องในยุคกำเนิดโลก มาจนถึงยุคปัจจุบัน ผ่านตัวแสดง และ Multimedia มีเนื้อเรื่องย่อคือ มีเด็กคนหนึ่งเดินทางเข้ามาเที่ยวในเขากระโดงกับครอบครัว แล้วพลัดหลงเข้าไปในป่า จนถึงเวลาที่พระอาทิตย์ได้ลับขอบฟ้าไป ขณะที่เขากำลังหาทางออกจากป่าอยู่นั้น ก็เป็นเวลาเดียวกับที่บรรดาต้นไม้ และสรรพสัตว์ทั้งหลายในป่า

ค่อย ๆ ตื่นขึ้นมาจากนิทรา และมีชีวิตเป็นของตัวเอง หลังจากนั้น บรรดาสรรพสัตว์ ต้นไม้ และภูติทั้งหลาย ก็เริ่มรำยรำ เพื่อเฉลิมฉลองวันใหม่ ทันใดนั้น ภูติตนหนึ่งก็สังเกตเห็นเด็กน้อย จึงได้เข้าไปทักทาย และเล่าเรื่องราวของกำเนิดภูเขาไฟแห่งนี้ให้เด็กน้อยได้ฟัง ตั้งแต่ยุคกำเนิดโลก ยุคหินใหม่ ยุคประวัติศาสตร์ จนมาถึงยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของเขากระโดงแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นในยุคหินใหม่ ที่มนุษย์เพิ่งเริ่มรู้จักการใช้ไฟ ยุคประวัติศาสตร์ ที่มีการก่อสร้างเขาพนมรุ้งและมีการสร้างตำนานท้าวปาจิต-อรพิมจนมาถึงยุคของจังหวัดบุรีรัมย์ในปัจจุบันโดยการแสดงนั้นประกอบด้วย 5 องค์ ดังนี้ (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

องค์ที่ 1 ป่าตื่น

ดำเนินเรื่องโดยป่าค่อย ๆ ตื่น มีดอกไม้ ต้นไม้ร้องแสง มีภูติหลาย ๆ แบบ มีสัตว์แปลก ๆ วิ่ง และกระโดดไปมา นักแสดงแต่งกายด้วยเครื่องแต่งกาย LED และสีสะท้อนแสง ออกมาเต้นรำไปมาเด็กน้อยเดินเข้ามาในฉาก ภูติตนหนึ่งสังเกตเห็นเด็กน้อย จึงได้เข้าไปทักทายภูติเริ่มเล่าเรื่องกำเนิดของภูเขาไฟกระโดงแห่งนี้ (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 19 ป่าตื่น

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

องค์ที่ 2 ยุคหินใหม่ - มนุษย์หิน

แสดงให้เห็นภาพอวกาศ ในช่วงของการกำเนิดโลกยุคไดโนเสาร์ ยุคภูเขาไฟระเบิด จนมาถึงยุคหินใหม่ โขว์ควงกระบองไฟ พ่นไฟ โดยนักแสดงแต่งกายเป็นมนุษย์หิน มนุษย์ที่มารวมกลุ่มกันเป็นชนเผ่า มาหาของป่า ล่าสัตว์ ทำเกษตรกรรม เป็นชุมชนเล็ก ๆ (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 20 ยุคหินใหม่

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

องค์ที่ 3 ยุคประวัติศาสตร์ – ขบวนเสด็จพระนางอุปดินทรลักษมีเทวี

ญาติเล่าให้เด็กน้อยฟังต่อว่า นอกจากภูเขาไฟกระโดงแล้ว ในจังหวัดบุรีรัมย์ ยังมีภูเขาไฟอีก 5 ลูกด้วยกัน ได้แก่ เขาพนมรุ้ง เขาไผ่ธำมรงค์ เขาอังคาร เขาหลุบ และเขาคอก ซึ่งภูเขาไฟที่คนรู้จักกันดี ก็คือภูเขาไฟพนมรุ้ง ซึ่งเป็นที่ตั้งของปราสาทหินพนมรุ้งนั่นเอง โข้วขบวนแห่พระนางอุปดินทรลักษมีเทวี แห่รอบบริเวณงาน มีนางรำใส่ชุดสะท้อนแสง/LED ร่ายรำตลอดหน้าและหลังขบวน และมีการแสดงรำหน้าท้องพระโรง การแสดงรำเป็นแบบศิลปะร่วมสมัย (Contemporary) โดยการนำรูปแบบพนมรุ้งมาประยุกต์ (ศิรินทร์งูญ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

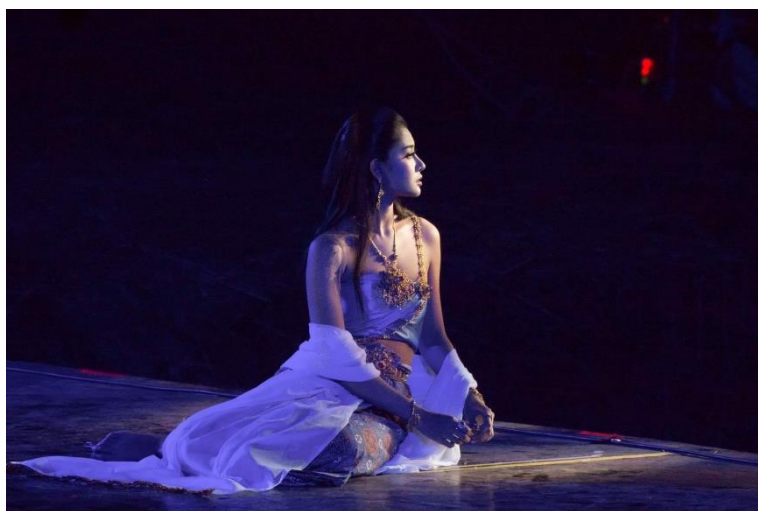

ภาพประกอบ 21 ขบวนเสด็จพระนางอุปดินทรลักษมีเทวี

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

องค์ที่ 4 ยุคประวัติศาสตร์ตอนหลัง - ปาจิต อรพิมตอนอรพิมผากโยนี

เล่าให้เด็กน้อยฟังว่า เขากะโดง มีส่วนเกี่ยวข้องกับตำนานความรักท้าวปาจิต-อรพิม ซึ่งเป็นเรื่องเล่าความรักที่กินพื้นที่ไปในหลายๆ ส่วนของภาคอีสาน โดยส่วนที่เกี่ยวข้องกับเขากะโดง ก็คือตอน นางอรพิมผากโยนี การแสดงเรื่องท้าวปาจิต - อรพิม ตอนอรพิมผากโยนี จนกลายเป็นต้นโยนีปัสางในปัจจุบัน (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

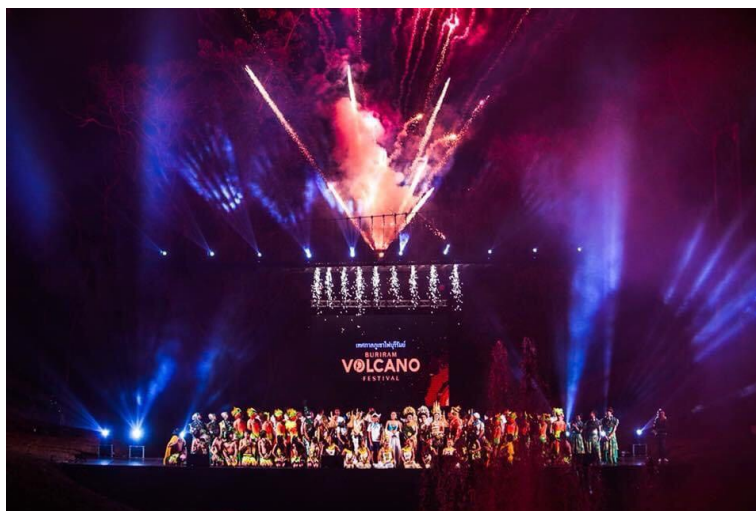

ภาพประกอบ 22 อรพิม ตอนอรพิมผากโยนี

ที่มา : <https://www.facebook.com/buriramvolcanofestival>

องค์ที่ 5 ยุคปัจจุบัน - ภูเขาไฟระเบิด

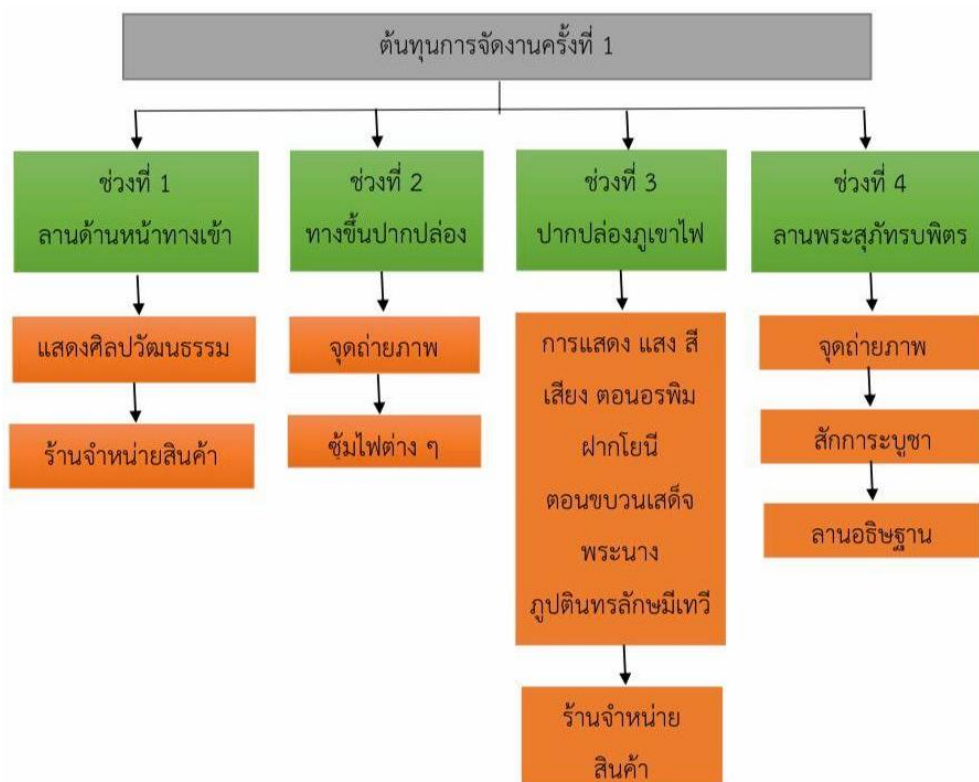
เขากะโดง มีส่วนร่วมในชีวิตกับผู้คนแถวนี้มาทุกยุคทุกสมัย จนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคแห่งความรุ่งเรืองของจังหวัดบุรีรัมย์ มีฟุตบอล มีสนามแข่งรถ มี MOTO GP ฯลฯ เด็กน้อยถามภูติว่า จนถึงตอนนี้ เขายังไม่เข้าใจว่า แล้วตกลงเหล่าภูติและบรรดาสรรพสัตว์มหัศจรรย์นี้เกิดขึ้นได้อย่างไร แต่ทันใดนั้น ครอบครัวของเด็กน้อยก็มาพบเขาเข้าพอดี และเมื่อเด็กน้อยหันไปพูดคุยบอกเล่าเรื่องราวที่ได้พบให้กับครอบครัวฟัง พอหันมา ปากก็เฝิบลงเสียแล้ว เด็กน้อยมองด้วยสีหน้าผิตหวังนิดๆ แต่ก็เดินตามครอบครัวออกจากป่าไป ภูติค่อยๆ ยิ้มขึ้นมาในความมืด ก่อนจะพูดว่า “พวกเราเกิดขึ้นมาได้อย่างไรนะหรือ เรา ก็เกิดขึ้นมาจากสิ่งนี้ไง” พร้อมกับชูสองมือขึ้นฟ้า เอฟเฟกต์ภูเขาไฟระเบิด ดอกไม้ไฟแสดงเป็นธารลาวา ตามด้วยการจุดพลุไฟ เป็นอันจบการแสดง (ศิริพันธุ์ สารทพลกรัง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 23 การแสดงชุดมนตราอัคนี The Magic Volcano

ที่มา : ศิริลักษณ์ สารทพลกรัง

การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2560 มีรูปแบบและกิจกรรมดังนี้ การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นประกอบด้วยการจัดแสดงการแต่งกาย 4 ชาติพันธุ์ของจังหวัดบุรีรัมย์ สะท้อนให้เห็นถึงรากฐาน ความเป็นมาของสังคมมนุษย์และเป็นหลักฐานการยืนยันวัฒนธรรมของ สังคมบุรีรัมย์ การแสดงละคร HOLOGRAM 4 มิติ ซึ่งเป็นการนำทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นมา นำเสนอให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส ผ่านมุมมองของการแสดงในรูปแบบจัดการแสดงเรื่องมนตราอัคนี นำวรรณกรรมเรื่องปาจิต-อรพิม ตอนอรพิมฝากโยนีจนกลายเป็นต้นโยนีปีศาจในปัจจุบันและ ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งตอนขบวนเสด็จพระนางภูดินทรลักษมีเทวี อันเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงใน พื้นที่แห่งนี้มาสร้างเป็นรูปธรรมในรูปแบบของการแสดง ซึ่งเป็นการแสดงที่แปลกใหม่ คนในท้องถิ่นไม่เคยได้รับชม มีลักษณะแนวแฟนตาซี จึงทำให้มีความเข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ รับชมแล้วไม่หลุดความสนใจ มีความสนุกสนาน ในส่วนของการจัดแสดงวิถีชุมชนและร้านจำหน่ายสินค้าในรูปแบบของตลาดลาวา (Lava Market) สะท้อนให้เห็นรากฐานความเป็นอยู่ ชีวิตประจำวัน ลักษณะแวดล้อมเป็นเสมือน แหล่งความรู้ให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจอดีตและวัฒนธรรมพวกเขา ทรัพยากรวัฒนธรรมยังเอื้อประโยชน์ ในเชิงเศรษฐกิจ-พาณิชย์ ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้ ซึ่งทางผู้ประกอบการร้านค้า ทั้งร้านค้าด้าน นอก และภายในงาน ทำกำไรได้ดีมาจากการจัดเทศกาลนี้ มีความต้องการให้มีการจัดเทศกาลนี้นาน ขึ้น นอกจากนั้นทรัพยากรวัฒนธรรมอุโมงค์อริฐาน การสักการบูชาพระสุภัทรบพิตร สะพานอัคนี ยังให้คุณค่าด้านความงามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิทัศน์ที่สวยงามของบ้านเมือง ช่วยเติมเต็มบรรยากาศ และภูมิทัศน์ของเมืองให้งดงามยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและให้ความสุขแก่สังคม อันเป็นต้นทุนในการประดิษฐ์ประเพณีขึ้นให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ภายใต้สังคมบริบทใหม่

ภาพประกอบ 24 แผนผังต้นทุนงานครั้งที่ 1

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

1.1.2 ประวัติความเป็นมา รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ปี 2561

การจัดงานในปี พ.ศ. 2561 นายธัชกร หัตถาธยากูล ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ในสมัยนั้นเป็นผู้สานต่อการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ มีการจัดงานวันที่ 28-30 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เวลา 18.00-22.00 น. โดยรูปแบบชุดการแสดงของปีนี้ คือความลับของภูเขาไฟทั้ง 6 ซึ่งจะนำเรื่องราว เรื่องเล่าทางภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ รวมไปถึงตำนานความเชื่อของจังหวัดบุรีรัมย์ ในฐานะเป็นเมืองที่มี ภูเขาไฟที่ดับแล้วมากที่สุดในประเทศไทย มานำเสนอให้กับผู้เข้ามาเยี่ยมชมงาน ได้ชมผ่านรูปแบบของการแสดงแสง สี เสียง ที่บริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง นอกจากนั้นยังมีการจัดซุ้มไฟประดับต่าง ๆ ตลอดทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟให้นักท่องเที่ยวได้มาถ่ายภาพ มีการจัดลานวัฒนธรรมนำร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมืองมาจัดแสดงและจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว ภายในบริเวณปากปล่องภูเขาไฟมีการจัดร้านค้าจำนวนกว่า 80 ร้าน ให้บริการอาหาร และเครื่องดื่ม และยังเป็นโอกาสเพียง 1 ครั้งในรอบปีที่ประชาชนจะได้ขึ้นไปจุดประทัดสักการะ พระสุภัทรบพิตรพระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ในเวลาค่ำคืน (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2561 มีดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 25 ภาพประชาสัมพันธ์เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 26 การแสดงขบวนงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2
ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

1.1.2.1 การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น งานเทศกาลภูเขาไฟเป็นพื้นที่หนึ่งของการรื้อฟื้นการละเล่นของชาวจังหวัดบุรีรัมย์ ที่กำลังจะสูญหายไปแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยการแสดงศิลปวัฒนธรรมในปี พ.ศ. 2561 นั้นได้้นำการแสดงเรือบตรด ซึ่งเป็นการละเล่นพื้นบ้านเพื่อ

ความสนุกสนานในวันขึ้นปีใหม่ไทยสมัยก่อนนิยมเล่นในช่วงเดือนเมษายนของทุกปี (จิตสุภา
หมื่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 27 ตัวอย่างการแสดงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

1.1.2.2 ร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมือง การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้
จัดนำสินค้าและอาหารพื้นเมืองเช่น ผ้าไหมตีนแดงเป็นผ้าพื้นที่ย้อมสีแดงในส่วนของหัวขึ้นและตีนขึ้น
ตัวขึ้นจะเป็นสีดำลวดลายมัดหมี่ที่มีสีแดง สีเหลือง สีน้ำตาล มีสีเขียวปนบ้างเล็กน้อย ลักษณะพิเศษ
ของผ้าขึ้นหัวแดงตีนแดงจะมีการจกสีไหมเหมือนผ้าแพรวาเพิ่มเติมของส่วนตีนขึ้นสีแดง นิยมใช้ลาย
เก็บตีนดาว ผ้าไหม ตีนแดงจากตัวแทนอำเภอพุทไธสง นาโพธิ์ นางรองและหัวยราช ผ้าภูอัคนีเกิดจาก
ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้นำวัตถุดิบ จากธรรมชาติที่ได้ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ โดยเป็นกรรมวิธีใน
การย้อมสีผ้าให้ออกมามีสีสวยงามอย่างมีเอกลักษณ์ ด้วยการนำผ้าฝ้ายหรือผ้าไหมไปย้อมกับดินภูเขา
ไฟเป็นตัวแทนจากอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ทั้งยังมีส้มตำ หมี่ยาจากตัวแทนอำเภอกระสัง กุ้งจ่อมเป็น
อาหารพื้นเมืองประเภทหมักดองที่ได้จากการนำกุ้งหรือปลาสดมาหมัก โดยใช้เวลาการหมัก 5-10 วัน
เป็นวิธีการถนอมอาหารที่พัฒนามาจากการหมักปลากับเกลือหรือการทำปลาร้า กระเป๋าคัดบขวา
สานเป็นวัสดุจากธรรมชาติมีอยู่ในท้องถิ่น มีการนำเอาภูมิปัญญาดั้งเดิมมาปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัย
โดยมีรูปแบบเป็นงานหัตถกรรมประดิษฐ์จากฝีมือชาวบ้าน ฝีมือประณีต สีและลวดลายทันสมัย
ตัวแทนจากอำเภอประโคนชัย ผักไทย ข้าวมะลิหอม น้ำพริกปลาร้าจากตัวแทนอำเภอนางรอง ลูกชิ้น
ยีนกินเป็นลูกชิ้นที่ทำการจำหน่ายบริเวณหน้าสถานีรถไฟบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์การกินลูกชิ้นที่ไม่
เหมือนใคร จุดเด่นก็คือแต่ละร้านจะมีลูกชิ้นที่ทำเองและน้ำจิ้มที่มีสูตรเฉพาะทำมาจากน้ำ
มะขามเปียกและพริกทอดซึ่งตัวแทนจากอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ข้าวภูเขาไฟเป็นข้าวหอมมะลิที่มีการ
เพาะปลูกจากแหล่งดินปะทุ ภูเขาไฟ ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการดูแล มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพราะมีธาตุ
เหล็ก ฟอสฟอรัส และแคลเซียมมากกว่าข้าวประเภทอื่น ทำให้ข้าวภูเขาไฟมีความนุ่ม หอม อร่อย

ตัวแทนจากอำเภอเฉลิมพระเกียรติ โดยมีการนำสินค้าและอาหารพื้นเมืองต่าง ๆ มาตั้งซื้อสินค้าให้ลง
ท้ายด้วยภูเขาไฟ (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 28 ร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมือง
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

1.1.2.3 ชุมไฟ มีการตกแต่งชุมไฟจำนวน 5 ชุมและการตกแต่ง 2 ซ้างทางด้วยไฟที่
สวยงามเป็นการจัดสถานที่ ให้เหมาะแก่การถ่ายภาพความประทับใจ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 :
สัมภาษณ์)

ชุมที่ 1 ชุมไฟทางเข้าประดับตกแต่งด้วยไฟความยาว 200 เมตร โดยใช้แนวคิด
คือ ประตูทางเข้า “ภูเขาไฟ” การต้อนรับผู้เข้าชมงานด้วยความยิ่งใหญ่อลังการของชุมไฟ

ภาพประกอบ 29 ชุมไฟประตูทางเข้า
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ซุ้มที่ 2 และ 3 ชื่อซุ้มไฟว่า ชีวิตลึกลับในป่ามหัศจรรย์ โดยใช้แนวคิดคือ ผู้เข้าร่วมงานเดินผ่าน “โพรงไฟ” ที่นำเข้าสู่มิติมหัศจรรย์ภายในภูเขาไฟ ซึ่งจะต่อเนื่องไปยังซุ้มไฟที่ 3 คือ ป่ามหัศจรรย์ ที่มีสิ่งมีชีวิตแปลกประหลาดที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีการประดับไฟเป็นรูปร่างของสัตว์ และต้นไม้ต่าง ๆ หลากชนิด

ภาพประกอบ 30 โพรงไฟ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

ภาพประกอบ 31 ซุ้มไฟชีวิตลึกลับในป่า

ที่มา : https://www.matichon.co.th/sport-slide/news_1291510

ซุ้มที่ 4 ชื่อซุ้มไฟว่า อัจฉนิพิภพ โดยใช้แนวคิดคือ การจำลองสิ่งมีชีวิตในช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์และสิ่งมีชีวิตในจินตนาการให้ผู้ชมได้ตื่นตากับบรรยากาศความมืดมิดแบบภูเขา

ไฟกระโดงยามราตรี ภายในห้องมืดที่ต้องใช้แสง Black Light เป็นตัวขับสี ความยาวไม่ต่ำกว่า 10 เมตร

ภาพประกอบ 32 อัจฉนิพิภพ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

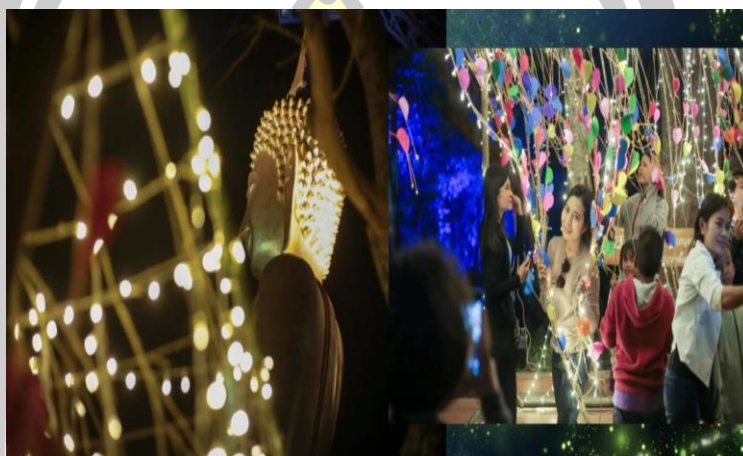
ซุ้มที่ 5 ชื่อซุ้มไฟว่า อุโมงค์ลาวา โดยใช้แนวคิดคือ เป็นการต่อเนื่องจากซุ้มที่ 4 เมื่อออกจากห้องมืดแล้ว ผู้ชมจะได้พบกับแสงสว่างจากซุ้มไฟความยาว 40 เมตร ซึ่งจะทอดตัวไปจนถึงทางลงบริเวณของปากปล่องภูเขาไฟ และในระหว่างทางจะมีการประดับไฟ สองข้างด้วยสิ่งเล็กๆ เช่น ผีปลา ป่าเห็ดและทุ่งดอกพลับพลึงธาร ดอกไม้หายากที่พบได้ในพื้นที่ภูเขาไฟกระโดง

ภาพประกอบ 33 ป่าเห็ด

ที่มา : สุกธี มาริตรัมย์

1.1.2.4 การสักการะพระสุภัทรบพิตร ลานพระสุภัทรบพิตรและบันไดนาคราชพื้นที่มีการจัดประดับไฟเพื่อบูชาพระสุภัทรบพิตร มีการจัดซุ้มคำอธิษฐานประดับไฟบริเวณทางเดินขึ้นไปยังลานพระสุภัทรบพิตร ซึ่งโดยปกติแล้วจะไม่สามารถขึ้นมาบริเวณลานพระสุภัทรบพิตรได้ในเวลากลางคืน ซึ่งจะมาได้เฉพาะในเวลาที่ยานอุทยานกำหนดให้เที่ยวชมเท่านั้น (จิตสุภา หมั่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 34 การสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 35 บรรยากาศการจัดงานครั้งที่ 2

ที่มา : สิริลักษณ์ อภัยโส

1.1.2.5 การแสดง แสง สี เสียง พื้นที่การจัดกิจกรรมหลักประกอบไปด้วยเวทีที่สร้างบริเวณปากปล่องภูเขาไฟ บริเวณด้านข้างมีร้านค้าจำนวนไม่ต่ำกว่า 65 ร้าน และที่นั่งชมกิจกรรมการแสดง มีการใช้จอ LED OUTDOOR ขนาดไม่ต่ำกว่า 30 ตารางเมตร และอุปกรณ์แสง สี แสง ให้

ครอบคลุม กับพื้นที่การจัดงาน และมีที่นั่งรับรองนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมงานจำนวน 500 ที่นั่งและที่นั่งสำหรับแขกพิเศษจำนวน 50 ที่นั่ง (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 36 พื้นที่การจัดงานบริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 37 การแสดงแสงสีเสียงชุด ความลับของภูเขาไฟทั้ง 6
ที่มา : คุณานนท์ พรหมบุตร

การจัดงานงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2561 มีรูปแบบและกิจกรรม ดังนี้ การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมือง ชุมนไฟ การสักการะพระสุภัทรวาสิตและการแสดง แสง สี เสียงชุดความลับของภูเขาไฟทั้ง 6 ซึ่งจะนำเรื่องราว เรื่องเล่าทางภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ รวมไปถึงตำนานความเชื่อของจังหวัดบุรีรัมย์ ในฐานะเป็นเมืองที่มีภูเขาไฟที่ดับแล้วมากที่สุดในประเทศไทย มานำเสนอให้กับผู้เข้ามาเยี่ยมชมงานได้ชมผ่านรูปแบบของการแสดงแสง สี เสียง ที่บริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง (สิริลักษณ์ อภัยโส.

2563 : สัมภาษณ์) โดยการจัดงานเทศกาล 2 ปีที่ผ่านมา มีรูปแบบการจัดงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพียงปรับรูปแบบทางเข้าจัดงานให้มีระยะใกล้ขึ้นต่อการรับชมการแสดง แสง สี เสียง ซึ่งรูปแบบการแสดง แสง สี เสียงในปีแรกนั้น มีการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมที่กล่าวถึงเพียงแค่ของภูเขาไฟกระโดงและภูเขาไฟพนมรุ้งเท่านั้น แต่ในถัดมา มีการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมของภูเขาไฟบุรีรัมย์ครบทั้ง 6 ลูก อันประกอบด้วย เขากระโดง เขาหลุบ เขาปลายบัด เขาพนมรุ้ง เขาคอก เขาอังคาร ซึ่งเป็นจังหวัด ที่มีภูเขาไฟมากที่สุดในประเทศไทยมาประกอบสร้างในงานเทศกาล และมีการสรุปแบบของการสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร ให้เป็นที่เชิดหน้าชูตาอีก 1 สถานที่ต่อจากการแสดง แสง สี เสียง ซึ่งทำให้มองเห็นว่ามีการใช้ต้นทุนของพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดบุรีรัมย์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยปกติแล้วนั้นจะไม่สามารถขึ้นมาสักการะบูชาในเวลาช่วงค่ำคืนได้ ซึ่งในการจัดงานนี้ถือว่าเป็นจุดสถานที่สำคัญที่ห้ามพลาด พร้อมทั้งให้นักท่องเที่ยวสามารถชมทิวทัศน์ตัวเมืองบุรีรัมย์ในยามค่ำคืนได้อย่างชัดเจน ในส่วนของการแสดง แสง สี เสียง ได้หยิบยกเรื่องราววรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่มาเป็นต้นทุนซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ให้เป็นการแสดง ทำให้คนในสังคมเห็นและรู้สึกว่าจะมีความหมายและความสำคัญและยังมองเห็นปรากฏการณ์อันเกี่ยวเนื่องกับการผลิตสร้างประเพณีมาใหม่ภายใต้เทคนิควิธีการหยิบยืมหรืออ้างอิงเรื่องราวโบราณตั้งแต่อดีตที่ได้มาใช้ในการบริบทของสังคมสมัยใหม่ด้วย ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญส่งผลให้มีการใช้ทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ประเภทอื่นมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้งานเทศกาลภูเขาไฟจึงเป็นการประยุกต์ใช้ของเก่าภายใต้บริบทใหม่

ตาราง 1 เปรียบเทียบรูปแบบและกิจกรรมการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ปี พ.ศ. 2560 และ 2561

รูปแบบและกิจกรรมปี พ.ศ. 2560	รูปแบบและกิจกรรมปี พ.ศ. 2561
การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น	การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
การจัดแสดงวิถีชุมชนและจำหน่ายสินค้าในรูปแบบตลาดลาวา	ร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมือง
อุโมงค์หึ่งห้อย	ซุ้มไฟทางเข้า
ป่าลาวา	ซุ้มไฟชีวิตลึกลับในป่ามหัศจรรย์
หีตเรือแสง	ซุ้มไฟป่ามหัศจรรย์
วรรณกรรมเรื่องปาจิต-อรพิม	ซุ้มไฟอัคนีพิภพ
อุโมงค์อริษฐาน	ซุ้มไฟอุโมงค์ลาวา
การสักการะพระสุภัทรบพิตร	การสักการะพระสุภัทรบพิตร
สะพานอัคนี	การแสดงแสง สี เสียง ชุด ความลับของภูเขาไฟทั้ง 6
การแสดงดนตรีภูเขาไฟ	
การแสดงแสง สี เสียง HOLOGRAM 4 มิติ ชุด มนตราอัคนี	

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

1.2 การประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่รองรับการท่องเที่ยวและยังสร้างรายได้ให้แก่ คนในชุมชนท้องถิ่น มีการนำทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประกอบสร้างให้เกิดเป็นงานเทศกาล ซึ่งมีการดำเนินงานจากส่วนต่าง ๆ ทั้งทางราชการและเอกชนร่วมกัน โดยมีการแบ่งหน้าที่และความสามารถให้เหมาะสมกับกิจกรรมให้การจัดงานได้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ การท่องเที่ยวแห่งใหม่ของพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทางจังหวัดบุรีรัมย์ได้แบ่งองค์ประกอบการจัดงาน ซึ่งถอดรูปแบบและลักษณะมาจากการจัดงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยให้มีความเหมาะสมกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

1.2.1 องค์ประกอบในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2

ประกอบด้วย 5 ส่วนและ 5 ฝายดังนี้ การประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาตามความสำคัญดังต่อไปนี้

1.2.1.1 ส่วนที่ 1 การจัดงานแถลงข่าว ฯ โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬา จังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่ในการจัดงานแถลงข่าวการประชุมสัมพันธการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ในวันอังคารที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ณ ลานปากปล่องภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยมีแขกผู้มีเกียรติ หัวหน้าส่วนราชการและสื่อมวลชน การแถลงข่าวความพร้อมของการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ซึ่งมีนายธวัชกร หัตถธยาภูล ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชน โดยการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ในปี 2561 มีการจัดงานขึ้นในวันที่ 28-30 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ณ วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มเวลา 17.00 เป็นต้นไป ชมการแสดงแสง สี เสียง ตำนานรัก ภูเขาไฟกระโดง ตอนความลับของภูเขาไฟทั้ง 6 (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 38 การจัดงานแถลงข่าวฯ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

1.2.1.2 ส่วนที่ 2 พิธีบวงสรวง โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่การจัดพิธีบวงสรวงงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยมีนายอุไร กรอกรรัมย์ พราหมณ์ผู้นำพิธีซึ่งเป็นคนในชุมชนอายุ 64 ปี การจัดพิธีบวงสรวงนี้ จัดขึ้นในวันที่ 28 ธันวาคม 2561 ในช่วงเวลา 09.00 น. บริเวณศาลเพียงตาสะพานพิสุจน์ศรัทธาสาธุชน (บันไดนาคราช) ซึ่งมีทั้งภาครัฐ เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชนและคนในท้องถิ่นร่วมพิธีบวงสรวง (อุไร กรอกรรัมย์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 39 พิธีบวงสรวง

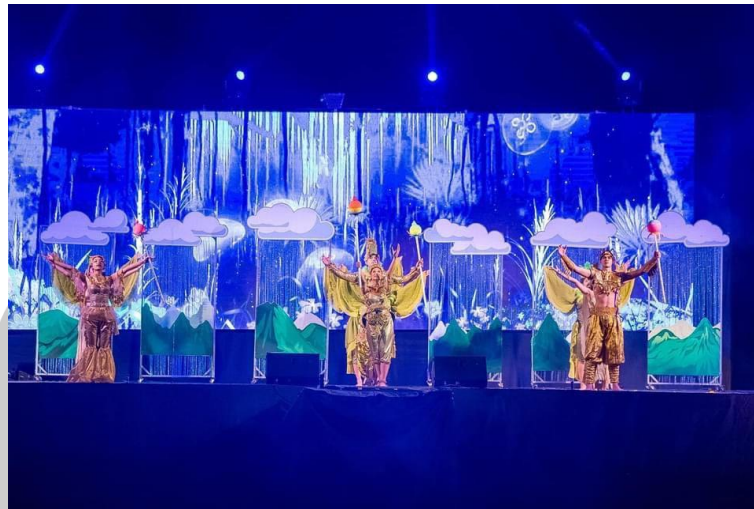
ที่มา : <http://www.industry.go.th/buriram>

1.2.1.3 ส่วนที่ 3 การแสดงแสง สี เสียง โดยสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่การแสดงแสง สี เสียง โดยมีแนวคิดในการสร้างสรรค์ใช้วิธีการเล่าผ่านแฟนตาซี ไม่ใช้การอ้างอิงประวัติศาสตร์โดยตรง ซึ่งรูปแบบการแสดง แสง สี เสียงมี 8 องค์ ดังนี้ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

องค์ที่ 1 เรื่องราวในปัจจุบัน

ใช้การเล่าในการดำเนินเรื่องว่าในยุคปัจจุบันเกิดสิ่งใดขึ้น และมีครอบครัวพาลูกชายมาท่องเที่ยวและหลงป่าข้ามมิติเวลาในอดีต ผูกเรื่องโดยมีเทพนำพาาศิลาคักดีสิทธิ์ในแต่ละสถานที่แต่ละแห่งของภูเขาไฟบุรีรัมย์ทั้ง 6 ลูก เพื่อข้ามมิติมายังสถานที่แห่งเดิมของปัจจุบันจะต้องหาศึลาคักดีสิทธิ์ให้ครบทั้ง 6 ชิ้น ซึ่งใช้ดนตรีประกอบการแสดงคือซิมโฟนีออร์เคสตรา โดยมีรูปแบบการแต่งกายคือ ตัวละครหลักแต่งกายเป็น เด็กนักเรียนและตัวละครรองเป็นเทพมหัศจรรย์ประจำภูเขาไฟทั้ง 6 ลูก (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 40 ชุดการแสดงเรื่องราวในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

องค์ที่ 2 ชื่อภูเขาไฟคอก

เริ่มเรื่องของการกำเนิดโลกของสิ่งมีชีวิตพัฒนาในยุคไดโนเสาร์สัตว์

ดึกดำบรรพ์ ยุคมนุษย์วานรซึ่งเป็นวิวัฒนาการของมนุษย์และแสง(ไฟ)แห่งอารยธรรมก็ได้เกิดขึ้นและเกิดภูเขาไฟคอกระเบิดขึ้น หลังจากนั้นบริเวณใกล้เคียงจึงเกิดความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และพื้นดิน มีผู้คนมาอาศัยรวมกันซึ่งเป็นยุคแรก ๆ ที่มนุษย์รู้จักการใช้ไฟและการใช้หินมาสร้างเป็นอาวุธ จุดสำคัญของการแสดงนี้คือยุคที่รู้จักการใช้ไฟและหิน ซึ่งศิลปินดีลิตี้ถูกนำไปซ่อนรวมไว้ในหินของบริเวณเขาคอก และช่วงสุดท้ายจึงได้ศิลปินดีลิตี้ขึ้นที่ 1 ใช้ดนตรีประกอบการแสดงคือซิมโฟนี ออร์เคสตรา โดยมีรูปแบบการแต่งกายคือ ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพมหัศจรรย์ประจำเขาคอก ตัวละครรองเป็นนักแสดง Contemporary มีการแต่งกายเป็นมนุษย์ไฟ (รัศมี หลอม ประโคน. 2563 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ จิต ชเว

ภาพประกอบ 41 ชุดการแสดงชุดภูเขไฟคอก

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

องค์ที่ 3 ชื่อภูเขไฟอังคาร

มีการเล่าเรื่องตามตำนานลายแทงพระธาตุพนมว่า ตามที่พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรินิพพานแล้วที่เมืองกุสินารา หลังจากถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว โทณพราหมณ์ได้แจกพระธาตุไป 8 พระนครแล้ว อยู่มามีเมือง ๆ หนึ่งไปขอพระธาตุที่หลังเขาพอดิ พระธาตุได้แจกไปหมดแล้ว โทณพราหมณ์จึงเอาท่อนานทองดวงเอาธาตุพระอังคาร (ขี้เถ้า) ให้มา เมื่อได้พระอังคารธาตุจึงได้เดินทางกลับมาทางทิศอีสานได้ พอลงถึงภูเขาลูกหนึ่งคือภูเขาลอย มีรูปลักษณะรูปร่างเหมือนรูปพญาครุฑนอนคว่ำหน้า จึงนำพระอังคารธาตุบรรจุไว้ที่แห่งนี้ เมื่อลงความเห็นเป็นอันเดียวกันแล้ว จึงได้สร้างสถานที่บรรจุพระอังคารธาตุไว้ที่ไหล่ข้างซ้ายของพญาครุฑและเปลี่ยนชื่อภูเขาลอยเป็นภูเขาพระอังคารและวัดภูเขอังคารยังมีโบราณวัตถุ “ใบเสมาหินบะซอลท์” สมัยทวารวดี ซึ่งพบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ภูเขไฟอังคารยังมีหลักฐานว่าเกิดขึ้นตรงในช่วงของยุคทวารวดี และมีชื่อเสียงของใบเสมาของพระพุทธศาสนา จึงเกิดการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์แบบโบราณคดีของยุคทวารวดีประกอบการแสดงในองค์นี้ และช่วงสุดท้ายจึงได้ศึกษาค้นคว้าครั้งที่ 2 ใช้ดนตรีประกอบการแสดงคือทำนองเพลงระบำทวารวดีร่วมสมัย โดยมีรูปแบบการแต่งกายคือ ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพมหัศจรรย์ประจำเขาอังคาร นักแสดงรองมีการแต่งกายเป็นนาฏศิลป์ยุคทวารวดี (ชนะพล ผินสุ่. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 42 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟอังคาร

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

องค์ที่ 4 ชื่อภูเขาไฟปลายบัด

มีการเล่าเรื่องโดยมีนักเรียนได้หลุดมาอยู่ในปราสาท ปลายบัด ซึ่งตัวละครได้ดำเนินเรื่องราวว่าปราสาทปลายบัดเป็นปราสาทเก่าแก่สร้างขึ้นเพื่อการจำลองจักรวาลลงบนพื้นโลกและมีหลักศิลาจารึกขอมโบราณกล่าวว่า “ปราสาทแห่งนี้ถูกสร้างขึ้นบนยอดภูเขาไฟปลายบัด ภูเขาไฟอีกหนึ่งลูกที่หลับใหลมานานแสนนาน” โดยโบราณสถานแห่งนี้ได้ถูกทำลายจากการขโมยชิ้นส่วนเพื่อนำของโบราณไปจำหน่ายเป็นประโยชน์ส่วนตน และได้ดำเนินเรื่องต่อในการหาศิลาศักดิ์สิทธิ์โดยต้องให้เด็กผู้ถูกเลือกในการทำพิธีเทน้ำนมลงบนหลักศิลา และในช่วงนั้นมีการแสดงในรูปแบบของระบำอัปสรารุ่งและช่วงสุดท้ายจึงได้ศิลาศักดิ์สิทธิ์ขึ้นที่ 3 คนตรี ใช้ดนตรีประกอบการแสดงคือ มโหรีอีสานทำนองเพลงอัปสร โดยมีการแต่งกายคือ ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพมหัศจรรย์ประจำเขาปลายบัด นักแสดงรองมีการแต่งกายเป็นนางอัปสร (อรินทิตา ศรีธนต์. 2563 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ จิตโต ชเว

ภาพประกอบ 43 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟปลายบัด

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

องค์ที่ 5 ชื่อภูเขาไฟพนมรุ้ง

มีการหยิบยืมรูปแบบประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปีและได้รับการสืบทอดกันมาและยังคงได้รับการสืบสานกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงที่นำพานักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์นั้นคือ ปรากฏการณ์ดวงอาทิตย์ขึ้นตรงประตูต่าง ๆ กว่า 10 ประตู และขบวนแห่ราชประเพณีขอมโบราณของ พระนางสุปตินทรลักษมีเทวี และช่วงสุดท้ายจึงได้ศึลาคักดิ์สิทธิ์ชั้นที่ 4 คนตรี ได้ใช้ดนตรีระบอบ การแสดงคือ ปี่พาทย์เพลงเทพอัปสรพนมรุ้ง โดยมีรูปแบบการแต่งกายคือ มีการแต่งกายเป็น 4 ตัวละครหลักได้แก่ พระเจ้านเรนทราทิตย์ พระนางสุปตินทรลักษมีเทวี นางจรียา ทหารและมีการระบำอัปสรา ประกอบการแสดง (อวิรุทธ์ วิชาธิก. 2563 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 44 ชุดการแสดงภูเขไฟพนมร้าง

ที่มา : สุกรี มาริตรีมย์

องค์ที่ 6 ชื่อภูเขไฟหลุบ

การสร้างเรื่องโดยดำเนินเรื่องอย่างต่อเนื่องด้วยการเล่าประวัติของเขาลุบ หรือเขาตุ้มว่า เป็นภูเขาน้อย ๆ ที่ไม่มีความหมาย ความสำคัญและไม่มีชื่อเสียง แต่สถานที่แห่งนี้มีหลักศิลาจารึกขอมโบราณกล่าวว่า “มีพระพุทธรูปที่สร้างทับปากปล่องภูเขไฟไว้” และยังมีเจ้าปู่เขาลุบเป็นสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจและนับถือของคนในชุมชน และช่วงสุดท้ายจึงได้ศึลาคักดีสิทธิ์ขึ้นที่ 5 คนตรี ใช้บทเพลงประกอบการแสดงคือ สวากันตรึมของศิลปิน ไข่ พงศธร (นายพงศธร ศรีจันทร์) โดยมีรูปแบบการแต่งกายคือ ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพมหัศจรรย์ประจำเขาลุบ นักแสดงรองมีการแต่งกายเป็นชาวบ้านนุ่งชุดเรืองแสง (ณัฐภัทร ดีมาก. 2563 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ ภิโต ชีเว

ภาพประกอบ 45 ชุดการแสดงจากภูเขไฟหลุบ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

องค์ที่ 7 ชื่อภูเขไฟกระโดง

ได้นำเอาวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องท้าวปาจิต-นางอรพิม ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับภูเขไฟกระโดง ผู้ออกแบบจึงนำสิ่งนี้มานำเสนอให้เห็นภาพที่ชัดเจน โดยได้เล่าถึงนางอรพิมที่ได้ฝากอวัยวะเพศหญิงไว้กับต้นไม้ที่มีความสำคัญของตำนานคือต้นโยนีปีศาจหรือต้นกะนุษย์มือจ จนมีเรื่องเล่ามาถึงในปัจจุบัน แต่ในภูเขานี้ยังไม่พบหลักศิลาศักดิ์สิทธิ์ โดยส่งต่อบทละครให้ไปหาองค์ที่ 8 ในป่าหิมพานต์ต่อไป ใช้ดนตรีประกอบการแสดงคือ แชมเบอร์มิวสิครูปแบบการแต่งกายคือ 3 ตัวละครหลักได้แก่ ท้าวปาจิตนางอรพิม และเทวดา (อวิรุทธ์ วิหารักษ์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 46 ชุดการแสดงภูเขไฟกระโดง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

องค์ที่ 8 ป่าหิมพานต์

เมื่อเข้ามาในป่าหิมพานต์ ตัวละครได้พบกับสัตว์ป่าหิมพานต์หลากชนิดที่เรืองแสง และในช่วงกลางเรื่องจึงได้ศึกษาสัตว์สี่ชนิดขึ้นที่ 6 จากทั้งหมดโดยการแสดงดำเนินเรื่องราว เด็กนักเรียนได้ค้นหาสัตว์สี่ชนิดครบทั้ง 6 ชนิดที่ได้เข้าไปในแต่ละมิติเวลาของภูเขาไฟต่าง ๆ และตอนสุดท้ายจะมีการแสดงเมตเลย์รวมตัวนักแสดงของภูเขาไฟทั้ง 6 ลูก มาแสดงบริเวณรอบ ปากปล่องภูเขาไฟและก็จะมีการเปิดน้ำพุแทนการประทุของภูเขาไฟระเบิด ใช้ดนตรีประกอบการแสดงคือแนวแฟนตาซี โดยมีรูปแบบการแต่งกายคือ นักแสดงมีการแต่งกายเป็นสัตว์ป่าหิมพานต์และนักแสดงของภูเขาไฟทั้ง 6 ลูก (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 47 ชุดการแสดงเมตเลย์

ที่มา : สุกีรี มาริตรีมย์

1.2.1.4 ส่วนที่ 4 การแสดงผลภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่จัดการแสดงผลภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม โดยในการนำเสนอสินค้าโดยการตั้งชื่อสินค้าที่ลงท้ายด้วยภูเขาไฟ เช่น เสื้อทอภูเขาไฟ ข้าวภูเขาไฟ ขนมฝักบัวภูเขาไฟ เพื่อสื่อให้เห็นถึงพื้นที่การมีภูเขาไฟมากที่สุดของประเทศ และจะมีการนำสินค้าที่ขึ้นชื่อของชาวจังหวัดบุรีรัมย์ เช่น ผ้าไหมตีนแดงจากตัวแทนอำเภอยางชุมน้อย อำเภอนาโพธิ์ อำเภอนางรองและอำเภอยางชุมน้อย ผ้าภูอัคนีจากตัวแทนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ กุ้งจ่อมจากตัวแทนอำเภอประโคนชัย เสื้อทอและกลุ่มจักสานจากตัวแทนอำเภอ เฉลิมพระเกียรติ รวมทั้ง

อาหาร เช่น ส้มตำ-ไก่ย่าง จากอำเภอกระสังและอำเภอหนองกี่ (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 48 การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

1.2.1.5 ส่วนที่ 5 เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน(ด้านล่าง)โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่การแสดงศิลปะพื้นบ้านบริเวณด้านล่างช่วงสะพานนาคราช โดยมีการนำศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เช่น วงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไบทอง วงมโหรีพื้นบ้านคณะจันทร์ไทยบรรเลง มาแสดงศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับผู้เข้าร่วมงานได้ชมในช่วงเวลา 17.00 น. เพื่อเป็นการกระตุ้นให้กิจกรรมภายในงานมีความสนุกสนาน นอกจากนั้นยังมีการนำการแสดงพื้นเมือง เช่น เรือมกันตรึม เรือมตรด เรือมอันเร ระบายอุปสราจากโรงเรียนภัทรบพิตร อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ และมีแสดงการแต่งกายตามชาติพันธุ์ทั้ง 4 เผ่า ของจังหวัดบุรีรัมย์ (กัลยา แก้วประสงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 49 เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (ด้านล่าง)

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

1.2.1.6 ฝ่ายประชาสัมพันธ์การจัดงาน โดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์
สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยเผยแพร่ข่าวสารของการจัดงานไปยังกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นพับโปสเตอร์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 50 การประชาสัมพันธ์การจัดงานผ่านเพจเฟซบุ๊ก

ที่มา : <https://www.facebook.com/buriramvolcanofestival>

1.2.1.7 ฝ่ายเครื่องเสียง ไฟฟ้าและแสงสว่าง โดยสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่เป็นฝ่ายเครื่องเสียง ไฟฟ้าและแสงสว่างในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยจัดหาเครื่องเสียง อุปกรณ์ไฟฟ้า และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องพร้อมติดตั้งให้มีแสงสว่างเพียงพอ สวยงาม เหมาะสมตลอดงาน (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

1.2.1.8 ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย โดยตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์ ตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่เป็นฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย โดยอำนวยความสะดวกด้านการจราจรให้นักท่องเที่ยว จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจ สมาชิกอปพร. และสมาชิกอส.รักษาความสงบเรียบร้อยบริเวณงาน ตั้งแต่เริ่มงานจนเสร็จสิ้นงาน จัดเจ้าหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยการจอดยานพาหนะในบริเวณงาน จัดทำป้ายแสดงสถานที่จอดรถบริเวณจอดรถและจัดสถานที่จอดพาหนะให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 51 ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

1.2.1.9 ฝ่ายปฐมพยาบาล โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ได้รับหน้าที่เป็นฝ่ายปฐมพยาบาล โดยจัดหน่วยพยาบาลประจำสถานที่จัดงานเพื่อให้บริการให้นักท่องเที่ยวและจัดรถพยาบาลฉุกเฉิน เตรียมไว้ประจำสถานที่จัดงานในกรณีที่มีเหตุฉุกเฉิน (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 52 ฝ่ายปฐมพยาบาล

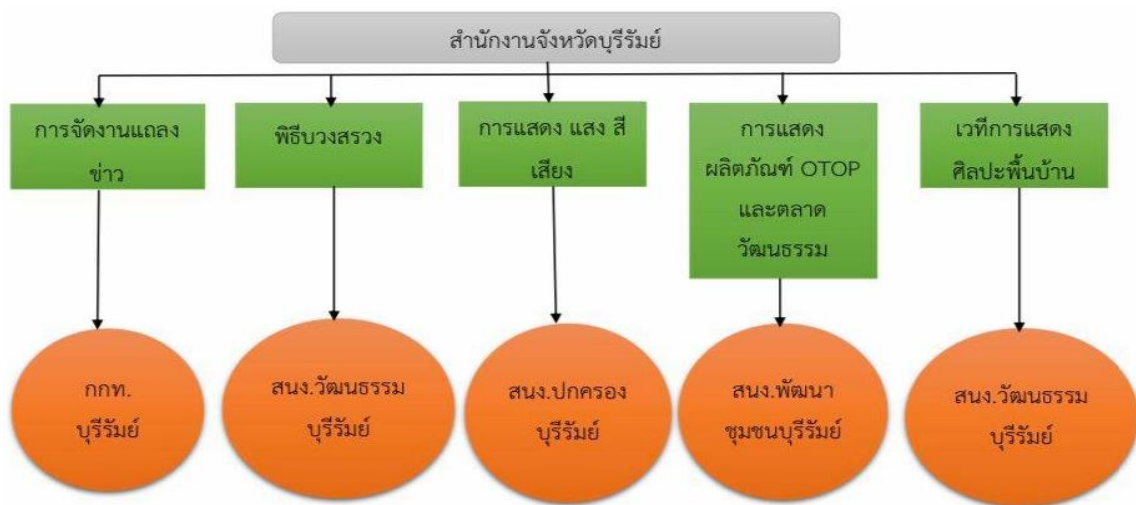
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

1.2.1.10 ฝ่ายรักษาความสะอาด โดยวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ได้รับหน้าที่เป็นฝ่ายรักษาความสะอาด โดยจัดสถานที่ทิ้งขยะทุก ๆ 100 เมตรและจัดวางให้เพียงพอแก่ความต้องการอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและจัดพนักงานไปช่วยเก็บทำความสะอาดภายในบริเวณงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ (รณภพ ณรงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 53 การรักษาความสะอาด

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 54 แผนผังโครงสร้างการดำเนินงาน 5 ส่วน

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 55 แผนผังโครงสร้างการดำเนินงาน 5 ฝ่าย

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

องค์ประกอบในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ประกอบด้วย 5 ส่วนและ 5 ฝ่ายดังนี้ ส่วนที่ 1 การจัดงานแถลงข่าว ฯ โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 2 พิธีบวงสรวงโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 3 การแสดงแสง สี เสียง โดยสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 4 การแสดงผลภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 5 เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน(ด้านล่าง)โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์การจัดงานโดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์ ฝ่ายเครื่อง

เสียง ไฟฟ้า และแสงสว่างโดยสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย โดยตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์ ฝ่ายปฐมพยาบาลโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ และฝ่ายรักษาความสะอาดโดยวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง อย่างไรก็ตามผู้ที่จัดงานหลักคือสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ถอดรูปแบบการดำเนินงานมาจากประเพณีขึ้นพนมรุ้งมาซึ่งปรับรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับงาน จากรูปแบบงานมี 13 ฝ่าย ทางงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็น 5 ส่วน 5 ฝ่าย โดยการจัดงาน มีรูปแบบที่ครอบคลุมได้อย่างมีประสิทธิภาพและในอนาคตจะผลักดันให้ งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นเทศกาลประจำอำเภอเมืองบุรีรัมย์ต่อไปเพื่อตอบสนองเชิงนโยบาย ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ตาราง 2 แผนผังโครงสร้างการดำเนินงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งและงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

งานลำดับ	งานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง พ.ศ. 2560-2561	งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ พ.ศ. 2560-2561
1	ฝ่ายพิธีบวงสรวงและการจัดงานวันอนุรักษ์มรดกไทย โดยสำนักงานวัฒนธรรม จ.บุรีรัมย์	ส่วนการจัดงานแถลงข่าว ฯ โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬา จ.บุรีรัมย์
2	ฝ่ายพิธีเปิดงาน โดยสำนักงาน จ.บุรีรัมย์	ส่วนพิธีบวงสรวง โดยสำนักงานวัฒนธรรม จ.บุรีรัมย์
3	ฝ่ายจัดขบวนแห่ฯ โดยปกครอง จ.บุรีรัมย์	ส่วนการแสดงแสง สี เสียง โดยสำนักงานปกครอง จ.บุรีรัมย์
4	ฝ่ายการแสดงแสง สี เสียง โดยสำนักงานปกครอง จ.บุรีรัมย์	ส่วนการแสดงผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จ.บุรีรัมย์
5	ฝ่ายจัดตลาดอารยธรรมพนมรุ้ง และการแสดงสินค้า โดยสำนักงานพัฒนาชุมชน จ.บุรีรัมย์	ส่วนเวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน(ด้านล่าง) โดยสำนักงานวัฒนธรรม จ.บุรีรัมย์
6	ฝ่ายประชาสัมพันธ์ โดยสำนักงานประชาสัมพันธ์ จ.บุรีรัมย์	ฝ่ายประชาสัมพันธ์การจัดงาน โดยสำนักงานประชาสัมพันธ์ จ.บุรีรัมย์
7	ฝ่ายจัดเตรียมเครื่องสักการะเทพประจำทิศ โดย อ.เฉลิมพระเกียรติ	ฝ่ายเครื่องเสียง ไฟฟ้า และแสงสว่าง โดยสำนักงานจังหวัดและการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
8	ฝ่ายสถานที่ โดย อ.เฉลิมพระเกียรติ	ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย โดยตำรวจภูธร จ.บุรีรัมย์
9	ฝ่ายไฟฟ้าและแสงสว่าง โดยปลัด จ.บุรีรัมย์	ฝ่ายปฐมพยาบาล โดยสำนักงานสาธารณสุข จ.บุรีรัมย์
10	ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย โดยตำรวจภูธร จ.บุรีรัมย์	ฝ่ายรักษาความสะอาด โดยวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง
11	ฝ่ายปฐมพยาบาล โดยสำนักงานสาธารณสุข จ.บุรีรัมย์	
12	ฝ่ายรักษาความสะอาดฯ โดยหัวหน้าอุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง	
13	ฝ่ายประเมินผลและความพึงพอใจ โดยสถิติ จ.บุรีรัมย์	
14	ฝ่ายจัดหารายได้, ฝ่ายการเงินและบัญชี และฝ่ายกฎหมาย โดยปลัดจังหวัดบุรีรัมย์	

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

จากตารางโครงสร้างการดำเนินงานประเพณีขึ้นเขากระโดง/งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ สามารถแสดงให้เห็นถึงกระบวนการจัดการได้หลายส่วนที่มีความครอบคลุมและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการนำไปสู่การพัฒนางานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อย่างเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปสู่กระบวนการประดิษฐ์สร้างประเพณีประดิษฐ์ของชุมชนได้

1.3 การพัฒนางานประเพณีขึ้นเขากระโดงสู่งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ความเชื่อที่เกิดจากความนึกคิดคนในอดีตของชาวบุรีรัมย์นั้นได้แสดงออกมาทางพฤติกรรม จนกลายเป็นประเพณีขึ้นเขากระโดง ซึ่งคนในชุมชนมีความเชื่อ ศรัทธา จนเกิดเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมา ซึ่งในปัจจุบันมีการท่องเที่ยวเทศกาลเป็นที่นิยมจึงได้ปรับเปลี่ยนจากงานประเพณีขึ้นเขากระโดงกลายเป็นงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยมีการปรับและประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยโลกาภิวัตน์ เพื่อเยาวชนรุ่นใหม่ได้เสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์ทรัพยากร วัฒนธรรมท้องถิ่น ได้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนจนเกิดความรู้สึกรักความภาคภูมิใจ

1.3.1 รูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดง

ศรีนวล แดงภู, เขาวงกต, โสภักดี, ขวัญนาถ วงศ์ไพศาลสิริกุล, 2561 ได้กล่าวว่า งานประเพณี ขึ้นภูเขาไฟกระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ หรืองานประเพณีขึ้นเขาเดือนห้า ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ในช่วงเดือนเมษายน เป็นการจัดงานสืบสานประเพณีต่อเนื่องมาเป็นประจำทุกปี ณวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีกิจกรรมการแสดงพื้นบ้าน 4 เผ่า การบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การอัญเชิญผ้าอังสะพระสุภัทรบพิตรขึ้นภูเขาไฟกระโดง โดยขึ้นทางบันไดนาคราช 297 ขั้น ผ่านรอยพระพุทธรูปจำลองจนถึงองค์พระสุภัทรบพิตรบนยอดภูเขาไฟกระโดง และมีกิจกรรมสรงน้ำพระสงฆ์ 99 รูป สวดเสริมมงคลด้นน้ำขอพรผู้สูงอายุ บางปี มีผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์เป็นประธานในพิธีเปิดงานที่เขากระโดง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จัดงานในวันเพ็ญเดือน 3 เช่นกัน ประชาชนจะไปนมัสการ รอยพระพุทธรูปจำลองและพระสุภัทรบพิตร ซึ่งเป็นความเชื่อของชุมชนที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติมาเป็นเวลานานสืบสานต่อเนื่องมาเป็นประจำทุกปี เช่น ในปี 2555 จัดขึ้นตรง ในวันที่ 20 เมษายน 2555 ในปี 2556 จัดขึ้นตรงกับวันที่ 25 เมษายน 2556 ในปี 2557 จัดขึ้นระหว่างวันที่ 10-13 เมษายน 2557 และปี 2558 จัดขึ้นตรงกับวันที่ 25 เมษายน 2558 ณวนอุทยานกระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในงานจะมีชาวบ้านในชุมชน ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวเดินทางมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก การจัดงานประเพณีขึ้นกระโดงจังหวัดบุรีรัมย์ ได้มีการจัดเตรียมงานให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. บุคคล
2. ลำดับขั้นตอน
3. พิธีกรรม และเครื่องเซ่นบวงสรวง
4. สถานที่
5. โรงทานและห่อข้าวโบราณ (บายกระจ๊อบ)
6. นักท่องเที่ยวและการจำหน่ายสินค้า OTOP

1.3.2 รูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์, 2560 ได้กล่าวว่าจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นถิ่นภูเขาไฟเก่า มีภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว จำนวน 6 ลูก ได้แก่ ภูเขาไฟพนมรุ้ง ภูเขาไฟอังคาร ภูเขาไฟคอก ภูเขาไฟหลุบ ภูเขาไฟไปรบัต และลูกหลังสุด “ภูเขาไฟกระโดง” ซึ่งเป็นที่ตั้งของ “วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง” เป็นภูเขาไฟอายุน้อยที่สุดที่ยังคงสภาพปากปล่องภูเขาไฟที่ชัดเจน ลาวายังสดใหม่ และยังมีหินลาวา “ลอยน้ำได้” หลงเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศ นอกจากนี้ยังมี ต้นไม้ถิ่นเดียวหายาก เกิดบริเวณปากปล่องจำนวนมากที่สุด คือ “โยนีปัสจา” หรือต้นมะกอกโคก ชาวบ้านพื้นถิ่นเรียก “หิผี” หรือ “กะนุขม้อจ” เป็นไม้ยืนต้น ลักษณะผลคล้ายรูปอวัยวะเพศหญิง เมื่อนำไป กดลงกับดินทราย จนเป็นที่มาของตำนานความรัก “ท้าวปาจิต-นางอรพิม” เรื่องราวของโอรสหนุ่มจากนครเขมรกับหญิงสามัญชนในแถบอีสานใต้ ที่ต้องต่อสู้ปัญหาและอุปสรรคจนได้ครองรักกันที่สุดในที่สุด ร้อยเรียงกับตำนานเมืองบุรีรัมย์ที่มีประวัติยาวนาน ในอาณาจักรขอมเมื่อกว่า 1,300 ปีล่วงมา วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ได้พัฒนาผืนป่าแห่งนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ “แดนลาวา ป่าวัฒนธรรม” ขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและกระบวนการทางธรณีวิทยา อันเกิดจากภูเขาไฟ วิวัฒนาการจนเป็นป่าและแหล่งอารยธรรมขอมต่อมาในระยะเวลา 6-9 แสนปีมาแล้ว ให้เป็นที่น่าสนใจและศึกษาเรียนรู้ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยว รูปแบบทัศนศึกษาของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ปีละมากกว่า 4.5 แสนคน

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์หรือที่รู้จักกันในงาน Buriram Volcano Festival เป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบการแสดง แสง สี เสียง และใช้สื่อผสมอื่น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผลดีแก่การอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการกำเนิดภูเขาไฟ รวมทั้งนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ในจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้นโดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. การจัดงานแถลงข่าว ฯ
2. พิธีบวงสรวง
3. การแสดงแสง สี เสียง
4. การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม
5. เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน(ด้านล่าง)

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงเป็นลักษณะของภาครัฐและชุมชนในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดงานประเพณีขึ้น ซึ่งมีกิจกรรมไปในลักษณะทางพระพุทธศาสนา มีการจัดเตรียมงานให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นตนเอง โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. บุคคล 2. ลำดับขั้นตอน 3. พิธีกรรมและเครื่องเช่นบวงสรวง 4. สถานที่ 5. โรงทานและห่อข้าวโบราณ(บายกระจ๊อบ) 6. นักท่องเที่ยวและการจำหน่ายสินค้า OTOP ส่วนในรูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์นั้นมีการพัฒนาจากประเพณีที่มีอยู่ในพื้นที่เดิมนำมาประดิษฐ์สร้างในลักษณะที่ภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งมีกิจกรรมไปในลักษณะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการกระจายหน้าที่การทำงานไปยังส่วนต่าง ๆ ของภาครัฐ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้ 1. การจัดงานแถลงข่าว ฯ 2. พิธีบวงสรวง 3. การแสดงแสง สี เสียง 4. การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม 5. เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน(ด้านล่าง) ซึ่งมีลักษณะเป็นประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้น เป็นสิ่งสมมติขึ้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ใหม่ ๆ จึงมีความไม่แน่นอน ไม่ตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ จึงทำให้มองเห็นว่าประเพณีประดิษฐ์เป็นนวัตกรรมทางวัฒนธรรมที่ถูกสร้างขึ้นในโลกสมัยใหม่ และเป็นลักษณะตรงกันข้ามกับประเพณีแบบจารีตที่มักคงที่ แน่นิ่ง ตายตัว ไม่เปลี่ยนแปลงต่างถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน (ดารินทร์ อินทร์เหมือน, 2545)

ตาราง 3 เปรียบเทียบรูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงและรูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

งาน ลำดับ	รูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดง	รูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
1	บุคคล	การจัดงานแถลงข่าว ฯ
2	ลำดับขั้นตอน	พิธีบวงสรวง
3	พิธีกรรมและเครื่องเช่นบวงสรวง	การแสดงแสง สี เสียง
4	สถานที่	การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม
5	โรงทานและห่อข้าวโบราณ(บายกระจ๊อบ)	เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน(ด้านล่าง)
6	นักท่องเที่ยวและการจำหน่ายสินค้า OTOP	

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นประเพณีประเพณีในลักษณะของการรื้อฟื้นเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ มีประวัติและความเป็นมาจากรูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงให้เป็นประเพณียังคงอยู่ โดยสร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่ นำมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ความทรงจำของท้องถิ่นตนเองและรวมถึงการหยิบยืมวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่นมาปรับใช้ โดยมีหน้าที่สำคัญเป็นเครื่องมือรับใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจและการศึกษา เช่น อุทยานธรณีสัณฐานการท่องเที่ยวภายในจังหวัดบุรีรัมย์ ธุรกิจการถวิลหาอดีต แหล่งเรียนรู้ของวนอุทยาน ในส่วนของการประเพณีสร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งที่ 2 พบว่ามีองค์ประกอบในการประเพณีสร้าง 5 ส่วนและ 5 ฝ่าย ซึ่งทางสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ได้มอบหมายและแบ่งความรับผิดชอบให้ตรงกับความสามารถและภาระหน้าที่ที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานเพื่อไม่ให้มีผลกระทบ นอกจากนี้ยังทำให้เข้าใจถึงกระบวนการรื้อฟื้นวัฒนธรรม ที่นำไปสู่กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ชุมชนที่ถูกผลิตขึ้นมาและใช้เพื่อการโต้ตอบ เพื่อตอบสนองของกลุ่มคนบางกลุ่มโดยผ่านเวทีการท่องเที่ยวและที่สำคัญประเพณีประเพณีมีการปรับตัวให้มีความสอดคล้องกับความทันสมัยในสังคมปัจจุบัน

ตอนที่ 2 กระบวนการสร้างประเพณีประเพณีในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นประเพณีประเพณีที่ตอบสนองต่ออุทยานธรณีสัณฐานเป็นกิจกรรมสร้างพลังและจิตสำนึกร่วมของกลุ่มคนและเป็นพื้นที่ทางสังคมแห่งใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นบทบาทของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ในฐานะกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านการรื้อฟื้นโดยในบางกิจกรรมนั้นทางวัฒนธรรมได้ถูกนำเสนอจากชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการหยิบยกและนำเสนอบางส่วน of วัฒนธรรม วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ตลอดจนทำให้เห็นการประเพณีสร้างที่มีความสัมพันธ์กับการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1 เทศกาลกับการประเพณีสร้าง

การเกิดขึ้นของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญ ได้ผ่านกระบวนการเลือกสรร ฟื้นฟูและนำเสนอในงานเทศกาล สร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายให้กลับมามีชีวิตใหม่อีกครั้ง ด้วยการจัดงานเทศกาลที่ทำให้คนในพื้นที่ได้สัมผัสบรรยากาศที่แปลกใหม่

2.1.1 การจัดงานและแผนผังการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ปี 2561 มีรูปแบบการจัดงาน Fantasy Event ประดับซุ้มไฟและการแสดงแสง สี เสียง แบบผสมผสาน โดยเนื้อหาที่เข้าใจง่ายแทรกเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ชมทุกช่วงอายุ ให้ความรู้เกี่ยวกับ

ภูเขาไฟทั้ง 6 ลูกของจังหวัดบุรีรัมย์ รวมถึงการสักการะพระสุภัทรบพิตร พระคู่บ้านคู่เมืองของชาวบุรีรัมย์ โดยมีแผนผังการจัดงานออกเป็น 4 ช่วงดังนี้ (รณภพ ณรงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 56 แผนผังการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

2.1.1.1 ช่วงที่ 1 พื้นที่ลานด้านหน้าทางเข้า พื้นที่ลานด้านหน้าทางเข้า พื้นที่ส่วนนี้จัดเป็นโซน ในการต้อนรับโซนแรกประกอบไปด้วยร้านค้า จุดถ่ายภาพและการแสดงศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดบุรีรัมย์ รูปแบบลานทางเข้ามีการประดับไฟและจุดถ่ายภาพ มีการแสดงศิลปวัฒนธรรมงานศิลปะ จากศิลปินในจังหวัดบุรีรัมย์และร้านจำหน่ายสินค้าจำนวนไม่น้อยกว่า 15 ร้าน (กัลยา แก้วประสงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 57 ไร่ตรด

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

2.1.1.2 ช่วงที่ 2 ทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟ บริเวณทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟ ระยะทาง 700 เมตร มีการตกแต่งซุ้มไฟจำนวน 5 ซุ้มและการตกแต่ง 2 ข้างทางด้วยไฟที่สวยงาม (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ซุ้มที่ 1 ซุ้มไฟทางเข้าประดับตกแต่งด้วยไฟความยาว 200 เมตร โดยใช้แนวคิด คือ ประตูทางเข้า “ภูเขาไฟ” การต้อนรับผู้เข้าชมงานด้วยความยิ่งใหญ่อลังการของซุ้มไฟ

ภาพประกอบ 58 ซุ้มไฟประตูทางเข้า

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ซุ้มที่ 2 และ 3 ชื่อซุ้มไฟว่า ชีวิตลึกลับในป่ามหัศจรรย์ โดยใช้แนวคิดคือ ผู้เข้าร่วมงานเดินผ่าน “โพรงไฟ” ที่นำเข้าสู่มิติมหัศจรรย์ภายในภูเขาไฟ ซึ่งจะต่อเนื่องไปยังซุ้มไฟที่ 3 คือ ป่ามหัศจรรย์ ที่มีสิ่งมีชีวิตแปลกประหลาดที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีการประดับไฟเป็นรูปร่างของ สัตว์และต้นไม้ต่าง ๆ หลากชนิด

ภาพประกอบ 59 ซุ้มไฟชีวิตลึกลับในป่า

ที่มา : https://www.matichon.co.th/sport-slide/news_1291510

ภาพประกอบ 60 โพรงไฟ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

ซุ้มที่ 4 ชื่อซุ้มไฟว่า อัจฉินพิภพ โดยใช้แนวคิดคือ การจำลองสิ่งมีชีวิตในช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์และสิ่งมีชีวิตในจินตนาการให้ผู้ชมได้ตื่นเต้นไปกับบรรยากาศ ความมืดมิดแบบภูเขไฟกระโดงยามราตรี ภายในห้องมืดที่ต้องใช้แสง Black Light เป็นตัวขับสี ความยาวไม่ต่ำกว่า 10 เมตร

ภาพประกอบ 61 อัจฉินพิภพ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

ซุ้มที่ 5 ชื่อซุ้มไฟว่า อุโมงค์ลาวา โดยใช้แนวคิดคือเป็นการต่อเนื่องจากซุ้มที่ 4 เมื่อออกจากห้องมืดแล้ว ผู้ชมจะได้พบกับแสงสว่างจากซุ้มไฟความยาว 40 เมตร ซึ่งจะทอดตัวไปจนถึงทางลงบริเวณของปากปล่องภูเขาไฟ และในระหว่างทางจะมีการประดับไฟสองข้างด้วยสิ่งเล็ก ๆ เช่น ผึ้งปลา ป่าเห็ด และทุ่งดอกพลับพลึงธาร ดอกไม้หายากที่พบได้ในพื้นที่ภูเขาไฟกระโดง

ภาพประกอบ 62 ป่าเห็ด

ที่มา : สุกีรี มาริตรัมย์

2.1.1.3 ช่วงที่ 3 ปากปล่องภูเขาไฟ (บริเวณที่จัดงาน) พื้นที่การจัดกิจกรรมหลัก ประกอบไปด้วยเวทีที่สร้างบน ปากปล่องภูเขาไฟ ร้านค้าจำนวนไม่ต่ำกว่า 65 ร้าน และที่นั่งชม กิจกรรมการแสดง มีการใช้จอ LED OUTDOOR ขนาดไม่ต่ำกว่า 30 ตารางเมตร และอุปกรณ์แสง สี แสง ให้ครอบคลุมกับพื้นที่การจัดงาน และมีที่นั่งรับรองนักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมงานจำนวน 500 ที่นั่งและที่นั่งสำหรับแขกพิเศษจำนวน 50 ที่นั่ง

ภาพประกอบ 63 ภาพจำลองพื้นที่การจัดงาน

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 64 พื้นที่การจัดงานบริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

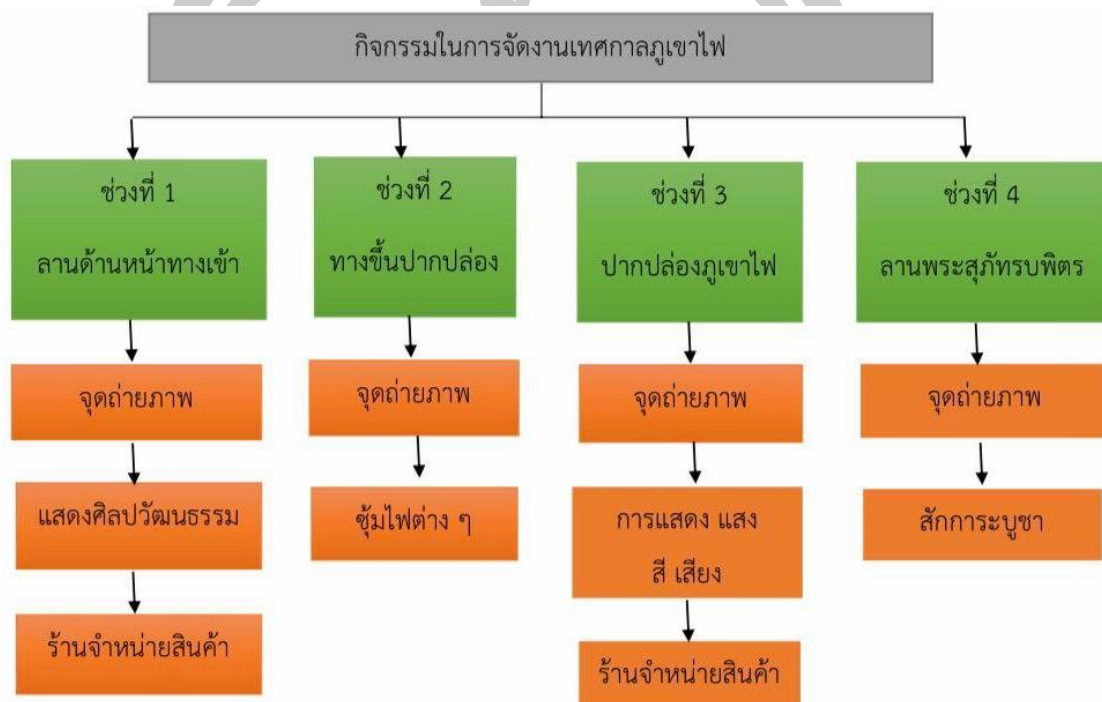
2.1.1.4 ช่วงที่ 4 ลานพระสุภัทรบพิตร ลานพระสุภัทรบพิตรและบันไดนาคราช
พื้นที่มีการจัดประดับไฟเพื่อสักการะพระสุภัทรบพิตร มีการจัดซุ้มคำอธิษฐาน ประดับไฟบริเวณ
ทางเดินขึ้นไปยังลานพระสุภัทรบพิตร (จิตสุภา หมั่นยงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 65 ลานพระสุภัทรบพิตร
ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

จากการศึกษาพบว่าเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีการจัดงานและแผนผังการจัดงาน
ออกเป็น 4 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 พื้นที่ลานด้านหน้าทางเข้า ช่วงที่ 2 ทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟ
ช่วงที่ 3 ปากปล่องภูเขาไฟ (บริเวณที่จัดงาน) และช่วงที่ 4 ลานพระสุภัทรบพิตร โดยภาพลักษณ์ของ
การพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงประเพณีสร้างสรรค์ในสายตาของคนส่วนใหญ่จะนึกภาพว่าการแสดง
แสง เสียง จะมีรูปแบบในเชิงประวัติศาสตร์ แต่รูปแบบงานเทศกาลมีการปรับเปลี่ยนโดยให้คนทุกวัย

ได้เข้าถึง ซึ่งการท่องเที่ยวนั้นถือเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศมากที่สุด เพราะมนุษย์เราล้วนต้องการพบสิ่งใหม่ ๆ อีกทั้งต้องการศึกษาหาความรู้ ประสบการณ์ และต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ ที่ซ้ำซากจำเจจากชีวิต โดยใช้คำตอบนี้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดของการท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่มีทั้ง ความงดงามทางธรรมชาติและระบบนิเวศแบบสังคมชนบทที่ยังสมบูรณ์ของวนอุทยาน ซึ่งได้เปรียบทางต้นทุนธรรมชาติและต้นทุนทางวัฒนธรรม

ภาพประกอบ 66 กิจกรรมในช่วงต่าง ๆ

ที่มา : ผู้วิจัย, 2564

จากภาพกิจกรรมในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการจัดการที่มีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่และส่วนต่าง ๆ ภายในงานเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนบรรยากาศการจัดงานให้มีความสมบูรณ์มากที่สุด อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด วิธีการสร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อีกด้วย

2.1.2 แนวคิดการสร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ในยุคปัจจุบันมีการแข่งขันตลาดโลกได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่กำลังมาแรง การท่องเที่ยวเน้นเป็น

อุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต่างสนใจที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรมและสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงซื้อของที่ระลึกที่เป็นงานหัตถกรรมและงานฝีมือที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น นั้น ดังนั้นทางภาครัฐจึงเข้ามามีบทบาทต่อการท่องเที่ยวได้มีการสนับสนุนปรับปรุงภูมิทัศน์สถานที่โดยรอบ ซึ่งทำให้เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหม่ที่ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมมากขึ้น เป็นสถานที่ต้องมาเที่ยวชมสถานที่แห่งนี้มีพระสุภัทรบพิตรเป็นพระพุทธรูปคู่เมือง ภายในเศียรบรรจุพระธาตุประดิษฐานอยู่บนเขากระโดง เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐฉาบปูนขนาดใหญ่ หน้าตักกว้าง 12 เมตร ฐานยาว 14 เมตร หันหน้าไปทางทิศเหนือ ส่วนปากปล่องภูเขาไฟเขากระโดง มีอายุประมาณ 3 แสนถึง 9 แสนปี สูงจากระดับน้ำทะเล 265 เมตร ซากปากปล่องเป็นรูปพระจันทร์ครึ่งซีก ยังมีปราสาทและพระพุทธรูปจำลอง ตั้งอยู่บนภูเขาไฟกระโดงเป็นศาสนสถานสร้างขึ้นก่อนสมัยสุโขทัยเดิมเป็นปราสาทหินทราย ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) (รณภพ ณรงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

โดยเทศบาลงานภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยว ของจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่มีวัฒนธรรมหลากหลายประกอบไปด้วยชาติพันธุ์ 4 กลุ่มอันได้แก่ ชาติพันธุ์ ไทย-โคราช ชาติพันธุ์ไทย-ลาว ชาติพันธุ์ไทย-เขมร ชาติพันธุ์ไทย-ส่วย ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมมีประเพณีเป็นของตนเอง และยังมีโบราณสถานที่สำคัญอีกหลายแห่ง ได้แก่ อุทยานประวัติศาสตร์พนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ วัดเขาอังคาร ปราสาทกุสุมาเตศวร โดยเกิดประเพณีประจำท้องถิ่นทั้งคนในชุมชนร่วมมือกันจัดขึ้น ภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการ และภาครัฐร่วมกับชุมชน ดังจะให้เกิดประเพณีที่สำคัญในแต่ละชุมชน เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวและรองรับกับการเจริญเติบโตของเมืองจังหวัดบุรีรัมย์ บุรีรัมย์นั้นได้จัดให้เป็นเมืองรอง (เมืองที่ไม่ได้เป็นเมืองท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย)และเป็นเมืองกีฬา (Destination Sport City) ของกระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา ทางภาครัฐได้เล็งเห็นจุดเด่นของพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ว่ามีภูเขาไฟภายในจังหวัด มีด้วยกัน 6 ลูก คือ เขาพนมรุ้ง เขาปลายบัด เขาอังคาร เขาหลุบ เขาดอกและเขากระโดง ภูเขาไฟเหล่านี้มีอายุแตกต่างกัน กลุ่มที่อยู่ใกล้ชายแดนหรือขอบอีสานจะมีอายุเก่ามากกว่าที่อยู่ลึกเข้ามาในพื้นที่จังหวัด (รณภพ ณรงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ดังนั้นทางภาครัฐจึงเล็งเห็นความสำคัญของจุดเดิมนี้นำมาผลิตสร้างกิจกรรมผ่านเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยจัดกิจกรรมนี้บนพื้นที่ภูเขาไฟกระโดง ซึ่งภูเขาไฟกระโดงเป็นภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว มีปากปล่องเห็นได้ชัดเจนบริเวณแวดล้อมมีป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งอาศัยของสัตว์ป่าขนาดเล็ก บนภูเขาไฟกระโดงยังมีโบราณสถาน รอยพระพุทธรูปจำลองและพระพุทธรูปขนาดใหญ่ชื่อว่าพระสุภัทรบพิตร สถานที่อยู่ใกล้ตัวอำเภอเมืองบุรีรัมย์มากที่สุดห่างเพียง 6 กิโลเมตร และรองรับการท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์ที่เป็นสนามในการจัดการแข่งขันระดับมาตรฐานจาก

สมาพันธ์รถยนต์นานาชาติ(FIA) พัฒนาเมืองบุรีรัมย์สู่เมืองกีฬามาตรฐานโลกเพื่อร่วมกันพัฒนาเมืองบุรีรัมย์สู่การเมืองท่องเที่ยวหลัก

2.1.3 การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

การใช้ประโยชน์ทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมปัจจุบันมากที่สุดหรือคุ้มค่าที่สุด โดยให้สอดคล้องระหว่างทรัพยากรที่มีอยู่กับจำนวนประชากรในรุ่นปัจจุบัน ไม่พยายามนำทรัพยากรที่เป็นของสังคมในอนาคตมาใช้ โดยการรักษา สภาพ บทบาท หน้าที่ หรือระบบของทรัพยากรวัฒนธรรมให้เหมือนเดิมให้มากที่สุด ตลอดจนการนำทรัพยากรมาประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้คน สังคม และชุมชน มีความเป็นอยู่ที่ดีปลอดภัยทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

2.1.3.1 การละเล่นพื้นบ้านบุรีรัมย์

การละเล่นพื้นบ้านเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สำคัญในชีวิตทุกคน ทำให้รู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลิน ได้รู้จักการสังเกต ความคิดแก้ปัญหา ทั้งยังช่วยพัฒนาร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคม ซึ่งการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีการนำการละเล่นพื้นบ้านบุรีรัมย์มาจัดแสดง เช่น เรือมตรด เรือมอันเร กันตรึม รำอัปสร่า การเล่นสะบ้า โยกเยก มาแสดงต้อนรับช่วงบริเวณด้านล่างก่อนที่จะขึ้นไปสู่ของพื้นที่หลักในการจัดงานการแสดงแสง สี เสียง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้กิจกรรมภายในงานมีความสนุกสนาน (นฤมล จิตต์หาญ. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 67 เรือมตรด

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

2.1.3.2 ดนตรีพื้นบ้าน

ดนตรีพื้นบ้านเป็นดนตรีและเพลงที่ปรากฏอยู่ในแต่ละท้องถิ่นของแต่ละกลุ่มชน ชุมชนและภูมิภาค ซึ่งสาระของดนตรีพื้นบ้านจะแสดงถึงภูมิปัญญาเฉพาะท้องถิ่นนั้น ๆ ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น และยึดถือปฏิบัติพัฒนาสืบทอดต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับร่วมกันในกลุ่มสังคมและวัฒนธรรมนั้นดนตรีพื้นบ้านยังมีส่วนช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็งของชาวบ้านในชุมชนทางด้านจิตใจ

ขนบธรรมเนียม ประเพณี และระบบสังคมของชุมชน การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงมีการนำดนตรีพื้นบ้านบุรีรัมย์มาจัดแสดงดังนี้ วงกันตรึมคณะเกรียงศักดิ์ ส.สไปทอง ตัวแทนจากอำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีหัวหน้าวงกันตรึมคือนายเกรียงศักดิ์ ประทุมรัมย์ ซึ่งเครื่องดนตรีในวงกันตรึมประกอบด้วย ซอกันตรึม 1 คัน กลองกันตรึม 2 ตัว กรับ 1 คู่ ฉาบเล็ก 1 คู่ และฉิ่ง 1 คู่ เป็นการละเล่นแบบชาติพันธุ์เขมร ในส่วนของวงมโหรีพื้นบ้านคณะจันทร์ไทยบรรเลงมีหัวหน้าวงคือนายเร้ง จันทร์ไทย ซึ่งมีเครื่องดนตรีประกอบด้วย ซออู้ โทน โทนซัด ปี่ ฉาบ รำมะนา (นฤมล จิตต์หาญ, 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 68 ดนตรีพื้นบ้าน

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

2.1.3.3 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สั่งสมกันมา สืบทอดประสพการณจากรุ่นถึงรุ่นเป็นเวลาช้านาน ถ้าหากถูกละเลยขาดการยอมรับและถูกทำลายลง ก็จะมีสูญหายไปไร้ซึ่งภูมิปัญญาของตนเอง ทำให้คนในท้องถิ่นไม่มีศักดิ์ศรีขาดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์โดยทางกรมพัฒนาชุมชน จึงมีหน้าที่ในการจัดหาภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในจังหวัดบุรีรัมย์มาจำหน่ายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยนำสินค้าที่เป็นของมีชื่อเสียงและเป็นสินค้า OTOP เช่น กลุ่มเสื่อทอและงานหัตถกรรม บ้านวัฒนาสามัคคี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ภูมิปัญญาการดัดแปลงเป็นเสื่อแบบพับมีลวดลายยกดอกเป็นลายขีด ลายธรรมชาติ และลายปราสาทพนมรุ้ง และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ๆ เช่น กระเป๋าลือ กระเป๋าสตางค์ กระเป๋าเอกสาร กล่องกระดาษชำระ ที่รองจานบนโต๊ะอาหาร มีรูปแบบที่หลากหลาย และกลุ่มเสื่อทอบ้านโคกเมือง อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ได้แปรรูป

เสื่อกกยกลาย กลุ่มจักสานอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่ชาวบ้านผลิตได้แก่ ไซสำหรับ
ตกปลา ตะกร้าหมากพลู กระจาด กระดัง (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 69 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.1.3.4 ผ้าพื้นเมือง

ศคนางค์ ช่อชู, 2547 การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดนำผ้าไหมพื้นเมือง
ของบุรีรัมย์ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับจากคนในสังคมว่ามีความงดงาม มีเอกลักษณ์ท้องถิ่น
นั่นคือผ้าตีนแดง ความโดดเด่นอยู่ที่หัวซิ่น และตีนซิ่นสีแดงสดซึ่งตัวซิ่นในสมัยก่อนเป็นผ้ามัดหมี่นิยม
ใช้โครงสีเข้มหรือสีเม็ดมะขามทอเป็นลวดลายโบราณ ด้วยความสวยงามและมีเอกลักษณ์อันโดดเด่น
ของผ้าซิ่นตีนแดง ทำให้ยังคงได้รับความนิยมจนถึงปัจจุบัน โดยมีพื้นที่การผลิตที่โดดเด่นคือ คนใน
ท้องถิ่นอำเภอพุทไธสงและอำเภอนาโพธิ์ และในปัจจุบันได้รับ ความนิยมในการผลิตมาในชุมชนต่าง
ๆ เช่น หมู่บ้านท่องเที่ยวไหมสนวนนอก อำเภอห้วยราช หมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านหนองตาไก่ อำเภอ
นางรอง หมู่บ้านท่องเที่ยวไหมบ้านสายยาว อำเภอคูเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ และผ้าภูอัคนีเป็นผ้าที่
ได้รับการผลักดันจากภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องการย้อมผ้า ผ้าภูอัคนี บ้านเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระ
เกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนกระบวนการใน
การเลือกดิน ซึ่งดินภูเขาไฟจนถึงกระบวนการทอผ้าและกระบวนการแปรรูป (เกสร ชัยประโคนและ
คณะ, 2559)

ภาพประกอบ 70 ผ้าพื้นเมือง

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

2.1.3.5 อาหารพื้นเมือง

อาหารพื้นเมืองเป็นอาหารที่ประชาชนบริโภคอยู่ในชีวิตประจำวันและบริโภคในโอกาสต่าง ๆ โดยอาศัยเครื่องปรุง วัสดุที่นำมาประกอบอาหารจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่ ด้วยการเก็บของป่า การล่าสัตว์ การจับสัตว์น้ำ และจากการผลิตขึ้นมาเอง เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ หรือจากการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยมีกรรมวิธีทำที่เป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งรสชาติที่เป็นเฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป อาหารพื้นเมืองมีมากมายหลายชนิดและรสชาติที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละชนิดมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น การจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ จึงได้จัดนำอาหารพื้นเมือง เช่น ส้มตำ หมี่ยาจากตัวแทนอำเภอกระสัง กระจ่างสารทและกุ้งจ่อม ข้าวแต่น สมุนไพร กระเป๋าคัดบขวาจากตัวแทนอำเภอประโคนชัย ผัดไทย ข้าวมะลิหอม น้ำพริกปลาร้าจากตัวแทนอำเภอนางรอง ผัดไทยภูเขาไฟ ลูกชิ้นยี่นกินจากตัวแทนอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ข้าวภูเขาไฟจากตัวแทนอำเภอเฉลิมพระเกียรติ (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

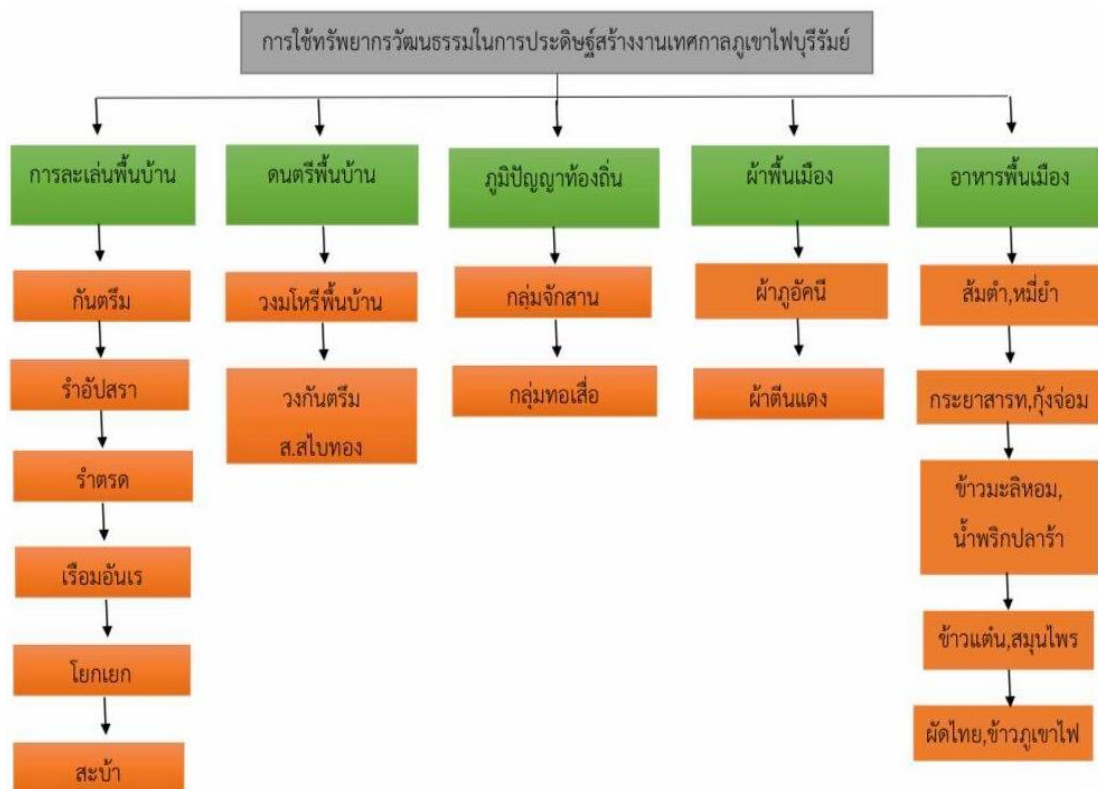
พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 71 อาหารพื้นเมือง

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

จากการศึกษาพบว่างานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ประกอบไปด้วยการเล่นพื้นบ้านบุรีรัมย์ ดนตรีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง ซึ่งการเกิดขึ้นของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญ สะท้อนให้เห็นบทบาทของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ในฐานะกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเทศกาลกับการประดิษฐ์สร้างประกอบด้วยดังนี้ การจัดงานและแผนผังการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ แนวคิดการสร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ และการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ซึ่งการที่งานเทศกาลได้นำทรัพยากรวัฒนธรรมมาประกอบสร้าง สามารถทำให้มองเห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมสะท้อนความเป็นมาของสังคมมนุษย์และเป็นหลักฐานยืนยันตัวตน คุณค่าด้านการศึกษาซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับบรรพบุรุษให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจอดีตและยังเป็นประโยชน์ในการวางแผนต่าง ๆ ในอนาคต คุณค่าด้านเศรษฐกิจซึ่งสามารถช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของชาติได้ ส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมถึงแรงหนุนให้สังคมมีความสุข (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) โดยให้มีการพัฒนา ส่งเสริม พื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เป็นทุนทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นแก่ชุมชนท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน โดยวิธีการประดิษฐ์สร้างและความหมายเชิงสัญลักษณ์ของประเพณี ผ่านกรอบความคิดในแง่ การรื้อฟื้น สร้างใหม่ และดัดแปลงเพื่อต่อรองทางสังคมภายใต้บริบทการพัฒนาจังหวัด

ภาพประกอบ 72 การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรม

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

2.2 รูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

การสร้างสรรค์งานประเพณีต่าง ๆ ในท้องถิ่น ไม่ว่าจะดำเนินการโดยคนในท้องถิ่นหรือมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง การจัดงานต้องมีรูปแบบงานให้มีระบบ แบบแผน เพื่อให้ดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนด้วยความสมบูรณ์ โดยมีการจัดวางรูปแบบงานที่มีความหลากหลาย มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สัมผัสกับบรรยากาศภายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ด้วยความสนุกสนาน ตื่นเต้น และประทับใจ

2.2.1 กิจกรรมภายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

นอกจากรูปแบบหรือกระบวนการจัดงานแล้วสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการจัดกิจกรรมภายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยมีกิจกรรมการเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ กิจกรรมสักการะบูชาพระสุภัทรบทพิตร การแสดงแสงสีเสียง ภายในงานล้วนแต่เป็นปัจจัยที่สำคัญและขาดไม่ได้ เนื่องจากเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว ตลอดจนสร้างบรรยากาศภายในงานให้มีความครึกครื้น รวมไปถึงสร้างความสนุกสนานให้กับนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาร่วมงาน

2.2.1.1 กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์

กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์ส่วนมากเป็นการเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเขมรเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งนิยมกันมาในอดีตโดยมีดังนี้ เรือมตรด เรือมปัญโจล กันตริ้ม เรือมลูตอันเร มโหรีอีสานใต้ เจริญ แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้กำลังจะหมดสิ้นไปเพราะไม่มีคนรุ่นใหม่สืบทอด สมควรที่จะศึกษาและสืบทอดเพื่อให้เป็นมรดกตกทอดไปยังคนรุ่นหลัง นับเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมที่ดี แต่ทว่าการนำมาฟื้นฟูอาจยังไม่ครอบคลุมจึงควรนำมาเผยแพร่หรือแสดงในงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นการแสดงให้เห็นการเล่นพื้นบ้านอย่างเชิงรุก (นฤมล จิตต์หาญ, 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 73 กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

2.2.1.2 กิจกรรมสักการะพระสุภัทรบพิตร

พระสุภัทรบพิตรเป็นพระพุทธรูปปางสมาธิก่ออิฐถือปูน เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์ใหญ่คู่บ้านคู่เมืองของชาวบุรีรัมย์ ประชาชนมีจิตศรัทธาและเลื่อมใสต่อพระสุภัทรบพิตร โดยประดิษฐานบนยอดเขากระโดง (วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง) โดยมีขนาดหน้าตักกว้าง 12 เมตร ฐานกว้าง 14 เมตร ความสูงจากฐานถึงยอดเศียร 24 เมตร บนความสูง 265 เมตร หันพระพักตร์ไปทางด้านทิศเหนือ ซึ่งมองได้ชัดเจนจากบริเวณด้านล่าง โดยในกิจกรรมสักการะนี้มีการวางแผนเส้นทางให้เริ่มขึ้นบันไดนาคราชผ่านไปสู่การะพระสุภัทรบพิตรและต่อทางไปชมการแสดง แสง สี เสียงบริเวณปากปล่อง โดยบริเวณลานสักการะจะได้ชมรอยพระพุทธรูปบาทจำลองและปรางค์กู่ (จิตสุภา หมั่นยงค์, 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 74 กิจกรรมสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

2.2.2 การแสดง แสง สี เสียง

การแสดง แสง สี เสียงมีการใช้นักแสดงที่มาจากคนในพื้นที่ของจังหวัดบุรีรัมย์และบริเวณใกล้เคียง เช่น การแสดงชุดเรื่องราวในปัจจุบันใช้นักแสดงจากนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ การแสดงชุดภูเขาไฟคอกใช้นักแสดงจากนักเรียนโรงเรียนหนองกี่พิทยาคม อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ การแสดงชุดภูเขาไฟพนมรุ้งใช้นักแสดงจากสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ การแสดงชุดภูเขาไฟปลายบัดใช้นักแสดงจากนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์ โรงเรียนเทศบาล 2 อีสานธีรวิทยาคาร อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ การแสดงชุดภูเขาไฟอังคารและภูเขาไฟหุบใช้นักแสดงจากสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และนักเรียนชุมนุมนาฏศิลป์โรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม การแสดงชุดภูเขาไฟกระโดงใช้นักแสดงจากสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบ 75 กิจกรรมการแสดง แสง สี เสียง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

การแสดงแสง สี เสียงปี 2561 มีชื่อตอนว่า ตำนานรักภูเขไฟ โดยมีแนวคิดในการสร้างสรรค์ใช้วิธีการเล่าผ่านแฟนตาซี ไม่ใช่อ้างอิงประวัติศาสตร์โดยตรง เล่าเรื่องเกี่ยวกับภูเขไฟทั้ง 6 ลูกของจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบการแสดงดวงกระบองไฟ ฟันไฟ ขบวนพาเหรด การแสดงจินตลีลาผสมผสานกับ Computer Graphic และการแสดงพลุ ซึ่งเนื้อหาของเรื่องราวของครอบครัวที่เดินทางทะลุมิติเข้าไปอยู่ในโลกมหัศจรรย์ของภูเขไฟและเทพต่าง ๆ ประจำภูเขไฟ ซึ่งรูปแบบการแสดง แสง สี เสียงมี 8 องค์ดังนี้ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

2.2.2.1 องค์ที่ 1 ชื่อเรื่องราวในปัจจุบัน

ดนตรี ใช้ดนตรีซิมโฟนีออร์เคสตรา

รูปแบบการแต่งกาย ตัวละครหลักแต่งกายเป็น เด็กนักเรียน และตัวละครรองเป็นเทพมหัศจรรย์ประจำภูเขไฟทั้ง 6 ลูก (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

การสร้างเรื่อง ใช้การเล่าในการดำเนินเรื่องว่าในยุคปัจจุบันเกิดสิ่งใดขึ้นและมีครอบครัวพาลูกชายมาท่องเที่ยวและหลงป่าข้ามมิติเวลาในอดีต ผู้เรื่องโดยมีเทพนำพาหาคิลาศักดิ์สิทธิ์ในแต่ละสถานที่แต่ละแห่งของภูเขไฟบุรีรัมย์ทั้ง 6 ลูก เพื่อข้ามมิติมายังสถานที่แห่งเดิมของปัจจุบัน จะต้องหาหาคิลาศักดิ์สิทธิ์ให้ครบทั้ง 6 ชิ้น

การเลือกนักแสดง นักแสดงหลักคัดเลือกจากเด็กนักเรียนที่มีบุคลิกเหมาะสมกับบทละครคือนายอนุชา ยอดประทุม จากโรงเรียนภัทรบพิตร และนักแสดงรองที่เป็นเทพประจำเขาคัดจากคนที่มีความสามารถด้านการแสดงจากนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายคุณานนท์ พรหมบุตร

อุปกรณ์ ไม้คทาเป็นรูปภูเขไฟ

ภาพประกอบ 76 ชุดการแสดงเรื่องราวในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.2.2.2 องค์ที่ 2 ชื่อภูเขาไฟคอก

ดนตรี ใช้ดนตรีซิมโฟนีออร์เคสตรา (รัศมี หลอมประโคน. 2563 : สัมภาษณ์)

รูปแบบการแต่งกาย ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพ

มหัศจรรย์ประจำเขาคอก ตัวละครรองเป็นนักแสดง Contemporary มีการแต่งกายเป็นมนุษย์ไฟ

การสร้างเรื่อง เริ่มเรื่องของการกำเนิดโลกของสิ่งมีชีวิตพัฒนาในยุค

ไดโนเสาร์ สัตว์ดึกดำบรรพ์ ยุคมนุษย์วานรซึ่งเป็นวิวัฒนาการของมนุษย์และแสง (ไฟ) แห่งอารย

ธรรมก็ได้เกิดขึ้นและเกิดภูเขาไฟคอกระเบิดขึ้น หลังจากนั้นบริเวณใกล้เคียงจึงเกิด ความอุดม

สมบูรณ์ของป่าไม้และพื้นดิน ผู้คนมาอาศัยรวมกันซึ่งเป็นยุคแรก ๆ ที่มนุษย์รู้จักการใช้ไฟและการใช้

หินมาสร้างเป็นอาวุธ จุดสำคัญของการแสดงนี้คือยุคที่รู้จักการใช้ไฟและหิน ซึ่งศิลปศาสตร์

ถูกนำไปซ่อนรวมไว้ในหินของบริเวณเขาคอก และช่วงสุดท้ายจึงได้ศิลปศาสตร์ขึ้นที่ 1

การเลือกนักแสดง นักเรียนที่มีความสามารถด้านการเต้นและนาฏศิลป์

จากโรงเรียนหนองกิ้งพิทยาคม อำเภอหนองกิ้ง จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นางสาวรัศมี หลอมประโคน

อุปกรณ์ กระบองไฟ

ภาพประกอบ 77 ชุดการแสดงชุดภูเขไฟคอก

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.2.2.3 องค์ที่ 3 ชื่อภูเขไฟอังคาร

ดนตรี ใช้ทำนองเพลงระบำทวารวดีร่วมสมัย

รูปแบบการแต่งกาย ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพ

มหัศจรรย์ประจำเข้างคาร นักแสดงรองมีการแต่งกายเป็นนาฏศิลป์ยุคทวารวดี (ชนะพล ผินสุ.
2563 : สัมภาษณ์)

การสร้างเรื่อง ได้เล่าเรื่องตามตำนานลายแทงพระธาตุพนมว่า ตามที่
พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรินิพพานแล้วที่เมืองกุสินารา หลังจากถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว
โทณพราหมณ์ได้แจกพระธาตุไป 8 พระนครแล้ว อยู่มามีเมือง ๆ หนึ่งไปขอพระธาตุที่เหลือเขาพอดี
พระธาตุได้แจกไปหมดแล้ว โทณพราหมณ์จึงเอาหนานทองดวงเอธาตุดุพระอังคาร (ขี้เถ้า) ให้มา
เมื่อได้พระอังคารธาตุจึงได้เดินทางกลับมาทางทิศอีสานได้ พอถึงภูเขาลูกหนึ่งคือภูเขาลอย
มีรูปลักษณะรูปร่างเหมือนรูปพญาครุฑนอนคว่ำหน้า จึงนำพระอังคารธาตุดุบรรจุไว้ที่แห่งนี้ เมื่อลง
ความเห็นเป็นอันเดียวกันแล้ว จึงได้สร้างสถานที่บรรจุพระอังคารธาตุไว้ที่ไหล่ข้างซ้ายของพญาครุฑ
และเปลี่ยนชื่อภูเขาลอยเป็นภูเขาพระอังคารและวัดภูเขาอังคารยังมีโบราณวัตถุ “ใบเสมาหินบะ
ซอลท์” สมัยทวารวดี ซึ่งพบเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ภูเขไฟอังคารยังมีหลักฐานว่าเกิดขึ้น
ตรงในช่วงของยุคทวารวดี และมีชื่อเสียงของใบเสมาของพระพุทธศาสนา จึงเกิดการแสดงนาฏศิลป์
สร้างสรรค์แบบโบราณคดีของยุคทวารวดีประกอบการแสดงในองค์นี้ และช่วงสุดท้ายจึงได้สถา
ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นที่ 2

การเลือกหานักแสดง คัดจากนักศึกษาผู้มีความสามารถด้านนาฏศิลป์จาก
สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และจากนักเรียนโรงเรียนบัวหลวง
วิทยาคม อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายชนะพล ผินสุ่ และนายณัฐภัทร ดิมาก
อุปกรณ์ ผ้าซีฟอง ไฟฉายเรืองแสง

ภาพประกอบ 78 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟอังคาร

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.2.2.4 องค์ที่ 4 ชื่อภูเขาไฟปลายบัด

ดนตรี ใช้ดนตรีมโหรีอีสานทำนองเพลงอัปสรา (อรินทิตา ศรีธนต์. 2563 :
สัมภาษณ์)

รูปแบบการแต่งกาย ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพ
มหัศจรรย์ประจำเขาปลายบัด นักแสดงรองมีการแต่งกายเป็นนางอัปสรา

การสร้างเรื่อง นักเรียนได้หลุดมาอยู่ในปราสาทปลายบัด ซึ่งตัวละครได้
ดำเนินเรื่องราวปราสาทปลายบัดเป็นปราสาทเก่าแก่สร้างขึ้นเพื่อการจำลองจักรวาลลงบนพื้นโลกและ
มีหลักศิลาจารึกขอมโบราณกล่าวว่า “ปราสาทแห่งนี้ถูกสร้างขึ้นบนยอดภูเขาไฟปลายบัด ภูเขาไฟอีก
หนึ่งลูกที่หลับใหลมานานแสนนาน” โดยโบราณสถานแห่งนี้ได้ถูกทำลายจากการขโมยชิ้นส่วนเพื่อนำ
ของโบราณไปจำหน่ายเป็นประโยชน์ส่วนตน และได้ดำเนินเรื่องต่อในการหาศิลาศักดิ์สิทธิ์โดยต้องให้
เด็กผู้ถูกเลือกในการทำพิธีนํ้านมลงบนหลักศิลา และในช่วงนั้นมีการแสดงในรูปแบบ ของระบำ
อัปสราขึ้น และช่วงสุดท้ายจึงได้ศิลาศักดิ์สิทธิ์ขึ้นที่ 3

การคัตหานักแสดง นักเรียนที่มีความสามารถด้านนาฏศิลป์จากโรงเรียน
เทศบาล 2 อีสานธีรวิทยาคาร อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายอรินทิตา ศรีธนต์
อุปกรณ์ ศิวลึงค์ น้ำนม พวงมาลัยดาวเรือง

ภาพประกอบ 79 ชุดการแสดงจากภูเขาไฟปลายบัด

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.2.2.5 องค์ที่ 5 ชื่อภูเขาไฟพนมรุ้ง

ดนตรี ใช้ดนตรีปี่พาทย์เพลงเทพอัปสรพนมรุ้ง

รูปแบบการแต่งกาย มีการแต่งกายเป็น 4 ตัวละครหลักได้แก่ พระเจ้า

นเรนทราทิตย์ พระนางภูปตินทรลักษมีเทวี นางจรียา ทหารและมีการระบำอัปสรประกอบการแสดง (อวิรุทธ์ วิชารัก. 2563 : สัมภาษณ์)

การสร้างเรื่อง ได้หยิบยืมรูปแบบประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ซึ่งเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนเมษายนของทุกปีและได้รับการสืบทอดกันมาและยังคงได้รับการสืบสานกันอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังเป็นประเพณีที่มีชื่อเสียงที่นำพานักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดบุรีรัมย์นั่นคือ ปรากฏการณ์ดวงอาทิตย์ขึ้นตรงประตูต่าง ๆ กว่า 10 ประตู และขบวนแห่ราชประเพณีขอมโบราณของพระนางภูปตินทรลักษมีเทวี และช่วงสุดท้ายจึงได้ศิลปาคคีสิทธิ์ขึ้นที่ 4

การเลือกหานักแสดง คัดจากนักศึกษาผู้มีความสามารถด้านนาฏศิลป์จากสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายอวิรุทธ์ วิชารัก

อุปกรณ์ ดาบ พาน ดอกดาวเรือง

ภาพประกอบ 80 ชุดการแสดงภูเขไฟพนมรุ้ง

ที่มา : สுகีร์ มาริตรีมย์

2.2.2.6 องค์ที่ 6 ชื่อภูเขไฟหลุบ ดนตรี ใช้บทเพลงสาวกัณฑ์ตรึมของ ศิลปิน ไข่ พงศธร (นายพงศธร ศรีจันทร์) (ณัฐภัทร ดีมาก. 2563 : สัมภาษณ์)

รูปแบบการแต่งกาย ตัวละครหลักแต่งกายเป็นเด็กนักเรียนและเทพ
มหัศจรรย์ประจำเขาหลุบ นักแสดงรองมีการแต่งกายเป็นชาวบ้านนุ่งชุดเรืองแสงการสร้างเรื่อง
ดำเนินเรื่องอย่างต่อเนื่องด้วยการเล่าประวัติของเขาลุบหรือเขาตุ่มว่า เป็นภูเขาน้อย ๆ ที่ไม่มี
ความหมาย ความสำคัญและไม่มีชื่อเสียง แต่สถานที่แห่งนี้มีหลักศิลาจารึกขอมโบราณกล่าวว่า
“มีพระพุทธรูปที่สร้างทับปากปล่องภูเขาไฟไว้” และยังมีเจ้าปู่เขาลุบเป็นสิ่งที่คอยยึดเหนี่ยวจิตใจ
และนับถือของคนในชุมชน และช่วงสุดท้ายจึงได้ศึลาคัดดีสิทธิ์ขั้นที่ 5

การเลือกนักแสดง คัดจากนักศึกษาผู้มีความสามารถด้านนาฏศิลป์จาก
สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และจากนักเรียนโรงเรียนบัวหลวง
วิทยาคม อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายชนะพล ผินสุ และนายณัฐภัทร ดีมาก
อุปกรณ์ ตะกร้า

พูน ปณ จิต ชีเว

ภาพประกอบ 81 ชุดการแสดงจากภูเขไฟหลุบ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.2.2.7 องค์ที่ 7 ชื่อภูเขไฟกระโดง

ดนตรี ใช้ดนตรีแซมเบอร์มิวสิก

รูปแบบการแต่งกาย มีการแต่งกายเป็น 3 ตัวละครหลักได้แก่ ท้าวปาจิตนาง
อรพิม และเทวดา (อวิรุทธ์ วิชารัก. 2563 : สัมภาษณ์)

การสร้างเรื่อง ได้นำเอาวรรณกรรมท้องถิ่นเรื่องท้าวปาจิต-นางอรพิม ซึ่งเป็น
วรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับภูเขไฟกระโดง ผู้ออกแบบจึงนำสิ่งนี้มานำเสนอให้เห็นภาพที่
ชัดเจน โดยได้เล่าถึงนางอรพิมที่ได้ฝากอวัยวะเพศหญิงไว้กับต้นไม้ที่มีความสำคัญของตำนานคือ
ต้นโยนีปัสจหรือต้นกะนุษย์มือจ จนมีเรื่องเล่ามาถึงในปัจจุบัน แต่ในภูเขานี้ยังไม่พบหลักศิลา
ศักดิ์สิทธิ์ โดยส่งต่อบทละครให้ไปหาองค์ที่ 8 ในป่าหิมพานต์ต่อไป

การเลือกนักแสดง คัดจากนักศึกษาผู้มีความสามารถด้านนาฏศิลป์จาก
สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ และนักศึกษาที่มีความสามารถด้านการแสดงของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายอวิรุทธ์ วิชารัก

อุปกรณ์ ม้าประดิษฐ์

ภาพประกอบ 82 ชุดการแสดงภูเขาไฟกระโดง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2561

2.2.2.8 องค์ที่ 8 ชื่อป่าหิมพานต์

ดนตรี ใช้ดนตรีแนวแฟนตาซี

รูปแบบการแต่งกาย นักแสดงมีการแต่งกายเป็นสัตว์ป่า หิมพานต์และนักแสดงของภูเขาไฟทั้ง 6 ลูก (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

การสร้างเรื่อง เมื่อเข้ามาในป่าหิมพานต์ ตัวละครได้พบกับสัตว์ป่าหิมพานต์หลากชนิดที่เรืองแสง และในช่วงกลางเรื่องจึงได้ศึกลาคคดียุทธขึ้นที่ 6 จากหิ้งห้อย โดยการแสดงดำเนินเรื่องว่า เด็กนักเรียนได้ค้นหาศึกลาคคดียุทธครบทั้ง 6 ชิ้นที่ได้เข้าไปในแต่ละมิติเวลาของภูเขาไฟต่าง ๆ และตอนสุดท้ายจะมีการแสดงเมดเลย์รวมตัวนักแสดงของภูเขาไฟทั้ง 6 ลูก มาแสดงบริเวณรอบปากปล่องภูเขาไฟและก็จะมีการเปิดน้ำพุแทนการประทุของภูเขาไฟระเบิด

การเลือกหานักแสดง คัดจากนักศึกษาผู้มีความสามารถด้านนาฏศิลป์จากสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะครุศาสตร์ และนักศึกษาที่มีความสามารถในการแสดงของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์และประชาชนทั่วไปในจังหวัดบุรีรัมย์

ผู้ออกแบบการแสดง นายคุณานนท์ พรหมบุตร

อุปกรณ์ ผ้าสีฟอง ดอกไม้เรืองแสง วาวเรืองแสง ปีกผีเสื้อเรืองแสง ดอกไม้ประดิษฐ์ขนาดใหญ่สีชมพู พลุ

ภาพประกอบ 83 ชุดการแสดงเมตเลย์

ที่มา : สุกรี มาริตรีมย์

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนแรกคือกิจกรรมภายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ซึ่งมีกิจกรรมย่อยดังนี้ กิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์ และกิจกรรมสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร ส่วนที่สองคือ แสง สี เสียง ประกอบด้วย 8 องค์ดังนี้ เรื่องราวในปัจจุบัน ภูเขาไฟคอก ภูเขาไฟอังคาร ภูเขาไฟปลายบัด ภูเขาไฟพนมรุ้ง ภูเขาไฟหุบ ภูเขาไฟกระโดง ป่าหิมพานต์ ตามลำดับ ซึ่งในส่วนของการเล่นจะนำประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อ และวรรณกรรมท้องถิ่นมาประกอบสร้างดำเนินเรื่องเป็นการแสดงแสง สี เสียง ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ชม จึงกล่าวได้ว่าการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เห็นคุณค่าแก่การอนุรักษ์และภาคภูมิใจ

พูน ปณ จิต ชีเว

ตาราง 4 ต้นทุนทรัพยากรวัฒนธรรมในแสง สี เสียง

องค์	ทรัพยากร	สถานที่/โบราณสถาน	ต้นโขนปีศาจ	ผ้าพื้นเมือง	วรรณกรรม/ตำนาน	พิธีกรรม/ความเชื่อ	ประเพณี	ดนตรีพื้นบ้าน	การเล่น/ศิลปะการแสดง	วิถีชีวิต
เรื่องราวใน		✓				✓				
ปัจจุบัน										
ภูเขาไฟคอก		✓				✓				✓
ภูเขาไฟอังคาร		✓		✓	✓			✓	✓	
ภูเขาไฟปลายบัด		✓		✓				✓	✓	
ภูเขาไฟพนมรุ้ง		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ภูเขาไฟหุบ		✓				✓				✓
ภูเขากระโดง		✓	✓		✓	✓			✓	
ป่าหิมพานต์		✓		✓						✓

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

กระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบคือ การจัดงานและแผนผังการจัดงาน ซึ่งใช้ต้นทุนทางธรรมชาติของพื้นที่มาทำให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าอย่างสูงสุดในขณะเดียวกัน ทรัพยากรทางธรรมชาติของวนอุทยานเขากระโดงก็ถูกทำลายเช่นเดียวกัน ไม่มีการปกป้องทรัพยากร ซึ่งงานเทศกาลภูเขาไฟไม่มีแนวคิด การสร้างได้ให้ความสำคัญในการนำเอาวัฒนธรรมมาเป็นส่วนหนึ่งในตัวผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ตนจำหน่ายเพื่อสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง ซึ่งสอดคล้องกับกระแสเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) ที่กำลังมาแรง การท่องเที่ยววันเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาเป็นจุดขายเพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่ต่างสนใจ ที่จะเรียนรู้วัฒนธรรม มรดกทางประวัติศาสตร์ ในส่วนของการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมในการประดิษฐ์สร้าง ได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับการแปรูปผ่านกระบวนการผลิตใหม่ให้เป็นสินค้าและสร้างรายได้ให้กลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งทางการท่องเที่ยว

การพาณิชย์และความเป็นทุนสังคมนิยมของคนในท้องถิ่น โดยมีรูปแบบงานมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการนำเสนองานเทศกาลให้ดูแปลกแตกต่างไปจากงานประเพณีเดิมและยังเพิ่มเติมความแตกต่างด้วยการใช้ดวงไฟในยามค่ำคืนที่มีลวดลายต่าง ๆ รวมทั้งการจุดพลุสีต่าง ๆ แทนการระเบิด ของภูเขาไฟ เกิดความงดงามแปลกตาเพิ่มเข้ามา อีกทั้งมีการหยิบยืมเอาการแสดง แสง สี เสียง อีกลักษณะหนึ่งเข้ามาเพื่อประกอบการแสดงที่ไม่ใช่เพียงเป็นประเพณีตามจารีตดั้งเดิมที่จัดขึ้นเพื่อบูชาทางพุทธศาสนาเท่านั้น ยังสะท้อนให้เห็นถึงความทันสมัย (modernity) และความยิ่งใหญ่อลังการแบบสมัยนิยมเสมือนเป็นตัวแทนประเพณีของชุมชนที่ได้รับการพัฒนา อันสะท้อนสื่อให้เห็นลักษณะวิถีชีวิตที่มีพลวัตของชุมชนท้องถิ่นในยุคปัจจุบันอีกทางหนึ่ง (ศิราพร ณ ถลาง, 2558) ซึ่งกิจกรรมภายในงานเทศกาลภูเขาไฟในส่วนของ การแสดง แสง สี เสียง ก็เห็นได้ชัดเจนว่าทุกวันนี้ นิทานท้องถิ่น เรื่องเล่าพื้นบ้านเป็นข้อมูลอ้างอิงที่สำคัญในการจัดงานประเพณี เทศกาล เป็นข้อมูลที่ใช้อธิบายชื่อบ้าน เมือง ประกอบการท่องเที่ยวต่าง ๆ และเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ของตำบล อำเภอและจังหวัด ที่ภาครัฐและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ใช้ในการจัดการท่องเที่ยวและจัดสรรงบประมาณ ให้อยู่โดยเฉพาะงบประมาณในการเอาไปจัดการแสดง แสง สี เสียง นอกจากนี้ นิทานท้องถิ่นหรือประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นข้อมูลที่เป็นต้นทุนที่นำไปใช้ในการจัดเส้นทางท่องเที่ยวประเภทตามรอย เช่น ตามรอยเท้าปาจิตนางอรพิม ได้ข้อสรุปว่านิทานพื้นที่ย่อยทอดมาโดยการบอกเล่าในสังคมประเพณี ไม่ได้สูญสลายไปกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบัน แต่กลับถูกนำมาปรับใช้ในบริบทใหม่ใหม่ด้วยกลวิธีและช่องทางที่หลากหลาย เป็นการหยิบยกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีตมาปรับเปลี่ยนและสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เข้ากับยุคกระแสโลกาภิวัตน์ ดูทันสมัยและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว (ศิราพร ณ ถลาง, 2562)

ตอนที่ 3 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

กนกวรรณ ชูชาญ, 2552 กล่าวว่า การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นระบบการดูแลเพื่อรักษาคุณค่า ความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อการเข้าถึงทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นต่าง ๆ ของคนรุ่นปัจจุบัน หลักการสำคัญที่ใช้ในการรักษาทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งคนในปัจจุบันมีการจัดการหรือใช้ประโยชน์ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมปัจจุบันมากที่สุดหรือคุ้มค่าที่สุด โดยให้สอดคล้องระหว่างทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่กับจำนวนประชากรในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่พยายามหยิบยืมหรือนำทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นของสังคมในอนาคตมาใช้ เพื่อลดผลกระทบต่อ

ทรัพยากรวัฒนธรรม ดังนั้นการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมต้องต้องมีกระบวนการทำงาน แนวทางอย่างมีระบบแบบแผน

3.1 การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการทำงานอย่างมีแนวทาง ความคิด วิธีการ ซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ทำให้ทรัพยากรวัฒนธรรมยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีการอนุรักษ์และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ทั้งยังตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม จากแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมนี้ สามารถนำมาประกอบสร้างเป็นงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

3.1.1 วิธีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

จากการศึกษาพบว่าวิธีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์บนพื้นที่วนอุทยานเขากระโดงจะค่านึง 6 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (สิริลักษณ์ อภัยโส. 2563 : สัมภาษณ์)

ปัจจัยที่หนึ่ง คือกลุ่มแรกคือนักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณวนอุทยานเขากระโดง โดยกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนในวัยทำงานที่มาเป็นครอบครัว ซึ่งมีความต้องการเป็นแหล่งพักผ่อนในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน กลุ่มสองคือบุคคลที่กลับมาจากทำงานอื่นนอกเขตบริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ในวันหยุดยาวช่วงปีใหม่ และกลุ่มสุดท้ายคือนักศึกษา นักเรียนที่ต้องการแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ธรณีวิทยา และทางวัฒนธรรม

ปัจจัยที่สอง คือ งานเทศกาลท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเลือกนำเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ โดยจะต้องมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นต้นทุน เอกลักษณ์โดดเด่น และปฏิบัติกันมายาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งนำศิลปวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันได้ เช่น งานแสงสีเสียงปราสาทหินเขาพนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ งานแสงสีเสียงปราสาทหิน พิมาย จ.นครราชสีมา งานแสงสีเสียงแผ่นดินแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จ.ลพบุรี

ปัจจัยที่สาม คือ วัฒนธรรมที่กำลังเป็นกระแสนิยมในปัจจุบัน เช่น การจัดกิจกรรมย้อนอดีตวันวานหรือกิจกรรมที่มีลักษณะให้ระลึกถึงวิถีชีวิตในสมัยวัยเด็กหรือวิถีชีวิตของชุมชน เช่น เทศกาลงานวัด ตลาดนัดโบราณ ตลาดวัฒนธรรม เป็นต้น

ปัจจัยที่สี่ คือ โครงสร้างเรื่องการแสดง แสง สี เสียง จะไม่เน้นไปทางด้านประวัติศาสตร์ตามหลักฐานโบราณคดี แต่มีรูปแบบการจัดงาน Fantasy Event โดยเนื้อหาที่เข้าใจง่ายแทรกเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ชมทุกช่วงอายุ

ปัจจัยที่ห้า คือ ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ วันเข้าพรรษา หรือตรงช่วงโอกาสสำคัญของทางจังหวัดบุรีรัมย์

ปัจจัยสุดท้าย คือ เทศกาลวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เคยจัดแล้วประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงโด่งดังทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด ที่จัดงานติดต่อกันมาถึง 5 ปี จึงนำมาเป็นต้นแบบ ในการดำเนินงาน เช่น ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประเพณีวิ่งวัว ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีแข่งเรือยาว

ทรัพยากรวัฒนธรรมมีคุณค่าและความหมายหลายประการต่อสังคม จึงเป็นเรื่องปกติ ที่ทรัพยากรวัฒนธรรมจะถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์บางอย่างอยู่เสมอ การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมได้ นำไปสู่การทำลายแหล่งทรัพยากรวัฒนธรรมและอาจทำให้ทรัพยากรเสื่อมสภาพ เกิดการสูญหายหรือ นำไปสู่การขัดแย้งระหว่างกลุ่มชนต่าง ๆ ในชุมชนหรือพื้นที่เดียวกัน ถึงแม้ว่าการจัดการทรัพยากร อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการพิจารณาและวิธีการของแต่ละพื้นที่ สังคม ชุมชน และแต่ละ ประเภทของทรัพยากร อาจมีกระบวนการและขั้นตอนที่ไม่เท่ากันหรือไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมประกอบด้วย 3 กระบวนการ ได้แก่ การประเมิน ความสำคัญ การวางแผน และการกำหนดรายการการจัดการ (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) ซึ่งวิธีการ จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีการวางแผนงานโดยจะคำนึง 6 ปัจจัยหลัก ได้แก่ปัจจัยที่หนึ่ง คือกลุ่มแรกเป็นนักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณอุทยานเขากระโดง โดยกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนในวัยทำงานที่มาท่องเที่ยวเป็นครอบครัว จึงมีความ ต้องการเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน กลุ่มที่สองคือบุคคลที่กลับมาจาก ทำงานอื่นนอกเขตบริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ ไม่ว่าจะทำงานในเขตปริมณฑล หรือในเขตตัวเมืองใหญ่ ๆ ซึ่งในวันหยุดยาวช่วงปีใหม่ก็จะเดินทางมายังภูมิลำเนาของตนและได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวงาน เทศกาลกับครอบครัว และกลุ่มสุดท้ายคือนักศึกษา นักเรียน ที่ต้องการเป็นแหล่งเรียนรู้ทาง ธรรมชาติ ธรณีวิทยาและทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเสมือนแหล่งความรู้ให้คนรุ่นใหม่ได้เข้าใจ ปัจจัยที่สอง คือ งานเทศกาลท้องถิ่นใน แต่ละพื้นที่ส่วนใหญ่จะเลือกนำเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ โดยจะต้องมี พื้นที่ทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติเป็นต้นทุน มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น และปฏิบัติกันมา ยาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งศิลปวัฒนธรรมนั้นสามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัย ปัจจุบันได้ เช่น งานแสงสีเสียงปราสาทหินเขาพนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ งานแสงสีเสียงปราสาทหินพิมาย จ.นครราชสีมา ปัจจัยที่สาม คือ วัฒนธรรมที่กำลังเป็นกระแสนิยมในปัจจุบัน คือ การจัดกิจกรรมย้อน อดีตวันวานหรือกิจกรรมที่มีลักษณะให้ระลึกถึงวิถีชีวิตในสมัยวัยเด็กหรือวิถีชีวิตของชุมชน เช่น เทศกาลงานวัด ตลาดนัดโบราณ หรือเป็นงานที่มีความรื่นเริง จึงเป็นกิจกรรมที่นำวัฒนธรรมมาเป็น สินค้าให้กับสังคมได้บริโภค ปัจจัยที่สี่ คือ โครงสร้างเรื่องการแสดง แสง สี เสียง จะไม่เน้นไปทางด้าน ประวัติศาสตร์ตามหลักฐานโบราณคดี แต่มีรูปแบบการจัดงาน Fantasy Event โดยเนื้อหาที่เข้าใจ ง่ายแทรกเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ชมทุก ช่วงอายุ จึงทำให้มีความเข้าใจง่าย ไม่น่าเบื่อ รับชมแล้วไม่หลุดความสนใจ มีความสนุกสนาน

ปัจจัยที่ห้า คือ ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ วันเข้าพรรษา หรือตรงช่วงโอกาสสำคัญของทางจังหวัด เพราะจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากที่มากับครอบครัว มีการใช้จ่ายในงานเทศกาลและกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าว รวมทั้งประชาสัมพันธ์พื้นที่การท่องเที่ยว ปัจจัยสุดท้าย คือ เทศกาลวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เคยจัดแล้วประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงโด่งดังทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด ที่จัดงานติดต่อกันมาถึง 5 ปี จึงเลือกนำมาเป็นต้นแบบในการดำเนินงาน เช่น ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประเพณีวิ่งวัว ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีแข่งเรือยาว โดยนำรูปแบบการจัดงานมาเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการ และไม่ให้ทับซ้อนช่วงเวลากันซึ่งก่อให้เกิดการกระจายประเพณีในแต่ละช่วงเวลาของแต่ละอำเภอ และเพื่อไม่ให้เกิดการแข่งขันนักท่องเที่ยวซึ่งกันและกัน

3.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

แนวทางการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมอาจมีหลากหลาย ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ บริบท และเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือไม่เจาะจงถึงทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทใด ประเภทหนึ่ง ควรวางเป้าหมายให้ชัดเจนและสอดคล้องกับคุณค่าและความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรม เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับสังคมมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งแนวทางในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์นี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งการรวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมออกเป็นทรัพยากรที่จับต้องได้และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ตาม (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) และอิงกับนิยามที่องค์การยูเนสโกกำหนดไว้ดังนี้

3.2.1 การรวบรวมทรัพยากรในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ในปัจจุบันทรัพยากรวัฒนธรรมมีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ ผ้าพื้นเมือง การแสดงพื้นบ้าน แหล่งโบราณสถาน อาหารท้องถิ่น ประเพณี วิถีชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมเป็น 2 ลักษณะคือ ทรัพยากรที่จับต้องได้และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาต่อยอดและนำมาใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด

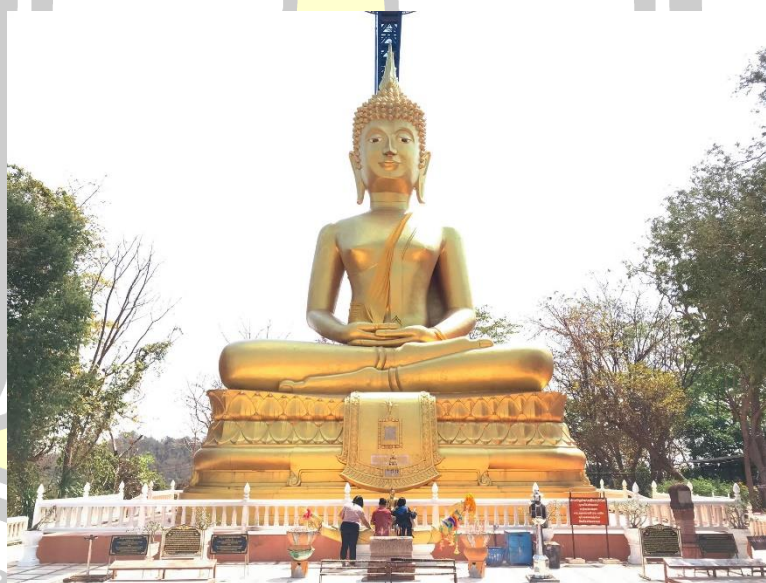
3.2.1.1 ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible cultural heritage)

สถานที่และแหล่งโบราณสถาน ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมโบราณสถานประจำเขากระโดงคือ ปราสาทคู พระสุภัทรวิปิตร รอยพระพุทธบาทจำลอง สะพานแขวนลาวา ปากปล่องภูเขาไฟกระโดงมานำเสนอเพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่า นอกจากนั้นในการแสดง แสง สี เสียง ในแต่ละองค์ได้นำเรื่องราวของ ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทหินเขาปลายบัด จารึกเขาปลายบัด วัดเขาอังคาร มาประกอบสร้างเป็นการแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 84 ปราสาทกู๋บนเขากระโดง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 85 พระสุภัทรวชิร 1

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 86 รอยพระพุทธรูปจำลอง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 87 สะพานแขวนลาวา

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 88 ปากปล่องภูเขาไฟกระโดง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 89 ปราสาทหินเขาพนมรุ้ง

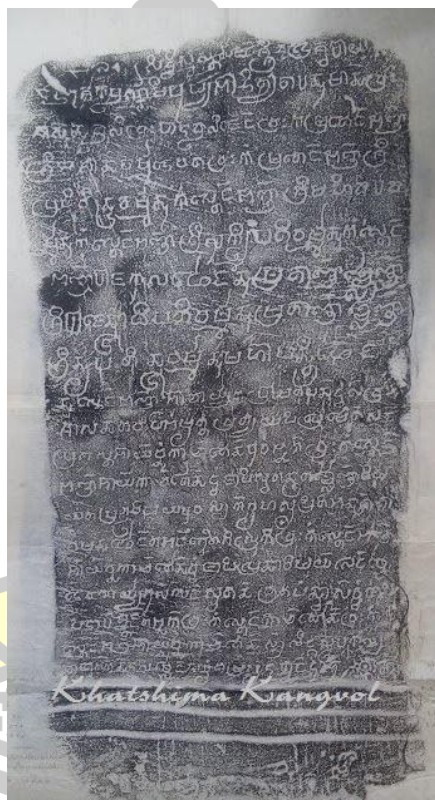
ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

พจนานุกรม ปณฺ ทิโต ชีเว

ภาพประกอบ 90 ปราสาทหินเขาปลายบัด

ที่มา : <https://www.facebook.com/pkreport/photos/pcb>

ภาพประกอบ 91 จารึกปราสาทเขาปลายบัด

ที่มา : https://www.matichon.co.th/columnists/news_52270

ภาพประกอบ 92 วัดเข้างคาร

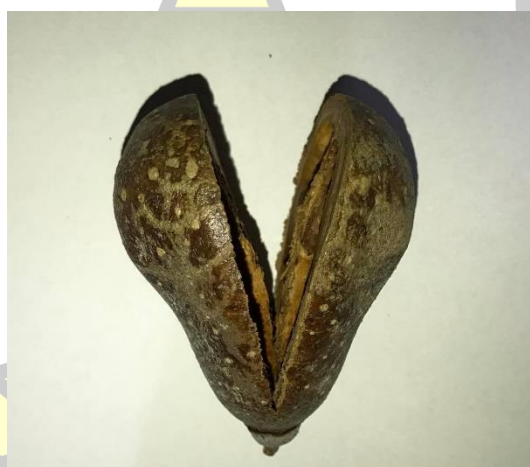
ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ต้นโยนีปีศาจ (ต้นมะกอกโคก) ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่เขากระโดงคือ ต้นโยนีปีศาจหรือต้นมะกอกโคก หรือในภาษาท้องถิ่นเขมรเรียกว่า ต้นกะนุขม้อจ เป็นต้นไม้ที่หายาก ซึ่งลักษณะผลเหมือนลูกมะกอก เมื่อผลสุกเต็มที่จะร่วงลงมาและแตกออกเป็น 2 ซีก หากนำไปทอดกับทรายจะปรากฏเป็นรอยลักษณะเช่นเดียวกับอวัยวะเพศหญิง พบได้ในบริเวณวนอุทยานเขากระโดงและต้นโยนีปีศาจ มีปรากฏให้อ้างอิงในวรรณกรรมท้องถิ่น เรื่องปาจิต-อรพิม โดยกล่าวถึงเหตุการณ์ที่อรพิมต้องพลัดพรากจากท้าวปาจิต เมื่อนางต้องเดินทางเร่ร่อนกลางป่าตามลำพัง เกรงว่ามีอันตรายเกิดขึ้น จึงได้อธิฐานแปลงเพศเป็นชาย เมื่อเดินทางไปถึงเมืองจำปาก อรพิมได้ใช้รากไม้สมุนไพรรักษาพระธิดาเจ้าเมืองที่ถูกงูกัดตายให้นางรอดชีวิตขึ้นมาได้กษัตริย์เมืองจำปากจะยกพระธิดาให้อภิเษกด้วยแต่อรพิมป่วยเปื่อย ขอลาบวชจนกระทั่งได้สมณศักดิ์เป็นพมสังฆราช ผ่านไป 7 ปี เมื่อท้าวปาจิตเดินทางมาพบสังฆราช นางจึงตัดสินใจที่จะไปอธิษฐานขอกลับเพศเป็นหญิงตามเดิม ณ บริเวณเนินจ้าวและสระอ้อยใต้ต้นสำโรง พมสังฆราชได้จัดรูปเทียนบูชาตั้งจิตอธิษฐานขอให้ร่างกายของนางกลับกลายเป็นหญิงได้เหมือนเดิม นอกจากนี้ชาวบ้านยังมีความเชื่อว่า ผลของต้นไม้ประเภทนี้ยังมีสรรพคุณ ในการรักษาโรคภูมิแพ้ได้อย่างดีด้วย (รณภพ ฦกรงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 93 ต้นโยนีปีศาจ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 94 ผลโยนีปีศาจ

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ผ้าพื้นเมือง ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้รวบรวมทรัพยากร วัฒนธรรมสินค้าผ้าพื้นเมืองที่ได้รับความนิยมและมีคุณค่าทางจิตใจคือ ผ้าไหม ซึ่งตามความนิยมของ ชาวบุรีรัมย์ มี 4 ชนิดพันธุ์ได้แก่ ชนิดพันธุ์ไทยเขมรนิยมผ้าไหมลายหางกระรอก ลายอัลปรัม ลายโฮล ลายลูกแก้ว ชนิดพันธุ์ไทยกวนนิยมผ้าไหมกระเนียวลายริ้วเป็นทางยาว และนิยมผ้าไหมลายลูกแก้วย้อม มะเกลือเป็นสีดำ ชนิดพันธุ์ไทยโคราชนิยมผ้าไหมลายหางกระรอก ชนิดพันธุ์ไทยลาวนิยมผ้าย้อมคราม และมัดหมี่ ที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับว่าเป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดบุรีรัมย์ ได้แก่

“ผ้าขึ้นดินแดง” ผลิตที่อำเภอพุทไธสงและนาโพธิ์ และในปัจจุบันผ้าที่กำลังได้รับการผลักดันให้เป็นสินค้าประจำจังหวัดคือ “ผ้าภูอัคนี” ที่มีการหมักโคลนจากดินภูเขาไฟซึ่งกำลังได้รับความนิยมเช่นเดียวกัน (จิรเดช กลายไพร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 95 ผ้าโฮล

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 96 ผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมมะเกลือเป็นสีดำ

ที่มา : http://cbt.nawatwithi.com/view_detail_otop.php?otop_id=1025

ภาพประกอบ 97 ผ้าไหมลายหางกระรอก

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 98 ผ้าซิ่นตีนแดง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 99 ผ้าภูอัคนี

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

อาหารท้องถิ่น ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้รวบรวมทรัพยากร วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นของดีในอำเภอต่าง ๆ อาทิ ผัดไทยภูเขาไฟ ลูกชิ้นยี่นกิน หมี่ยำ น้ำพริกถน ภูเขาไฟ น้ำพริกปลาร้าพื้นบ้าน ส้มตำภูเขาไฟ ขนมหั้ว ขนมหั้ว ข้าวจี๋ ไข่เค็ม มาเป็นสินค้าให้กับ นักท่องเที่ยวได้ลิ้มรสและเป็นของฝากจากงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 100 อาหารท้องถิ่น

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

3.2.1.1 ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage)

วรรณกรรมเป็นข้อมูลทุกอย่างในท้องถิ่นที่แสดงออกด้วยภาษา คำพูดและที่บันทึกไว้เป็นตัวหนังสือ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและ ความเป็นอยู่ทุกด้านในท้องถิ่น โดยการบอกเล่า จดจำ สืบสอน หรือปฏิบัติตามกันมาเป็นเวลาช้านาน จนรับรู้ได้ภายในท้องถิ่นของตน ซึ่งมีความสำคัญต่อท้องถิ่นทางด้านการใช้ภาษา เป็นสื่อถ่ายทอดความรู้ ภูมิระเบียบ คำสอน ศิลธรรม สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคน และยังเป็นเครื่องมือสร้างกำลังใจและสร้างศรัทธารวมถึงการสืบทอดและการอนุรักษ์วัฒนธรรม ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมวรรณกรรมเรื่องปาจิต อรพิม ตำนานรักแท้ของท้าวปาจิตโอรสแห่งนครธมกับนางอรพิมหญิงสาวชาวนาที่มีอุปสรรคทำให้ต้องพลัดพรากจากกันถึง 7 ปี แล้วได้กลับมาครองรักกันมาประกอบสร้างเป็นการแสดงแสง สี เสียง ในองค์ของภูเขาไฟกระโดง (นฤมล จิตต์หาญ. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 101 วรรณกรรมเรื่องปาจิต อรพิม

ที่มา : ผู้วิจัย. 2560

ตำนานเป็นเรื่องราวที่สืบทอดกันมานาน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน โบราณวัตถุ ปุชนิยบุคคล ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่นำไปสู่การเข้าใจโครงสร้างความคิด และสถาบันต่าง ๆ ของสังคม โดยตำนานมีคุณค่าเกิดขึ้นจากพื้นฐานของการใช้ชีวิตของผู้คนอย่างไม่แยกขาดออกจากผืนดินและธรรมชาติ ความซับซ้อนของวิถีชีวิต การดำรงชีพเพื่อความอยู่รอด ลมฟ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บ และความสงบสุขของชุมชน ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมตำนานเรื่องอุรังคธาตุที่กล่าวถึงการนำพระอังคารธาตุเดินทางกลับมาทางทิศอีสานใต้บริเวณวัดเขาอังคาร โดยนำเรื่องราวต่าง ๆ มาประกอบสร้างการแสดง แสง สี เสียง ขององค์ภูเขาไฟอังคาร (นฤมล จิตต์หาญ. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 102 ตำนานเรื่องอูรังคราตุ

ที่มา : <http://aworldconnect.com/index.php/checkin/202-2017-06-11-16-33-05>

พิธีกรรมและความเชื่อเป็นความคิดความเข้าใจและการยอมรับนับถือเชื่อมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่ต้องมีเหตุผลใดมาสนับสนุนหรือพิสูจน์ ทั้งนี้บางอย่างอาจมีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาใช้พิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ ซึ่งความเชื่อและพิธีกรรมทำให้เกิดความเชื่อมั่นเพราะมีสิ่งที่เชื่อถือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ทำให้เกิดกำลังใจและพลังที่จะต้องสู้กับอุปสรรค หากรู้สึกรู้ว่ามีสิ่งที่เชื่อถือคุ้มครองและหากได้ปฏิบัติแล้วก็จะทำให้เกิดความสุขใจ ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์ได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมพิธีกรรมและความเชื่อของคนในท้องถิ่นเขมรและบริเวณใกล้เคียงคือการบวงสรวงก่อนจะจัดงานเทศกาลเพื่อ ความเป็นสิริมงคลต่อการจัดงานและเป็นการบอกกล่าวขอสถานที่จัดงานจากเจ้าที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่นอกเหนือธรรมชาติให้การจัดงานเทศกาลนี้เป็นที่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (อุไร กรอกรมย์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 103 พิธีกรรมและความเชื่อ

ที่มา : <http://www.industry.go.th/buriram>

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์ เป็นกฎระเบียบในการประพฤติปฏิบัติตนและมีความสำคัญต่อสังคมจนส่งอิทธิพลต่อสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ศิลปกรรม กฎหมาย คุณธรรม ความเชื่อ ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตที่สอดคล้องประสานกับฤดูกาลและธรรมชาติอย่างชาญฉลาดของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นทั่วแผ่นดินไทยและความผูกพันกับความเชื่อ ในการจัดงานเทศกาล ภูเขาไฟพุรีรัมย์จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่นของชาวจังหวัดบุรีรัมย์คือ ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งมาประกอบสร้างการแสดง แสง สี เสียง ในองค์ของภูเขาไฟพนมรุ้ง ซึ่งนำเสนอช่วง พระอาทิตย์ส่องทั้ง 15 ประตูของปราสาทหินเขาพนมรุ้ง และขบวนเสด็จพระนางอุปดิ้นทรลักษมีเทวี (วันดี เยียรสวัสดี กิจ. 2564 : สัมภาษณ์)

พูน ปณ จิตโต ชเว

ภาพประกอบ 104 ขบวนเสด็จพระนางอุปดินทรลักษมีเทวี

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ภาพประกอบ 105 พระอาทิตย์ส่องทั้ง 15 ประตูของปราสาทหินเขาพนมรุ้ง

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

ดนตรีพื้นบ้านเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นที่ได้สร้างสรรค์ทั้งรูปแบบของบทเพลง เครื่องดนตรี วิธีบรรเลง วิธีขับร้องและการนำมาใช้ในโอกาส ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม นอกจากดนตรีพื้นบ้านจะมีความสำคัญในด้านการปรุงแต่งอารมณ์ ความรู้สึก ยังมีการประกอบกิจกรรมตามความเชื่อและพิธีกรรมในแต่ละพื้นที่ชุมชน ซึ่งในแต่ละวัฒนธรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละท้องถิ่น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นที่ถ่ายทอดให้เห็นถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อท้องถิ่น

ที่ควรรอนุรักษ์สืบทอด ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมดนตรี
พื้นบ้านของชาติพันธุ์ไทยเขมรและชาติพันธุ์ไทยโคราช มาแสดงในบริเวณงานด้านล่าง นักแสดง
ส่วนมากจะอยู่ในช่วงสูงวัยได้นำบทเพลงที่ได้รับความนิยมสมัยก่อนมาถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยวได้
สัมผัสความสุนทรีย์ของดนตรีพื้นบ้าน (กัลยา แก้วประสงค์. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 106 ดนตรีพื้นบ้าน

ที่มา : สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

การละเล่นและศิลปะการแสดงเป็นการแสดงเพื่อก่อให้เกิดความสนุกสนาน
เพลิดเพลินและความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ
สังคม วัฒนธรรม แต่ละท้องถิ่น เป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าที่บรรพบุรุษไทยได้สั่งสม
สร้างสรรค์และสืบทอดไว้เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น เพื่อให้รุ่นลูกหลานได้เรียนรู้ เห็นคุณค่าและ
เกิดความภาคภูมิใจและพร้อมที่จะช่วยสืบทอด จรรโลง และธำรงไว้เป็นสมบัติ ในการจัดงานเทศกาล
ภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมการละเล่นและศิลปะการแสดงของท้องถิ่นต่าง ๆ
อาทิ เรือมตรด กันตรึม รีรีข้าวสาร งูกินหาง มาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้ชม ทั้งยังเป็นการ
อนุรักษ์มิให้สูญสิ้นจากวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ (นฤมล จิตต์หาญ. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 107 ศิลปะการแสดงชาติพันธุ์ไทยเขมร

ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

วิถีชีวิต 4 ชาติพันธุ์บุรีรัมย์ ประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ มีกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มไทย-โคราช กลุ่มไทยอีสานหรือไทย-ลาว กลุ่มไทย-เขมร และกลุ่มไทย-กวย (ส่วย) นอกจากภาษาเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญสำหรับความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ เหล่านั้นแล้ว วิถีชีวิตส่วนรวมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ก็ยังมีเอกลักษณ์ของตนเองที่สามารถบอกได้ว่าเป็นชาติพันธุ์นั้น ๆ ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมวิถีชีวิต ทุกชาติพันธุ์ของจังหวัดบุรีรัมย์รวมถึงภาษา มีการแสดงรูปแบบการแต่งกายของทั้ง 4 ชาติพันธุ์ เพื่อเผยแพร่วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ พร้อมทั้งมีการรักษาฟื้นฟู วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นเพื่อเป็นมรดกตกทอดแก่เยาวชนรุ่นหลัง (นฤมล จิตต์หาญ. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 108 ชาติพันธุ์ไทย-ส่วย(กวย)

ที่มา : สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ความชำนาญ วิธีการหรือเทคโนโลยีที่มีการสืบทอด ต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน รวมทั้งงานสร้างสรรค์ของกลุ่มคนในชุมชนบนพื้นฐานวัฒนธรรม และสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม โดยสะท้อนความคิดและความคาดหวังของชุมชนนั้น ด้วยเป็นการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม มาตรฐานและคุณค่าของชุมชน ในการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จึงได้รวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นจะมีภูมิปัญญาที่คนในท้องถิ่นสร้างสรรค์ขึ้นจนเป็นเอกลักษณ์ของคนในท้องถิ่น ภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่นจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น เช่น การทอผ้าไหมและผ้าฝ้ายลายต่าง ๆ ซึ่งได้รับชื่นชมและมีชื่อเสียง นำมาแสดง และจัดจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว (นัฐกานต์ ศรีทอง. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 109 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่มา : สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่ผู้จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมควรยึดเป็นหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในบริบทของสังคมโลกปัจจุบัน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนและการรักษาและการป้องกันทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแต่ละเรื่องก็มีแนวทางและวิธีที่แตกต่างกันได้ แต่ทั้งหมดมุ่งเน้นเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติในสังคมและเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) โดยการรวบรวมทรัพยากรในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ตาม (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) และอิงกับนิยามที่องค์การยูเนสโกที่กำหนดไว้

แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือทรัพยากรที่จับต้องได้ประกอบด้วย สถานที่และแหล่งโบราณสถาน ตำนานปี่สาจ ผ้าพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่อยู่ภายในท้องถิ่นมานำเสนอเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ประกอบด้วย วรรณกรรม ตำนาน พิธีกรรม และความเชื่อ ประเพณี ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นและศิลปะการแสดง วิถีชีวิต 4 ชชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันได้แก่ กุ้งจ่อม ผ้าไหมตีนแดง ผ้าภูอัคนี เสื่อกก การจักสาน พอจะสรุปให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีความหลากหลายเกิดจากการคิดหรือพื้นฐานความรู้ของชาวบ้านเอง หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสพด้วยตนเอง หรือทางอ้อม โดยทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองแล้วนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ ทั้งหมดของชาวบ้านที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ไขปัญหา การดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและปรับให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อให้ยังคงอยู่ต่อไป

การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนและยังเป็นการผลักดันการสร้างเครือข่ายของสินค้าชุมชน ซึ่งงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ นับว่าเป็นการเพิ่มรายละเอียดและสีสันให้เทศกาลอย่างสร้างสรรค์ ทำให้งานประเพณีดูน่าสนใจ ทันสมัย เป็นวิชาการ และสังเกตได้ว่าในหลาย ๆ กิจกรรมก็เป็นการเอาความโบราณมาเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้ประเพณีบริบทในปัจจุบันและประกอบสร้างเป็นการแสดง แสง สี เสียง จนกลายเป็นประเพณีประดิษฐ์ที่ผลักดันแหล่งสถานที่การท่องเที่ยว โดยใช้พื้นที่ถ่ายทอดมา โดยการบอกเล่าในสังคมประเพณี ไม่ได้สูญสลายไปกับความเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยปัจจุบันแต่กลับถูกนำมาปรับใช้ในบริบทใหม่ใหม่ด้วยกลวิธีและช่องทางที่หลากหลาย

ตาราง 5 การรวบรวมทรัพยากรวัฒนธรรม

ประเภท รายการที่	ทรัพยากรที่จับต้องได้ (Tangible cultural heritage)	ทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ (Intangible cultural heritage)
1	สถานที่/โบราณสถาน	วรรณกรรม
2	ตำนานปี่สาจ	ตำนาน
3	ผ้าพื้นเมือง	พิธีกรรม/ความเชื่อ
4		ประเพณี
5		ดนตรีพื้นบ้าน
6		การละเล่น/ศิลปะการแสดง
7		วิถีชีวิต

ที่มา : ผู้วิจัย. 2564

3.2.2 การประชาสัมพันธ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

การประชาสัมพันธ์ล้วนมีบทบาทอย่างมากต่อการจัดงานเทศกาล ประเพณีต่าง ๆ เพราะปัจจุบันมีการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยขับเคลื่อนอีกแรงหนึ่งที่เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ และเพื่อความทันสมัยต่อโลกาภิวัตน์ ทั้งในสื่อสิ่งตีพิมพ์ ออนไลน์ คำพูด ภาพโฆษณา ภาพยนตร์ วิทยุ ล้วนมีความสำคัญต่อการจัดงานทั้งสิ้น

3.2.2.1 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ ขนาด 1.2 x 2.4 เมตร จำนวน 100 ป้าย ติดบริเวณข้างทางในเขตอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ซึ่งภายในป้ายประชาสัมพันธ์จะมีการบอกรายละเอียดของชื่องาน วันที่จัดงาน เวลาการเข้าชม (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 110 ภาพป้ายประชาสัมพันธ์ขนาด 1.2 x 2.4 เมตร
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

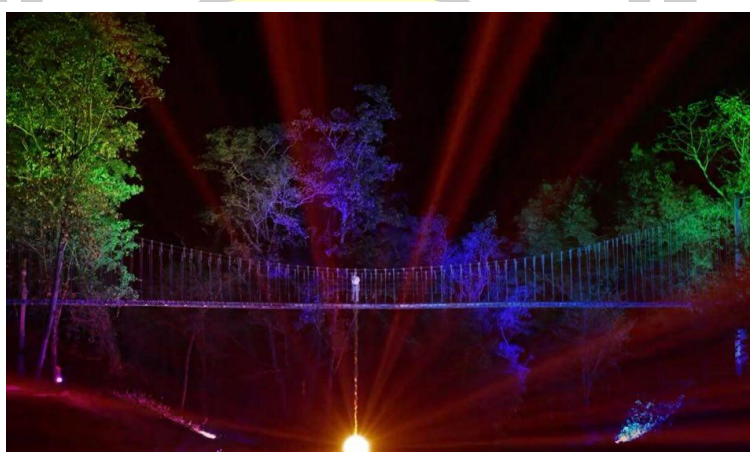
3.2.2.2 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดทำวิดีโอสั้น ความยาวไม่น้อยกว่า 15 วินาที โดยประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวได้เห็นตัวอย่างของลักษณะงาน รูปแบบงาน รูปแบบการแสดง แสง สี เสียง ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและรวดเร็ว (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 111 ภาพวิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 15 วินาที

ที่มา : <https://www.facebook.com/1971903982839657/videos/2293240674334657>

3.2.2.3 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดทำวิดีโอสั้น ความยาวไม่น้อยกว่า 1 นาที โดยประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวได้เห็นตัวอย่างของการแสดง แสง สี เสียง เป็นสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายและรวดเร็ว ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวตื่นตา ตื่นใจ อยากจะมาสัมผัสกับบรรยากาศงานภาคกลางคืนของเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 112 ภาพวิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 1 นาที

ที่มา : <https://www.facebook.com/1971903982839657/videos/276210899759022>

3.2.2.4 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดการประชาสัมพันธ์ผ่านรถขยายเสียง จำนวนไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนงาน ในเขตบริเวณอำเภอเมืองบุรีรัมย์ผ่านสถานที่สำคัญของชุมชน ตลาดสดบุรีรัมย์ ตลาดไนท์บาร์ซาร์เทศบาลบุรีรัมย์ ตลาดนัดรถไฟบุรีรัมย์ ห้างสรรพสินค้าวิจิตร

ซูเปอร์เซ็นเตอร์ ศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์(หลังเก่า) สถานที่ราชการต่าง ๆ ชุมชนเขตบริเวณ
โรงพยาบาลบุรีรัมย์ รวมทั้งย่านการค้าเมืองบุรีรัมย์ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 113 ภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านรถขยายเสียงบริเวณตลาดไนท์บาร์ซาร์
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 114 ภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านรถขยายเสียงบริเวณถนนเส้นบขส.
ที่มา : สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์

3.2.2.5 ในปัจจุบันการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ มีบทบาท

ความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน องค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไป
ใช้เป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์ ทั้งยังเรื่องของการลดต้นทุนช่วย ลดค่าใช้จ่าย สะดวก รวดเร็ว

สามารถนำการประชาสัมพันธ์ได้ทุกที่ทุกเวลา ซึ่งงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ไม่น้อยกว่า 5 สื่อ (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 115 ภาพการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ Facebook Fanpage Buriramguru ที่มา : <http://www.buriramguru.com/buriram-volcano-festival/>

3.2.2.6 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อส่วนกลาง ได้แก่ โทรทัศน์ ออนไลน์ หนังสือพิมพ์ อย่างละไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ และเพื่อความทันสมัยมีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่รูปแบบของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ออนไลน์ ให้ผู้อ่านสามารถติดตามข่าวสารได้สะดวก และรวดเร็วจากทั่วทุกมุมโลก ทางงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์ ออนไลน์อีกด้วย (คุณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 116 ภาพประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือพิมพ์ออนไลน์

ที่มา : <https://www.matichon.co.th/sport-slide/news> 1291510

3.2.2.7 ในปัจจุบันนั้นเรียกได้ว่า เป็นยุคของโลกโซเชียล และถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคลต่าง ๆ ทั้งดูหนัง ฟังเพลง ทำธุรกิจ ติดตามข่าวสาร และอีกมากมาย จุดเด่นของการมี Facebook Fanpage มีหน้าที่ประชาสัมพันธ์ได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ สามารถตอบโต้กับกลุ่มเป้าหมายได้ตลอดเวลา เพื่อความทันสมัยและรวดเร็วทางงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้จัดทำ Facebook Fanpage 1 เพจ ชื่อเพจว่า Buriram Volcano Festival (คณานนท์ พรหมบุตร. 2563 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบ 117 ภาพ Facebook Fanpage ชื่อ Buriram Volcano Festival

ที่หน้า : <https://www.facebook.com/buriramvolcanofestival>

จากการศึกษาพบว่า การประชาสัมพันธ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ประกอบด้วยป้ายประชาสัมพันธ์ขนาด 1.2×2.4 เมตร วิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 15 วินาที วิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 1 นาที รลขยายเสียงจำนวนไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนงาน สื่อออนไลน์ไม่น้อยกว่า 5 สื่อ สื่อส่วนกลางได้แก่ โทรทัศน์ ออนไลน์ หนังสือพิมพ์ อย่างละไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ และจัดทำ Facebook Fanpage 1 เพจ ชื่อ Buriram Volcano Festival มาทำหน้าที่เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัสกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

ภาพโดยรวมของประเพณีในแต่ละจังหวัดของปฏิทินการท่องเที่ยวประเทศไทย ในปัจจุบันมีการประดิษฐ์ประเพณีใหม่ ๆ ค่อนข้างมาก ส่วนใหญ่เป็นการสร้างประเพณีโดยอ้างอิงจากฐานที่มาจากทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครองและพระพุทธศาสนา และน่าสังเกตว่ามีประเพณีใหม่ใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลาทุก ๆ ปี ในสังคมไทย เช่น ประเพณีสวดมนต์สะเดาะเคราะห์อันเนื่องมาจากเหตุภัยทางการเมืองและธรรมชาติ ประเพณีสวดมนต์ข้ามปี ประเพณีวิสาขบูชาพุทธชยันตี (ศักราช ๒๕๖๒) ซึ่งเทศบาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีการวางแผนวิธีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม โดยคำนึง 6 ปัจจัยหลัก และนำทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้และทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ มานำเสนอและสื่อความหมาย ทำให้รูปแบบของงานมีความสมบูรณ์และน่าท่องเที่ยว ซึ่งประเพณี เทศกาล มีหน้าที่สำคัญในปัจจุบันกลายเป็นเพียงเพื่อตอบสนองเป้าหมายทางเศรษฐกิจ เป็นธุรกิจการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการสร้างรายได้ผ่านการท่องเที่ยวโดยที่วัฒนธรรมที่นำเสนอนั้นก็ไม่ได้เป็นหรือถูกต้องเป็นรูปแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างแท้จริง แต่ที่น่าสังเกตคือในบริบทการท่องเที่ยวไทยในปัจจุบันนี้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ ในการใช้หรืออ้างอิงนิทานพื้นบ้านเรื่องต่าง ๆ ในการแสดงและในพิธีกรรมทั้งทั้งที่ในอดีตไม่เคยใช้นิทานเรื่องเหล่านั้นในลักษณะที่ใช้ในปัจจุบัน (ศักราช ๒๕๖๒)

ทุกวันนี้อาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัด ประเพณี เทศกาลที่นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวมีทั้งประเพณีดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาช้านานและประเพณีที่สร้างใหม่ (ศักราช ๒๕๖๒) เช่น การสร้างเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ก็เป็นประเพณีที่เพิ่งสร้างขึ้นเมื่อพ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงมาจากประเพณีขึ้นเขากระโดง ของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีแนวคิดให้มีการนำเสนอการท่องเที่ยวผ่านภูเขาไฟทั้ง ๖ ลูก ซึ่งเป็นที่สวยงามน่าชื่นชม ซึ่งกิจกรรมภายในงานเทศกาลภูเขาไฟ มีการสื่อความหมายให้ประสบการณ์ที่สนุกสนาน รื่นรมย์ และตอบสนองต่อนักท่องเที่ยวหรือผู้บริโภคและทำให้เข้าใจทรัพยากรวัฒนธรรมได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ซึ่งงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นการรื้อฟื้นสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองต่อสังคมสมัยใหม่ นำมาประกอบสร้างเป็นเทศกาลคอยรับใช้สังคมทั้งทางด้านการท่องเที่ยว เศรษฐกิจรวมถึงการศึกษา ทำให้คนในชุมชนสังคม มีกิจกรรมทำร่วมกัน รวมถึงตระหนักถึงทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมกันอนุรักษ์

วางแผนและรักษา จากแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมนี้ สามารถนำมาประกอบสร้าง เทศกาลและงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์สร้างขึ้นมาใหม่ ซึ่งสะท้อนให้เห็น ต้นทุนของทรัพยากรวัฒนธรรมในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่นำมาประกอบสร้างเป็นการแสดง แสง สี เสียง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสและรับชม ซึ่งบางอย่างเป็นสิ่งที่ถูกซ่อนโดยคน ในชุมชนและถูกละทิ้ง โดยไม่ทำนุบำรุง จึงทำให้สถานที่เหล่านั้นไม่ได้รับความดูแล รักษาและให้คุณค่าไม่เท่าที่ควร เมื่อ การแสดงได้เปิดเผยและได้นำออกสู่สาธารณชนอีกครั้งจึงทำให้นักท่องเที่ยวได้พบเห็น จึงทำให้มี ความอยากรู้พื้นและตระหนักให้เห็นถึงคุณค่า

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการวิจัย ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. ศึกษากระบวนการสร้างประเพณีประเพณีประเพณีในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. ศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปผล

จากการศึกษาประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่ามีประวัติความเป็นมา กระบวนการสร้างและการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นไปตามความมุ่งหมายดังนี้

1. ความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอบึงบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
- 1.1 ประวัติความเป็นมา รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมที่ทางจังหวัดบุรีรัมย์ได้จัดขึ้นในช่วงฤดูหนาวของเดือนธันวาคม มีการเริ่มจัดงานได้เพียงเวลา 2 ปีที่ผ่านมาประกอบด้วยปี พ.ศ. 2560 และปี พ.ศ. 2561 ได้เสียงตอบรับที่ดีมากจากนักท่องเที่ยวและมีการเตรียมจัดดำเนินงานต่อเนื่องในปีถัดไป แต่ในปีพ.ศ. 2562 นั้นได้เลื่อนการจัดงานเพื่อให้โปรองรับการแข่งขัน MOTO GP THAILAND 2020 ที่สนาม Chang International Circuit เป็นการแข่งขันจักรยานยนต์ทางเรียบ ชิงแชมป์โลกรุ่นใหญ่

ที่สุดในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 และต้องเลื่อนการจัดงานอีกครั้ง เนื่องจากได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ได้

ประวัติความเป็นมา รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2560 นายอนุสรณ์ แก้วกังวาล ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์มีแนวคิดในการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ใจกลางเมืองบุรีรัมย์ในพื้นที่วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง โดยจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ (Buriram Volcano Festival) ในวันที่ 23-24 ธันวาคม พ.ศ. 2560 เวลา 16.30-22.00 น. ณ วนอุทยานภูเขาไฟกระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ เป็นการจัดกิจกรรมในรูปแบบการแสดง แสง สี เสียง และใช้สื่อผสมอื่น ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจกลุ่มท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สืบสานตำนานเมืองบุรีรัมย์ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ เกี่ยวกับการกำเนิดภูเขาไฟ ให้แก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป รวมทั้งนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจในธรรมชาติและเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดบุรีรัมย์มากขึ้น โดยการจัดงานในปี พ.ศ. 2560 มีรูปแบบและกิจกรรมดังนี้ ขบวนบวงสรวงพระสุภัทรบพิตร ชุ่มไฟต่าง ๆ ได้แก่ อุโมงค์ หิ่งห้อย ปาลาوا เทิดเรื่องแสง อุโมงค์อวิชฐาน และสะพานอัคนี มีการจัดแสดงวิถีชุมชน ร้านจำหน่ายสินค้า ในรูปแบบของตลาดลาวา (Lava Market) การแสดงดนตรี (Magma Music) หรือดนตรีภูเขาไฟและมีการแสดงละคร HOLOGRAM 4 มิติ ชื่อชุด “มนตราอัคนี The Magic Volcano” ซึ่งเป็นการบอกเล่าเรื่องราวประวัติของเมืองบุรีรัมย์ ตั้งแต่ยุคก่อนเกิดโลกมาจนถึงยุคปัจจุบัน และกิจกรรมจุดประทีปบูชาพระสุภัทรบพิตรเขียนคำอธิษฐานและผูกกระดิ่งขอพรได้ต้นโยนีปีศาจ

ประวัติความเป็นมา รูปแบบและกิจกรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ปี พ.ศ. 2561 นายจักร หัตถธยากุล ผู้ว่าราชการจังหวัดบุรีรัมย์ในสมัยนั้นเป็นผู้สานต่อการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ มีการจัดงานวันที่ 28-30 ธันวาคม พ.ศ. 2561 เวลา 18.00-22.00 น. มีรูปแบบ และกิจกรรมดังนี้ การแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมือง ชุ่มไฟ การสักการะพระสุภัทรบพิตรและการแสดง แสง สี เสียงชุดความลับของภูเขาไฟทั้ง 6 ซึ่งจะนำเรื่องราวเรื่องเล่าทางภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ รวมไปถึงตำนานความเชื่อของจังหวัดบุรีรัมย์ มานำเสนอให้กับผู้เข้ามาเยี่ยมชมงาน ได้ชมผ่านรูปแบบของการแสดงแสง สี เสียง ที่บริเวณปากปล่องภูเขาไฟกระโดง นอกจากนั้นยังมีการจัดชุ่มไฟประดับต่าง ๆ ตลอดทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟให้นักท่องเที่ยวได้มาถ่ายภาพ มีการจัดลานวัฒนธรรมนำร้านค้าผลิตภัณฑ์และอาหารพื้นเมืองมาจัดแสดงและจำหน่าย ให้กับนักท่องเที่ยว ภายในบริเวณปากปล่องภูเขาไฟมีการจัดร้านค้าจำนวนกว่า 80 ร้าน ให้บริการอาหาร และเครื่องดื่ม และยังเป็นเป็นโอกาสเพียง 1 ครั้งในรอบปีที่ประชาชน

จะได้ขึ้นไปจุดประทีปสักการะองค์พระสุภัทรบพิตรพระคู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดบุรีรัมย์ในเวลาค่ำคืน ซึ่งการจัดเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ที่ผ่านมาได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก และเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ “Buriram Volcano Festival” จะเป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้กับจังหวัดบุรีรัมย์ พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์แหล่งสถานที่ท่องเที่ยวภูเขาไฟทั้ง 6 ลูกของจังหวัด ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่จะเดินทางเข้ามายังจังหวัดบุรีรัมย์

1.2 การประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่รองรับการท่องเที่ยวและยังสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น มีการนำทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นมาประกอบสร้างให้เกิดเป็นงานเทศกาล ซึ่งมีการดำเนินงานจากส่วนต่าง ๆ ทั้งทางราชการและเอกชนร่วมกัน โดยมีการแบ่งหน้าที่และความสามารถให้เหมาะสมกับกิจกรรมให้การจัดงานได้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวแห่งใหม่ของพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยทางจังหวัดบุรีรัมย์ได้แบ่งองค์ประกอบในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ประกอบด้วย 5 ส่วนและ 5 ฝ่ายดังนี้ ส่วนที่ 1 การจัดงานแถลงข่าว ฯ โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬาจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 2 พิธีบวงสรวงโดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 3 การแสดงแสง สี เสียง โดยสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 4 การแสดงผลิดภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรมโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนที่ 5 เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (ด้านล่าง) โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ ฝ่ายประชาสัมพันธ์การจัดงานโดยสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดบุรีรัมย์ ฝ่ายเครื่องเสียง ไฟฟ้า และแสงสว่างโดยสำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อยโดยตำรวจภูธรจังหวัดบุรีรัมย์ ฝ่ายปฐมพยาบาลโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ และฝ่ายรักษาความสะอาดโดยวนอุทยานภูเขาไฟกระโดง อย่างไรก็ตามผู้ที่จัดงานหลักคือสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ได้อัดรูปแบบการดำเนินงานจากประเพณีขึ้นพนมรุ้งจากรูปแบบงานมี 13 ฝ่าย ซึ่งปรับรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็น 5 ส่วน 5 ฝ่าย ซึ่งมีรูปแบบที่ครอบคลุมได้อย่างมีประสิทธิภาพและในอนาคตจะผลักดันให้งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นเทศกาลประจำอำเภอเมืองบุรีรัมย์ต่อไปเพื่อตอบสนองเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

1.3 การพัฒนางานประเพณีขึ้นเขากระโดงสู่งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

รูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงเป็นลักษณะของภาครัฐและชุมชนในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดงานประเพณีขึ้น ซึ่งมีกิจกรรมไปในลักษณะทางพระพุทธศาสนา มีการจัดเตรียมงานให้ถูกต้อง ครบถ้วนตามธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นตนเอง โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้ 1. บุคคล 2. ลำดับขั้นตอน 3. พิธีกรรมและเครื่องเช่นบวงสรวง 4. สถานที่ 5. โรงทานและห่อข้าวโบราณ (บายกระจ๊อบ) 6. นักท่องเที่ยวและการจำหน่ายสินค้า OTOP ส่วนในรูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟ

บุรีรัมย์นั้นมีการพัฒนาจากประเพณีที่มีอยู่ในพื้นที่เดิมนำมาประดิษฐ์สร้างในลักษณะที่ภาครัฐเข้ามาบริหารจัดการเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งมีกิจกรรมไปในลักษณะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการกระจายหน้าที่การทำงานไปยังส่วนต่าง ๆ ของภาครัฐ โดยมีรูปแบบดังต่อไปนี้ 1. การจัดงานแถลงข่าว 2. พิธีบวงสรวง 3. การแสดงแสง สี เสียง 4. การแสดงผลผลิตภัณฑ์ OTOP และตลาดวัฒนธรรม 5. เวทีการแสดงศิลปะพื้นบ้าน (ด้านล่าง) ซึ่งมีลักษณะเป็นประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้นมีประวัติและความเป็นมาจากรูปแบบงานประเพณีขึ้นเขากระโดงให้เป็นประเพณียังคงอยู่ โดยสร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่ นำมาจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เรื่องเล่า ความทรงจำของท้องถิ่นตนเองและรวมถึงการหยิบยืมวัฒนธรรมท้องถิ่นอื่นมาปรับใช้

2. กระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 เทศกาลกับการประดิษฐ์สร้าง

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญ ได้ผ่านกระบวนการเลือกสรร พื้นฟูและนำเสนอในงานเทศกาล สร้างคุณค่าให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมที่กำลังจะสูญหายให้กลับมามีชีวิตใหม่อีกครั้ง ด้วยการจัดงานเทศกาลที่ทำให้คนในพื้นที่ได้สัมผัสบรรยากาศที่แปลกใหม่ มีการจัดงานและแผนผังการจัดงานออกเป็น 4 ช่วงดังนี้ ช่วงที่ 1 พื้นที่ลานด้านหน้าทางเข้า ช่วงที่ 2 ทางเดินขึ้นปากปล่องภูเขาไฟ ช่วงที่ 3 ปากปล่องภูเขาไฟ (บริเวณที่จัดงาน) และช่วงที่ 4 ลานพระสุภัทรบพิตร โดยภาพลักษณ์ของการพัฒนาพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงประเพณีสร้างสรรค์ในสายตาของคนส่วนใหญ่จะมองว่ามีการแสดง แสง เสียง จะมีรูปแบบในเชิงประวัติศาสตร์ แต่รูปแบบงานเทศกาลมีการปรับเปลี่ยนโดยให้คนทุกวัยได้เข้าถึง ซึ่งการท่องเที่ยวนั้นถือเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศมากที่สุด เพราะมนุษย์เราล้วนต้องการพบสิ่งใหม่ ๆ อีกทั้งต้องการศึกษาหาความรู้ ประสบการณ์ และต้องการเปลี่ยนบรรยากาศที่ซ้ำซากจำเจจากชีวิต โดยใช้คำตอบนี้เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดของการท่องเที่ยว ซึ่งพื้นที่มีทั้งความงดงามทางธรรมชาติและระบบนิเวศแบบสังคมชนบทที่ยังสมบูรณ์ของวนอุทยาน ซึ่งได้เปรียบทางด้านทุนธรรมชาติและต้นทุน ทางวัฒนธรรม

2.2 รูปแบบงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

รูปแบบในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนแรกคือกิจกรรมภายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ซึ่งมีกิจกรรมย่อยดังนี้ กิจกรรมการเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์ เช่น เรือมตรด กันตรึม รำอัสราบุรีรัมย์ การเล่นส่บ้า โยกเยก และกิจกรรมสักการะบูชาพระสุภัทรบพิตร ส่วนที่สองคือ แสง สี เสียง ประกอบด้วย 8 องค์ดังนี้ เรื่องราวในปัจจุบัน ภูเขาไฟคอก ภูเขาไฟอังคาร ภูเขาไฟปลายบัด ภูเขาไฟพนมรุ้ง ภูเขาไฟหุบ ภูเขาไฟกระโดง ป่าหิมพานต์ ตามลำดับ ซึ่งในส่วนของการแสดงจะนำประวัติศาสตร์ ตำนาน ความเชื่อ และวรรณกรรมท้องถิ่นมาประกอบ

สร้างดำเนินเรื่องเป็นการแสดง แสง สี เสียง ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ชม จึงกล่าวได้ว่าการใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เห็นคุณค่าแก่การอนุรักษ์และภาคภูมิใจ

3. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

3.1 วิธีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกระบวนการทำงานอย่างมีแนวทาง ซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ จะคำนึง 6 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยที่หนึ่ง คือกลุ่มนักท่องเที่ยวและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณอุทยานเขากระโดง โดยกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคน ในวัยทำงานที่มาเป็นครอบครัว จึงมีความต้องการเป็นแหล่งพักผ่อนในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน กลุ่มที่สองคือบุคคลที่กลับมาจากทำงานอื่นนอกเขตบริเวณจังหวัดบุรีรัมย์ในวันหยุดยาวช่วงปีใหม่ และกลุ่มสุดท้ายคือนักศึกษา นักเรียน ที่ต้องการแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ ธรณีวิทยา และทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่สองคือ งานเทศกาลท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเลือกนำเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ โดยจะต้องมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมและธรรมชาติเป็นต้นทุน เอกลักษณ์โดดเด่น และปฏิบัติกันมายาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งศิลปวัฒนธรรมนั้นสามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันได้ เช่น งานแสงสีเสียงปราสาทหินเขาพนมรุ้ง จ.บุรีรัมย์ งานแสงสีเสียงปราสาทหินพิมาย จ.นครราชสีมา งานแสงสีเสียงแผ่นดินแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จ.ลพบุรี ปัจจัยที่สาม คือ วัฒนธรรมที่กำลังเป็นกระแสนิยมในปัจจุบัน คือ การจัดกิจกรรมย้อนอดีตวันวานหรือกิจกรรมที่มีลักษณะให้ระลึกถึงวิถีชีวิตในสมัยวัยเด็กหรือวิถีชีวิตของชุมชน เช่น เทศกาลงานวัด ตลาดนัดโบราณ ตลาดวัฒนธรรม เป็นต้น ปัจจัยที่สี่ คือ โครงสร้างเรื่องการแสดง แสง สี เสียง จะไม่เน้นไปทางด้านประวัติศาสตร์ตามหลักฐานโบราณคดี แต่มีรูปแบบการจัดงาน Fantasy Event โดยเนื้อหาที่เข้าใจง่ายแทรกเกร็ดความรู้ทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ชมทุกช่วงอายุ ปัจจัยที่ห้า คือ ช่วงเวลาการจัดกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ วันเข้าพรรษา หรือตรงช่วงโอกาสสำคัญของทางจังหวัดบุรีรัมย์ ปัจจัยสุดท้าย คือ เทศกาลวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เคยจัดแล้วประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงโด่งดังทั้งในระดับประเทศ ระดับจังหวัด ที่จัดงานติดต่อกันมาถึง 5 ปี จึงเลือกมาเป็นต้นแบบในการดำเนินงาน เช่น ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้ง ประเพณีวิ่งวัว ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีแข่งเรือยาว

3.2 แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมใช้การรวบรวมทรัพยากร ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ ทรัพยากรที่จับต้องได้ประกอบด้วย สถานที่และแหล่งโบราณสถาน ตันโยนีปัสจ ผ้าพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่อยู่ภายในท้องถิ่นมานำเสนอเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ประกอบด้วย

วรรณกรรม ตำนาน พิธีกรรมและความเชื่อ ประเพณี ดนตรีพื้นบ้าน การละเล่นและศิลปะการแสดง วิถีชีวิต 4 ชชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันได้แก่ กุ้งจ่อม ผ้าไหมตีนแดง ผ้าภูอัคนีเสื่อกก การจักสาน พอจะสรุปให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ มีความหลากหลาย เกิดจากการคิดหรือพื้นฐานความรู้ของชาวบ้านเอง หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมี ประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา

3.3 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ประกอบด้วยป้ายประชาสัมพันธ์ ขนาด 1.2 x 2.4 เมตร วิดีโอสั้นความยาวไม่น้อยกว่า 15 วินาที วิดีโอสั้นความยาว ไม่น้อยกว่า 1 นาที รถขยายเสียงจำนวนไม่น้อยกว่า 7 วันก่อนงาน สื่อออนไลน์ไม่น้อยกว่า 5 สื่อ สื่อส่วนกลาง ได้แก่ โทรทัศน์ ออนไลน์ หนังสือพิมพ์ อย่างละไม่ต่ำกว่า 5 สื่อ และจัดทำ Facebook Fanpage 1 เพจ ชื่อ Buriram Volcano Festival มาทำหน้าที่เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้มาสัมผัส กับงาน เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาล ภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ จากการศึกษาข้อพบที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้ พบว่า งานประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงาน เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้เห็นการพัฒนาของงานเทศกาล ซึ่งประเพณีประเพณีถูกผลิตขึ้นเพื่อสะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการท่องเที่ยวให้ทันต่อ สภาพโลกาภิวัตน์ ตลอดจนเป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจ จึงถือเป็นกิจกรรมหนึ่งเพื่อรองรับทางสังคม และเป็นเวทีเพื่อสร้างคุณค่า เผยแพร่ และสร้างสรรค์ทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นประเภทต่าง ๆ ให้ กลับมามีชีวิตอีกครั้ง แต่อย่างไรก็ตามนอกจากประเด็นการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจแล้ว ประเพณี ประเพณียังเป็นเครื่องมือของการช่วงชิงพื้นที่การท่องเที่ยวแห่งใหม่ภายในจังหวัดบุรีรัมย์ ระหว่าง พื้นที่ท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์เขาพนมรุ้งและวนอุทยานเขากระโดง สะท้อนถึงความ หลากหลายและ ผลประโยชน์ร่วมกันของคนในท้องถิ่น ซึ่งมีความคิดเห็นที่ต่างกันในรูปแบบการจัด งานส่งผลให้มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่แตกต่างกันออกไป โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิด ประเพณีประเพณี (Invented tradition) ของ (Eric Hobsbawn and Rengerm, 1983) ที่ชี้ให้เห็น ว่าประเพณีประเพณีมีหน้าที่สำคัญทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ จึงส่งผลให้มีการสร้างประเพณี ประเพณีเพื่อเป็นเครื่องมือที่รับใช้วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในสังคมทุนนิยม ของช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลง

งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นงานที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนจากประเพณีขึ้นเขา
กระโดง ซึ่งเป็นประเพณีของชุมชนที่เคยจัดขึ้นอยู่แล้ว แต่มีการนำมาปรับเปลี่ยนรูปแบบ จากการจัด
งานในช่วงกลางวันเป็นกลางคืน ลดบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยบทบาททางภาครัฐเป็นส่วน
ใหญ่ในการดำเนินการ จากเป้าหมายในการจัดงานที่เคยมุ่งเน้นด้านพระพุทธศาสนากลายเป็นด้าน

การท่องเที่ยวเป็นสำคัญ ซึ่งบริบทเกี่ยวกับคนในชุมชนท้องถิ่นแล้วงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์คือความภาคภูมิใจไม่ใช่เพียงแค่การแสดงผ่านเวทีการท่องเที่ยวเท่านั้น กระแสการการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงที่ผ่านมายังส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต งานประเพณีจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นงานเทศกาลประเพณีเพื่อความบันเทิงมากกว่างานบุญเหมือนกับสมัยอดีต ในแง่ของความมั่นคงทางจิตใจมนุษย์ ส่งผลให้รูปแบบของการจัดงานเปลี่ยนแปลงไปด้วยเช่นกัน ประเพณีถูกสร้างขึ้นให้เป็นพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (ไธวัน ศรีอาหมัด, 2555) ยังพบว่ากระบวนการสร้างประเพณีประดิษฐ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ ทำให้เห็นว่าเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นประเพณีประดิษฐ์ที่ตอบสนองต่ออุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมสร้างพลังและจิตสำนึกร่วมของกลุ่มคนและเป็นพื้นที่ทางสังคมแห่งใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นสะท้อนให้เห็นบทบาทของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ในฐานะกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (เมธาวี ศิริวงศ์, 2556) ผ่านการรื้อฟื้นตัวตนและเป็นพื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ้าพื้นเมือง อาหารพื้นเมืองและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (นิชธิมา บุญเฉลียว, 2552) โดยในบางกิจกรรมวัฒนธรรมได้ถูกนำเสนอจากชุมชนท้องถิ่นผ่านกระบวนการหยิบยกและนำเสนอบางส่วน ของวัฒนธรรม เช่น วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ การละเล่นพื้นบ้านบุรีรัมย์ ดนตรีพื้นบ้านให้กลับคืนมา มีชีวิตอีกครั้ง ซึ่งการเกิดขึ้นของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญ สะท้อนให้เห็นบทบาทของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ในฐานะกระบวนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อให้เกิดคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตามงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีผู้จัดงานหลักคือสำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ถอดรูปแบบการดำเนินงานมาจากประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งปี พ.ศ. 2558 โดยปรับรูปแบบให้มีความสอดคล้องกับงาน จากรูปแบบงานมี 16 ฝ่าย สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (กริธกร สังข์กุล, 2559) โดยการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็น 5 ส่วน 5 ฝ่าย มีรูปแบบที่ครอบคลุมได้อย่างมีประสิทธิภาพและในอนาคตจะผลักดันให้งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ เป็นเทศกาลประจำอำเภอเมืองบุรีรัมย์ต่อไปเพื่อตอบสนองเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

4. การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

ในการศึกษาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นกระบวนการทำงานอย่างมีแนวทาง ความคิด วิธีการ ซึ่งนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ทำให้ทรัพยากรวัฒนธรรมยังคงความอุดมสมบูรณ์ มีการอนุรักษ์และเกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ทั้งยังตระหนักถึงคุณค่า ความหมายของทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์ร่วมกัน หลักการสำคัญที่ใช้ในการ

รักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้นคือการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมของตนเอง โดยให้สอดคล้องระหว่างทรัพยากรวัฒนธรรมที่มีอยู่กับจำนวนประชากรในรุ่นปัจจุบันซึ่งสอดคล้อง กับผลการศึกษาของ (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่ผู้จัดการทรัพยากรวัฒนธรรมควรยึดเป็นหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในบริบทของสังคมโลกปัจจุบัน การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 เรื่อง ได้แก่ การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนและการรักษาและการป้องกันทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมแต่ละเรื่อง ก็มีแนวทางและวิธีที่แตกต่างกันได้ แต่ทั้งหมดมุ่งเน้นเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกันคือ เพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยในสังคมและเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยไม่พยายามหิบบิ่บ หรือนำทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นของสังคมในอนาคตมาใช้ เพื่อลดผลกระทบต่อทรัพยากรวัฒนธรรมนั่นเอง ซึ่งการรวบรวมทรัพยากรในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์สอดคล้องผลการศึกษาของ (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2559) และอิงกับนิยามที่องค์การยูเนสโกที่กำหนดไว้ แบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือทรัพยากรที่จับต้องได้ประกอบด้วย สถานที่และแหล่งโบราณสถาน ตำนานปิตุภูมิผืนเมือง อาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ภายในท้องถิ่นมานำเสนอเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ประกอบด้วย วรรณกรรม ตำนาน พิธีกรรมและความเชื่อ ประเพณีดินตริพื้นบ้าน การละเล่นและศิลปะการแสดง วิถีชีวิต 4 ขาดิพันธุ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอันได้แก่ กุ้งจ่อมผ้าไหมดินแดง ผ้าภูอัคนี เลือกก การจักสาน จะชี้ให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์มีความหลากหลาย เกิดจากการคิดหรือพื้นฐานความรู้ของชาวบ้านเองหรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา ทั้งทางตรง คือ ประสบด้วยตนเองหรือทางอ้อม โดยทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองแล้วนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและปรับให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อให้ยังคงอยู่ และวิธีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (ณัฐชนก ดวงใจ, 2555) ที่ได้ศึกษาแนวทางจัดเทศกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยในห้างสรรพสินค้า ชี้ให้เห็นว่าห้างสรรพสินค้าจะค้ำนังถึง 4 ปัจจัยหลัก ที่จะเริ่มต้นวางแผนจัดงานในการจัดกิจกรรมศิลปวัฒนธรรมไทย ปัจจัยแรกคือกลุ่มลูกค้าและชุมชน ที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณห้างสรรพสินค้า กลุ่มลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มคนในวัยทำงานที่มาเป็นครอบครัว จึงมีความต้องการเป็นแหล่งพักผ่อนในช่วงวันหยุดหรือหลังเลิกงาน ปัจจัยที่สอง คือ เทศกาลไทย ในแต่ละปีหรือวันนักขัตฤกษ์ ส่วนใหญ่จะเลือกเทศกาลและประเพณีที่สำคัญและปฏิบัติมายาวนานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ศิลปวัฒนธรรมไทยนั้นสามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันได้ เช่น สงกรานต์หรือลอยกระทง ปัจจัยที่สาม คือ วัฒนธรรมที่กำลังเป็นกระแสนิยม ณ ปัจจุบัน คือ การจัดกิจกรรมย้อนอดีตวันวานหรือกิจกรรมที่มีลักษณะให้ระลึกถึงวิถีชีวิตในสมัยวัยเด็ก เช่น เทศกาลงานวัด งานเที่ยวตลาดน้ำตลาดบก งานนิทรรศการของเก่า

และปัจจัยที่สี่ คือ เทศกาลวัฒนธรรมไทย ที่เคยจัดแล้วประสบความสำเร็จจึงเลือกมาจัดโดยวางแผนงานประจำปี เช่น งานแอมัลลาตกาตหมั้ว ที่จัดติดต่อกันมาถึง 5 ปี โดยงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จะมีอีก 2 ประเด็นคือปัจจัยที่ห้า คือ โครงสร้างเรื่องการแสดง แสง สี เสียง จะไม่เน้นไปทางด้านประวัติศาสตร์ตามหลักฐานโบราณคดี แต่มีรูปแบบการจัดงาน Fantasy Event โดยเนื้อหาที่เข้าใจง่ายแทรกเกร็ดความรู้ ทางประวัติศาสตร์และวิทยาศาสตร์เป็นการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจสำหรับผู้ชมทุกช่วงอายุ และปัจจัยที่หก คือ ช่วงเวลาการจัดกิจกรรมที่สำคัญ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ วันเข้าพรรษา หรือตรงช่วงโอกาสสำคัญของทางจังหวัด จากแนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมนี้สามารถนำมาประกอบสร้างเทศกาลและงานประเพณีต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประดิษฐ์สร้างขึ้นมาใหม่ ภายในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์สื่อกิจกรรมที่สะท้อนให้เห็นการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์และนำมาใช้ประโยชน์ จากงานประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งที่จัดขึ้นที่ปราสาทหินพนมรุ้งและงานประเพณีสงกรานต์เฟสติวัลที่จัดขึ้นที่สนามช้าง ซึ่งภาครัฐและภาคเอกชนจัดขึ้นให้เป็นงานใหญ่ประจำปีและเป็นงานประเพณีประจำจังหวัด โดยดึงอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์ที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อการท่องเที่ยวได้แก่ คือ ความเป็นขอม ความเป็นเมืองกีฬา และการแต่งกายด้วยผ้าไหมตีนแดง ผ้าภูอัคนี และเสื้อบุรีรัมย์ยูไนเต็ด จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเอกลักษณ์ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการวัฒนธรรมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน สอดคล้องผลการศึกษาของ (อิสราพร วิจิตร, 2559) อย่างไรก็ตามงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการเล่นพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น บุญกฐิน งานตักบาตรเทโวโรหณะ งานประเพณีขึ้นเขากระโดง ซึ่งยังเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมเดิมของพื้นที่แห่งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สารภี ขาวดี, 2559) ในแนวคิดว่าออกแบบประเพณีแซนโฌนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์ มาเป็นต้นแบบของการออกแบบประดิษฐ์สร้างงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ โดยมี 1.การเป็นพื้นที่อนุรักษ์แบบปรับประยุกต์งานบุญดั้งเดิมของจังหวัด 2.การเป็นพื้นที่หลอมรวมคนในท้องถิ่น 3.การเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยคัดเลือกอัตลักษณ์จากความขวัญประจำจังหวัด เพื่อเกิดการรื้อฟื้นตัวตนและเป็นพื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ เช่น การแสดงพื้นบ้าน กันตรึม เจริญ วงปี่พาทย์มโหรี ทั้งยังมองเห็นถึงคุณค่าอันโดดเด่นในด้านต่าง ๆ รวมทั้งความหลากหลายของทรัพยากรวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. กิจกรรมการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะที่ต้องดำเนินการเป็นประจำทุกปี
2. การจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ควรให้คนในชุมชนมีบทบาทเพิ่มขึ้น
3. การจัดกิจกรรมเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ควรมีการป้องกันและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพราะบนพื้นที่แห่งนี้มีการจัดงานเทศกาลบวชนาคอุทยานจึงควรศึกษาแนวทางการป้องกันการทำลายอย่างรอบด้าน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทรัพยากรวัฒนธรรมในประเพณีประเพณีประเพณีในงานต่าง ๆ ในตัวจังหวัดบุรีรัมย์เพราะปัจจุบันภาคของการท่องเที่ยวมีการประเพณีประเพณีต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประเพณีประเพณีของพื้นที่อื่น ๆ เช่น งานแห่เทียนเข้าพรรษาของอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ งานเครื่องเคลือบพันปีประเพณีบ้านกรวด อำเภอบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ ชูชาญ. (2552). การจัดการความรู้ทางทรัพยากรวัฒนธรรมโดยผู้นำชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผาหมอน ดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กริธากร สังขกุล. (2559). ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งในฐานะ “ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพและทิฆัมพร เอี่ยมเรไร. (2554). การสื่อสาร ศาสนา กีฬา. โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- กุลธิดา ศรีสุข. (2560). การศึกษารูปแบบและการบริหารจัดการแสดงของคณะอักษราหุ่นละครเล็ก. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 7.
- เกสร ชัยประโคนและคณะ. (2559). ภูมิปัญญาการย้อมผ้าด้วยสีธรรมชาติจากดินภูเขาไฟของชุมชนบ้านเจริญสุข ตำบลเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์.
- คณางค์ ช่อชู. (2547). กระบวนการเรียนรู้และสืบทอดการทอผ้าไหมของผู้ทรงภูมิปัญญา อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2534). การฟ้อนรำ เพลงและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2546). เจริญเบริน: เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมรจังหวัดสุรินทร์. ภาควิชา นาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2526). ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน. ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2527). “ลักษณะพิเศษบางประการของดนตรีอีสาน.” มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2530). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ฉบับเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัวและงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ครั้งที่ 11.
- ชัชวาล ประทุมสินธุ์. (2554). ดนตรีประกอบการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูลีกันต์ สายเนตรและคณะ. (2561). “แทนนิน” สารจากธรรมชาติสู่การเป็นสารช่วยให้ติดสีของผ้าภูอัคนี ณ หมู่บ้านเจริญสุข อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2(1), 67.

- ณัฐชนก ดวงใจ. (2555). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์: กรณีศึกษาการจัดการเทศกาลและกิจกรรมทางวัฒนธรรมไทยในห้างสรรพสินค้า. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ฉบับพิเศษ ผลงานวิจัยจากการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 22, 13.
- คารินทร์ อินทร์เหมือน. (2545). “แนวคิดเรื่องการประดิษฐ์ประเพณี จาก “Introduction Inventing Tradition” ของฮิโรชิ ฮอบสบอมม์”. วารสารสังคมวิทยา มหามุนีวิทยาลัย, 21(1), 199.
- เดชชาติ นิลวิเศษ. (2557). ทรัพยากรวัฒนธรรมในวัดบวรนิเวศวิหาร. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดชดินทร์ รัตนปิยะภากรณ์, พ. จ. จ. (2550). ไทยศึกษา. ทริปเปิ้ลเอ็ดดูเคชั่น กรุงเทพฯ.
- ณอม บุญประจง, ฉลอง พันธจันทร์, ธ. ม. (2562). ความทรงจำพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์กับประเพณีประดิษฐ์ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาในเขตพื้นที่อำเภอบ้านใหม่ไชยพจน์ จังหวัดบุรีรัมย์ กรณีศึกษา: ปรากฏการณ์สวนแดงและกุฎี. วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 9(3).
- ทรงวุฒิ เอกภูมิและธงชัย ยีรัมย์. (2560). การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์ไม้ไผ่จากภูมิปัญญาด้านการจักสาน อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์. Journal of Art Klong Hok, 149–171.
- ธงรบ จันทร์เต็ม. (2549). กันตริคมณะเกรียงศักดิ์ ส.ส.โบทอง บ้านโคกโพธิ์ ตำบลสะเดา อำเภอพลับพลาชัย จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธนวรรณ นิธิภานนท์. (2556). ประเพณีประดิษฐ์กับการเปลี่ยนแปลงที่หัวหิน. วารสารคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 32(3), 148.
- ธนวรรณ นิธิภานนท์. (2558). กระบวนการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว: ศึกษากรณีเพลินวาน อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาวัฒน์ น้อยหนองหว้า. (2561). ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำทองคำเปลวของนายสุชาติ เพิ่มฤทธิ์.
- ธนิ เลิศชาญฤทธิ์. (2559). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน).
- ธนศ วงศ์ยานนาวา. (2556). ม(า)นุษย์โรแมนติก. ศยาม.
- นฤมล จิตต์หาญ. (2546). ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบวชนาคช้างของชาวกูย: กรณีศึกษาหมู่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นิชิตา บุญเฉลียว. (2552). ความทรงจำร่วมของคนลื้อพลัดถิ่นกับประเพณีประดิษฐ์กรรม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นิติกร สิงห์ลอ. (2558). ประเพณีประติษฐานและภาพชุมชนจินตกรรมในนครชุม. วารสารวิชาการ Veridian E Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts), 8(3), 1192–1193.
- นิพัทธ์พงศ์ พุมมา. (2555). การโยกย้ายถิ่นฐานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย. วารสารอารยธรรมศึกษา โขง-สาละวิน มหาวิทยาลัยนเรศวร, 3, 54.
- นิยพรธณ วรณศิริ. (2550). มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิตา ชัยกุล. (2554). อุตสาหกรรมท่องเที่ยว. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรพต เปรมชู. (2521). “พิธีโดนตาของชาวอีสานใต้” ในสมบัติอีสานใต้. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- บุญเลี้ยง ขจีฟ้า. (2560). ภูกระโดงบุรีรัมย์. ที เอส คอมพิวเตอร์บุรีรัมย์.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). ประเพณีประติษฐานในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง. คลังนันทวิทยา.
- ประทีป แพรรัมย์. (2535). พิธีกรรมมะม่วงของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทย-เขมร: ศึกษากรณีบ้านตะโกราย ตำบลบ้านบัว อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ปิยะนันท์ แนวคำดี. (2556). ดนตรีสำหรับการเจริญในอีสานใต้. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ผกา เบญจกาญจน์. (2531). การละเล่นพื้นบ้านจังหวัดบุรีรัมย์. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- พรนภา มหาหงษ์. (2562, December 30). ‘ผ้าภูอัคนี’ ของดีบุรีรัมย์ ผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาจากดินภูเขาไฟ. ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 12.
- พระครูรัตนญาณโสภิต. (2562). ความเชื่อในประเพณีแห่นางแมวของจังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(3), 292.
- พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล. (2542). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นบุรีรัมย์. เรวัตการพิมพ์.
- พัชรินทร์ ศิริอำพันกุล. (2545). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นบุรีรัมย์. เรวัตการพิมพ์.
- ภักตวินทร์ จันทร์ทอง. (2551). จากโล่ดอันเร สู่วัฒนอันเร: การปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ของการละเล่นพื้นบ้านโล่ดอันเร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 4(2), 2.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2528). สมบัติอีสานใต้. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2545a). ปาจิต อรพิมพ์. สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2545b). อินทปัทมา-กุญลวงค์. สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- ภูมินทร์ มะณีโตปะนา. (2552). วงมโหรีพื้นบ้านคณะจันทร์ไทยบรรเลง ต.ลำไทรโยง อ.นางรอง จ.บุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- มนตรา พงษ์นิล. (2562). ประเพณีประเพณีรัฐธรรมาภิบาลกับชุมชนจิตกรรมในสังคมไทย: การพัฒนากรอบความคิด. วารสารพื้นถิ่นโขง ชี มูล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 5(1), 176–177.
- เมธาวิ ศิริวงศ์. (2556). ประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา งานเทศกาลประเพณีแซนโฌนตา อำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ยศ สันติสมบัติ. (2559). มนุษย์กับวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ยุทธกาน ดิสกุล. (2553). ประเพณีประเพณีและอัตลักษณ์ชุมชนคลองแห. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไธวัน ศรีอาหมัด. (2555). ตลาดน้ำคลองแห: พื้นที่ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวและการบริโภค. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิโรจน์ เอี่ยมสุข. (2538). มโหรีเขมร: วิเคราะห์เฉพาะกรณีบ้านสะเดา กิ่งอำเภอปลวกแดง จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรีนวล แดงภู, เชาวฤทธิ์ ไสภักดี, ขวัญภา วงศ์ไพศาลศิริกุล, ก. ว. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม: กรณีศึกษาประเพณีขึ้นภูเขาไฟกระโดง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2558). “ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ณ ถลาง. (2562). คติชนสร้างสรรค์บั้งไฟและทอผ้า. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศิริพร ภักดีผาสกุล. (2548). “ปริศนาคำทาย: ภูมิปัญญาทางภาษาและการผสมผสานทางวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์.” ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2553). หลวงพระบางเมืองมรดกโลก: พื้นที่พิธีกรรมและการท่องเที่ยวเชิงอัตลักษณ์ในกระแสโลกาภิวัตน์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์ช่วยเหลือวิชาการพัฒนาชุมชนที่ 11. (2546). บันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่นทุ่งจ่อม. โรงพิมพ์ทัศนทองการพิมพ์.
- สงบ บุญคล้าย. (2521). การละเล่นพื้นบ้านอีสานใต้. วิทยาลัยครูบุรีรัมย์.
- สรวงสุตา สิงขรอาสน์. (2554). กลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร: การบริหารจัดการเพื่อการสืบทอดศิลปะการแสดงพื้นบ้านในเขตอีสานใต้. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สายชล แก้วบริสุทธิ. (2556). เทศกาลกินเจหาดใหญ่: พื้นที่ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สารภี ขาวดี. (2559). ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้างและ
บทบาทประเพณีประติษฐ์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์. (2562). ข้อมูลจังหวัดบุรีรัมย์ บทสรุปผู้บริหาร.
- สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์. (2560). รายงานโครงการเสริมสร้างศักยภาพศูนย์กลางการ
ท่องเที่ยวอารยธรรมขอมและกีฬา.
- สุกัญญา สุฉายา. (2525). เพลงปฏิพากย์: บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย. สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุนทรียา ไชยปัญญา, อ. ศ. (2559). แนวคิด ทฤษฎีวัฒนธรรมการจัดการ: การปรับตัวภายใต้ความ
แตกต่างทางวัฒนธรรม. วารสารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 1(2).
- สุนันทา มิตรงาม. (2556). ทิศทางนโยบายการบริหารจัดการดนตรีและการแสดงในประเทศไทย.
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2541). ดนตรีศิลปะการแสดงพื้นเมืองอีสาน. ภาควิชาทัศนศิลป์และ
ศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพรรณิ เหลือบุญชู. (2545). การศึกษาคีตลักษณ์และวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้านอีสานใต้. มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2553). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสงอรุณ รัตกสิกรและคณะ. (2551). ลักษณะไทย วัฒนธรรมพื้นบ้าน. สำนักพิมพ์ Meb's Pic.
- อรอุมา เมืองทอง. (2559). ประเพณีประติษฐ์บุญบั้งไฟบ้านนาทราย ตำบลวังบาล อำเภอหล่มเก่า
จังหวัดเพชรบูรณ์. บทความจากการประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการ
สาธารณะ ครั้งที่ 4.
- อร่าม รัตนประดับ. (2556). ผลิตภัณฑ์ด้านอาหารจากภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์จาก
กุ้งจ่อม อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- อัจฉรา ศรีลาชัย. (2559). แนวทางการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา
ชุมชนบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์. มหาวิทยาลัย
กรุงเทพ.
- อัษฎางค์ รอโธสงและคณะ. (2556). การศึกษาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ลวดลายเฉพาะถิ่นงานทอเสื่อกก
กลุ่มพนมรุ้งเสื่อกกและหัตถกรรม อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิชาการ
ศิลปะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 7(2), 160–161.

อิสราพร วิจิตร. (2559). การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นบุรีรัมย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอกรินทร์ พึ่งประชา. (2545). พระราหู: ประเพณีประดิษฐ์แห่งวัดศรีชะทอง.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Arun Appadurai. (1996). Modernity at Large □: Cultural Dimension of Globalization.

University of Minnesota Press.

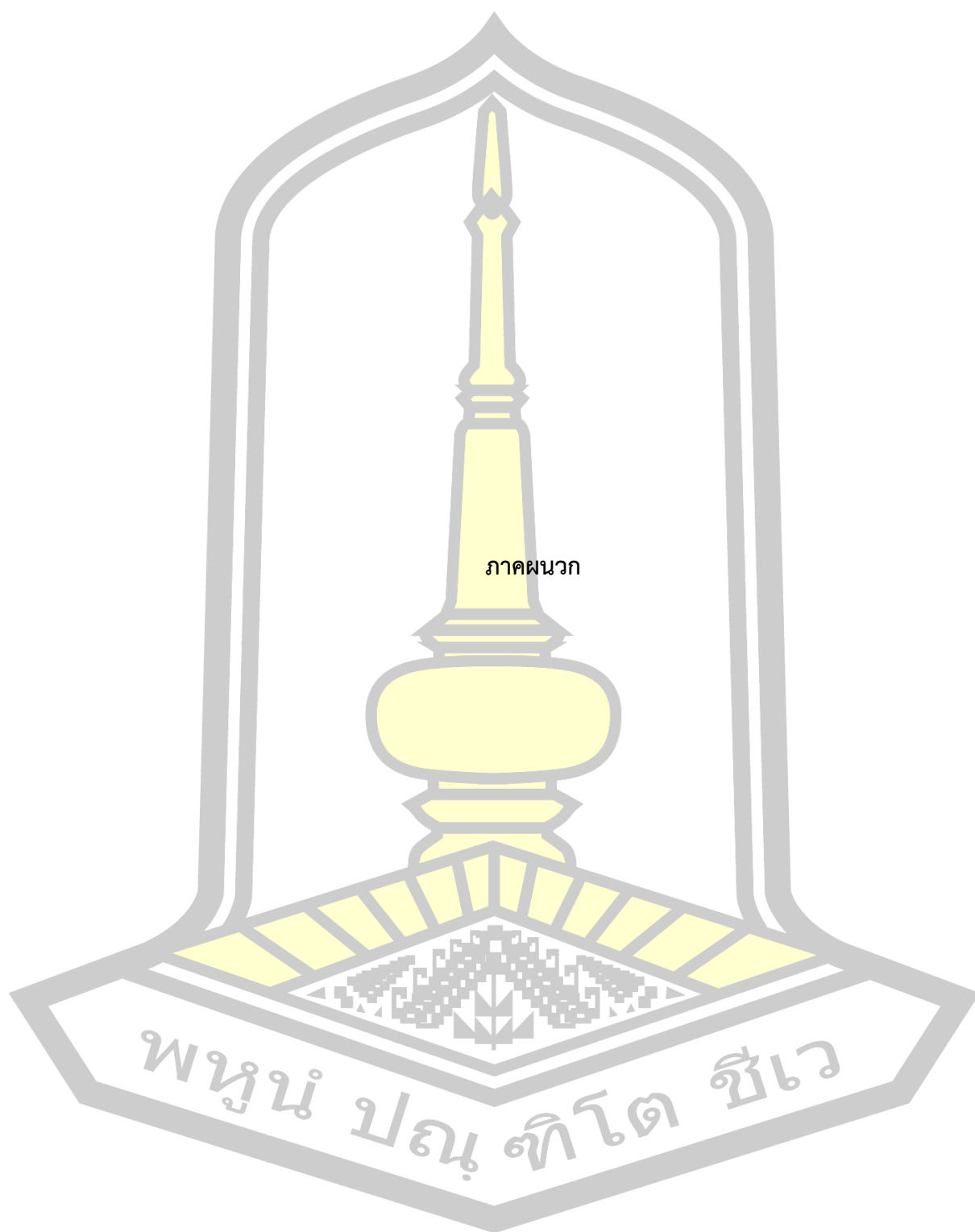
Charles L Briggs. (1996). The Politics of Discursive Authority in Research on the

“Invention of Tradition.” Cultural Anthropology Cambridge University Press.

Eric Hobsbawn and Rengerm. (1983). The Invention of Tradition. Cambridge University

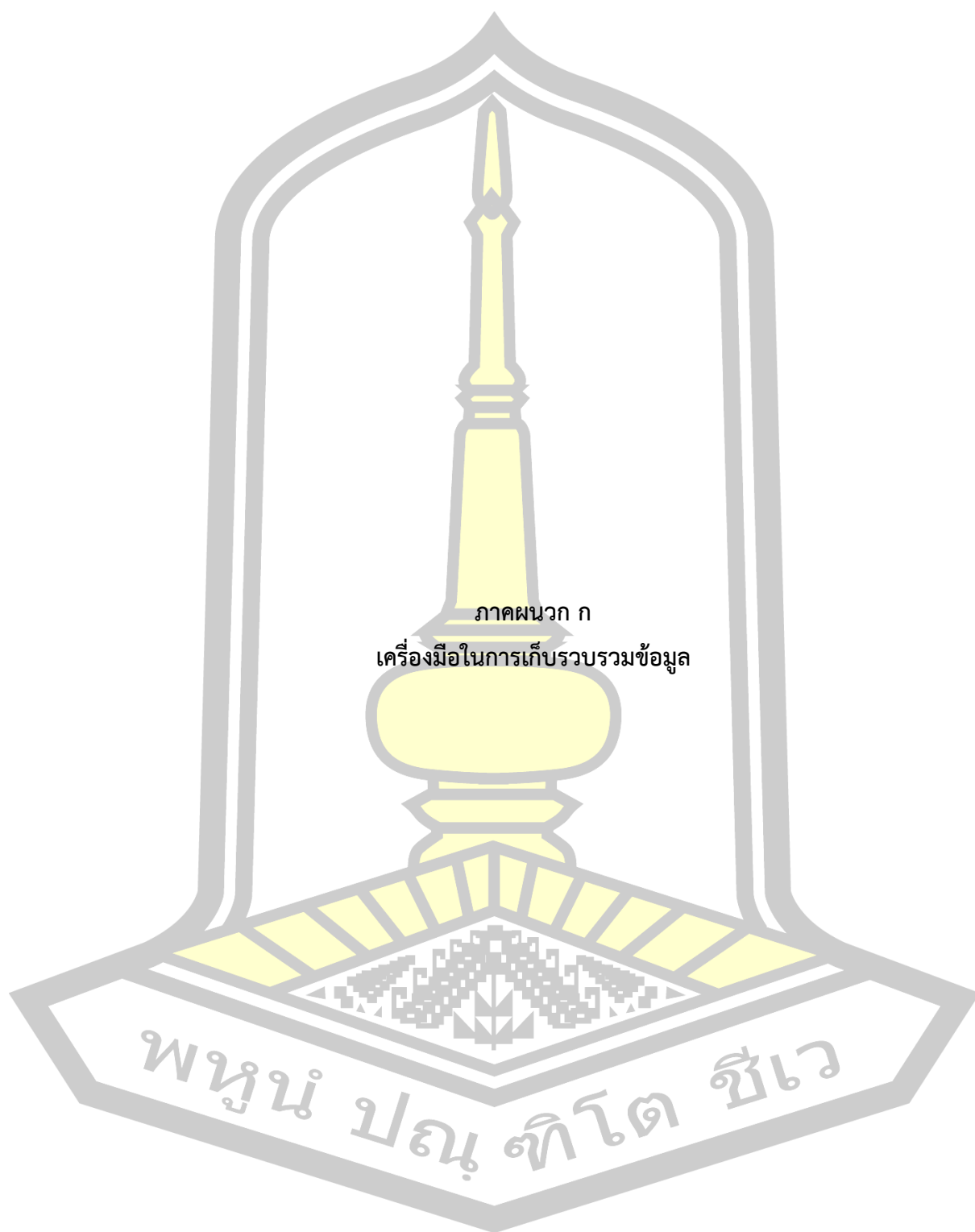
Press.

ภาคผนวก

พูนํ ปณ จิต ชีเว

ภาคผนวก ก

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

พูน ปณ จิต ชีวะ

แบบสำรวจชุดที่ 1

เรื่อง ประเพณีประเพณีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

หมวดที่ 1 บริบทพื้นที่วิจัย

- 1.1 ชื่อหมู่บ้าน/เมือง/ประวัติความเป็นมา
- 1.2 ลักษณะภูมิประเทศ
- 1.3 อาณาเขต
- 1.4 เส้นทางคมนาคม
- 1.5 จำนวนประชากร

หมวดที่ 2 สภาพสังคมและวัฒนธรรม

- 2.1 สภาพการปกครอง
- 2.2 สภาพเศรษฐกิจ
- 2.3 สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐาน
- 2.4 ทรัพยากรธรรมชาติ
- 2.5 ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ
- 2.6 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมวดที่ 3 องค์ความรู้เกี่ยวกับภูเขาไฟกระโดง

- 3.1 ประวัติความเป็นมาของภูเขาไฟกระโดง
- 3.2 รูปแบบของภูเขาไฟกระโดง
- 3.3 บทบาทของภูเขาไฟกระโดง
- 3.4 พื้นที่ศาสนา พิธีกรรม (การใช้พื้นที่) ประเพณี
- 3.5 รายชื่อผู้รู้ ผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ พร้อมที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ

โทรศัพท์ติดต่อ

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ผู้สำรวจชื่อ.....นามสกุล.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่สำรวจ.....

แบบสังเกต ชนิดไม่มีส่วนร่วม ชุดที่ 1

เรื่อง ประเพณีประติษฐานกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

1. กิจกรรมที่สังเกต

.....

2. วัน/เวลา/สถานที่/วัสดุอุปกรณ์

.....

3. บุคลากร(ผู้ร่วม)

.....

4. เนื้อหาสาระจากการสังเกต (ตา หู ฟัง)

4.1 สภาพแวดล้อม ทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม

.....

.....

4.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

.....

.....

4.3 ลักษณะและองค์ประกอบของกิจกรรม

.....

.....

4.4 อื่น ๆ

.....

5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม

.....

.....

6. กิจกรรมประกอบการสังเกต

.....

.....

7. ปัญหาและอุปสรรคต่อการสังเกต

.....

.....

8. ภาวะระหว่างสังเกต

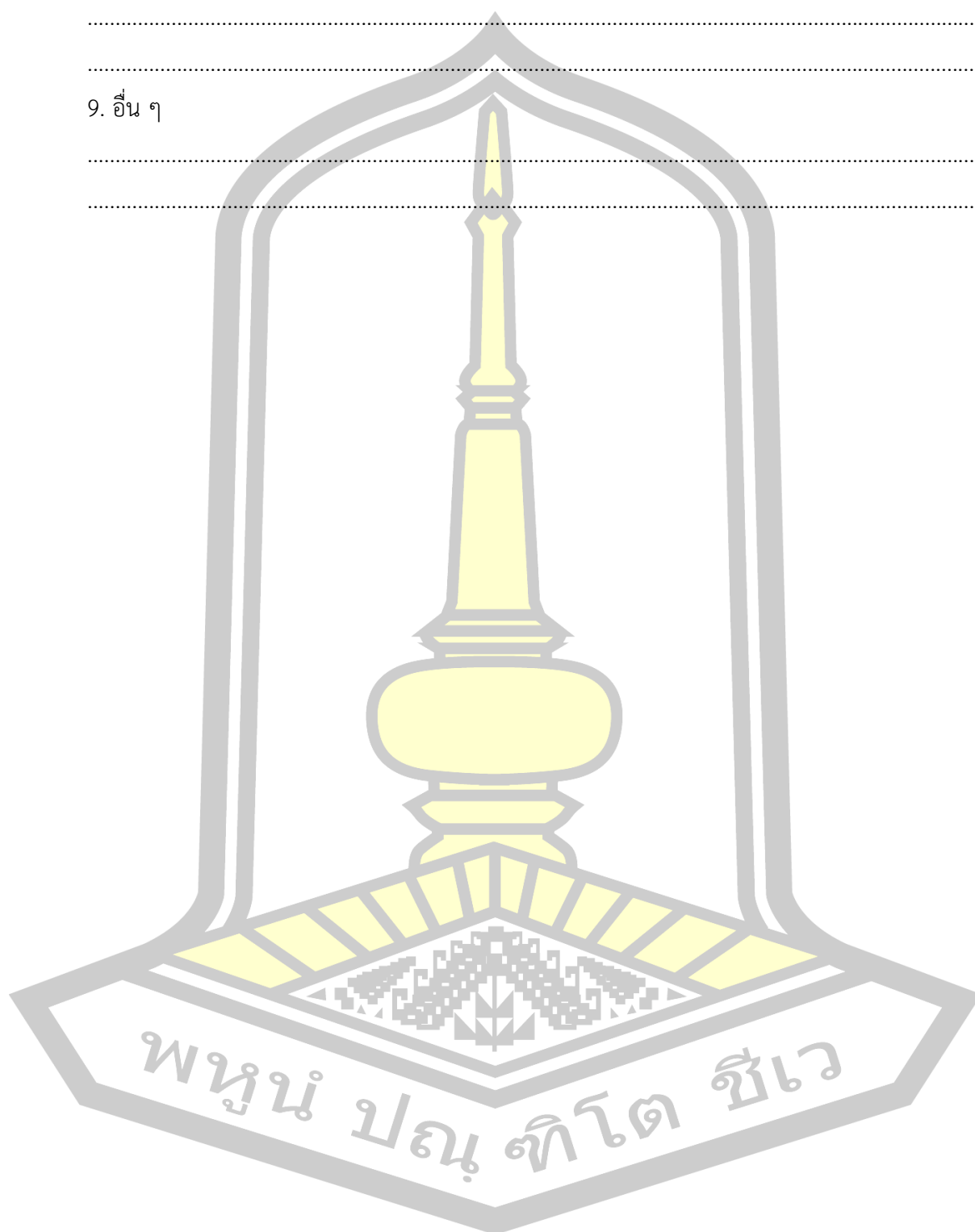
.....

.....

9. อื่น ๆ

.....

.....

ผู้สังเกตชื่อ.....นามสกุล..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่สังเกต.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1.1

แบบสัมภาษณ์ ชนิดมีโครงสร้าง กลุ่มผู้รู้

เรื่อง ประเพณีประเพณีประเพณีกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

หมวดที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....
- 1.2 ที่อยู่ปัจจุบัน.....
- 1.3 อายุ.....ปี.....อาชีพ.....
- 1.4 ภาษาท้องถิ่นที่ใช้
 - 1.4.1 ภาษาที่ใช้ในชุมชน.....
 - 1.4.2 ภาษาที่ใช้ในครอบครัว.....
- 1.5 บทบาทในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์.....

หมวดที่ 2 ข้อมูลที่ใช้ศึกษางานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

- 2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
 - 2.1.1 ประวัติความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
 - 2.1.2 รูปแบบของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
 - 2.1.3 เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีความสำคัญต่อท่านอย่างไร
 - 2.1.4 งานขึ้นเขากระโดงและงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีความแตกต่างอย่างไร
- 2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
 - 2.2.1 ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อย่างไร
 - 2.2.2 ท่านเคยร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์กี่ครั้ง
 - 2.2.3 ท่านร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งแรกปีพ.ศ.ใด
 - 2.2.4 ท่านประทับใจกิจกรรมใดในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.2.5 ก่อนเข้าร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับภูเขาไฟกระโดงหรือไม่

2.2.6 งานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์ที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

2.2.7 งานภูเขาไฟฟูจิริมย์มีผลกระทบในทิศทางใด

2.2.8 งานภูเขาไฟฟูจิริมย์ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนใดบ้าง

2.2.9 ภาพลักษณ์ของงานภูเขาไฟฟูจิริมย์เป็นอย่างไร

2.2.10 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์

2.2.11 ท่านคิดว่าในอนาคตงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์จะเป็นอย่างไร

2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรมงานเทศกาลภูเขาไฟฟูจิริมย์

2.3.1 เขตบริเวณพื้นที่ภูเขาไฟกระโดงมีทรัพยากรวัฒนธรรมใดบ้าง และได้นำมาใช้ประโยชน์หรือไม่

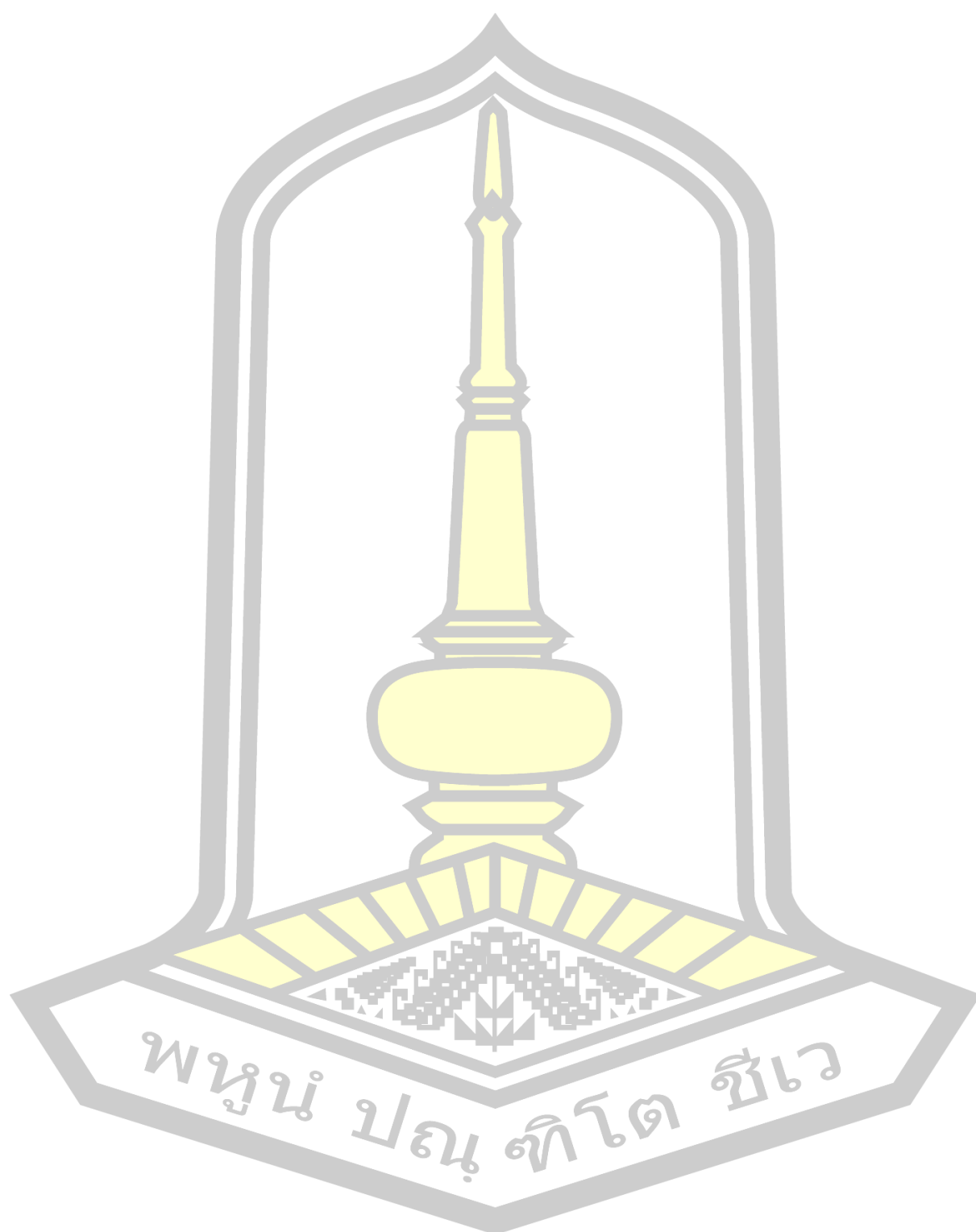
2.3.2 ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

2.3.3 การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมคุ้มค่าอย่างไร

2.3.4 การนำเสนอทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นอย่างไร

2.3.5 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

2.3.6 การจัดงานภูเขาไฟฟูจิริมย์มีผลกระทบต่อทรัพยากรอย่างไร

ผู้สัมภาษณ์ชื่อ.....นามสกุล..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1.2

แบบสัมภาษณ์ ชนิดมีโครงสร้าง กลุ่มผู้ปฏิบัติ

เรื่อง ประเพณีประเพณีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

หมวดที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

1.2 ที่อยู่ปัจจุบัน.....

1.3 อายุ.....ปี.....อาชีพ.....

1.4 ภาษาท้องถิ่นที่ใช้

1.4.1 ภาษาที่ใช้ในชุมชน

1.4.2 ภาษาที่ใช้ในครอบครัว

1.5 บทบาทในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

หมวดที่ 2 ข้อมูลที่ใช้ศึกษางานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1.1 รูปแบบของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1.2 เทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีความสำคัญต่อท่านอย่างไร

2.1.3 งานขึ้นเขากระโดงและงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีความแตกต่างอย่างไร

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.2.1 ท่านมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อย่างไร

2.2.2 ท่านเคยมีส่วนร่วมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ กี่ครั้ง

2.2.3 ท่านมีส่วนร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ตั้งแต่ปีพ.ศ.ใด

2.2.4 ท่านประทับใจกิจกรรมใดในงานเทศกาลภูเขาไฟบูรีรัมย์

2.2.5 ก่อนการมีส่วนร่วมจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบูรีรัมย์ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับภูเขาไฟกระโดงหรือไม่

2.2.6 งานเทศกาลภูเขาไฟบูรีรัมย์ที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

2.2.7 งานภูเขาไฟบูรีรัมย์ได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนใดบ้าง

2.2.8 ภาพลักษณ์ของงานภูเขาไฟบูรีรัมย์เป็นอย่างไร

2.2.9 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบูรีรัมย์

2.2.10 ท่านคิดว่าในอนาคตงานเทศกาลภูเขาไฟบูรีรัมย์จะเป็นอย่างไร

3.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบูรีรัมย์

3.3.1 เขตบริเวณพื้นที่ภูเขากระโดงมีทรัพยากรวัฒนธรรมใดบ้าง และได้นำมาใช้ประโยชน์หรือไม่

3.3.2 มีการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

3.3.3 รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

3.3.4 มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานอย่างไร

3.3.5 มีการใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมคุ้มค่าอย่างไร

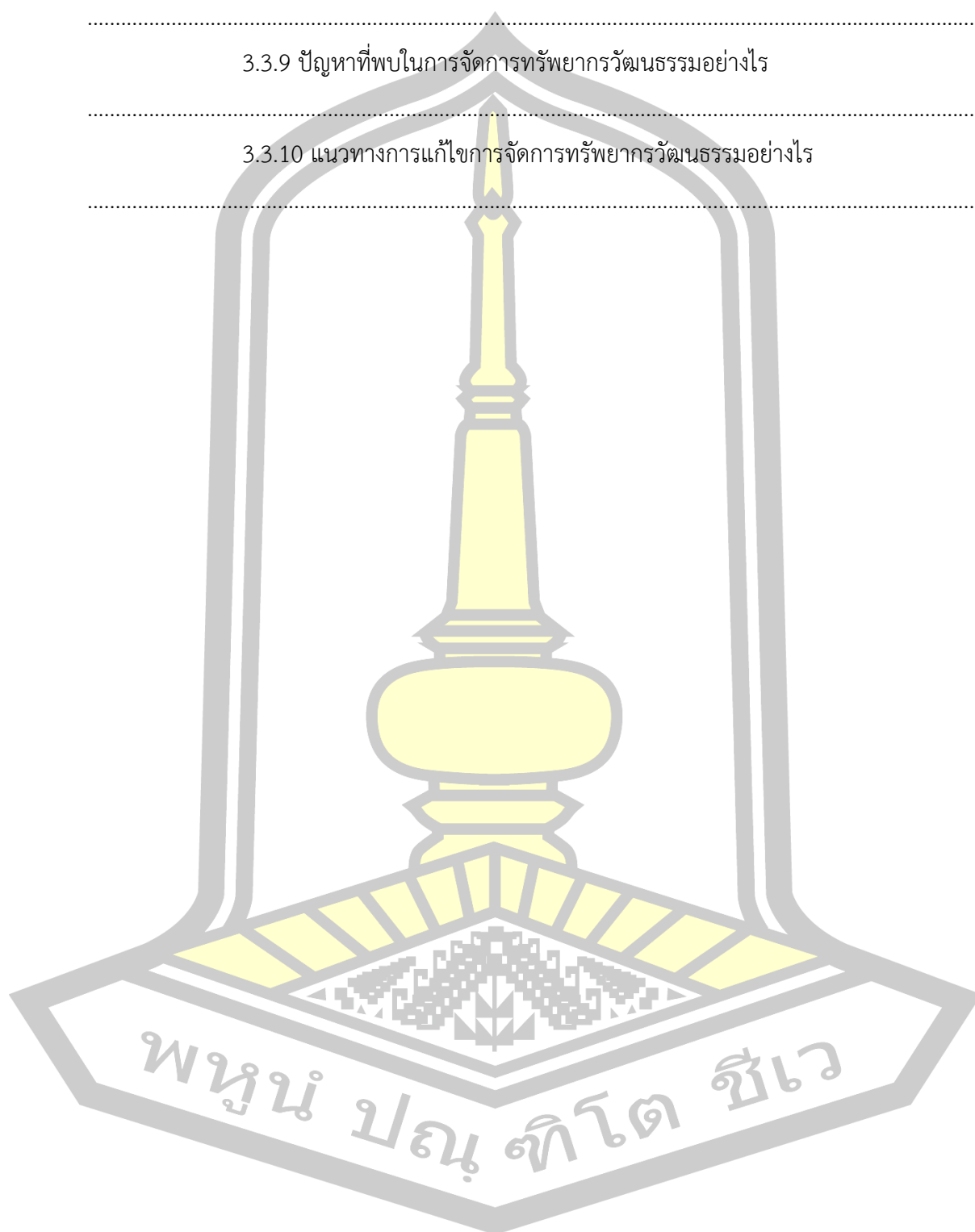
3.3.6 มีการนำเสนอทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

3.3.7 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

3.3.8 การจัดงานภูเขาไฟบุรีรัมย์มีผลกระทบต่อทรัพยากรอย่างไร

3.3.9 ปัญหาที่พบในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

3.3.10 แนวทางการแก้ไขการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

ผู้สัมภาษณ์ชื่อ..... นามสกุล..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.
 สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1.3

แบบสัมภาษณ์ ชนิดมีโครงสร้าง กลุ่มประชาชนทั่วไป

เรื่อง ประเพณีประเพณีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

หมวดที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

1.2 ที่อยู่ปัจจุบัน.....

1.3 อายุ.....ปี.....อาชีพ.....

1.4 ภาษาท้องถิ่นที่ใช้

1.4.1 ภาษาที่ใช้ในชุมชน

.....

1.4.2 ภาษาที่ใช้ในครอบครัว

.....

1.5 บทบาทในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

.....

หมวดที่ 2 ข้อมูลที่ใช้ศึกษางานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

1.1 ในชุมชนของท่านมีการจัดงานขึ้นเขาหรือไม่ อย่างไร

.....

1.2 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีความสำคัญต่อท่านอย่างไร

.....

1.3 งานขึ้นเขากระโดงและงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีแตกต่างอย่างไร

.....

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1 ท่านเคยร่วมในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ กี่ครั้ง

.....

2.2 ท่านมาร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ครั้งแรกปีพ.ศ.ใด

.....

2.3 ท่านประทับใจกิจกรรมใดในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

.....

2.4 ก่อนเข้าร่วมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ ท่านมีความรู้เกี่ยวกับภูเขากระโดงหรือไม่

.....

2.5 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่อย่างไร

.....

2.6 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

.....

2.7 ภาพลักษณ์ของงานงานภูเขาไฟบุรีรัมย์เป็นอย่างไร

.....

2.8 ท่านคิดว่าในอนาคตงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์จะเป็นอย่างไร

.....

2.9 ท่านจะมาเที่ยวงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์อีกหรือไม่ อย่างไร

.....

3. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

3.1 เขตบริเวณพื้นที่ภูเขากระโดงมีทรัพยากรวัฒนธรรมใดบ้าง และได้นำมาใช้ประโยชน์หรือไม่

.....

3.2 การใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมคุ้มค่าอย่างไร

.....

3.3 การนำเสนอทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

.....

3.4 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรมอย่างไร

.....

3.5 การจัดงานภูเขาไฟบุรีรัมย์มีผลกระทบต่อทรัพยากรอย่างไร

.....

ผู้สัมภาษณ์ชื่อ..... นามสกุล..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 2

แบบสัมภาษณ์ ชนิดไม่มีโครงสร้าง กลุ่มผู้รู้

เรื่อง ประเพณีประเพณีเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

หมวดที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....

1.2 ที่อยู่ปัจจุบัน.....

1.3 อายุ.....ปี.....อาชีพ.....

1.4 ภาษาท้องถิ่นที่ใช้

1.4.1 ภาษาที่ใช้ในชุมชน

.....

1.4.2 ภาษาที่ใช้ในครอบครัว

.....

1.5 บทบาทในงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

.....

หมวดที่ 2 ข้อมูลที่ใช้ศึกษางานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

2.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1.1 ประวัติความเป็นมาของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1.2 รูปแบบของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1.3 ความสำคัญของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

2.1.4 งานขึ้นเขากระโดงและงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีแตกต่างอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

- 2.2.1 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์ที่จัดขึ้นมีความเหมาะสมกับท้องถิ่นหรือไม่
- 2.2.2 ภาพลักษณ์ของงานงานภูเขาไฟบุรีรัมย์
- 2.2.3 บทบาทของงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
- 2.2.4 ปรากฏการณ์หลังจากจัดงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์
- 2.2.5 งานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์มีผลต่อการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การเมือง ของ

จังหวัดบุรีรัมย์

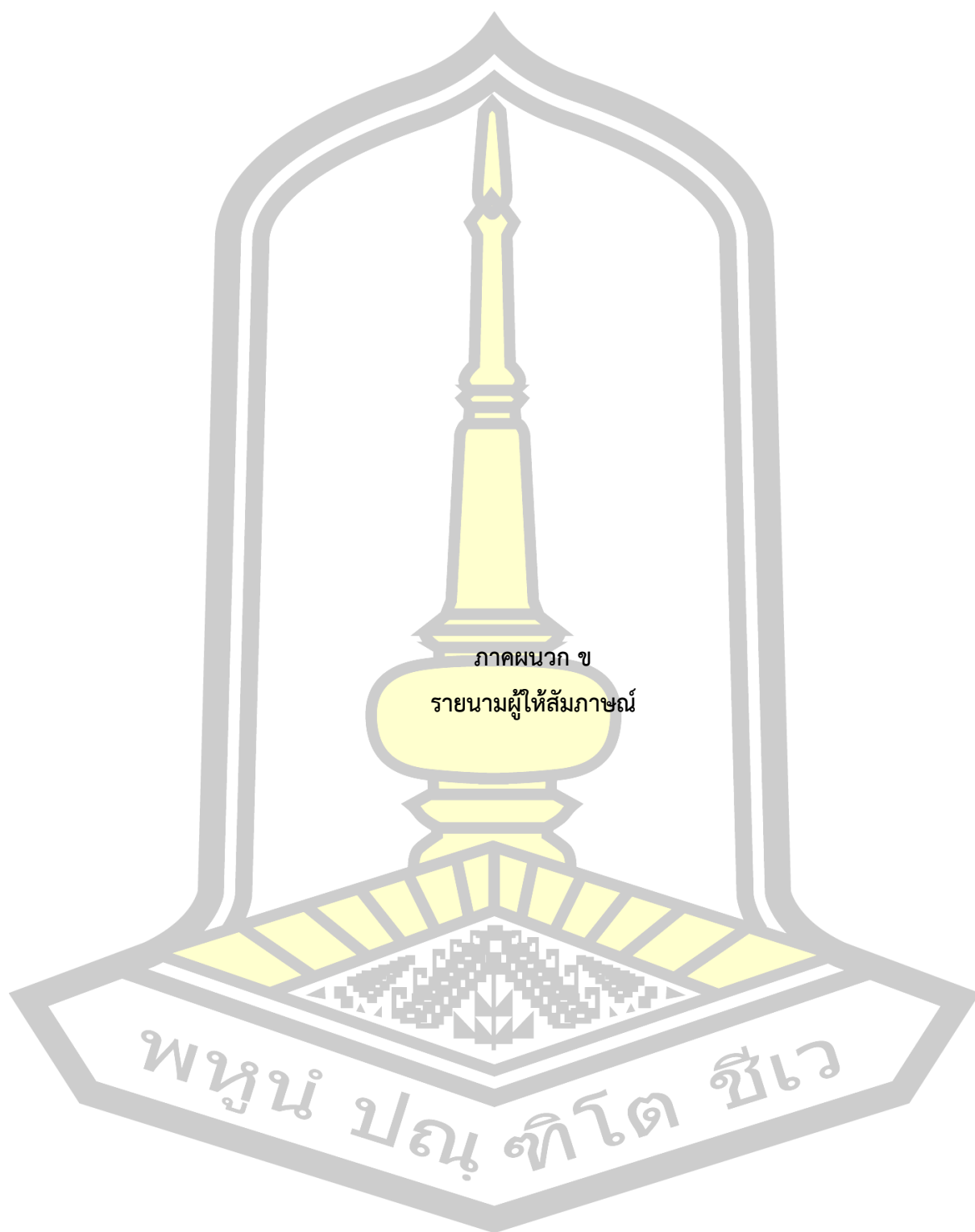
2.3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมงานเทศกาลภูเขาไฟบุรีรัมย์

- 2.3.1 ทรัพยากรวัฒนธรรมของภูเขาไฟกระโดง
- 2.3.2 การนำทรัพยากรวัฒนธรรมมาใช้ประโยชน์
- 2.3.3 การนำเสนอทรัพยากรวัฒนธรรม
- 2.3.4 แนวทางการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม
- 2.3.6 แนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ผู้สัมภาษณ์ชื่อ..... นามสกุล..... วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สถานที่ให้สัมภาษณ์.....

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

พูน ปรณ จิต ชีเว

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

กัลยา แก้วประสงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2563.

กานต์ธีรา ธรรมสา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านตราดตรวน เทศบาลชุมเห็ด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์
เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม 2563.

กิตติยา แก้วประสงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2563.

กิตติศา วงศ์คำ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2563.

คุณานนท์ พรหมบุตร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2563.

จิตสุภา หมื่นยงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2563.

จิรวรรณ จันทร์ขาว เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.

จิรนาฏ ประดิษฐจา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.

ชนะพล ผินสู่ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2563.

ชัยอนันต์ พิมพ์จันทร์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.

ณัฐกานต์ ศรีทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2563.

ณัฐพล วลัยเปรียงเถาว์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.

ณัฐภัทร ดีมาก เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ร้านไอบูคาเฟ่บุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2564.

ณัฐวุฒิ บำรุงธรรม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่ร้านไอศกรีมเพื่อบริการ เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2564.

ดลิตา มะณู เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่โรงเรียนพระครูพิทยาคม เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2564.

ทินกร สีโสภณ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2563.

เที่ยงแสง จันทร์สมุทร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขากระโดง เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563.

ธัญนันท์ เนาวรัตน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2563.

ธีรเดช กลายไพร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2564.

นฤมล จิตต์หาญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563.

นันทนลิน ราชวงษา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขากระโดง เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563.

เนตรชนก คงพรรณนา เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขากระโดง เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2563.

บุญเกิด ทรงรัมย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 65 บ้านเสม็ด(โคกตาล) ม.1 ต.เสม็ด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์
เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2563.

บุญชู เติตชัยภูมิ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขากระโดง เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563.

บุญยฤทธิ์ สีดาหลง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2563.

บุญเลี้ยง ขจีฟ้า เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านเลขที่ 59 บ้านเขากระโดง ม.13 ต.เสม็ด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์
เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2563.

เบญญาภา ตรวิเศษ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
ที่บ้านพักอาจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2563.

ปริญญา บุญครอบ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่โรงเรียนพระครูพิทยาคม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563.

ผกา เบญจกาญจน์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2563.

พระใบฎีกาพระนง ธนปณฺโญ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่วัดพระพุทธบาทเขากระโดง เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2563.

พชนิดา โหรรรัมย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ร้านไอบูคาเพื่อบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2563.

ภูวดล เขียวจรัสวงศ์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2563.

รณภพ ณรงค์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขากระโดง เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2563.

รัตนพงษ์ คำแพง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2563.

รัชมี หลอมประโคน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2563.

รุ่งตะวัน บุ่งทอง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่โรงเรียนพระครูพิทยาคม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563.

เรวัต โกติรัมย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2563.

วันดี เขียวสวัสดิ์กิจ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่ร้านไอบูคาเพื่อบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2564.

ศิรินทร์ฐ์ สารทพลกรัง เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่บ้านบัวทอง อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 15 เมษายน 2563.

สร้อยลดา ช่างถม อายุ 33 ปี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดบุรีรัมย์. เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2563

สิริลักษณ์ อภัยโส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่สำนักงานปกครองจังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563.

สุกรี มาริตรัมย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,
 ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2563.

สุขานรี ศรีชัย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2563.

สุภาพร แก้วอรสาร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่วัดพระพุทธบาทเขากระโดง เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2563.

สุรศักดิ์ อุยประโคน เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2563.

เสาวรัตน์ ทศสะ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2563.

อรินทิตา ศรีธนต์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. เมื่อวันที่ 20 เมษายน 2563.

อวิรุทธิ์ วิชากร เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

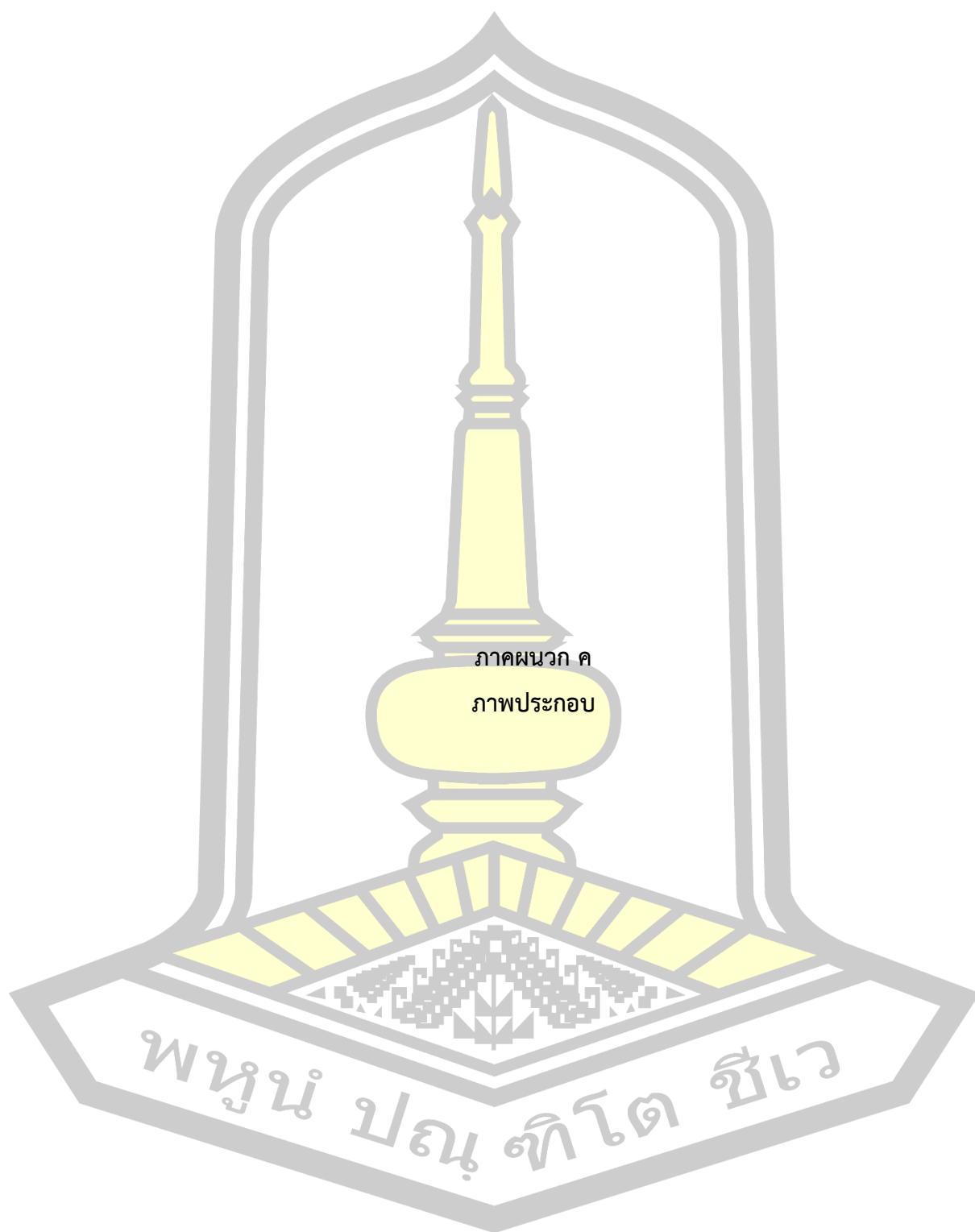
ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 23 เมษายน 2563.

อุไร กรอกรมย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, อรรถพล จันทร์ศรีละมัย เป็นผู้สัมภาษณ์,

ที่บ้านเลขที่ 78 บ้านโคกใหญ่ ม.9 ต.เสม็ด อ.เมืองบุรีรัมย์ จ.บุรีรัมย์

เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2563.

ภาพประกอบ 118 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลปราชญ์ชาวบ้าน

ภาพประกอบ 119 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ข้อมูลด้านการแสดงจากคณาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พูน ปณ ภิโต ชเว

ภาพประกอบ 120 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลนักวัฒนธรรมจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 121 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้ใหญ่บ้านบริเวณเขากระโดง

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 122 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เจ้าอาวาสวัดพระพุทธรบาทเขากระโดง

ภาพประกอบ 123 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้รู้

ภาพประกอบ 124 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้รู้

ภาพประกอบ 125 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มผู้รู้

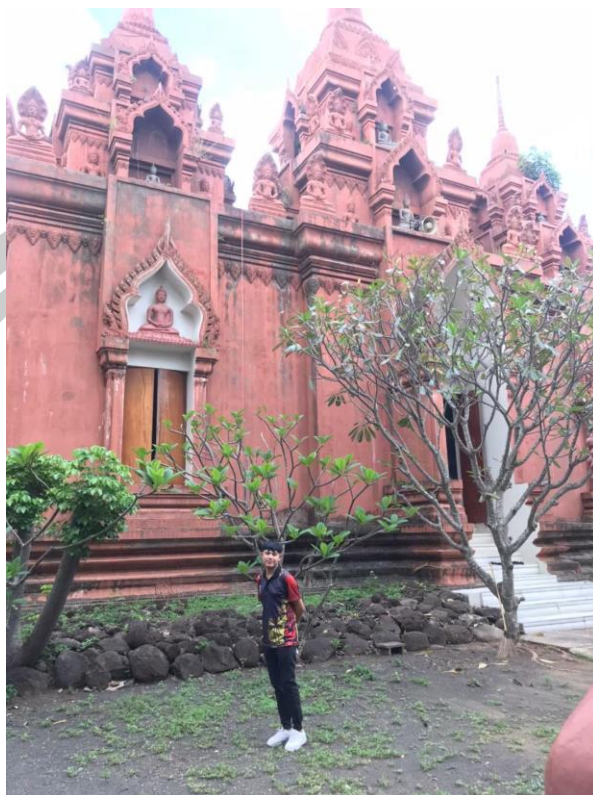
พหุ ประเด็น พิธี ชีว

ภาพประกอบ 126 ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในงานกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 35 บุรีรัมย์เกมส์

ภาพประกอบ 127 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่สำนักศิลปะและวัฒนธรรมอีสานใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 128 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วัดเขาอังคาร อ.เฉลิมพระเกียรติ จ.บุรีรัมย์

ภาพประกอบ 129 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วนอุทยานเขากระโดง

ภาพประกอบ 130 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วนอุทยานเขากระโดง

ภาพประกอบ 131 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่วนอุทยานเขากระโดง

พหุบัน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 132 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่ศูนย์การเรียนรู้ภูเขไฟบูรีรัมย์
ณ สวนอุทยานเขากระโดง

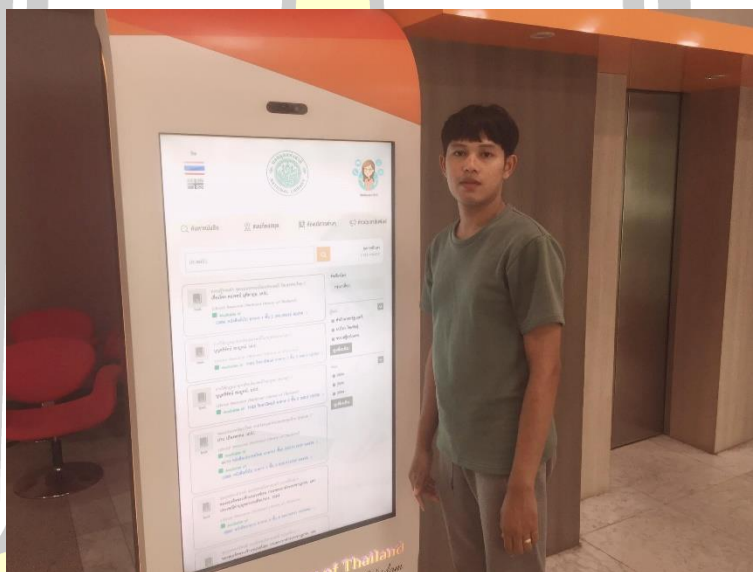

ภาพประกอบ 133 ผู้วิจัยสัมภาษณ์หัวหน้าสวนอุทยานเขากระโดง

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 134 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลผู้ใหญ่อำเภอกระโดน

ภาพประกอบ 135 ผู้วิจัยลงสนามเก็บข้อมูลที่หอสมุดแห่งชาติ จ.กรุงเทพฯ ฯ

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ภาพประกอบ 136 ผู้วิจัยเข้ารับฟังคำแนะนำและตรวจสอบความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์

ภาพประกอบ 137 ผู้วิจัยเข้ารับฟังคำแนะนำและตรวจสอบความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์

พูน ปณ ฑิต ชเว

ภาพประกอบ 138 ผู้วิจัยเข้ารับฟังคำแนะนำและตรวจสอบความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์

ภาพประกอบ 139 ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้จากคณาจารย์ สาขาวิชานาฏศิลป์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พูน ปณ ภัโต ชเว

ภาพประกอบ 140 ผู้วิจัยสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพประกอบ 141 ผู้วิจัยสอบเค้าโครงวิทยานิพนธ์

พูน ปณ ทิโต ชเว

ภาพประกอบ 142 ผู้วิจัยสอบวิทยานิพนธ์

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายอรรถพล จันทร์ศรีละมัย
วันเกิด วันที่ 2 สิงหาคม พ.ศ. 2536
สถานที่เกิด จังหวัดบุรีรัมย์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 30 หมู่ที่ 5 ตำบล ตะโกตาพิ อำเภอ ประโคนชัย จังหวัด บุรีรัมย์
รหัสไปรษณีย์ 31140
ตำแหน่งหน้าที่การงาน ข้าราชการครู
สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนพระครูพิทยาคม ตำบล พระครู อำเภอ เมืองบุรีรัมย์ จังหวัด บุรีรัมย์
รหัสไปรษณีย์ 31000
ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2551 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์
จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2554 มัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาสรรพ์
จังหวัดบุรีรัมย์
พ.ศ. 2561 ปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชานาฏศิลป์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
พ.ศ. 2564 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.)
สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ ภัโต ชีเว